

فیهی مافیهی

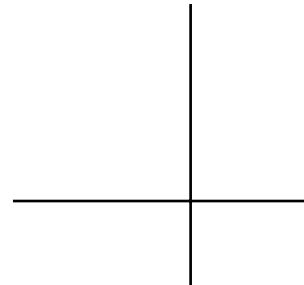
(ئهووی تئدایه که تئیدایه)

مهولانا
جهلاله‌دین محهممه‌د
رۆمی به‌لخی - مهوله‌وی

(ن.1273-1207)

وه‌گتی
عهلی نانه‌وازاده

کوردستان - هه‌ولتیر
٢٠٠٦

ناوی کتیب: فیهی مافیہی

- نووسەر: مهولهوی
- وه رگبێ: عهلی نانه وازاده
- نه خشه سازی ناوه وه: گۆران جه مال رواندزی
- بهرگ: سه یوان
- سه ره رشتی چاپ: هه یمن نه جات
- چاپ: چاپی یه که م ۲۰۰۶
- ژماره ی سپاردن: ۳۲۵
- تیراژ: ۵۰۰
- نرخ: ۲۵۰۰
- چاپخانه: چاپخانه ی وه زاره تی پهروه رده

زنجیره ی کتیب - ۳۶ - (۱۳۹)

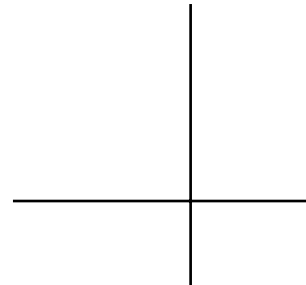
ناونیشان

دهزگای چاپ و بلاوکردنه وه ی موکریانی

پۆستی نه لکترونی: asokareem@maktoob.com

ژماهی ته له فۆن: ۲۲۶.۳۱۱

www.mukiryani.com

« كى كهوانى مهولاناي پىدهكيشرى؟ »

كهوانى ئه و ئاسمانهكانيش پىيانناكيشرى. « (شه مس)

پيشكهشه به:

مهولانا و ههتاوهكهى

وهركير

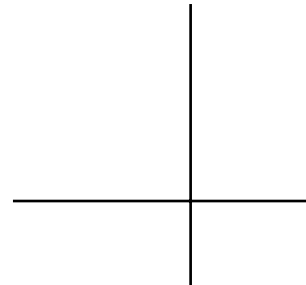
خهلكيكم ديت ترساو و پهريشان. چوومه پيش.

دهبانترساندم و وريايان دهكردمهوه « ئامان! ئهژديهايهك دهركهوتوه كه عالهم دهكاته بابولهيهك. »

هيچ باكم نهبوو. چوومه پيشتر. دهركايهكم ديت ئاسن، بهرينايى و دريژايى له قسه نايه، گاله دراو،
قفليكيان له سهري داوه پينسهه د مهن.

كوتيان « ليترديه ئه و ئهژديهها جهوت سهره. ئامان - به لاي ئه و دهركايه دا مهرو! »

غيرهت و پياوهتبييم بزوت، ليتمدا و قفلتم شكاند. وه ژوور كهوتم. كرميكم ديت. پيتم له سهه دانا.
پيتم ريخشاند و بانم كردهوه و كوشتم. (مهقالاتى شه مس)

خۆشه‌ویستی ده‌ریایه‌که

و

من

قومیکم پیدراوه!

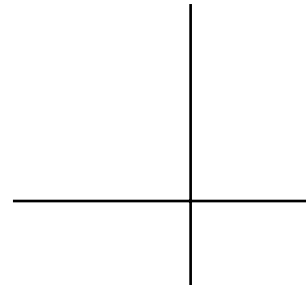
من به ته‌نھا

جامیکی چووک

- به قه‌د دلّم -

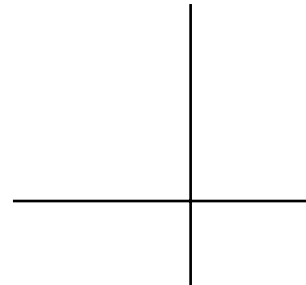
پیدراوه!

ستۆکه‌هۆلم - ۲۰۰۲

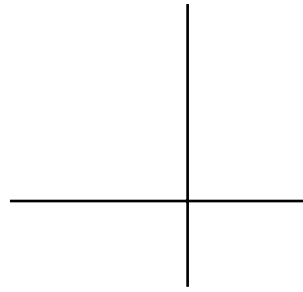

پیرست

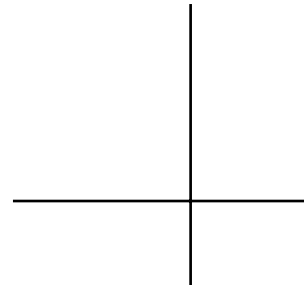
- پیشه‌کی ۹
- بۆ تۆ پێویسته جاریکی دی گه‌ران به ده‌وری عالم دا! ۱۱
- قسه بیانوویه! ۱۲
- ئه‌سل مه‌به‌سته! ۱۶
- من له شیعر بێزارم! ۱۸
- ئیبلیس ئه‌گه‌ر هه‌یه، ئه‌مه‌یه! ۲۱
- ئه‌م له‌شه خاپینه‌ریکی مه‌زنه! ۲۳
- خۆ به‌ که‌م زانین، چه‌زی دونیا‌یه! ۲۵
- عالم به‌ وینه‌ی کتیه! ۲۷
- عالم ئاوینه‌یه! ۳۰
- مرۆف: نیوه فریشته‌ی نیوه حیوان! ۳۲
- ده‌بی هه‌تاو بی هه‌تا ترسی جیا‌ییت نه‌می‌نی! ۳۵
- غیرهت وه‌لا بنی! ۴۲
- ده‌ مرۆف دا ئه‌شق و ئیش و دلۆیست و دلخواریک هه‌یه ۴۵
- که‌ ده‌سته‌لاتیشت هه‌یه خۆت پی بیده‌سته‌لات بی! ۵۳
- شه‌و درێژه بۆ راز ده‌ربیرین! ۵۷
- هه‌رده‌م له‌ غه‌یبه‌وه زله‌یه‌کمان ویده‌که‌وی! ۵۹
- هه‌رکه‌س لای حاجه‌تی خۆیه‌تی! ۶۱
- ئاشقم به‌ مه‌ولانا! ۶۲

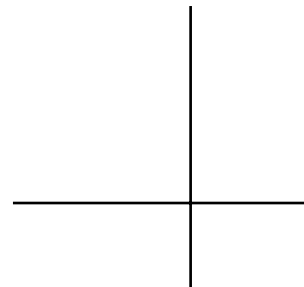
- ٦٣ لێره شتیکم فهرامۆش کردوه!
- ٦٦ ههمووکهست خووش بوئ!
- ٦٩ نامه بۆ کۆ بنووسم!
- ٧١ ئەقل ته لاق بده!
- ٧٧ هه رکهس خووشه و یست بێ باشه نهک به پێچهوانه!
- ٨٠ روخسار فه رعی ئەشقه!
- ٨١ هه تا نهیدۆزییه وه، لێناگه پێی!
- ٨٦ ته رکی خزمهت دژی مهحه ببهت نیه!
- ٨٩ مهحه ببهت له ته رازوو دا ناگونجی!
- ٩٢ تۆ وینه ی خوئی!
- ٩٤ هیوا به رمه ده!
- ٩٨ ئەقلی کولل موحتاج نیه
- ١٠١ شه پری یه کهم ده گه لّ خو بکه!
- ١٠٦ ئەقل ئەوه یه هه میشه بێقه رارو نا ئارام بێ!
- ١٠٨ ئاوینه بێ نه قشه!
- ١١٥ وغه واسی گه رکه هه تا گه وهه ر ده رکه وئ
- ١١٨ له ش وهک مریه مه . . .!
- ١٢١ هۆی ئاوه دانی غه فله ته!
- ١٢٥ چه وسه د په رده یه له تاریکی . . .!
- ١٢٦ چه فتاو دوو میله هت له شه رن!
- ١٣٠ هه موو ئەم دونیا یه یهک ماله!
- ١٣٢ له هه ر ئەنباره ی مشتیک!
- ١٣٤ کلّ و کۆله که ی دونیا غه فله ته!

- ١٣٦ بناغەى عالەم غەفلەتە!
- ١٣٩ قسە لە قەدەر مرۆڤەو دەى!
- ١٤٣ ئەهلى دۆزەخ لە دۆزەخ خۆشترن
- ١٤٤ هو اللطيف!
- ١٤٦ ئيمان باشتەرە لە نوێژ!
- ١٤٨ هەرکەس ئەم بینایە بۆ مەبەستیک پیکدینى
- ١٥٠ ئیمە ئاوینەین!
- ١٥٣ کافر و ئیماندار سوپحانەبژیرن
- ١٥٥ رینگای هەق گەلیک بەسام و بەستەلەکەى
- ١٥٩ خەلات و دار کەى یەکن؟
- ١٦٢ چاکە و خراپە یەکن!
- ١٦٥ سەر ئەوویە سەریکی تیدا بى!
- ١٦٩ وە سەر ئاو کەوتنى کاسە بە حوکمی کاسە نیە
- ١٧٢ مرۆڤ داخواری خۆ نواندنه!
- ١٧٣ لای هەق چ پێویستە دەست و پى
- ١٧٦ رینگاکان جوړاوجوړن
- ١٨١ دۆستایەتى دەبیتە هۆى دوویى!
- ١٨٤ یەک راستى چاکترە لە هەزار شک!
- ١٩٢ لای ئەو دوو «انا» ناگونجى!
- ١٩٣ دزیک داخواری دارووعەیه!
- ١٩٦ شوکر مژینی مەمکی نیعمەتە
- ١٩٨ عیلمەکان هەموو نەقشن
- ٢٠٢ رەزاگرانی مار نا، گرانی گەنج بیینه

- ٢٠٣ له فهقير واباشتره پرسيار نهكهن
- ٢٠٤ چاكه تهركى خراپهيه!
- ٢٠٦ ئەم خهلكه دهلین: شه مسی ته وریمان دیت
- ٢٠٨ قسه كانی ئیمه نه قده!
- ٢١٢ قسه كورت بی و پر بی!
- ٢١٤ هه رچی ده لیم نمونهیه!
- ٢١٦ قسه بکه تا بتناسنهوه!
- ٢١٩ فهرهنگۆك
- ٢٢٢ ناونا مه

پێشهکی

فیه مافییه - یا مه قالاتی مه ولانا یا «الاسرار الجالییه» - گرده کۆیه که له قسه کانی مه ولانا له نیو کۆری دۆستان و مریده کانی دا که له کاتی جیا جیا کوتوو یه تی. سولتان وه له دی کوری و یه کیک له مریده کانی حازری کۆری، قسه کانی مه ولانا یان نووسیوه ته وه و له دوا یی نیشانی مه ولانا یان دا وه هتا چاویکی پیدابخشینی و ئەگەر پڤویست بی دەستیکیان تیوهردا. ئەو یادداشتهانه له شوینیک پارێزران و دوا ی مه رگی به دەست یه کیک له مریده کان و به شکیکی زۆره وه له لایهن کوریه که یه وه - سولتان وه له د - نووسرا وه ته وه و بلاو بوته وه.

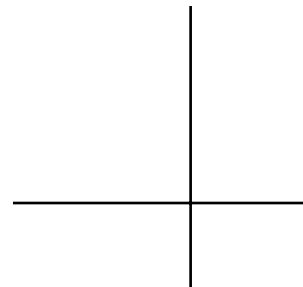
xxx

مه ولانا چه لاله ددین مه حه ممه دی به لخی یا رۆمی مه شهوور به مه وله وی ده گه ل باوکی - سولتانه لعوله ما - که یه کیک له شیخه گه وره کانی سه رده می خو ی و یه که له سو فی به ناویانگه کانی به لخ بوو - له سالی ۱۲۲۰ ی زاینی چوو قو نیه. ده سال دوا یی، له ته مه نی بیست و چوار سالی به دوا ی مه رگی باوکی دا، بوو به جیگر و خه ریکی ده رس و وه عز بوو و هتا پهیدا بوونی شه مس، که سیک بوو هاوتای باوک و پله و پایه یه کی به رزی هه بوو و کۆمه لیک مرید و یار و گیانباز ده وره یان دا بوو.

شه مسی ته ورێز، ده رویشیکی زمانتیژی، تژی له خودا و به تال له مال و سه روه ت و بیمنه ت له خه لک و ده ولت، - که هه میشه لبادی ره شی ده به رد ده کرد، - وه که هه وریکی ره ش و تاری به برووسک و ته رزه دا هات و هه موو به ر و به ره مه کانی ده رختی زانیاری مه ولانای هه لوه راند و به سه ری دا گرماند « قسه ی خو ت کوا؟ ئەو زانست و قسه و هه دیسانه ی تو قسه ی خه لکن، من گوویه کانم توند ده گرم، نامه وی ببیسم، هی تو کوا؟ »

مه وله وی که هتا ئەوسه رده مه خه لک به په یکه ره ی بینیا زی و قوتبی راز و نیازیان داده نا، به داوینی ئەم ده رویشه ره ش و رووته وه نووسا و شه قی له ته خت و به خت دا و ده رس و مه دره سه ی وه لانا و چه ند مانگ چوونه خه لوه وه و ده رگایان له سه ر یار و نه یار به ست.

ئەو که ش و هه وا نو ییه، ئەو تین و تا وه ی شه مس، مه وله وی له و به ره ده سکر دانه بینیا ز کرد و خو ی پشکووت و خو ی وه به ر هات، به ریکی وا که زه حمه ته

سه‌رله‌كەكانى دره‌ختى ئەدەب جاريكى ديكە قورسايى ئاويژه‌ى شيريني وها
به‌ره‌ميك به‌ خويانه‌وه ببينه‌وه.

شه‌مس، هه‌تاوى به‌هار بوو، چەند ماوه‌يه‌ك ماوه، مه‌ولاناي وه‌به‌ر خست و خوي
توراو له‌ ئاسوي غوربه‌ت ئاوا بوو. رويشت و كه‌س نه‌يديته‌وه.

كه‌سيك خه‌به‌رى بۆ مه‌ولانا هيتنا « مه‌ولانا شه‌مسه‌ددينم ديت! »

مه‌ولانا هه‌موو جلوه‌رگى به‌رى پيپه‌خشي.

به‌ مه‌ولانايان كوت « درۆ ده‌كا و وا نيه، بۆ نه‌وه‌نده زۆرت پيپه‌خشي؟ »

كوتى « نه‌وه‌نده‌م له‌به‌ر درۆكه‌ى دايه. نه‌گه‌ر راست با گيانم ده‌دايه. »

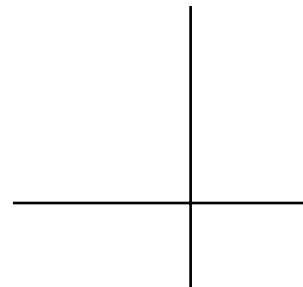
xxx

بۆ وه‌رگيراني ئەم كارە سى چاپى فيه‌مافيه‌ له‌به‌ر يه‌ك نراوه و نه‌زه‌رى سه‌ره‌كى له‌ سه‌ر كارى
جعفر مدرس صادقى بوه كه‌ بۆ ساغ كردنه‌وه و ريكوپيٲك كردنى زه‌حمه‌تيكى زۆرى كيشاوه.
هه‌روه‌تر له‌ په‌ناشه‌وه كه‌لكم له‌ په‌راويژ و شى كردنه‌وه‌ى ئەو به‌ريژانه وه‌رگرتوه.

١- مقالات مولانا (فيه‌مافيه‌)، ويرايش جعفر مدرس صادقى، چاپ دوم، نشر مركز، ١٣٧٤

٢- فيه‌مافيه‌، حسين حيدرخانى، انتشارات سنابى، تهران ١٣٧٥

٣- فيه‌مافيه‌، زينب يزدانى، انتشارات عطار، چاپ اول ١٣٧٨

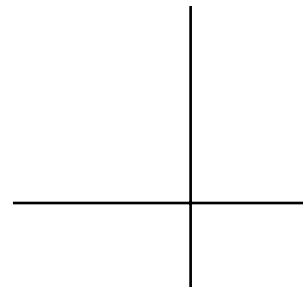
بۆ تۆ پێویسته جارێکی دی گه‌ران به ده‌وری عالم دا!

په‌یتاپه‌یتا بیستنی گوێ، کاری بینین ده‌کا و حوکمی بینینی هه‌یه. به‌م چه‌شنه که له دایک و باوکی خۆت زای. به تۆ ده‌لێن که له‌وان زاوی. تۆ به چاوه‌تینیه که له‌وان زاوی. به‌لام به‌م زۆر کوتنه لیت ده‌بیته راستی - که ئه‌گه‌ر بلێن « تۆ له‌وان نه‌زاوی » به گویت دانه‌چی. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ش که به‌غدا و مه‌که‌که‌ت له خه‌لک زۆر بیستوه، په‌یتاپه‌یتا، که هه‌ن. ئه‌گه‌ر بلێن که « نیه » و سویند بخۆن، باوه‌ر ناکه‌ی. که‌وايه زانیمان گوێ ئه‌گه‌ر په‌یتاپه‌یتا بیسی، حوکمی دیتنی هه‌یه.

هه‌ر ئه‌و جۆره‌ی که له رواله‌تی په‌یتاپه‌یتای قسه‌وه حوکمی دیتن ده‌دن، واش هه‌یه که قسه‌ی که‌سیک حوکمی په‌یتاپه‌یتای هه‌بێ که ئه‌و یه‌ک نیه، سه‌ده‌زاره. که‌وايه قسه‌یه‌کی ئه‌و، سه‌ده‌زار قسه‌یه و ئه‌مه‌ت پێ سه‌یره؟ ئه‌مه پادشایه‌کی رواله‌تییه که حوکمی سه‌ده‌زاری هه‌یه، هه‌رچه‌ند یه‌که. ئه‌گه‌ر سه‌ده‌زار بلێن ناگونجی و که ئه‌و بیلێ ده‌گونجی. که‌وايه چونکه له رواله‌ت دا ئه‌مه هه‌یه، له عالمی رووحه‌کان دا به شیوه‌یه‌کی له‌وه‌ش شیاوتر هه‌یه.

سه‌ره‌رای ئه‌مه که هه‌موو عالم گه‌رای، چونکه بۆ ئه‌و نه‌گه‌رای، بۆ تۆ پێویسته جارێکی دی گه‌ران به ده‌وری عالم دا. ئه‌و سوپ و سه‌یره بۆ ئه‌و نه‌بوو - بۆ سیر و پیاز بوو*. چونکه بۆ ئه‌و نه‌گه‌رای، بۆ غه‌ره‌زیک بوو. ئه‌و غه‌ره‌زه ببوو به حیجابی تۆ، نه‌یده‌هتشت ئه‌و ببینی. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که له بازار ئه‌گه‌ر به راستی له که‌سیک بگه‌رێ، هیچکه‌س نابینی و ئه‌گه‌ر ببینی، خه‌لک وه‌ک خه‌یال ده‌بینی. یا ده‌کتی‌دیک دا له مه‌سه‌له‌یه‌ک ده‌گه‌رێ. چونکه گوێ و چاوه‌ش له مه‌سه‌له‌ پر بوون، په‌ره‌کان هه‌لده‌یه‌وه و هیچ نابینی. که‌وايه تۆ نیه‌ت و مه‌به‌ستیکی غه‌یری ئه‌مه‌ت هه‌بوه، له هه‌ر کوێ گه‌رابی، [وه‌ها] له مه‌به‌سته پر بووی، که ئه‌مه‌ت نه‌دیوه.

* سیر و افی الارض ثم انظر و اکیف کان عاقبه‌ المکذبین. سووره‌ی ئه‌نعام ئایه‌ی ۱۱.

قسە بیانووێه!

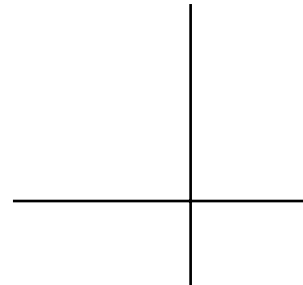
یهکیک دهیگوت که « مهولانا قسه نافهرموئی! »

گوتم ناخر، خهپالی من ئهوه کهسهی بۆ لای من هینا. خو ئهه خهپالهی من قسهی دهگهڵ نهکرد که چۆنی یا چلۆنی. بی هیچ قسهیهک، خهپال ئهوی بۆ ئیره کیشا. ئهگر ههقیقهتی من ئهوه بهبی قسه رابکیشی و بۆ شوینیکی دیکه ی ببا، بۆ سهیره؟

قسه سیبهری ههقیقهت و فهرعی ههقیقهته. که سیبه رابکیشا، ههقیقهت به شیوهیهکی لهوه شیواتر رایدهکیشی. قسه بیانووێه. بهشیکی شیوا، مرۆف بۆ لای مرۆف رادهکیشی، نهک قسه. ئهگر سهدهزار موعجیزه و گفت و کهرامات ببینی، مادام ئهوه نهبی یان ئهوه وهلییه ئهوه بهشه شیواهی تیدا نهبی، فایدهی نهیه. ئهوه بهشهیه که ئهوه دههژیننی و بقیه راری دهکا. ده کارهبا دا ئهگر ئهوه بهشه شیواهی تیدا نهبی، کا قهت بۆ لای کارهبا ناچی. ئهوه جنسییهته ده نیوان ئهوان دا شاراوویه، نابیندری. خهپالی شتییک مرۆف دهگهڵ ئهوه شته دهبا - خهپالی باغ دهتباته باغ و خهپالی دوکان بۆ دوکان. بهلام لهه خهپالانه دا دوورویی شاراوویه. نابینی که دهچی فلان جیگا، پهشیمان دهبیوه و دهلیی « پیمابوو خیر دهبی، که نهشبوو » کهوایه ئهه خهپالانه چادرن و ده چادر دا کهسیک خۆی شاردۆتهوه. هه رکاتییک خهپالهکان لهه نیوه رابن و راستییهکان ده رکهون بهبی چادری خهپال، قهيامهته. لهوی که حال وههایه، پهشیمانی نامینی: هه راستییهک تۆ رادهکیشی، شتیکی دیکه جگه لهو نهیه، ههه راستییهیه که تۆی بۆ لای خۆی راکیشا.

له راستی دا، راکیشهه یهکیکه، بهلام زۆر دهنوینی. نابینی که مرۆف ئارهزووی سهه شت دهکا جۆراوجۆر؟ دهلی « سهنگهسیرم دهوی، بۆرانیم دهوی، ههلوام دهوی، قلیهه دهوی، میوهه دهوی، خورمام دهوی. » ئهمانه به ژمار دیاری دهکا و ده ریدهبری. بهلام له بهههت دا یهکیکه: بهههت برسیایهتییه و ئهوه یهکیکه. نابینی که له شتییک تیر بوو، دهلی « هیچ لهمانه پیویست ناکا! » کهوایه ده رکهوت که ده و سهه نهبوو، بهلکه یهک بوو.

ئهم ژماری خهلکه فتنهه - که دهلین ئهه یهک و ئهوان سهه. یانی به وهلی دهلین « یهک » و به خهلکیکی زۆر « سهه » و « ههزار » دهلین. ئهه فتنهیهکی گهورهیه. ئهه

روانگه و ئەم بیره که وههای بیر کردهوه - ئەوان به زۆر ببینی و ئەو به یهک، -
 فتنهیهکی گهورهیه. کام سهده؟ کام په‌نجا؟ کام شه‌ست؟ قه‌ومیکی بی دەست و بی پا
 و بی هۆش و بی گیان، وهک ته‌له‌سم و جیوه ده‌جوولینه‌وه. نووکه، ئەوان به شه‌ست
 یا سهده یا هه‌زار دهرده‌برێ و ئەمه به یهک. ده‌لێتی که ئەوان هیچن و ئەم هه‌زار و
 سه‌ده‌هه‌زار و هه‌زاران هه‌زار.

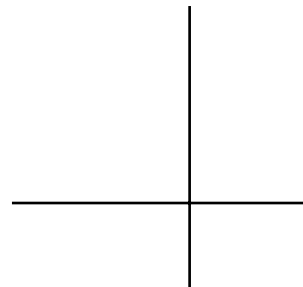
پادشایه‌ک سه‌دکوته نانێکی دابوو به بی ئەنوایه‌ک. له‌شکر سه‌رکۆنه‌یان لێده‌دا.
 پادشا به دلی خۆی ده‌گوت « رۆژیک دابی که پیتان نیشان بدهم هه‌تا بزنانن بۆچ
 ده‌مکرد. »

که بوو به رۆژی شه‌ر. هه‌موو رایانکردبوو و ئەو ته‌نیا ده‌یوه‌شاند. کوتی « ئیستا
 - له‌به‌ر ئەم مه‌سه‌له‌هه‌ته! »

مرۆف ده‌بی روانگهی خۆی بی‌به‌ری له‌ غه‌ره‌ز بکا و یاریک بدۆزیته‌وه ده‌ دین دا.
 دین، یارناسی - یه. به‌لام کاتیک ته‌مه‌ن ده‌گه‌ل بیته‌میزان تیپه‌ر بکا، روانگهی ئەویش
 کز ده‌بی، ناتوانی یاری دین بناسیته‌وه. تۆ ئەم له‌شه‌ت گه‌وره کرد که ته‌میزی تیدا
 نیه. ته‌میز سه‌فه‌تیکه‌ شاراو ده‌ مرۆف دا. نابینی که شیتیش له‌ش و ده‌ست و پپی
 هه‌یه، به‌لام ته‌میزی نیه - ده‌ست بۆ هه‌ر پیساییه‌ک ده‌با و ده‌یگرێ و ده‌یخوا. ئەگه‌ر
 ته‌میز ده‌م له‌شه‌ دا هه‌با، پیساییه‌ هه‌لنه‌ده‌گرته‌وه. که‌وايه زانیمان، ته‌میز مانایه‌کی
 ناسکه که ده‌ تۆ دایه و تۆ شه‌و و رۆژ خه‌ریکی پیگه‌یانندی ئەو بی ته‌میزه‌ بووی.

بیانوو دیننه‌وه که « ئەو به‌مه‌ قایمه، » ئاخ‌ر، ئەمه‌ش به‌و قایمه. چلۆنه که به
 ته‌واوه‌تی خه‌ریکی تیمار کردنی ئەمه‌ی و ئەوت به‌ ته‌واوه‌تی وه‌لاناوه؟ ده‌لێتی که ئەم
 به‌وه قایمه و ئەو به‌مه‌ قایم نیه. ئەو شو‌قه له‌ ده‌لاقه‌ی چاو و گوێ و غه‌یره‌وه دیته
 ده‌ر. ئەگه‌ر ئەم ده‌لاقانه نه‌بن، له‌ ده‌لاقه‌ی دیکه‌وه خۆ ده‌نوینتی. ده‌لێتی که چرایه‌کت
 هیناوه‌ته به‌ر هه‌تاو که « هه‌تاو به‌م چرایه‌ ده‌بینم » حاشا! ئەگه‌ر چراش نه‌هینتی،
 هه‌تاو خۆی هه‌ر دهرده‌خا. چ هه‌وجی به‌ چرایه!

هیوا له‌ خه‌لک نابێ ببه‌رن. هیوا سه‌ر ریگه‌ی هیمنایه‌تییه. ئەگه‌ر ریگه‌ نابری،
 لانیکه‌م، سه‌ری ریگه‌ بپاریزه! مه‌لێ که « خراپه‌ی زۆرم کرد. » تۆ راستیی له‌به‌ر چاو
 بگه‌ره، هیچ خواریه‌ک نامینیته‌وه. راستیی هه‌روه‌ک وه‌کازی مووسایه، ئەو

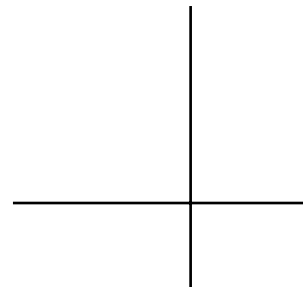
خواربانەش هەرۆهک سیحەرەکانن. که راستیی بی، هه‌موویان ده‌خوا. ئەگەر خراپەت کردو، بە خۆت کردو. جەفای تۆ کوا بەو دەگا؟ که راست بییەو، ئەو بە تەواوەتی نامینی. هاوار، هیوا - مەبەر!

هەلسوکەوت دەگەڵ پادشاکان لەبەر ئەمە جیی مەترسی نیە که سەر بچئ - که سەریکە بۆ چوون دەبی، چ ئەمڕۆ، چ سبەی. بەلام لەم بابەتەو جیی مەترسییە، کاتیک ئەوان دەریکەون، نەفسیان هیزی گرتو و بوونە ئەژدیه‌ها، ئەم کەسە که دەگەلیان قسەیی دەکرد و ئیدعای دۆستایەتی دەکرد و مائی ئەوانی وەرده‌گرت، بیتشک دەبی که به مه‌یلی ئەوانیش قسە بکا و رای خراپی ئەوانیش لەبەر دل راگرتن قەبوول بکا و نەتوانی دژ بیژئ. لەم بابەتەو جیی مەترسییە. چونکه بۆ دین زیانی هەیه. که لای ئەوان ئاوەدان بکەیه‌وه لای دیکە که ئەسلە له تۆ بیگانه دەبی.

ئەوهندی که تۆ روو دەولا بکەیی، لەم لایە که مەعشوقە، روو له تۆ وەرده‌گیرئ و ئەوهند که تۆ دەگەڵ ئەهلی دونیا تەبا بی، ئەو له تۆ توورە دەبی. ئەو‌هش که تۆ بۆ لای ئەو دەچی بەم مانایەیه: که بۆ ئەولایە چووی، له ئاکام ئەو به سەر تۆ دا زال دەبی.

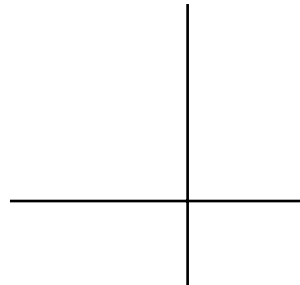
حەیفە بگەیه دەریا و له دەریا به لویچیک یا گۆزهیەک رازی بی. ئاخر، له دەریا گەوهەر و سەده‌زار شتی بایەخدار دەردەکیشن. له دەریا ئاو هەلکیشن چ ریزیکی هەیه و زانایان چ شانازییەکی پتوهدەکن و چیان کردو؟ نه مه‌گەر عالم که فیکە. ئەم دەریای ئاوه، زانستی ئەولیاکانه. گەوهەر - خۆی، له کوپیه؟ عالم که فیکي پر له خاشاکه بەلام له خولانەوهی ئەو و شەپۆلەکان و به پپی هەلگەرانى دەریا و جوولانەوهی شەپۆلەکان، ئەو کەفە دەگورئ. ئەو باش نیە، بەلکه باشیی دەو دا ئەمانەتە و له جیکەیه‌کی دیکەوهیه. قەلبی زیڕکفته! یانی ئەم دونیایه که کەفە، قەلب و بیقەدر و بیقیمەتە، ئیمە زیڕکفتهمان کردو.

مرۆف ئوستورلابی هەقه، بەلام ئەستیره‌ناسیکی گەرەکه که له ئوستورلاب بزانی. تەرەفرۆش یا به‌ققال هەرچەند ئوستورلابیان هەیه بەلام چ فایده‌یه‌کی لێوهرده‌گرن و به‌و ئوستورلابه چ ده‌زانن له ئەحوالی فەلەک و خولی ئەو و بورجه‌کان و شوین داخستنی ئەو و گۆرانی وەرزه‌کان؟ که‌وايه ئوستورلاب له هەق ئەستیره‌ناس

دا به كهلكه . هەر ئه‌وجۆره‌ی كه ئهم ئوستورلابه مسه ئاوینه‌ی فه‌له‌كه، و جوودی
مرۆفیش ئوستورلابی هه‌قه. ئه‌گه‌ر هه‌فته‌عالا ئه‌وی شاره‌زا و زانا و ناسیاوی خو‌ی
کردب‌ی، له ئه‌ستورلابی و جوودی خو‌ی دا، شۆقی هه‌ق و جه‌مالی ب‌یه‌اوتای ئه‌و،
په‌یتاپه‌یتا و دهم به دهم ده‌بینی و قه‌ت ئه‌و جه‌ماله له‌م ئاوینه‌یه به‌تال ناب‌ی.

هه‌ق به‌نده‌ی وای هه‌ن كه خو‌یان به حیکمه‌ت و زانسه‌ت و که‌رامه‌ت داده‌پۆشن،
هه‌رچه‌ند خه‌لك ئه‌و چاوه‌یان نیه كه ئه‌وان ببینن، به‌لام له‌به‌ر راده‌ی غه‌یره‌ت خو
داده‌پۆشن.

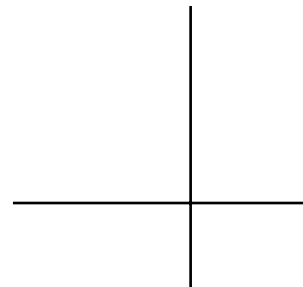
ئەسل مەبەستە!

قسە بۆ ئەو کەسە یە کە پێویستی بە قسە هەبێ تا تیبگا. بەلام ئەوەی کە بێ قسە تیبگا، دەگەڵ ئەو چ پێویستە قسە کردن؟ ئاخر، ئاسمانەکان و زەویەکان هەموو قسەن لای ئەو کەسە ی کە تێدەگا و لە قسە گورراوە. کەوا یە، لای ئەو کەسە کە دەنگێکی کز دەبیستی، قاوەقاو و بانگ چ پێویستە؟

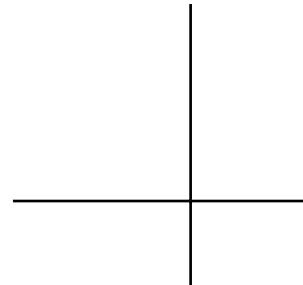
شاعیریکی عەرەبویژ هاتە لای پادشایەک و ئەو پادشایە تورک بوو، فارسیشی نەدەزانی. شاعیر شیعیکی زۆر رهوانی بە عەرەبی پێهەلکوتبوو و هینابووی. کاتیک پادشا لە سەر تەخت دانیشتبوو و ئەهلی دیوان گشتی ئامادە، ئەمیرەکان و وزیرەکان، وەها کە دایە، شاعیر لە سەر پێ وەستا و شیعی دەست پێکرد. پادشا لەو شوینانە ی کە پەسن بوو، سەری رادەوشاند و لەو شوینانە ی کە جیگە ی سەرسورامان بوو، زەق دەبوو و لەو شوینە ی کە جیگە ی تەریبەت و خۆ بە کەم زانین بوو، لوتفی دەکرد. ئەهلی دیوان حەیران مانەو کە « پادشای ئیمە وشەیهکی بە عەرەبی نەدەزانی. وەها سەر راوێشانندیکی بەجی لە کۆر دا، چلۆن لەو پەیدا بوو؟ مەگەر عەرەبی زانیی و چەند سال لە ئیمە ی شار دیتتەو و ئەگەر ئیمە بە زمانی عەرەبی بێ ئەدەبیمان کردبێ، هاوار بە حالمان! »

ئەو غولامیکی هەبوو شاز. ئەهلی دیوان کۆ بوونەو و ئەسپ و یەستر و مالیان دایە و پتر لەو شیان وە ئەستۆگرت کە « ئیمە لەم حالە ئاگادار بکەو کە پادشا عەرەبی دەزانی یا نازانی و ئەگەر نازانی، لە شوینی خۆی چۆن سەری رادەوشاند؟ کەرەمات بوو؟ ئیلھام بوو؟ »

هەتا رۆژیک، غولام لە راو هەلی دەست کەوت و پادشای دلخۆش بینی. دوا ی ئەو کە نیچیریکی زۆری گرتبوو، لێپرسی. پادشا پێکەنی. کوتی « وەللا من عەرەبی نازانم، بەلام ئەوەی کە سەرم راوێشانند، یانی دەمزانی کە مەبەستی لەو شیعیە چیە و سەرم راوێشانند و پەسنم کرد کە دیارە مەبەستی ئەو لەو شیعیە چیە. »

كهوايه دهركهوت كه ئهسل مهبهسته . ئهو شيعره فهرعي مهبهسته - كه ئهگهر ئهو مهبهسته نهبا، ئهو شيعرهه نهدهكوت . كهوايه ئهگهر له مهبهست برونن، دووبى ناميني . دووبى له فهرع دايه . ئهسل يهكه . ههر ئهوجورهه، شيخهكان كه ئهگهر به روالهت جوراوجورن و به حال و كردهوه و كردار و قسهكان جياوازن . بهلام له مهبهست دا يهك شته و ئهويش داواي ههقه . وهها كه بايهك كه به مال دا دهگهري . سووچي مافوره ههلهداتهوه، لهرز و تهكانيك ده بهرهكان دهخا، توژ و خوژ بهرز دهكاتوه، ئاوي هوز چين چين دهكا، دارهكان و لقهكان و گهلاكان وه سهما دهخا، چرا دهكووژينتهوه، ئاورگي دامركاو دهبووژينتهوه و گري لي بهرز دهكاتوه: ئهو ههموو حالي جوراوجور و جياواز دهدهخا، بهلام له مهبهست و رهگهز و راستي دا يهك شته، چونكه جوولانهوهي ههموويان له يهك باويه .

من له شیعر بیزارم!

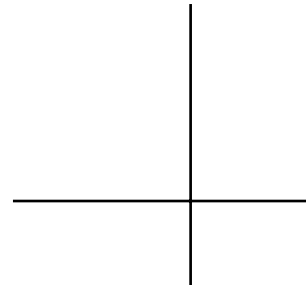
من خوویه کم ههیه که ناخوازم هیچ دایک له من بیسی. ئەوهی که جهماعه تیک له سهماع دا خو له من ددهن و هه ندیک له یاران بهریان دهگرن، من ئەوهم پێخۆش نیه و سه دجار کوتومه له بهر من به کهس هیچ مه ئین - من بهو رازیم. ئاخر، من ئەوهنده ئاشقم که ئەم یارانەهی دینه لای من، له بهر ئەوه که مه لوول نه بن، شیعریک ده ئیم ههتا پێوهی بخافلین. دهننا من له کوئی، شیعر له کوئی؟ وه لالا که من له شیعر بیزارم و لای من له مه خرابتر شتیک نیه. هه ره ئەوجۆرهی که که سیک دهست ده ورگی چه یوان دهنی و دهیشواته وه، بو ئیشتیای میوان، چونکه میوان ئیشتیای له گیپهیه، ئیم پێویست کرا. ئاخر مروف دهروانی که خه لک له فلان شار چ شمه کیکیان دهوی و چ شمه کیک دهگرن. ئەویش دهیکری و دهیفرۆشیته وه - ئەگه ر بنزیلتین کالاش بی.

من گه لیکم خویندوه له زانسته کان و گه لیکم زهحمهت کیشاوه - که زانایان و لیکۆله ران و زیره کان و وردبینان بینه لای من ههتا شتی گرانبایی و غه ریب و وردیان پێشکەش بکه م. هه قته عالا، خوئی وای خواستوه، ئەو هه موو زانسته ی لیره کو کرده وه و ئەو زهحمه تانه ی بو دانا که من خه ریکی ئەم کاره بم. چم پیده کری؟ له ولاتی ئیمه و له قهومی ئیمه دا، له شاعیری نهنگر کاریک نه بوه. ئیمه ئەگه ر له و ولاته ماباينه وه، به پتی مه یلی ئەوان ده ژیاين و ئەوه مان ده کرد که ئەوان ده یانه ویست - وهک دهرس کوته وه و نووسینی کتیب و فیر کردن و وه عز کوتن و خو پاریزی و خو ناندن به کاری رواله تیی. *

ئهمیر په روانه به منی گوت که ئەسل عه مه له.

گوتم کوا ئەهلی عه مه ل و داواکاری عه مه ل، ههتا عه مه لیان نیشان بده م؟ هه ر ئیستا تو داواکاری قسه ی - گویت هه ل خسته ههتا شتیک بیسی و ئەگه ر نه یلیم، مه لوول ده بی. داواکاری عه مه ل به، ههتا نیشانی بده م!

ئیمه له عالم دا، داواکاری پیاویکین که عه مه لی نیشان بده ين، که مشتەری عه مه لان نیه، مشتەری قسه ده دۆزینه وه، خه ریکی قسه ين. وه تو عه مه ل چووزانی،

چونکه عامل نی؟ به عهمل عهمل دهناسریتتهوه و به عیلم عیلم فام دهکری و به روالهت روالهت، به مانا مانا. چونکه لهم ریگهیه دا ریبار نیه و چۆله. ئەگەر ئیمه به پێوهین و له عهمل داین، چۆن دهتوانین ببینین؟ ئاخر، ئەم عهمله نوێژ و رۆژوو نیه و ئەمانه روالهتی عهملن، عهمل مانایه ده دهروون دا. ئاخر، له سهردهمی ئادهم ههتا سهردهمی مستهفا، نوێژ و رۆژوو بهم چهشنه نهبوه و عهمل ههبوه. کهوايه ئەمه روالهتی عهمله. عهمل مانایه ده مروژف دا. ههر ئەوجۆرهی که دهلێی « دهرمان عهمهلی کرد » لهوێ روالهتی عهمل نیه، ئیلا مانایه دهو دا و ههر ئەوجۆرهی که دهلێن ئەو پیاوه له فلانه شار « عامل - ه » شتیک به روالهت نابینن: ئەو کارانهی که هی ئەوه، به هۆی ئەو « عامل - هوه » دهیلێن.

کهوايه ئەم عهمله غهیری ئەمهیه که ئەم خهڵکه تیگهیشتون. ئەوان پێیانوایه که عهمل ئەم روالهتهیه. ئەگەر مونا فاق روالهتی عهمل به جی بێنی، هیچ قازانجی بۆی ههیه؟ چونکه دهو دا مانای راستیی و ئیمان نیه.

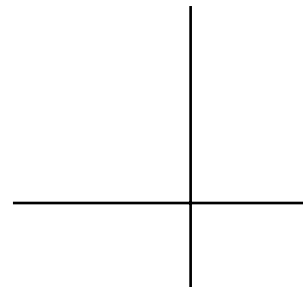
ئەسلێ شتهکان ههمووی گفت و قسهیه. تۆ خۆت خه بهرت له گفت و قسه نیه - به سووکی دهبینی. گفت بهری درهختی عهمله - که قسه له عهمل دهزێ. ههفتهعالا دونیای به قسه خولقاند - که گوتی « کن فیکون ». ئیمان ده دل دایه: ئەگەر به قسه نهیلێی، سوودی نیه. نوێژ که فیعله، ئەگەر قورئان نهخوینیهوه، دروست نیه و لهم زهمانه دا که دهلێی « قسه جیی بهقا نیه؟ » رهدی ئەم قسه دهکهیهوه دیسان به قسه. چۆن قسه جیی بهقا نیه؟ چۆن له تۆ بیسین که قسه جیی بهقا نیه؟ ئاخر، ئەمه به قسه دهردهبری!

یهکیک پرسیری کرد ئەگەر ئیمه خیر بکهین و چاکهی بکهین، ئەگەر هیومان به خودا ههبی و چاوهروانی خیر و پاداش بین، ئایا ئەمه زیانمان پێدهگهیهنی یان نا؟

فهرمووی ئەی وهللا؟ هیوات دهبی ههبی و ئیمان ههر ئەو ترس و هیوایهیه.

یهکیک له منی پرسی که ئەم هیوایه خۆی خۆشه. ئەم ترسه چیه؟

کوتم تۆ ترسیکم نیشان بده بی هیوا، یا هیوایهکم نیشان بده بی ترس! چونکه له یهک جیا نین و بی یهکتر نین. چۆن دهپرسی، بۆ وینه یهکیک گهنمی داچاندوه، ههلبهت گهنم شین دهبی و سههرهپای ئەوهش، دهترسی که نهکا بهرگر و به لایهک پهیدا بی. کهوايه دهرکهوت هیوا بهبی ترس نیه و قهت نابی به میشتکت دابی ترس بی

هيووا يا هيوواى بئى ترس. جا ئىستا، ئەگەر هيوادار بئى و چاوهروانى پاداش و بهخشين، بهبئى شك لهو كاره دا گهرمتر و شيلگيرتر دهبئى. ئەو چاوهروانىيه باالى ئەوه. ههرچى باال بههيزتر، فرينى پتر. ئەگەر هيوابراو بئى، تهنهال دهبئى و خيتر و بهندهبى لئدهرناكهوئى. ههر ئەوجۆرهى كه نهخۆش دهرمانى تال دهخوا و له ده چيژى شيرين خو دهپاريزئى. ئەگەر هيوواى سلامهتى نهبئى، كهى تاقتى ئەمه دينئى؟

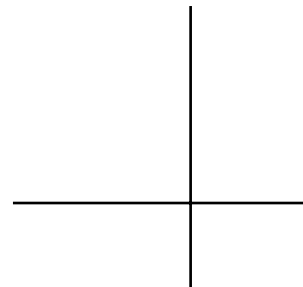
مرؤف برىتييه له حهيوانهتى و نوتق. ههر ئەوجۆرهى كه حهيوانهتى ههميشه تئدايه و لئى جيا نيه، نوتقىش ههروايه و ههميشه تئدايه. ئەگەر به روالهت قسه نهكا، ده دهروون دا قسه دهكا. ههميشه ناتقه. به وينهى لافاوه كه قورى تئكهال كراوه. ئەو ئاوه روونه نوتقى ئەوه و ئەو قوره حهيوانهتى ئەوه. بهلام قور دهو دا سهپئندراوه. نابينى ئەو قور و قالبانه رويشتن و رزان، بهلام نوتق و حهكايهتى ئەوان و زانستى ئەوان ماوهنهتهوه، له چاك و خراب؟

خاوهنى دل، كوله. كه ئەوت بينى، گشتت بينوه. خولقئنه رانى عالم ههموو ئەندامهكانى ئەون و ئەو كوله. ئەگەر ئەوت بينى كه كوله، بئى شك ههموو عالمت بينوه و ههركهس كه دواى ئەو بينئى، دووپات بوونهوهيه. و قسهى ئەوان له قسه دا كوله: كه قسهى ئەوانت بيست، ههر قسهيهك لهمه به دوا بيبيسى، دووپات بوونهوهيه.

* مهولهوى له ديوانى شه مسيش دا ئيشاره بهمه دهكا:

شعر چه باشد بر من، تا كه از آن لاف زخم هست مرا فن دگر، غير فنون شعرا

شعر چو ابريست سیه، من پس آن پرده چو مه ابر سیه را تو مخوان، ماه منور به سما

ئیبلیس ئەگەر هەیه، ئەمەیه!

رەزاگرانیک هات، لە سەرەوهی گەرەیهک دانیشت. *

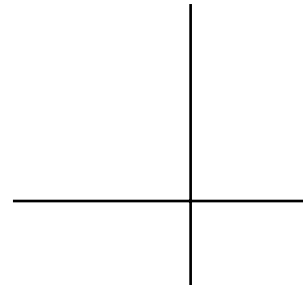
فەرمووی که « بۆ ئەوان چ تۆفیریک دەکا: سەر یا ژیر، چران! »

چرا ئەگەر بەرزایی بخوازی، بۆ خۆی ناخوازی - مەبەستی ئەو قازانجی خەلکە، هەتا ئەوان لە شۆقەکەمی حەز وەرگرن. دەنا، چرا لە هەرکۆی بی، ژیر یا سەر، ئەو چرایە، هەتاویکی ئەبەدی.

ئەوان ئەگەر پلە و بەرزایی دنیا دەخوازن، مەبەستیان ئەوێهە که خەلک چاویان نیه بەرزایی ئەوان ببینن. ئەوان دەیانەوی بە داوی دنیا ئەهلی دنیا راو بکەن، هەتا رێیان دە بەرزایی دیکە بکەوی و دە داوی ئاخرەت کەون. وەها که مستەفا، مەککە و شارەکانی لەبەر ئەو نەدەگرت که موحتاجی ئەو بی، بۆ ئەو دەیگرت هەتا ژیان بە هەموان ببەخشی و رووناکیان کەرەم بکا. [ئەمە دەستیگە که خووی بەخشینهوێه گرتو، خووی نەگرتوێه که وەرگری!] **

ئەوان خەلک هەلەدەفریوتن هەتا خەلاتیان بکەن، نە بۆ ئەوێهە که شتیک لەوان وەرگیرن. کەسیک که داو بنیتهوێه و بالەندە بە مەکر دە داو بخا و بیانخوا و بیانفرۆشی، بەوێه دەلێن مەکر. بەلام ئەگەر پادشایەک داو بنیتهوێه هەتا بازیکی بەستەزمانی بێبایی که خەبەری لە گەوهەری خۆی نیه، بگری و دەستەمۆی سەر دەستی خۆی بکا، هەتا پێبگا و پێبگەیهنی و رای بێنی، بەمە نالێن مەکر. هەرچەند روالهتی مەکره. ئەمە بە عەینی راستی، خەلات و بەخشین، مردوو زیندوو کردنهوێه، بەرد کردنه لەعل و ئاوی پشتی مردووی پیاو - کردنه مرۆف، دادەنێن. هەرۆتر، ئەگەر باز ئەو زانستەمی هەبا که بۆچ دەگرتی، موحتاجی دانە نەدەبوو. بە گیان و دل لە داو دەگەرا و بۆ سەر دەستی پادشا دەفری.

خەلک روالهتی قسەکەمی ئەوان لەبەر چاو دەگرن و دەلێن « ئیمە قسەمی وامان زۆر بیستوێه - توێ له سەر توێ. دەررونی ئیمە لەم چەشنە قسانە پرە. » کافران دەیانگوت که « دلەکانی ئیمە کەلووی ئەم چەشنە قسانەیه و لەمە پرین. » هەفتەعالا وەلامی ئەوان دەداتەوێه که « حاشا که لەمە پر بن! پر له وەسواس و خەیاڵن، پر له

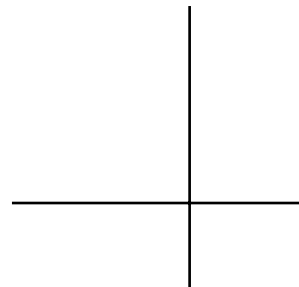
شرك و شك، پر له لهعنهتن.»

بریا بهتال بان لهم ورتنانه! ئادی، ئەگەر قابیل بان که ئەمەشیان قەبوول کردبا، قابیلیش نین. ههفتهعالا مۆزی به گوئی ئەوانهوه ناوه، به چاو و دلی ئەوانهوه. ههتا چاو به چهشنیکی دیکه ببینی، یوسف به گورگ ببینی، و گوئی به لهونیکی دیکه ببیسی، حیکمهت به ههتله و ورتنه دابنی و دل به چهشنیکی دیکه - که بۆته مهکۆی وهسواس و خهیاڵ. ههروهک زستان، له شکل و خهیاڵ، توئی توئی کهوتوه، ئاخنراو له سههۆل و سهرما.

کاتیک ههفتهعالا، ئادهمی له ئاو و گل ساز کرد و قالبهکهی دارشت و چهند ماوهیهک له سهر زهوی مابۆوه، ئیبلیس داهات و چوه نێو قالبی ئەوهوه و ههموو رهگهکانی گهرا و تهماشای کرد و ئەو رهگ و دهماره پر له خوین و خلتهی دیت، گوئی « تهح، ئەو ئیبلیسهی که من له بناغهی عهش دیتبووم که پهیدا دهبی، سهیره ئەگەر ئەمه نهبی. ئەو ئیبلیسه ئەگەر ههیه، ئەمهیه. »

* رهزاگران (ثقیل) مهبهستی له شیخ شهرفهددینی ههروی - یه که له زانایانی قونیه و هاوچهرخي مهولهوی - یه و له کۆرتیک دا دی و له سهروهوی حیسامهددینی چهلهبی دادهنیشی.

** هذا كف معود بان يعطی ماهو معود بان یاخذ

ئەم لەشە خاپنەرێکی مەزنە!

سەرچەدەدین گوتی که « مەسەلەیهکم کوت، دەروونم وه ژان کهوت! »

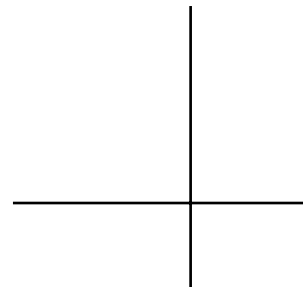
فەرمووی: ئەوه وهکیلیکه که ناهیلێ دەریبیری. هەرچەند که وهکیل به چاو نابینی، بهلام چونکه مهیل و ههست و ژان دهبینی، دهزانی که وهکیلیک ههیه.

بۆ وینه وه نیو ئاوێک دهکهوێ. نهرمایی گولهکان و گیایهکانت پیدهگا. که بۆ لایهکهی دیکه دهچی، درکت تیدهچهقی. دهکهوت که ئەولا درکستانه و ناخۆشیی و رهنجه و ئەملا گولستان و راحهته - هەرچەند که هەردووکیان نابینی. بهمه دهلێن ویژدانیک، [که] له بینراو ئاشکراتره، بۆ وینه برسیایهتی و تینوایهتی و غهزهب و شادیی، گشتی نادیارن، بهلام له بینراو ئاشکراترن. چونکه ئەگەر چاو ههآینی، ههستپیکراو نابینی، بهلام دوور کردنهوهی برسیایهتی له خو، به هیچ فیڵ و تهلهکهیهک ناتوانی. و ههروهتر، گهرمیی ده چیشتی گهرم دا و ساردیی و شیرینی و تالیی ده تهعام دا، ناپهیدان، بهلام له ههستپیکراو ئاشکراترن.

ئاخر، تۆ چۆن سهیری ئەم لەشه دهکهی؟ تۆ چ پێوهندیهکت پێوهی ههیه؟ تۆ قایم بێ ئەوی، ههمیشه بێ ئەمهی. ئەگەر شهوه، خهمی لهشت نیه و ئەگەر رۆژه، خهریکی کاری، قهت دهگهڵ لهش نی. ئیستا، بۆ دهلهززی له سهه ئەم لەشه؟ که سهعاتیک دهگهڵ ئەو نی، له جیگهی دیکهی. تۆ له کوێ و لهش له کوێ؟ تۆ له بیابانیک و من له بیابانیک دیکه.*

ئەم لەشه خاپنەرێکی مەزنە. پێیوایه که ئەو بمری، ئەویش دهمری. ههیهات! تۆ چ پێوهندیهکت بهم لەشهوه ههیه؟ ئەو چاوبهندیکی مەزنە. سیحربازهکانی فیرعهون، هەر زهرپهیهک تیگهیشتن، لهشی خوێان بهخت کرد، خوێان دیت که قایم بێ ئەم لەشه و لهش هیچ پێوهندیهکی به ئەوانهوه نیه. و ههروهتر، ئیبراهیم و ئیسماعیل و نهبیهکان و وهلیهکان، کاتیک تیگهیشتن، له لهش و بوون و نهبوونی ئەو رزگار بوون.

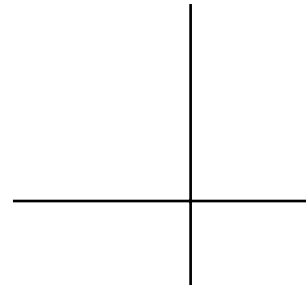
حهججاج بهنگی خواردبوو و سهههه به دهرگاوه نابوو، هاواری دهکرد که « دهرگا مهبزێون بلا سهههه نهکهوێ! »

پێیوابوو که سه‌ری له له‌شی جیا‌یه و به هۆی ده‌رگاوه قایمه.

حالی ئی‌مه و خه‌لکیش هه‌روایه: پێیانوایه که پێوه‌ندیان به له‌شه‌وه هه‌یه یان قایم به له‌شن.

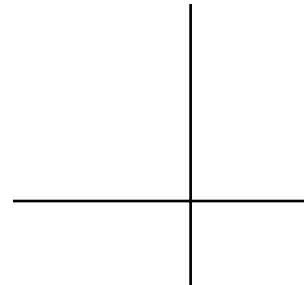
* انت فی واد و انا فی واد

خۆبهکه مزانی حەزی دونیایه!

فهرمووی: لوتفه کانی ئیوه و ههولەکانی ئیوه و ئەو تەریبه تانهی که دهیکهن، حازر و غایب، من ئەگەر له شوکر و کرنۆش و داوای لیبوردن کۆتایی دهکههه، به روالهت له بهر خۆ به زۆر زانی نیه یا له بهر وه پشت گوێ دان یا نازانم ههقی نیعمه تپیدراو که دهبی چ پاداشیکی بدری، به قسه و به کردار. به لām بروای پاکی ئیوهه زانیوه که ئیوه خالیس بو خودا دهیکهن. منیش به خودای دهسپیرم ههتا و لāmی ئەویش ههه خۆی بیداتهوه، چونکه بو ئەوت کردوه - چونکه ئەگەر من خهریکی و لām دانهوه به، به زمان ریزت بگرم و پیتتهه لبلیم، وهها دهبی که هه ندیک لهو پاداشانهی که ههق دهبی بیدا پیتدهگا و هه ندیک سزا. چونکه ئەم خۆبه که مزانیانه و و لām دانهوه و پیتتهه لکو تنانه حەزی دونیان. چونکه له دونیا دا رهنجت کیشاوه، وهک به خشینی مāl و به خشینی پله، واباشتره که عه وه زه که شی ئەو به ته واوه تی ههه ههق بیداتهوه. له بهر ئەمه، و لām نادهمه وه. ده برینی ئەوه که و لām دانهوه حەزی دونیایه. چونکه مāl ناخۆن - مه بهست له غهیرهیه و مه بهست له عهینه نیه. به مāl، ئەسپ و که نيز و غولām دهکرن و پله و پایه یان دهوی، ههتا په سنیان بکهن و پیتانهه لبلین. که وایه دونیا خۆی ئەمهیه که ئەو گه وره و ریزدار بی - په سنی ئەو بکهن و پیتتهه لبلین.

شیخ نه ساجی بوخاریی پیاویکی گه وره بوو خاوه ندل. زانیان و گه وره پیاوان دهاتنه لای بو زیارهت، له سهه چۆک داده نیشتن. شیخ ئومی بوو. دهیان هه ویست له زمانی ئەوه وه ئەفسیری قورئان و هه دیسه کان ببیسن. دهیگوت «عه ره بی نازانم» ئەوان ته رجومه ی ئایه ته که بیان دهگوت، ئەو ته فسیر و لیكدانه وهی دهست پیتده کرد و دهیگوت که مسته فا له فلان پله دابوو که ئەم ئایه ته ی گوت و چلۆنایه تی ئەو پله یه وه هایه و به رزیی ئەم پله و پایه و ریگاکانی ئەو و عرووجی ئەوی به دریزه باس ده کرد. رۆژیک، عه له ویه کی ناسیاوی قازی له خزمهت ئەو دا پیتتهه لکووت و دهیگوت «قازی وا ده دونیا دا نیه. به رتیل وه رناگری، بی مهیل و بی خوڤ، خالیس و موخلیس، له بهر ههق، ده نیو خه لک دا داوه ریی دهکا.» گوتی «ئمه که ده لئی به رتیل وه رناگری، له بنه رهت درۆیه. تو پیاویکی عه له ویه له به ره ی مسته فا، پیتتهه لده لئی و په سنی ده که ی که به رتیل وه رناگری. ئەمه به رتیل نیه؟ له مه باستر چ به رتیلک هه یه که رووده روو باسی ئەو ده که ی؟»

شیخه لاسلام [ی ترمذی] دهیگوت « سهید بورهانه ددین قسهی پرکاکلی باش دهکا. چونکه کتیبی مهشایخ و ئه سرار و مهقاله کانی ئهوان دهخوینتته وه. »

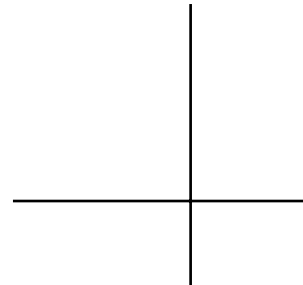
یه کیک گوتی « ئاخر، تۆش دهیخوینتته وه. چۆنه قسهی وا ناکهی؟ »

گوتی « ئه و دهر د و تیکۆشان و عمه لیکه هیه. »

گوتی « ئه ی بۆ ئه وه نالیی و باسی لیوه ناکه ی و له خویندنه وه دهوپی. ئه سل ئه وه یه. ئیمه ش هه روا ده لێن. تۆش ئه مه بلی! »

ئهوان دهر دی دونیای دیکه یان نه بوو. ته واو، دلایان به م دونیایه وه بوو.

هه ندیک بۆ نان خواردن هاتوون و هه ندیک بۆ ته ماشای نان - ده یانه وئ که ئه م قسه یه فیتر بن و بیفرۆشنه وه. ئه م قسه یه ههروهک یار و بووکه. که نیزیکی جوان که بۆ فرۆشتنه وه بیکری، چ خۆشه ویستییه کی ده ده یه ی و چ دلایکی پیده سپیری؟ چونکه له زه تی ئه و تاجر له فرۆشتنه وه دایه. ئه و له پیاوه تی که وتوه، که نیز بۆ فرۆشتنه وه ده کری. ئه و ئه و پیاوه تییه ی نیه که که نیز بۆ خۆی بکری. ژنانیله یه ک ئه گه ر شمشیریکی شازی هیندی ده ست که وئ، ئه و بۆ فرۆشتنه وه ده کری، یا که وانیکی پالوانی ده ست که وئ، ئه ویشی بۆ فرۆشتنه وه ده وئ. چونکه ئه و، ئه و باسکه ی نیه که که وانی پیبکیتشیتته وه. ئه و که وانی بۆ ژێ ده وئ و ئه و توانایی ژێ نیه: ئه و باخی ئه وه و کاتیک بیفرۆشیتته وه ئه و ژنانیله یه، پاره که ی ده دا به سوراوسپیاو و وه سمه. چی دیکه ی پیده کری؟ که ئه و بفرۆشیتته وه باشت له و چی پیده کری.

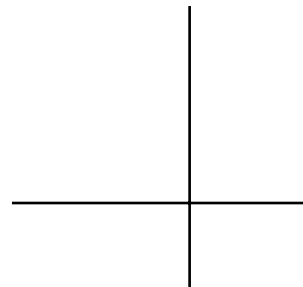

عالم به وینهی کیوه!

جهوهه خادمی سولتان پرسیاری کرد که « ده ژیان دا کهسیک پینج جار تهلقین دهدهن. [ديسان] تیناگا و ناچیتته میشکیهوه، دواي مه‌رگ پرسیاری چی لیدهکه‌ن؟ - که دواي مه‌رگ، ولامی پرسیاره‌کانیشی فهرامۆش کردوه. »

کوتم: نهوهی که فیر بوه چۆن فهرامۆشی دهکا، به‌لام بی شک ساف دهبی هه‌تا شیایوی نهو پرسیاره فیرنه‌کراوانه بی.

ئه‌م ساته که تو وشه‌کانی من - لهو دهمه‌وه هه‌تا ئیستا - ده‌بیسی، هه‌ندیکی قه‌بوول ده‌که‌ی که وینه‌که‌یت بیستوون و قه‌بوولت کردوون. هه‌ندیکیان نیوه قه‌بوول ده‌که‌ی و له سهر هه‌ندیک ده‌وه‌ستی و باسی له سهر ده‌که‌ی. ئه‌م رهد و قه‌بوول و باسی ده‌روونی تو که‌س ده‌بیسی؟ له‌وئ ئامرازیک نیه. هه‌رچه‌ند گویت هه‌یه. له ده‌روونه‌وه ده‌نگیک ناگاته گویت. نه‌گهر ده‌روون بپشکنی، هیچ وپژهریک نادۆزیه‌وه. نهو هاتنه‌ی تو بو زیاره‌ت عه‌ینی پرسیاره بی زار و زمان - که « ریگایه‌کمان پینوین و نهوه‌ی نواندوو‌تانه رووناکتری بکه‌ن! » و نه‌م دانیشتنی ئیمه ده‌گه‌ل ئیوه، خامۆش یا به‌قسه، ولامی نهو پرسیاره نه‌ینیه‌ی ئیوه‌یه. که لیروهه بچی‌هوه خزمه‌تی پادشا، هه‌ر نهو پرسیاره‌یه ده‌گه‌ل پادشا و نهو ولامه. وه پادشا بی زمان، هه‌موو رۆژ، پرسیاری له به‌نده‌کانه که « چلۆن ده‌وه‌ستن و چلۆن ده‌خۆن و چلۆن ده‌روانن؟ » نه‌گهر که‌سیک ده‌ده‌روون دا نه‌زه‌ریکی خراپی هه‌بی، بیشک ولامه‌که‌شی خراپ دی و ناتوانی ولامی راست بداته‌وه. وه‌ها که که‌سیک لاله‌په‌ته بی، هه‌رچه‌ند بیه‌وی قسه‌ی دروست بکا، ناتوانی. زی‌رینگر که زی‌ر له به‌رد ده‌دا، پرسیاره و ولام: زی‌ر ولام ده‌داته‌وه که نه‌مه‌م - خه‌وشم یا بی‌خه‌وشم. برسیایه‌تی پرسیاره له سروشت که « له خانی له‌ش دا که‌مایه‌سی هه‌یه - خستم بده‌یه، گلم بده‌یه! » خواردن ولامه که « بگره! » نه‌خوارن ولامه که « هیشتا هه‌وجیم پی نیه، نهو چینه‌یه هیشتا ویشک نه‌بوته‌وه، ناگرئ چینه‌ی له سهر دانین! » ته‌بیب دی، نه‌بزی ده‌گرئ، نهوه پرسیاره. لیدانی ره‌گه‌کان ولامه. چاو له قارووره کردن پرسیاره و ولامه بی قسه کردن. ده‌نک ده‌زه‌وی نان، پرسیاره که « من فلان میوه‌م گهره‌که! » درخت رسکان، ولامه، بی قسه‌ی زمان. چونکه ولام بی وشه‌یه، پرسیاری بی وشه‌شی گهره‌که. یا

ئەوێکە دەنکە که رزابوو، درهخت نارسکی. ئەویش پرسیار و ولامه. نەرسکانی درهخت تهرکی ولامه، بهلام بی شک ولامه.

هەر حەرەکه تیک که مرۆف دەیکا، پرسیاره و هەرچی که بۆی دیتە پیش، له غەم و شادیی، ولامه. ئەگەر ولامی خوۆش ببیسی، دەبی که شوکر بکا و شوکریش ئەوهیه که هاوجنسی ئەو پرسیاره بکا که لهو پرسیاره ئەو ولامه ی دەست کهوت. ئەگەر ولامی ناخۆشی بیست، تۆیه ی بکا دەستبهجی و ئیدی لهم چهشنه پرسیارانه نهکاتهوه. تینهگه یشتن که ولام به پتی پرسیار ی ئەوانه وهیه و ولامی پرسیار ی خوۆیان دهبین، دهیانگوت « ئەم ولامه ناحهزه، شیاوی ئەو پرسیاره نیه. » و نهیاندهزانی که دووکه له ئیزنگه وه هه لدهستی، نهک له ئاگر. ئیزنگ هەرچی ویشکتر، دووکه له که ی که متر. گولستانیکت به باغه وانیک سپارد، ئەگەر بۆنی ناخۆشی لیبی بوختان له باغه وان بده، نهک له گولستان. »

گوتی « دایکت بۆ کوشت؟ »

گوتی « شتیکم دیت، شیاو نه بوو. »

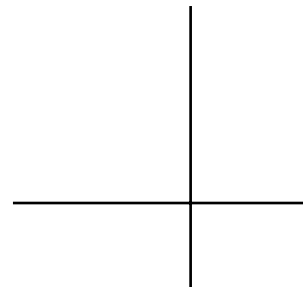
گوتی « دهبا بیگانه کهت کوشتبا! »

گوتی « هەر روژ یه کیك بکوژم؟ ئەوم کوشت و له کوشتنی خه لک رزگاریم هات. »

نووکه، هەرچی دیتە پیش، نهفسی خوۆت ئەدهب بکه، ههتا هەر روژ شه ی دهگه ل یه کینک نه که ی.

ئەگەر ده لئین « کل من عندالله* » ده لئین بی شک. تووره بوون له نهفسی خوۆ و عاله میک رزگار کردنیش من عندالله. وهها که یه کیك له سه ر درهختی هه لئینی میوه ی دهوهراند و دهخوارد. خاوهنی باغ پرسیار ی لیکرد، کوتی « له خودا ناترسی؟ »

گوتی « بۆ بترسم؟ درهخت هی خودا و من بهنده ی خودا. دهیخوا بهنده ی خودا له مالی خودا. »

گوتی « بوهسته ههتا ولامت دهمهوه! »

پهتی هینا و ئهوی لهم درهخته بهستهوه و لئیدهدا ههتا ولام دهرکهوی.

هاواری کرد که « له خودا ناترسی؟ »

گوتی « بۆ بترسم - که تۆ بهندهی خودای و ئهمه داری خودا . داری خودا دهکۆتم

له بهندهی خودا . »

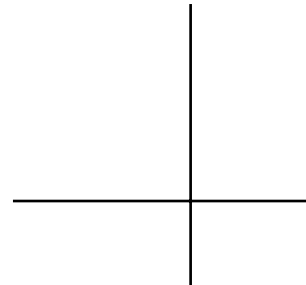
ئاکام ئهمهیه که عالهم به وینهی کێوه . ههرچی بلیی، له خێر و شهڕ، له کێو

ههمان دهبیسیهوه . ئهگهر پیتوایی که « من باشم گوت، کێو ناحهزی ولام داوه، »

مهحاله که بولبول هاواری کێو بکا، دهنگی قهل له کێو بگه پیتهوه یا دهنگی مروڤ یا

زهړهی کهر . کهوایه دُنیا به، وهک کهر زهړاندووته!

* سوورهی النساء ئایهی ٧٨

عالم ئاوينهيه - وينهه خوتى تيدا دهيينى!

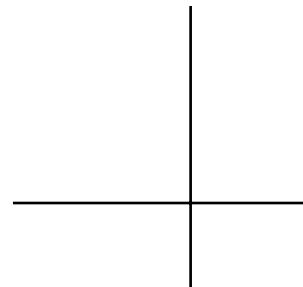
گوتى كه « ئيمه خه تاكارين! »

فهرمووى: كهسيك كه ئهم بيرهبا و به گز خوى دابى كه « ناخ - چمه و بوچ واده كه م؟ » ئهمه هوى دوستايهتى و عينايهته. چونكه به گز دوست دادهچى، نهك بىگانه. نووكه، ئهم به گز داچوونهش جوراوجوره: بو ئه و كهسهه كه ئيشى پيدهگا و ههستى پيدهكا، هوى مهحهبهته و عينايهته. به لام ئهگه به گزى دابچى و ئه و نهيهشيني ئهمه هوى خوشهويستى نيه. وهها كه فهريشيك به دار دهكوتن ههتا توژ لىي جيا بىتهوه، زانايان بهمه نالين به گز داچوون. به لام ئهگه مندالى خوى و خوشهويستى خوى بكوتى، به گز داچوون بهمه دهلين و هوى خوشهويستى له وهها شوينيك دردهكهوئى. كهوايه مادام ده خوت دا درد و پهشيمانىيهك دهيينى، هوى سهرنج و دوستايهتى ههقه. ئهگه ده برابى خوت دا عهيب دهيينى، ئه و عهيبه ده تو دايه كه دهو دا دهيينى. عالم ههروهك ئاوينهيه: وينهه خوتى تيدا دهيينى. ئه و عهيبه له خوت جيا كهوه! چونكه ئهوهى كه له و درهنجى، له خوت درهنجى.

دهگيرنهوه فيليكيان هينا سهه كانى ئاو بخواتهوه. خوى ده ئاو دا دهديت و دهسلهميهوه. ئه و پىيوابوو له هى ديكه دهسلهميتهوه. نهيدهزاني كه له خوى دهسلهميتهوه.

ههموو كردهويهكى خراب - له زولم و قين و ئيرههه و تهماح و بببهزهههه و خو پى زور بوون - چونكه ده تو دايه، نارهنجى، كه ئهوان ده كهسيكى ديكه دا دهيينى دهسلهميهوه و درهنجى. كهوايه بزانه له خوت درهنجى و دهسلهميهوه.

مرؤف له گوليه و كوانى خوى هيلنجى نايه. دهستى بريندار ده چيشته دهنى و به نهنگوستى خوى دهيليسيتهوه و دللى پىي تيكه ل نايه. كاتيك ده كهسيكى ديكه دا كوانىكى چووك يا نيوهبرينيك ببيني، ئه و چيشته به گهرووى دا ناچيته خوار و دللى نايبا. ههروهها كردهوه وهك گوليه و كوانه: چونكه دهو دايه، لىي نارهنجى و له هى ديكه دا كه ههنديك ببيني، درهنجى و بيزار دههه. ههه ئهوجورهه كه تو له و دهسلهميهوه، ئيزن بده ئهويش له تو بسلهميتهوه و برهنجى. رهنجاني تو عوزرى

ئەو، چونکه رهنجی تۆ له دیتنی ئەو و ئەویش هەر ئەو دەبینی.

ئیماندار ئاوینەیی ئیمانداره! نهیانکوتوه کافر ئاوینەیی کافره؛ چونکه له بهر ئەو نیه که کافر ئاوینەیی نیه، ئیلا ئەو نیه له ئاوینەیی خۆی خه بهری نیه.

پادشایهک، دلتهنگ، له دهم جۆباریک دانیشتبوو. ئەمر به رهکان و وهزیرهکان له و ترساو و هه راسان و [ئهو] به ههچ له ونیک رووی نه دهکراوه. ویشکه رنیک هه بوو زۆر نزیک. ئەمر به رهکان و هه ستۆیان گرت که « ئەگه ر پادشا وه پیکه نین بخه ی، ئەو هه ندهت ده دهینی! »

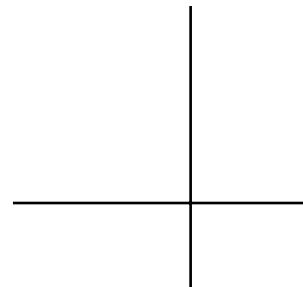
ویشکه رن چوه لای پادشا و هه رچی هه وڵی دا، پادشا چاوی لینه کرد و سه ری هه لنه هه نا که ئەو ئەدایه ک ده ربینی و پادشای وه پیکه نین بخا: چاوی له جۆبار ده کرد و سه ری هه لنه دینا.

ویشکه رن به پادشای گوت که « چ ده ئاوی جۆ دا ده بینی؟ »

گوتی « قورمساغیک ده بینم. »

ویشکه رن و لامی داوه که « ئەی پادشای عالم، به ندهش کویر نیم! »

نووکه وه هایه: ئەگه ر تۆ دهو دا شتیک ده بینی و ده رهنجی، ئاخه ئەویش کویر نیه - هه ر ئەوهی ده بینی که تۆ ده بینی.

مرۆف: نیوه فریشتهی نیوه حیوان!

[ئەمیر] نایب گوتی که « پێشتر، کافرەکان بوتیان دەپەرسن و کڕنۆشیان بۆ دەبرد. ئێمە لەم سەردەمەش دا هەر ئەوێ دەکەینەوه. ئەوێ که دەچین و کڕنۆش بۆ مەغول دەبەین و خزمەتیان دەکەین و خۆمان پێ موسڵمانە و چەند بوتی دیکەمان دە دەروون دایە وەک تەماح و هەوێس و قین و ئێرەیی و ئێمە گوێراپەڵی ئەمانەین. کەواپە ئێمەش، بە روالەت و بە دەروون، هەر ئەو کارە دەکەین و خۆشمان پێ موسڵمانە. »

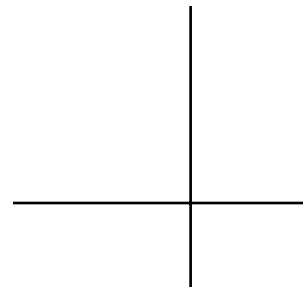
مەولانا فەرمووی: بەلام لێرە شتیکی دیکە هەیە. چون ئەوەتان بە مێشک دادی که ئەمە خراپە و پەسند نیە؟ بێشک دیدە دلی ئێو شتیکی بێهاوتا و بێوێنە و گەورە دیوێ که ئەو [شتە] ئەوانە ناحەز و کریت دەکا. ئاوی سوێر بۆ کەسێک سوێرە که ئاوی شیرینی خواردبێتەوه [ئەشیا بە دژی خۆیان دەناسرێنەوه]*. کەواپە هەقتەعالا نووری ئیمانی دە دلی ئێوێ ناوێ که ئەم کارانەتان پێ ناحەزە؟ ئاخر، لە ئاست جوانیی دا ئەمە ناحەز دەنوێنێ، دەنا خەلکی دیکە که ئەم دەردەیان نیە، لەوێ که هەن شادن و دەلێن « خۆی، هەروابو!»

هەقتەعالا ئەوەتان دەداتی که ویستی ئێوێ، هیممەتی ئێوێ ئەگەر هەبێ، دەبێتە ئەوێ که ویستووتانە. [مەل بە بالەکانی دەفری و ئیماندار بە هیممەتی]*

خەلک سی تا قمن:

مەلایکەن - که ئەوان ئەقلی کوللن. تاعەت و بەندایەتی و زیکر بۆ ئەوان زەوادە و چێشە و پێخۆرە و حەیاتە. هەر وەک ماسی نیو ئاو: ژبانی ئاو و جی و نوینی، ئاو. ئەو لە سەر ئەوان ئەرکیکی دانەناو، چونکه لە شەهوەت بێبەرییە و پاکە. کەواپە چ منەتیک هەیە ئەگەر هەوسباز نەبێ یا ئارەزووی هەوا و نەفسی نەبێ؟ چونکه لەمانە پاکە و ئەو هیچ هەولێکی بۆ نادا و ئەگەر تاعەت بکا، بە حیسابی تاعەتی دانانین، چونکه زاتی وەهایە و بی ئەو ناتوانی بێ.

تاقمێکی دیکە، گیاندارەکانن - که ئەوان شەهوەتی کوللن. ئەقلی بەرگریان نیە.

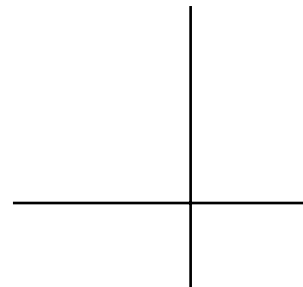

ئەوان هیچ ئەركیکیان له سەر نیه.

ماوه مرۆفی بهستهزمان - که بریتییه له ئەقل و شههوت: نیوهی فریشتیه و نیوهی حهیوان. نیوهی ماره و نیوهی ماسی. ماسی بهرهو ئاوی دها و مار بهرهو خاک. ههمیشه له کیشه و شهردایه. جا ئیستا، ههندیک مرۆف ئەوند ئەقلیان رهچاو کرد که به تهواوهتی بوونه فریشته و نووری کولل - ئەوانیش ئەنبیا و ئەولیان. له خۆف و هیوا رزگاریان بوو. ههندیک شههوت به سەر ئەقلیان دا زال بوو ههتا به تهواوهتی حوکمی حهیوانیان وه خۆگرت. ههندیک له شهردایه و کیشه دا مانهوه و ئەوانیش ئەم تایفهیهن که ده دهروونیان دا رهنج و ژان و هاوار و هسرهتیک پیکدی و له ژبانی خۆیان رازی نین. ئەوانه ئیماندارهکانن. ئەولیا چاوهروانی ئەوانن که ئیمانداران بگهیهننهوه مهنزلی خۆیان و وهک خۆیانیان لیبکهن و شهیتانیش چاوهروانه که ئەوان بۆ ئەسفهلهسافهلین، بهرهو خۆیان بکیشی.

ئیمه ئەمیرمان بۆ دونیا و تهربیته و عیلم و عهمل خۆش ناوی. خهلکی دیکه له بهر ئەمه خۆشیان دهوی - که رووی ئەمیر نابین، پشتی ئەمیر دهبین. ئەمیر ههروهک ئاوینهیه و ئەم سفهتانهی ههروهک دوری تاکانه و زێر به پشت ئاوینهوهیه. ئەوانه که گیرۆدهی زێر و گهوههرن، چاویان له پشت ئاوینهیه و ئەوانه که گیرۆدهی ئاوینهن، چاویان له زێر و دور نیه، ههمیشه روویان ده ئاوینهیه و ئاوینهیان له بهر ئاوینهیهتی خۆش دهوی. چونکه ده ئاوینه دا رووی جوان دهبین، له ئاوینه مهلوول نابن. بهلام ئەوهی که رووی ناحهز و عهیبدا ههیه، ده ئاوینه دا ناحهزیتی دهبین، زوو ئاوینه وهردهگیرێ و داخوازی ئەو گهوههرانه دهبی. جا ئیستا ئەگەر له پشت ئاوینه ههزار چهشنه نهقش ساز بکهن و گهوههری پێوه بنین، رووی ئاوینه چ زیانیکی پێدهگا؟

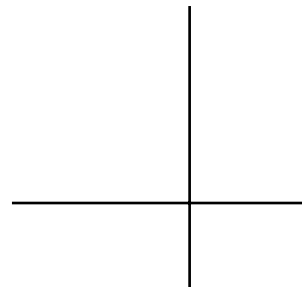
نوکه، ههفتهعالا حهیوانیهت و مرۆفایهتی لیکداوه ههتا ههردووکه دهرکهون - چونکه مانا لیدانهوهی شتیک بی دژی ئەو [شته] ناگونجی و ههفتهعالا، دژی نهبوو. کهوايه ئەم عالههمه خولقاند که له تاریکیه، ههتا نوورهکهی دهرکهوی. ههروهتر، ئەنبیا و ئەولیا دهریتهوه و ئەوان نوینگهی نوور و ههقن، ههتا دۆست و دوژمن دهرکهون و خۆی له بیانی شازتر بی - که ئەو مانایه له رووی ماناوه دژ نین، ئیلا له روالهت دا نهبی: ههراوه جۆرهی که له ئاست ئادهم، ئیبلیس. له ئاست مووسا، فیرعهون. له ئاست ئیبراهیم، نهروود و له ئاست مستهفا، ئەبووجهل... کهوايه به

هۆی ئهولیاوه، خودا دژی دهردهکهوئ - هههچهند له مانا دا دژی نیه. ئهوهند که
دوژمنایهتی و دژایهتییان دهکرد، کاریان وه برهه دهکهوت و بهناوبانگتر دهبوون.
کهلیک کهس ههه که هههقههعالا ئهوان به نیعمهت و مال و زێ و میرایهتی عهزاب
دهدا به لام گیانیان لهمه رادهکا.

* و بضدها تتبین الاشياء

** الطیر یطیر بجناحیه و المؤمن یطیر بهمته

دهبێ ههتاو بی ههتا ترسی جیاییت نه مینێ!

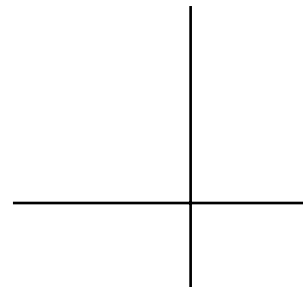
مهولانا فهرمووی « ئارهزوی دیدارمان ههیه. بهلام چونکه دهزانین که ئیوه به بهرژه وهندیی خه لکه وه خه ریکن، زهحمهت دوور راده گرین!

[ئه میر] گوتی: ئه مه له سه ر ئیمه واجب بوو به خزمهت بگهین. ترسمان رینیشته و له مه بهدوا، به خزمهت دهگهین! »

فهرمووی که « فه رقیک نیه: هه موو یه کن. ئیوه ئه و لوتفه تان ههیه که هه موو یه ک بن. دهگه ل زهحمه ته کان چۆنی؟ بهلام چونکه دهزانین ئه وه ئیوه ن که ئیمرۆ خه ریکی خیرات و چاکه ن، به ناچار روومان ده ئیوه کرد.

ئهم ساعه ته له مه ده دوا یین که ئه گه ر پیاویک خیزانی هه بی و ئه ویدی نه بیی، له و ده برن و دهیده ن به م. ئه هلی روالهت ده لێن که « له خیزاندار ده بری و دهیده ی به بی خیزان؟ » که بروانی، ئه و بۆ خۆی له راستی دا خیزانداره. هه ر ئه و جۆره ی که ئه هلی دایک که جه وهه ری هه بی بۆ بهرژه وهندیی نه یینی له که سیکی باتل بدا بۆ ته ربیه تا و سه ر و لووت و ده می بشکینێ، هه موو ده لێن که ئهم مه زلوومه و ئه و زالم. به لام به لیکدان هه وه، مه زلووم ئه و که سه یه که وه شان دوویه تی. زالم ئه و که سه یه که مه سلهت ناکا. ئه و لیدان و یکه وتوو و سه رشکاوه زالمه و وه شینه ر بێشک، مه زلوومه. چونکه ئه مه خاوه ن جه وهه ره و فه وتاوی هه قه، کرده وه ی ئه و کرده وه ی هه قه. به خودا نالین زالم. هه ر ئه و جۆره ی که مسته فا ده یکوشت و خوینی ده ریشته و تالانی ده کرد، زالم ئه وان بوون و ئه و مه زلووم. بۆ وینه مه غریبه ک که له مه غریب نیشه جییه. مه شرقیه ک هاته مه غریب. غه رب ئه و مه غریبه یه. به لام ئه مه چ غه ربیه که که له مه شرقه وه هاتوه؟ چونکه هه موو عاله م یه ک ماله. له م ماله بۆ ئه و ماله چوو، یا له م سووچه وه بۆ ئه و سووچ. ئاخه ر، مه گه ر هه ر ده و ماله دانیه؟ به لام ئه و مه غریبه یه که جه وهه ری هه یه، له ده ره وه ی ماله وه هاتوه. هه ر ئه و جۆره ی که مسته فا تیکشکا مه زلووم بوو، که تیکشکاندیش مه زلووم بوو. چونکه له هه ر دوو حال دا، هه ق به ده ست ئه وه وه بوو. مه زلووم ئه و که سه یه که هه ق به وبی.

مسته فا دلێ به ئه سیره کان سووتا. هه قته عالا بۆ خاتری پیغه مبه ر وه حی نارد که

« بلی بهوان: لهم حاله دا كه ئیوه له كوۆت و زنجیر دان، ئەگەر نیهتی خێر بکهن، ههفتهعالا ئیوه رزگار دهكا و ئهوهی له کیستان داوه، دهتانداتهوه و دوو هیندهی ئه و لى خوۆش بوون و بهههشت له ئاخرهت دا. »

دوو گهنج: یهکیان ئهوهی كه له کیستان داوه و یهکیان گهنجی ئاخرهت.

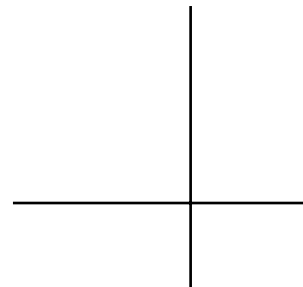
پرسیاری كرد كه « ئەگەر بهنده عهملهی خێریکهه؟ ئه و توفیق و خیره له عهملهوه سهر ههلهدا یا خهلاتی ههقه؟ »

فهرمووی كه « خهلاتی ههقه و توفیقی ههقه، بهلام ههفتهعالا له بهر لوتفی زور، ههردووك به بهندهی دهبهخشی. دهفهرمووی كه: ههردووك هی تویه. »

گوتهی: چونكه خودا ئه و لوتفهی ههیه، كهوایه ههركهس داواى ههقیقی بكا، دهیبینیتهوه.

فهرمووی: بهلی بهلام بی سالار نابی، وهها كه قهومی مووسا چونكه گوپرایهلی مووسا بوون، دهریاكان ریگهیان لینههههوت و تۆزیان له دهریا ههلهستاند و به سلآمتهت تیدهپهیرین. بهلام كه دژایهتیان دهست پیکرد، له فلانه بیابان چهند سال مانهوه. سالار ئه ودهمه له ههوللی چاك کردنی ئهوان دادهبی كه سالار بۆی دهرکهوی كه ئهوان له بهندی ئه و دان و گوپرایهلی و فهرمانبهری ئهون. بۆ وینه ئەگەر چهند سپایهك له خزمهتی میریک دا گوپرایهلی و فهرمانبهر بن، ئه ویش ئهقل و بییری خووی بۆ کاری ئهوان وه کار دهخا و ههوللی چاك کردنی ئهوان دهدا، بهلام كه گوپرایهلی نهبن، كهی بۆ ساز کردنی حالی ئهوان ئهقلی خووی خهسار دهكا؟

ئهقل ده لهشی مرۆف دا ههروهك میریکه. مادام رهعیهتهکانی لهش گوپرایهلی ئه و بن، ههموو کارهکان چاك ریک دهکهن، بهلام كه گوپرایهلی نهبن، ههموو تووشی خراپه دین. نابینی کاتیک کهسیک دی مهست، لهم دهست و پی و زمان و رهعیهتهکانی گیان چ خراپهیهك سهر ههلهدا؟ رۆژی دواپی دواى ئهغیاری، دهلی «ئاخ، چم کرد و بۆ وهشاندم و بۆچ جوینم دا؟» كهوایه کاتیک کارهکان چاك دهچنه پیش كه له و گونده دا سالاریک ههبی و ئهوان گوپرایهلی بن. نووکه، ئهقل کاتیک له فکری چاك کردنی ئه و رهعیهتانه دا دهبی كه گوپرایهلی ئه و بن. بۆ وینه کاتیک ئهقل بییری کردهوه كه « برۆم » وهختایهك دهروا كه پی له ژیر فهرمانی ئه و دا بی، دهنه ئه م بییره ناکاتهوه.

نووکە، هەر ئەوجۆرەى که ئەقل دە نێو هەست و لەش دا میرە، ئەم گیانانەى دیکە که خەلکن، ئەوان وێگرا بە ئەقل و زانست و روانگە و بۆچوونی خۆیانەو، لە چاوە وەلییە، بە تەواوەتی لەشن و ئەقل ئەو دە نێوان ئەوان دا. نووکە، خەلک که لەشن - ئەگەر گوێرایەلى ئەقل نەبن، حالى ئەوانیش بە پریشانیی و پەشیمانایی تێدەپەری. بەلام ئەگەر گوێرایەل بن، وەهايان لیبی که هەرچی ئەو بیکا، گوێرایەلی بکەن و لە ئەقلى خۆیان نەپرسن، چونکە لەوانەى بە ئەقلى خۆیان تێینەگەن. دەبی که گوێرایەلی ئەو بکەن. هەر ئەوجۆرەى که مندالیک لای جلدروویەک بە شاگرد دادەنێن، دەبی گوێرایەلى وەستای بی: ئەگەر پینەى دایە که بیدرووی، پینەى بدرووی و ئەگەر تەقەل، تەقەلى لیدا و ئەگەر دەیهوی فێرە جل دروون بی، دەبی دەستەلاتی خۆی بە تەواوەتی بەر بدا و مەحکوومی دەستی وەستا بی.

هیوامان هەیه لە هەقتەعالا حالەتیک پیکبیتنی که عینایەتی ئەو - که سەرۆتەر لە سەدەهزار هەول و کۆششە. کاتیک عینایەتی ئەو بگاتی، کاری سەدەهزار هەول دەکا و پتر. تیکۆشان باشە و قازانجی زۆرە، بەلام لە ئاست عینایەت چیە؟

پرسی که « عینایەت هەول پیکبیتنی؟ »

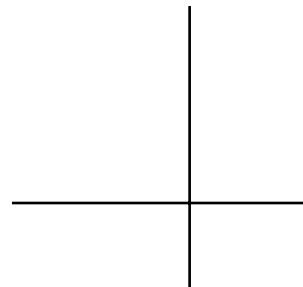
گوئی: بۆ پیکبیتنەى؟ که عینایەت بی، هەولیش دى. عیسا چ هەولیکى دا که دە لانکه دا گوئی « انى عبدالله* »؟ یەحیا هیشتا دە زگی دایکی دابوو که باسی ئەوی دەکرد.

گوئی: بۆ مەحمەد بی هەول بوو؟

گوئی: ئەو فەزلى هەقە و خەلاتیکى مەحز، دەنا بۆ هاوڕیکانی دیکە که نزیکى ئەو بوون وایان لینهات؟ لە پێشدا فەزله و دواى هەول. فەزل هەرۆک ئاورینگە. ئەو ئاورینگە فەزل و خەلاتى هەقە، بەلام که لۆکەت وەبەرنا ئەو ئاورینگە پەرۆردە دەکەى و پەرەگری دەکەى. لە پێشدا خەلاتە و ئاخ فەزل و جەزایە. مرۆف، سەرەتا، چووک و زەعیفە، هەر ئەوجۆرەى که لە بەرد و ئاسن پریشکیک بپەریتە سەر پەرۆی سووتاو. لە پێشدا زەعیفە، بەلام کاتیک ئەو ئاگرە کزە پەرۆردە بکەن، دەبیتە عالەمیک و جەهانیک دەسووتینى و ئەو ئاگرە چووکە گەرە و مەزن دەبی.

گوئیان بە مەولانا « ئەمیر نێوہى گەلێک خۆش دەوی! »

فەرمووی که « نه هاتنى من به قهرا دۆستایەتییه و نه گوئنى من. ئەوہى که بە سەر زارم دا دى، دەریدەبرم. ئەگەر خودا بیەوی، ئەوئەندە قسە که مە دەکاتە قازانج و

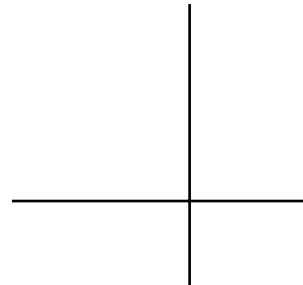

ده دەرروونی سینەیی ئیوهی داوی، هەتا گەلیک کەلک بەدا و ئەگەر نەیهوئی، سەدەهزار قسەیی گوتراو هیچی دە دال دا قەرار ناگرن - تێدەپەرن و فەرماویش دەکرین. هەر وهک ئاورینگیک کە بکەوێتە سەر پەرۆی سووتاو: ئەگەر هەق بیهوی، ئەو پڕیشکە دەگرێ و پەرەگر دەبی و ئەگەر نەیهوئی، سەد ئاورینگ دەپەریتە سەر ئەو پەرۆ سووتاو و هیج کاری لێناکا. »

ئەم قسانە سپای هەقن، قەلاکان بە دەستووری هەق دەکەنوه و دەیگرن. ئەگەر بە چەند هەزار سوار بفرموئی کە « برۆن، روو دەو قەلایە کەن، بەلام مەیگرن » وەها بکەن و ئەگەر بە سواریک بفرموئی کە « ئەو قەلایە بگرە » هەر ئەو تاکە سوارە دەروازە دەکاتەوه و دەیگرێ. مێشوو لهیهکی لە سەر نەمرود دانا و فەوتاندی. ئەگەر هەقتەعالا بەرەکت بەدا، دانگیک کاری هەزار دینار دەکا و پتریش، و ئەگەر بەرەکت لە هەزار دینار بپری، کاری دانگیک ناکا. هەر وهتر ئەگەر پشیلەیی لە سەر دانی ئەو بفرموئی و ئەگەر شیری لە سەر دانی، شیر لەو بترسین یان ببنە گویدریژی ئەو. هەر ئەو جۆرەیی کە هەندیک لە دەرویشەکان سواری شیر دەبن. هەر ئەو جۆرەیی کە ئاگر لە سەر ئیبراهیم سارد بۆوه - بی نازار و بوو بە شیناورد و گول و گولجار - چونکە دەستووری هەقی لە سەر نەبوو کە بسووتی. بە گشتی، چونکە ئەوان تیگەیشتن کە ئەوانە گشتی لە هەقەوهیه، لای ئەوان گشت بوو بە یەک شت.

هیوادارین کە ئیوهش ئەم قسانە لە دەرروونی خۆتان دا ببیسن - کە قازانج ئەوهیه. ئەگەر هەزار دزی دەر وهی بی، ناتوانن دەرگا بکەنوه، هەتا لە ئەندەر و ونهوه دزیک یارمەتیان نەدا و لە ئەندەر و ونهوه نەیکاتەوه. هەزار قسە لە دەر وه بکە! هەتا لە ئەندەر و ون دا راویژکاریک نەبی، کەلکی نیه. هەر ئەو جۆرەیی کە درختیک هەتا تەپرای دە ریشەکەیی دا نەمابی، ئەگەر هەزار لافاوی ئاوی تیگری، کەلکی نیه. لە پێشدا تەپرای دە ریشە دا پێویستە، هەتا ئاوی بتوانی یارمەتیدەری بی. ئەگەر نوور هەموو عالەم داگرێ، هەتا چاوی نووری نەبی، قەت ئەو نووره نابینی. نووکە، ئەسل ئەو تواناییه کە دە نەفس دا هەیه. نەفس شتیکی دیکەیه و رووح شتیکی دی. نابینی کە نەفس لە خەو دا بۆ کوئی دەچی؟ رووح دە لەش دایه، بەلام نەفس دەگەرێ و دەبیتە شتیکی دیکە.

بۆ وینە ئاوینەیهکی چووکت بە دەستەوه گرتوه. ئەگەر دە ئاوینە دا باش بنوینی،

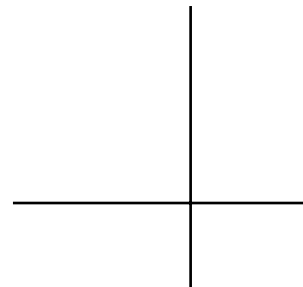

گه‌وره بنوینێ، چووک بنوینێ، هەر ئه‌وه‌یه. به قسه مه‌حاله تیبگه‌ن. به قسه هەر ئه‌وه‌نده ده‌کری که تاسه‌یه‌ک ده‌و بخا که « له ده‌ره‌وه‌ی ئه‌وه که ئیمه ده‌یلین، عاله‌میک هه‌یه: بلا داوای بکه‌ین! »

ئهم دونیا و خۆشییه‌کانی نه‌سیبی حه‌یوانه‌تی مرۆڤه. ته‌واوی ئه‌وانه هه‌یزی حه‌یوانی ئه‌و ده‌یکا و ئه‌وه‌ی ئه‌سله - که مرۆڤه - له‌به‌ر خۆشییه‌کانی حه‌یوانی له که‌م بوونه‌وه دایه. که‌وایه مرۆڤ دوو شته: ئه‌وه‌ی که له‌م دونیا‌یه دا هه‌یزی حه‌یوانی ئه‌وه، که ئه‌مه مه‌یل و ئاره‌زووکانه. به‌لام ئه‌وه‌ی که گرده‌گۆی ئه‌و و ئه‌سل و خۆراکی ئه‌وه، عیلم و حه‌یکمه‌ت و دیداری هه‌قه. ئه‌وه‌ی که ده مرۆڤ دا حه‌یوانه‌تی ئه‌وه له هه‌ق راده‌کا و مرۆڤایه‌تییه‌که‌ی له دونیا راده‌کا.

دوو که‌س ده‌م له‌شه دا له شه‌رن - هه‌تا به‌خت روو له کامه‌یان بکا و کامه‌ی خۆش بوێ. له‌مه دا شک نیه که ئه‌م عاله‌مه به‌فرانباره بۆ چه‌ماد. بۆ ده‌لێن چه‌ماد؟ چونکه هه‌موو به‌ستووایانه - ئه‌م به‌رد و کێو و جله که ده‌به‌رت کردوه، هه‌موویان به‌ستووایانه. ئه‌گه‌ر به‌فرانبار نیه، عاله‌م بۆ به‌ستووایه‌تی؟ مانای عاله‌م به‌ریلاوه، وه‌به‌ر چاوا نایه. به‌لام به‌هۆی کار تیکردن ده‌زانین که با و سه‌رمایه‌ک هه‌یه. ئه‌م عاله‌مه وه‌ک مانگی به‌فرانباره که هه‌موو به‌ستووایانه. چ به‌فرانباریک؟ به‌فرانباری عه‌قل، نه‌ک به‌فرانباری هه‌ست. کاتیک هه‌وا‌ی خودایی دابی، کێوه‌کان ده‌توینه‌وه، عاله‌م، ده‌بیته ئاو - هه‌ر وه‌ک چۆن کاتیک گه‌رمای ته‌موز دادی، هه‌موو به‌سته‌له‌که‌کان ده‌توینه‌وه. رۆژی قیامه‌تیش، که ئه‌و هه‌وا‌یه دابی، هه‌موو ده‌توینه‌وه.

هه‌فته‌عالا ئه‌م وشانه بکاته له‌شکری ئیمه له ده‌وری ئێوه، هه‌تا به‌ری دوژمنی پێبگری، هه‌تا ببێته هۆی زالی بوون به سه‌ر دوژمنه‌کان دا. دوژمنی وا هه‌یه دوژمنی ده‌روون. ئاخه‌ر، دوژمنی ده‌ره‌وه هه‌یچ نین. چن ئه‌وان؟ نابینی چه‌ند هه‌زار کافر ئه‌سیری یه‌ک کافرن که پادشای ئه‌وانه و ئه‌و کافره‌ش ئه‌سیری بیری؟ که‌وایه زانیمان که کار بیری ده‌یکا. چونکه به‌بیریکی لاوازی شی‌واو، چه‌ند هه‌زار خه‌لک و عاله‌م ئه‌سیرن. له‌و شوینیه‌ی که بیری بێن بۆ پروانه که چ شکۆ و مه‌زنایه‌تییه‌کی هه‌یه و چۆن به سه‌ر دوژمنه‌کان دا زالی ده‌بی و چه‌ا عاله‌م داگیر ده‌کا! که به ئاشکرا ده‌بین سه‌ده‌ه‌زار روخساری له راده‌به‌ده‌ر و سپای بۆ برانه‌وه - سارا له سه‌ر سارا - ئه‌سیری که‌سیکن و ئه‌و که‌سه ئه‌سیری بیریکی چووک، که‌وایه گشتیان ئه‌سیری یه‌ک بیری. جا تۆ پروانه که بیری مه‌زنی بێنی پیرۆزی به‌رز چۆن ده‌بی! که‌وایه زانیمان کار بیری ده‌یکا، روخساره‌کان هه‌موو ئامرازن و له ژێر فه‌رمانی ئه‌و دان و

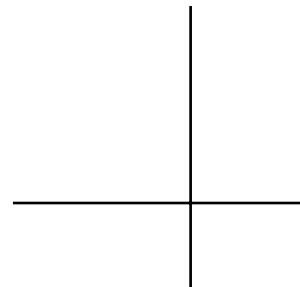

بى بىر مهحتهل كهوتوون و جهمادن. كهوايه ئهوهى كه روو ببينى، ئهويش جهماده و رى نهبردوته ماناوه و مندال و نابالغه - ههرحهند به روخسار پير و سهد سالايه.

كهوايه كار بىرهكان دهيكهن كه بهبى نيوپژى لهش خهريكن. ههر ئهوجورهى كه ئهقلى كارا بى هيچ ئامرازىك چهرخ دهگهريتنى. ئاخىر، دهلئين كه موحتاجى ئامراز نيه چونكه قايم به غهيره. قايم به غهيريش نامينيتهوه. چونكه ئهم جهوههههه [يا قايم به زاته] وهك نافهى ميسكه و ئهم عالهم و خووشيهكانى وهك بوئى ميسك. ئهم بوئنه نامينيتهوه، چونكه قايم به غهيره. ههركهسيك لهم بوئنه ميسكى داوا كرد نهك بوئنهكهى و به بوئنهكهى رازى نهبوو، باشه. بهلام ئهوهى كه به بوئنهكه رهزاي دا، ئهوه خراپه، چونكه دهستى له شتيك داوه كه له سهر دهستى نامينيتهوه. چونكه بوئ سفتهى ميسكه. ئهوهند كه ميسك رووى لهم عالهمهيه، پييدهگا. كه حىجابى به سهر دا بكيشرى و روو ده عالهمى ديكه بكا، ئهوانهى كه زيندوو به بوئ بوون، دهمرن. چونكه بوئ خزمهتكارى ميسكه، چوه ئه شوينهى كه ميسك خو دهردهخا. كهوايه بهختهوهر ئهوه كهسهيه كه له بوئنهوه بهو بگا و وهك وى لىبى. دواى ئهوه، ئهوه فنه نابى و وهك زاتى ميسك دهمنيتهوه و هوكمى ميسك دهگرى. دواى ئهوه، ئهوه دهگهيهيته عالهمى بوئ و عالهم زيندوو بهو دهبن. ئهوه جگه له ناويك چى ديكه نيه. وهها كه ئهسپىك يا حيوانىك له خوئىجاى دا ببينه خوئى. ئهوه جگه له ناوى ئهسپ هيچى بوئ نهماوه - ههر ئهوه دريا خوئيهيه له كار و كردهوه دا. ئهوه ناوه چ زيانىكى پييدهگهيهنى؟ له خوئيهتى دهري ناكهن و ئهگهر ئهوه كانگاي خوئيه ناويكى ديكه لىبى، له خوئيهتى دهري ناكهوى.

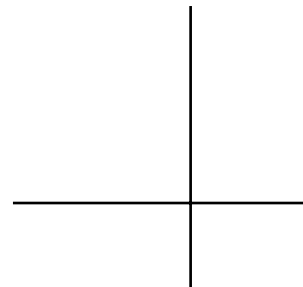
كهوايه مرؤف لهو خوشى و لوتفانه كه تيشك و وينهى ههقيقهته دهبى تىپهري و بهوهنده رازى نهبى. ههرحهند ئهوهندهش له لوتفى ههقهوهيه و تيشكى جهمالى ئهوه، بهلام ناميننهوه - بو ههق دهمنيتهوه، بو خهلك نامينيتهوه. ههروهك تيشكى ههتاو كه له مالان دها، سههرهراى ئهوه كه تيشكى ههتاوه و شوقة، بهلام خزمهتكارى ههتاوه: كه ههتاو ئاوا بى، رووناكى نامينى. كهوايه دهبى ههتاو بى ههتا ترسى جياييت تيدا نهمنى.

شانس ههيه و شارهزايى. ههنديك پيدراون و بهختيان ههيه، بهلام شارهزاييان نيه و ههنديك شارهزاييان ههيه، بهلام شانسيان نيه. بهلام كه ئهم دوانه پيكهوهبن، سهير رىك دهكهوى، وهها كهسيك بيوينه دهبى. وهك ئهوه: بو وينه كابرايهك رى دهبرى، بهلام نازانى كه كه ئهمه ريه يا لارپيه كه دهبرى، بهو هيوايه قووقهه

که له بابێک یا نیشانی ئاوه دانیه ک ده رکه وێ. ئه مه له کوێ و ئه وه له کوێ که ریگا
دهزانی و دهروا و موحتاجی نیشان و عه لامه تیک نیه؟ کار ئه و دهیکا! که وایه
شارهزایی له سهرووی هه موو شتی که.

* سوورهی مریم نایهی ۲۰

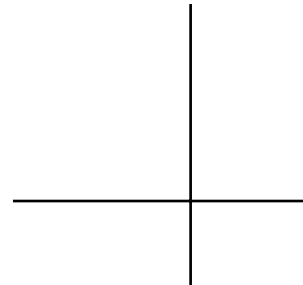
غیرهت وهلا بنی!

شهو و روژ خهريکی کيشه‌ی و داخوازی چاک کردنی ئەخلاقى ژنى و پيسایى ژن به خۆت پاک دهکەيهوه. خۆت دهو دا پاک کهيهوه باشتره ههتا ئەو ده خۆت دا پاک بکهيهوه! خۆت بهو پاک بکهوه! بۆ لای ئەو بجۆ و ئەوهی که ئەو بیلای به جیى بگهينه، ههچهند ئەم قسهيه لای تو مهحالی بى: غیرهت وهلا بنی! - سه ره‌رای ئەوه که کردهويهکی پياوانهيه - که بهم کردهوه باشه، گه‌لێک کردهوهی خراپ ده تو دا سه ره‌لده‌دهن.

بۆ ئەم مانایه، پێغه‌مبەر فەرمووی « لا ره‌بانیه فى الاسلام! » - که ره‌به‌نه‌کان ئيشیان ريگای خه‌لوه و له کيو مانهوه و ژن نه‌خواستن و ته‌رکی دونیا، بوو. خودا ئاهه‌رييهکی باريک و شاراوه‌ی به پێغه‌مبەر نواند و ئەو چيه؟ ژن خواستن! ههتا جه‌ورى ژنان بکيشی و مه‌حاله‌کانی ئەوان ببیسی و لێی تووره بی و خۆی پاک بکاتهوه. جه‌ورى کهس کيشان و تاقه‌تی مه‌حالی هینان، وه‌هايه که پيسایى خۆت له‌وان هه‌لده‌سووی. خو‌لقى تو له‌به‌ر سيبوورپی باش ده‌بی و خو‌لقى ئەوان خراپ له‌به‌ر تیراخوپین و ته‌عه‌دا. جا که ئەوهت زانی، خۆت پاک کهوه! ئەوان هه‌روهک په‌رۆ داينی که چلکی خۆت به‌وان پاک دهکەيهوه و پاک ده‌بیه‌وه! ئەگه‌ر به نه‌فسی خوشت ناوێری، به ئەقله‌وه وه‌های دانى که « وه‌های داده‌نیم که ماره کردنیک ده ئارا دا نه‌بوه، دۆستیکه خه‌راباتی هه‌رکاتیک که هه‌وه‌س به سه‌رم دا زال بوو، ده‌چمه لای ئەو. » بهم چه‌شنه پياوه‌تی و ئيره‌یی و غیرهت له خۆت دوور کهوه، هه‌تا ئەوده‌می که جیا له‌و به‌لینه، له‌زه‌تی تیکۆشان و ته‌حه‌مول رووت تیبکا و له مه‌حالاتی ئەوان حالی جو‌راوجو‌رت لیده‌رکه‌وی. دواى ئەوه، بى ئەم به‌لینه، تو ده‌بیه‌ موریدی ته‌حه‌مول و تیکۆشان و حه‌یف خواستن - چونکه به ئاشکرا سوودی خۆتی تیدا ده‌بینی.

ده‌گێر نه‌وه که پێغه‌مبەر ده‌گه‌ل ئەسحابه‌کانی له خه‌زا گه‌رابوونه‌وه. فەرمووی که « ته‌پل لیده‌ن که: ئیمشه‌و له‌به‌ر ده‌روازه‌ی شار ده‌خه‌وین و سه‌به‌ی وه‌ژوور ده‌که‌وین. »

گو‌تیا « يا ره‌سوول‌ه‌للا، له‌به‌ر چ به‌رژه‌وه‌ندیيه‌ک؟ »

گوئی « بهشکه م ژنه کانتان دهگه ل پیاوی بیگانه بینن و دهرده دار بن و فیتنه ساز بی. »

یه کیک له ئەسحابه کان گوئی نه دایه. دهرچوو. ژنی خوئی دهگه ل بیگانه بینی.

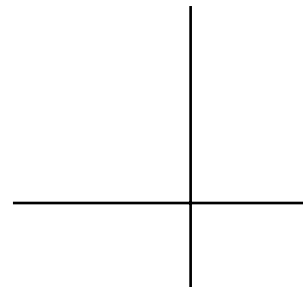
نووکه، ریگای پیغه مبهه نه مهیه که « دهبی رهنج بکیشی بو دور کردنه وهی غیرهت و پیاوهتی و رهنجی نه فهقه و داوینی ژن و سه دهه زار رهنجی بیحه د بچیژی، ههتا عالمی مهحه ممه دبی روو دهرخا. » ریبازی عیسا: خهبات و خه لوهت و خو له هه وهس پاراستنه. ریبازی مهحه ممه د جهور کیشان و خه می ژن و خه می خه لکه.

که ناتوانی به ریبازی مهحه ممه د دا برۆی، که وایه ریبازی عیسا بگره، ههتا به ته و اوهتی بیبهش نه بی! ئەگه سه فایه کی هیه که سه د زله دهخۆی و بهر و بهر هه می ئەو ده بینی یان بروات به غهیب هیه، چونکه فهرموویانه و خه بهریان داوه که وهها شتیک هیه، « سه بر دهگرم ههتا سه رده مایه ک ئەو بهر هه مهی که خه بهریان لیداره، بگاته منیش » دواي ئەوه ده بینی - چونکه دلت له وه ناوه - که « من له و ره نجان هه رچهند ئیستا بهر یکم دهست نه که توه، له ناکام به و گه نجان دهگم » و به گه نچ دهگهی و پتر له وهش که تو هیوا و ته ماحت پییه به بو.

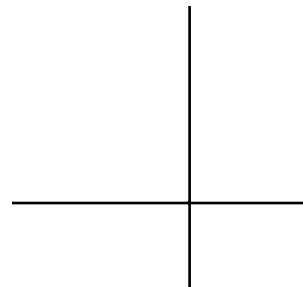
ئهم قسه یه ئەگه ئیستا کارت تینه کا، دواي ماوه یه ک که پوخته تر بووی، گه لیکت کار تیده کا.

ژن چیه؟ عالم چیه؟ بلایی و نه لئی، ئەو هه ره هه مانه و کاری خوئی وه لا نانی - و به کوتنیش کاری تینا کا و خرابتری ده کا. بو وینه نانیک بیته، وه بن هه نگلتی بده و له خه لکی مهنع که و بلایی که « هه لبهت ئەوه ناده مه که س. چۆن دهیده م؟ - ته نانهت نیشانیشی ناده م. » سه ره رای ئەوه که له بهر دهرگا کان که وتوه و سه گیش ناخۆن له بهر زۆریی و هه رزانیی نان، به لام که مه نعت دانا، هه موو مه یلی ده که ن و به شوین ئەو نانه وهن و دینه سه لا و تکا که « هه لبهت ئەو نانه ی که مه نعی ده که ی و ده یشاریه وه ده مانه و ئی بیبین. » به تایبهت که ئەو نانه سالیک وه بن باغه لتی بده ی و موبالغه و دا کوکی بکه ی له سه ره نه دان و نیشان نه دان، مه یلیان بو ئەو نانه له هه د تیده په ری - که الانسان حریص علی ما منع.

هه رچهند که ئەمر به ژن بکه ی که « خو ت بشاره وه » ئەو مه یلی خو نواندنی پتر

دهبى و خهلك له خو شاردنهوهى نهو مهيلي پتريان دهكهويته سهر. كهوايه تو دانىشتووى و دوومهيل له دوو لا زياد دهكهى و لات وايه كه ئىسلاح دهكهى؟ نهوه خوى عهينى فهساده. نهگهر نهو گهوههريكى ههبي كه نهيهويى كارى خراب بكا، مهنعى بكهى و نهكهى، نهو به پيى تهبعى باشى خووى و زاتى پاكي خووى دهروا. رزگار به و خهم مهخو! نهگهر به پيچهوانهى نهوه بي، ديسان ههروا به پيى شيوازي خووى دهروا. مهنع جگه له زياد كردنى مهيل چى ديكه ناكا.

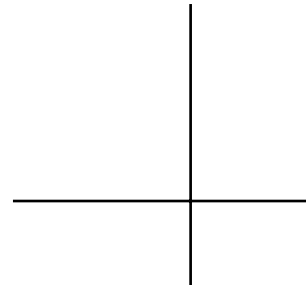
ده مرۆف دا ئەشق و ئیش و دلۆیست و دلخوازییهک ههیه!

ده مرۆف دا ئەشق و ئیش و خوتخوته و دلۆیست و دلخوازییهک ههیه که ئەگەر سهدهزار عالهه بپیته ملکی ناحهسیتهوه و ئارام ناگرێ. ئەم خه لکه به ورد بوونهوه له ههر پیشه و سهنعهت و مهنسهب و زانستی ئەستیرهناسی و پزشکی و غهیره خهریک دهبن و ههچ ئارام ناگرن، چونکه ئەوهی که مهبهسته، دهست نهکهوتوه. ئاخو، به مهعشوووق دهلێن « دلارام » یانی دل بهو ئارام دهگرێ - کهوایه به غهیر چۆن ئارام دهگرێ؟ تهواوی ئەم خۆشی و مهبهستانه وهک پهیزهن. پلهکانی پهیزه شوینی نیشتهجی بوون و مانهوه نین، بۆ تیپه رین. خۆزگه بهوهی که زووتر وه خه بهر بی و ئاگادار بی، ههتا ریگای دریزی لی کورتتر بپیتهوه و له سهه ئه پلانیهی پهیزه عومری خۆی زایه نهکا.

پرسیاری کرد که « مهغوول مالی ئیمه دهستین و ئەوانیش جار و بار مالمان پیده بهخشن، حوکمی ئەوه چۆن دهبی؟ »

فهرمووی « ههرجی مهغوول بیستینی، وهههیه که کهوتبپیتهوه قهزیه و خهزینیهی ههقهوه. وهههیه که: له دهریا گۆزهیهک یا کووپهیهک پر کهی و ههلینجی. ئەوه دهبیته ملکی تو. ههتا ده نیو گۆزه و کووپه دایه، کهس ههقی نیه دهستی به سهه داگرێ. ههکهس لهو کووپهیه بهری بهبی ئیزنی تو، دهسدریژکه ره. بهلام که ده دهریا بکریتهوه له ههموو کهس ههلال دهبی و له ملکی تو دهچیته دهه. کهوایه مالی ئیمه لهوان ههرا مه و مالی ئەوان له ئیمه ههلاله. »

مستهفا ههولی لیک کووه بوونی دهه - که لیک کوو بوونهوهی رووحهکان شوینی گهوره و گران دادهخا. له تاکیی و تهنیایی دا ئەمه دهست ناکهوی. رازی ئەوه که مزگهوتیان ساز کردوه: ههتا خه لکی گه رهک لهوی کو بنهوه و رحمهت و فایده زیدهتر بی. ماللهکانی جیاواز بۆ تهفریق و داپۆشینی عهیهه - فایدهی ئەوه ئەمهیه.

مژگهوتی جامیعیان داناوه ههتا خه‌لکی شار له‌وێ بن و كه‌عبه‌یان واجب كرده ههتا زۆریه‌ی خه‌لکی عالم، له شاره‌كان و ولاته‌كان، له‌وێ كۆ بنه‌وه.

گوتی: مه‌غول ده‌ پێشدا كه هاتنه ئه‌م ولاته، روت و قوت بوون. یه‌كسمیان گا بوو و چه‌کیان چێویی. ئیستا، ده‌وله‌مه‌ند و تیر بوون و ئه‌سپی عه‌ره‌بی هه‌ره‌باش و چه‌کی هه‌ره‌چاك لای ئه‌وانه.

فه‌رمووی: ئه‌و ده‌م كه دلشكاو و لاواز بوون و هێزێکیان نه‌بوو، خودا یارمه‌تی دان و نیازی پێكه‌ینان. ئیستا كه وه‌ها ده‌وله‌مه‌ند و هێزدار بوون، هه‌فته‌عالا به‌ كزیی خه‌لك ده‌یانفه‌وتینی هه‌تا بزائن كه ئه‌وه عینایه‌تی هه‌ق و یارمه‌تی هه‌ق بوو كه ئه‌وان عاله‌میان گرت، نه به زۆر و به هێز.

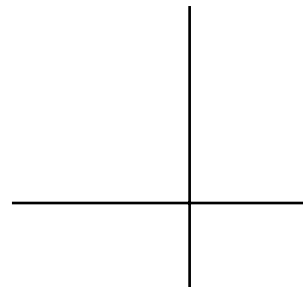
ئه‌وان سه‌ره‌تا له سارایه‌ك بوون دوور له خه‌لك، بێ ئه‌نوا و هه‌ژار و روت و ئاتاج. جگه له هه‌ندێکیان كه بۆ ته‌جارت ده‌هاتنه ولاتی خارهمشا و شتیکیان ده‌كړی و ده‌فرۆشت، كه‌رباسیان ده‌كړی بۆ داپۆشینی له‌شی خۆیان. خارهمشا به‌ری ده‌گرتن و ده‌یفه‌رموو كه تاجره‌كانی ئه‌وان بكوژن و هه‌سته‌ی لیده‌ستاندن و نه‌یده‌هێشت بازرگانه‌كان بچنه وێ. ته‌ته‌ره‌كان هاواریان بۆ پادشای خۆیان برد كه «تیداچووین!» پادشای ئه‌وان ده‌ رۆژ مۆله‌تی خواست و رۆیشت و له بنه‌بانی ئه‌شكه‌وت ده‌ رۆژ رۆژوی گرت و لالاوه و پاراوه.

له هه‌فته‌عالاوه خه‌به‌ر هات كه «پارانه‌وه‌ی تۆم قه‌بوول كرد ده‌ركه‌وه!» بۆ هه‌ركوێ كه بچی سه‌ر ده‌كه‌وی!»

ئه‌وه بوو كه ده‌ركه‌وتن، به ئه‌مری هه‌ق سه‌ر كه‌وتن و عاله‌میان داگرت.

گوتی: ته‌ته‌ره‌كانیش بریایان به‌ چه‌شر هه‌یه و ده‌لێن یه‌رغوویه‌ك ده‌بی و ویست و پرسیار و حیسابێك ده‌بی.

فه‌رمووی كه: درۆ ده‌كه‌ن. ده‌یانه‌وێ كه خۆ ده‌گه‌ڵ موسلمانه‌كان شه‌ریك بکه‌ن كه یانی «ئیمه‌ش ده‌زانین و بروامان پێیه.»
له وشتریان پرسى كه «له كوێوه دیتی؟»

گوټی « له حه‌مام »

گوټیان که « له چۆکته‌وه دیاره! »

نووکە ئەگەر ئەوان برۆیان به‌هه‌شره، کوا نیشان و‌ه‌لامه‌تی ئەو؟

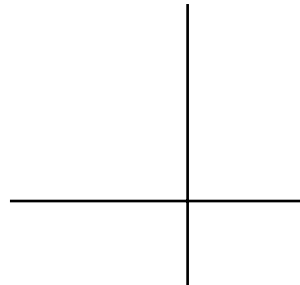
ئەو گوناھ و زوڵم و خراپه‌یه هه‌روه‌ک سه‌هۆل و به‌فرن، توێ له سه‌ر توێ کۆ بوونه‌وه. کاتیک هه‌تاوی توێه و په‌شیمانیه و خه‌به‌ری دونیای دیکه و ترسی خودا ده‌رکه‌وێ، ئەو به‌فرانه‌ی گوناھ هه‌موو ده‌توێنه‌وه - هه‌روا که به‌فر و سه‌هۆل ده‌توێنێته‌وه، ئەگەر به‌فر و سه‌هۆلێک بلێ که « من هه‌تاوم دیوه و هه‌تاوی ته‌مووز له منی داوه » و ئەو به‌رقه‌رار به‌فر و سه‌هۆله، هه‌یچ ئاقلێک ئەمه‌ باوه‌ر ناکا. مه‌حاله که هه‌تاوی ته‌مووز تیشک باوێژێ و به‌فر و سه‌هۆل نه‌توێنێته‌وه.

هه‌فته‌عالا هه‌رچه‌ند وه‌عه‌دی داوه که جه‌زای چاکه و خراپه له قیامه‌ت دا ده‌بێ، به‌لام هاووینه‌که‌ی ده‌م به‌ ده‌م و سات به‌ سات ده‌گا. کاتیک مرۆف شادیه‌کی ده‌ دل ده‌که‌وێ، جه‌زای ئەوه‌یه که که‌سیکی شاد کردوه و ئەگەر غه‌مین بێ، که‌سیکی غه‌مین کردوه. ئەمه‌ دیاریی عالی‌می دیکه‌یه و نوێنه‌ری رۆژی جه‌زایه، هه‌تا به‌م که‌مه ئەو زۆره‌ فام بکا - هه‌روه‌ک له ئەنباریک گه‌نم، مشتیک گه‌نم بنوێنێ.

مسته‌فا سه‌ره‌رای ئەو هه‌موو گه‌وره‌یی و مه‌زنایه‌تییه، شه‌ویک ده‌ستی وه‌ ژان که‌وت. وه‌حی هات که « له‌به‌ر ژانی ده‌ستی عه‌بباسه » - که ئەسیریان کردوه و ده‌گه‌ل ئەسیره‌کانی دیکه، ده‌ستیان به‌ستوون.

سه‌ره‌رای ئەوه‌که به‌ستنی ده‌ستی ئەو به‌ ئەمری هه‌ق بوو، دیسان جه‌زا گه‌یشت، هه‌تا تیبگه‌ی که ئەم گرفت و تاریکایی و ناخۆشییانه که به سه‌ر تو دا دێ، له‌به‌ر ئازار و تاوانیکه که کردووته، هه‌رچه‌ند تو به وردیه له بیرت نین که چی و چیت کردوه، به‌لام له جه‌زاوه تیبگه که کاری خراپت زۆر کردوه و لیت روون نیه که ئەوه خراپه - یا له‌به‌ر غه‌فله‌ت، یا له‌به‌ر جه‌هل، یا له‌به‌ر هاوونشینی بیدیئیک که گوناه‌کانت بۆ هاسان ده‌کاته‌وه که ئەو به گوناھ دانانی. سه‌یری جه‌زا بکه هه‌تا بزانی چه‌نده‌ت فه‌رعانه هه‌یه و چه‌نده گرفت! بێ شک گرفت جه‌زای گوناهه و فه‌رعانه پاداشی تاعه‌ت.

ئاخر، مسته‌فا له‌به‌ر ئەوه که ئەنگوستیه‌ی ده‌ ئەنگوستی دا ده‌گه‌راند، عیتاب هات که « تۆمان بۆ بیکاریی و یاریی نه‌خوێقاندوه! »

لێرەوه قیاس بکه که رۆژی تو به گوناھ تێدەپهڕی یا به تاعهت!

مووسای به خه‌لک خه‌ریک کرد. هه‌رچه‌ند به ئه‌مری هه‌ق بوو و به ته‌واوه‌تی خه‌ریکی هه‌ق بوو، به‌لام خه‌ریکی خه‌لکی کرد بۆ به‌رژه‌وه‌ندی و خزری به ته‌واوه‌تی خه‌ریکی خۆی کرد. مسته‌فای سه‌ره‌تا به ته‌واوه‌تی خه‌ریکی خۆی کرد، دواي ئه‌وه ئه‌مری کرد که « خه‌لک بانگه‌واز بکه و نه‌سیحه‌تیان بکه و چاکیان بکه! »

مسته‌فا وه هاوار و ناله‌ كهوت كه « ناخ، یاره‌ب، چ گوناھه‌یكم كردوه؟ بۆچ من له چه‌زه‌ت ده‌رده‌كه‌ی؟ من خه‌لكم ناوی! »

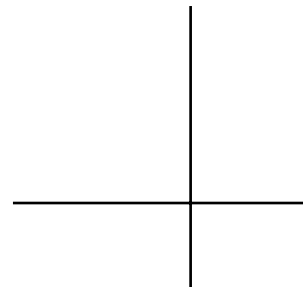
هه‌فته‌عالا گوتی « ئه‌ی مه‌حه‌مه‌د، هه‌یچ غه‌م مه‌خۆ - كه ناھه‌یلم خه‌ریکی خه‌لک بی! سه‌ره‌رای ئه‌وه كه خه‌ریکی، ده‌گه‌ل منی و سه‌ره‌موویه‌ك له‌وه‌ی كه ئه‌م ساته‌ ده‌گه‌ل منی، كه ده‌گه‌ل خه‌لک خه‌ریك بی، هه‌یچ له‌وه‌ی كه تو كه‌م نابیته‌وه. هه‌ر كاریك كه بکه‌ی، عه‌ینی وه‌سل ده‌بی. »

پرسیاری کرد « حوكمه‌كانی ئه‌زه‌لی و ئه‌وه‌ی هه‌فته‌عالا دیاری كردوه، هه‌یچ ده‌گۆردی؟ »

فه‌رمووی « هه‌فته‌عالا ئه‌وه‌ی كه حوكمی كردوه له ئه‌زه‌ل كه خراپه‌ خراپه‌ی به دواوه‌ ده‌بی و چاكه‌ چاكه، ئه‌و حوكمه‌ قه‌ت ناگۆردی، چونكه هه‌فته‌عالا كه‌كیمه. كی ده‌لی كه « تو خراپه‌ی بکه هه‌تا چاكه‌ت ده‌ست كه‌وی؟ » قه‌ت كه‌سیك گه‌نم داده‌چینی، جۆ هه‌لگه‌ریته‌وه یا جۆی داده‌چینی، گه‌نم هه‌لگه‌ریته‌وه؟ ئه‌وه مومكین نیه و هه‌موو ئه‌ولیا و ئه‌نبیا وه‌هایان گوتوه كه « جه‌زای چاكه‌ چاكه‌یه و جه‌زای خراپه‌ خراپه‌. » له حوكمی ئه‌زه‌لی ئه‌مه‌ت ده‌وی كه كوتم و لێكم داوه، قه‌ت ناگۆردی - مه‌عازه‌للا. ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وی كه جه‌زای چاكه‌ و خراپه‌ زیاده‌تر بی و بگۆردی، یانی ئه‌وه‌ند كه چاكه‌ی پتر بکه‌ی و چاكه‌كان پتر بن و ئه‌وه‌ند زو‌لم پتر بکه‌ی خراپه‌كان پتر بن، ئه‌وه ده‌گۆردی، به‌لام ئه‌سلی حوكم ناگۆردی. »

فزوولێك پرسیاری کرد كه « ئیمه‌ ده‌بینین كه چاره‌ره‌شێك به‌خته‌وه‌ر ده‌بی و به‌خته‌وه‌ریك چاره‌ره‌ش ده‌بی. »

فه‌رمووی « ناخر، ئه‌و چاره‌ره‌شه‌ چاكه‌ی كرد یا به چاكه‌ بیری كردوه كه به‌خته‌وه‌ر بوو و ئه‌و به‌خته‌وه‌ره‌ی كه چاره‌ره‌ش بوو، خراپه‌ی كرد یا به خراپه‌ بیری كردوه كه چاره‌ره‌ش بوو. هه‌رئه‌وجۆره‌ی كه ئیبلیس كاتیک له هه‌ق ئاده‌م دا گازنده‌ی

کرد که منت له ئاگر و ئەوت له خاک خولقاندوه! * سەرەرای ئەوه که ئوستادی
مه‌له‌ک بوو، بوو به مه‌لعوونی ئەبه‌د و دەرکراوی دەرگا. ئیمه‌ش هەر ئەوه‌ی ده‌لێینه‌وه
که جه‌زای چاکه‌ چاکه‌یه و جه‌زای خراپه‌ خراپه‌یه. »

پرسیاری کرد که « یه‌کێک نه‌زری کرد که: رۆژیک رۆژووی بگرم! ئەگەر
بیشکینێ، که‌فاره‌ته یا نا؟ »

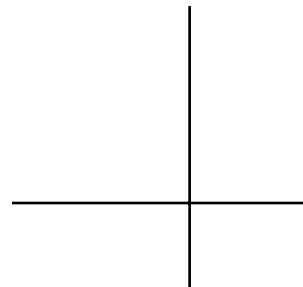
فهرمووی که « له مه‌زه‌ه‌بی شافه‌عی دا به‌ قه‌ولێک، که‌فاره‌ته، چونکه‌ ئەو نه‌زره‌ به
سویند داده‌نی و هەر که‌س سویند بشکینێ لێی ده‌بیته‌ که‌فاره‌ت. به‌لام لای ئەبوو
حه‌نیفه، نه‌زر به‌ مانای سویند نیه، که‌وايه‌ که‌فاره‌ت نیه.

که‌سیک که‌ریکی ون کردبوو. سی رۆژ به‌رۆژوو بوو، به‌ نیه‌تی ئەوه‌ که‌ که‌ره‌که‌ی
ببینیته‌وه. دواي سی رۆژ که‌ره‌که‌ی به‌ تۆپییی دیته‌وه. دلێ ئیشا و به‌ دلێشاوی
سه‌ری به‌ره‌و ئاسمان به‌رز کردوه و گوتی که « ئەگەر له‌بری ئەو سی رۆژوویه‌ که
که‌رتم، شه‌شه‌کانی ره‌مه‌زان نه‌خۆم، پیاو نه‌یم، ده‌ته‌وی قازانجم لێوه‌رگری؟ »

یه‌کێک پرسیا‌ری کرد که « مانای: « التحیات » چیه و « صلوات » و « طیبات »؟

فهرمووی « یانی ئەم، په‌رستن و خزمه‌ت و به‌نده‌یی و چاوه‌دیریانه‌ له‌ ده‌ستمان
نایه و به‌وانمان رزگاریی نابێ. که‌وايه‌ وه‌ راست گه‌را که‌ طیبات و صلوات و تحیات
هی خودایه - هی ئیمه‌ نیه. هه‌موو هی ئەوه و ملکی ئەوه. هه‌رئه‌وجۆره‌ی که‌ وه‌رزی
به‌هار، خه‌لک کشتوکال ده‌که‌ن و وه‌ ده‌شت ده‌که‌ون و سه‌فه‌ر ده‌که‌ن و خانوو به‌ره‌
ساز ده‌که‌ن. ئەوانه‌ هه‌موو به‌خشین و خه‌لاتی به‌هاره‌ دهنه‌ ئەوان هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که
بوون، سه‌بسی مال و ئەشکه‌وته‌کان ده‌بوون. که‌وايه‌ له‌ راستی دا، ئەم کشت و
گه‌شت و نیعمه‌ته‌ هه‌موو له‌ به‌هاره‌وه‌یه و وه‌لی نیعمه‌ت ئەوه. خه‌لک نه‌زه‌ریان له‌ هۆ
و ئەسه‌بابه و کاره‌کان له‌ ئەسه‌بابه‌وه‌ ده‌زانن، به‌لام لای ئەولیا ده‌رکه‌وتوه‌ که‌ ئەسه‌باب
په‌رده‌یه‌ک پتر نیه، هه‌تا هۆکار نه‌بینن و نه‌زانن. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که‌ که‌سیک له‌ پشت
په‌رده‌وه‌ قسه‌ ده‌کا، واده‌زانن که‌ په‌رده‌ قسه‌ ده‌کا و نازانن که‌ په‌رده‌ کارا نیه و
حیجابه، کاتیک ئەو له‌ په‌رده‌ بیته‌ دهر، دهرده‌که‌وی که‌ په‌رده‌ بیانوو بوه. »

ئەولیا‌ی هه‌ق، له‌ دهره‌وه‌ی ئەسه‌باب، کاری وایان دیوه‌ که‌ جیبه‌جی بوه و وه‌دی
هاتوه: هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که‌ وشتر له‌ کێو هاته‌ دهر و وه‌کازی مووسا بوو به‌ ئەژدیها و
له‌ به‌ردی خارا دوازه‌ کانی هه‌لقو‌لی و هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که‌ مسته‌فا مانگی بی هیج

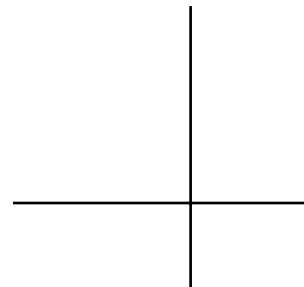
که رهسهیهک، به ئیشاره، شهق کرد و هر ئهوجۆرهی که ئادهم بئ دایک و باوک خوئقا و عیسا بئ باوک و بۆ ئیبراهیم له ئاگر، گۆل و گۆلزار رسکا. چونکه ئهمهیان دیت، زانیان که ئهسباب بیانویه، کارساز کهسیکی دیکهیه. ئهسباب جگه له روپۆشیک نیه ههتا عهوام پتوهی خهریک بن.

ههفتهعالا وهعهدی به زهکهریا دا که « مندالیکت دهدهمی. »

ئهو هاواری کرد که « من پیرم و ژن پیر و ئهسبابی شههوهت زهعیفه و ژن گهیشتۆته قوناغیک که ئیمکانی مندال و زگپر بوون نیه. یارهب، له وهها ژنیک مندال چۆن دهبی؟ »

ولام هاتهوه که « ئامان، ئهی زهکهریا، سهر و بنت لیگۆراوه! سهه جار کارهکانی دهرهوهی ئهسبایم پئ نیشان داوی، له بیرت چۆتهوه؟ من دهتوانم ههر ئیستا، له بهر چاوی تو، سهدههزار مندال له تو ساز بکهم، بئ ژن و زگپیری. تهناهت ئهگهر ئیشارهیهک بکهم خهلیک له عالهم دا پهیدا بن تهواو بالغ و زانا. مهگهر من تو بئ دایک و بئ باوک له عالهمی رووکهکان، ساز نهکرد و لوتف و عینایهتی من بۆ تو بهر لهوهی که بخوئقی نهبوو؟ ئهوه بۆ له بیر دهکهی؟ »

ئهحوالی ئهنبیا و ئهولیا و خهلیک و چاک و خراب وهک ئهوهیه که غولام له کافرستانهوه بۆ ولاتی موسلمانان دین و دهیانفرۆشن. ههندیکیان پینج ساله دین و ههندیک ده ساله و ههندیک پازده ساله. ئهو مندالی که هینابییان، له بهر ئهوهی که زۆر ده نیو موسلمانان دا پهروهرده دهبی و پیر دهبی، ئهحوالی ئهو ولاتهی - که زیدهکهیهتی - به تهواوهتی فهرامۆش دهکا و هیچ وه بیرى نایهتهوه. ئهگهر ههندیک گهرهتر بی، ههندیکی وه بیر دیتهوه و ئهگهر زۆر گهرهتر بی، پتری له بیره. ههرهتر، رووکهکان لهو عالهمه دا که لای ههزهتی ههق بوون و خوئراک و قهوهتی ئهوان کهلامی ههق بوو - بئ دنگ و قسه. له بهر ئهوهی که ههندیکیان به مندالی هیناوه، کاتیک ئهو کهلامه بیسن، ئهو ئهحوالهیان وه بیر نایهتهوه و خوئیان لهو کهلامه بیگانه دهبین و لهو تاومه رووگیراوانه که له کوفر و تاریکی دا نوqm بوون. ههندیک کهمیکیان وه بیر دیتهوه و مهیل و ههواى ئهولا تییان دا سهر ههلهدا و ئهوان ئیمانداران. ههندیک کاتیک ئهو کهلامه دهبیسن، ئهو حالهتهی که کۆن ههیانبوو پهیدا دهبیتهوه و حیجابهکان به تهواوهتی لا دهرین و خوئیان تیکههلهکه نهوه - ئهوان ئهنبیا و ئهولیان.

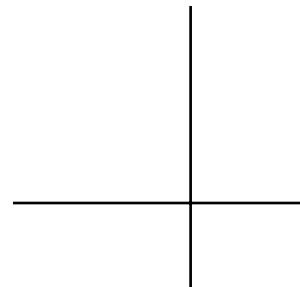
ياران وهسيهت دهكهم كه كاتيک بووکی مانا له دهروون دا رووی ده ئیوه کرد و رازهکان دهركهوتن، ئامان و ئامان به ئهغيارهکانی مهلین و باسی مهكهن و ئهم قسهی ئیمه كه دهبيسن، به هر كهسیکی مهلین! ئهگهر تۆ گراویی و مهعشووقیكت دهست كهوی و له ماله تۆ دا خووی بشاریتهوه كه « من به كهس نیشان مهده من هی تۆم! » ئاخۆ رهوايه و دهشی كه ئهوه له بازار بگیری و به هر كهس بلایی كه « وهره ئهم جوانه بیینه »؟ ئهوه مهعشووقه هرگیز ئهوهی پیحوش دهبی؟ لیت تووره دهبی و لیت دهتۆری.

ههفتهعالا ئهوم قسانهی لهوان حهرام کردوه. هر ئهوجۆرهی كه ئههلی دۆزهخ هاوار له ئههلی بهههشت دهكهن كه « ئاخۆ، كوا كه رهم و بهزهیی ئیوه؟ لهو خهلات و دیاریانهی كه ههفتهعالا پیداون، به سهدهقه و خیرات شتیكمان بۆ ههلهپژن و بهشمان بدن چ دهبی؟ - كه ئیمه لهم ئاگره دا دهسووتین و دهتوینهوه. لهو میوانه یا لهو ئاوه روونانهی بهههشت زهرپهیهك به گیانی ئیمهی داكهن، چ دهبی؟ »

بهههشتیهكان ولام دهدهنهوه كه « خودا ئهوهی له ئیوه حهرام کردوه. تۆوی ئهوه نیعمهتانهی له داری دونیا دا ههبوون. چونكه لهوی نهتانکیلا و داتانهچاند و ئهویش ئیمان و راستیی و کردهوهی چاك بوو - لیره چ دهروونهوه؟ ئهگهر ئیمه به كه رهم بتاندهینی، قورگتان دهسووتینی و له گهرووتان ناچپته خوار و ئهگهر له کیسهی بنین، کیسه دهپری و دهپری. »

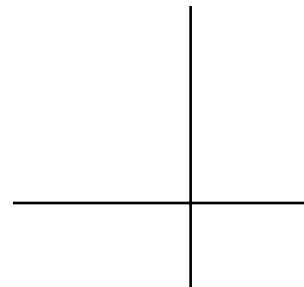
تاقمیک موناقد و ئهغیار هاتنه لای حهزهرتی مستهفا. رازهکانیان لیک دهداوه و پهسنی مستهفایان دهکرد. پیغهمبهر به رهمز به ئهسحابهکانی گوت كه « خمرأ آنیتکم! » یانی زارکی گۆزه و قاپ و مهنجهل و گۆزهله و کووپهکان داپۆشن و بگرن - چونكه ئهوانه جانهوهریکن چهپهل و ژاردار، نهكا ده گۆزه بکهون و ئیوه نهزانن و لهو گۆزه ئاو بخۆنهوه، زیانی بۆ ئیوه ههیه. بهم جۆره، بهوانی فهرموو كه له ئهغیار حیكمهت بشارنهوه و زار و زمان لای ئهغیار بههستن - كه ئهوان مشکن، لایقی ئهوه حیكمهت و نیعمهته نین.

فهرمووی « ئهوه كه ئهمیر له لای ئیمه رویشته، هرچهند له قسهی ئیمه به

وردی تیئنه دهگه‌یشت، به‌لام سه‌ر زاره‌کی زانی که ئیمه ئه‌و بۆ هه‌ق بانگه‌واز ده‌که‌ین. ئه‌و نیاز و سه‌ر راوه‌شاندن و خو‌شه‌ویستی و ئه‌شقی ئه‌و له‌بری فام داده‌نین. ئاخر، ئه‌و لادییه‌ی که دیته‌ شار، بانگی نوێژی گوی لیده‌بی، هه‌رچه‌ند مانای بانگی نوێژ به‌ وردی نازانی، به‌لام له‌ مه‌به‌ست ده‌گا. »

* خلقتنی من نار و خلقته من طین. سورهی اعراف ئایه‌ی ۱۲.

که دهسته لاتیشت ههیه خوت پی بیدهسته لات بی!

[پهروانه] گوتی که « شهو و روژ دل و گیانم له خزمهت دایه و له بهر سهرقالیی و کاروباری مه غوول ناتوانم به خزمهت بگه م! »

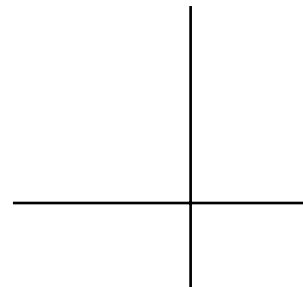
[مهولانا] فهرمووی که « ئه و کارانهش کاری ههفن، چونکه هۆی ئه من و ئه مانی موسلمانه تییه. خوتان به مال و به لهش بهخت کردوه، ههتا دلی ئه وان به جی بینن، ههتا چهند موسلمانیک دهگه ل من خه ریکی تاعهت بن. که وایه ئه مهش کاری خیره و چونکه هه قته عالا تاسه ی و هه ها کاریکی خیری ده دل ناوی و تاسه ی زور، هۆی عینایه ته و ئه گه ر له م تاسه یه دا که مایه سییه ک هه بی، هۆی بی عینایه تییه - چونکه هه قته عالا نایه وی که و هه ها خیریکی گه و ره به هۆی ئه وه وه سه ر بگری هه تا موسته هه قی ئه و سه و اب و پله و پایه به رزه نه بی. ههروهکی هه مام که گه رمه. ئه و گه رمییه له که ره سه ی تونخانه وه یه - ههروهک پووش و ئیزینگ و شیاکه و غه یه ره. هه قته عالا که ره سه یه ک ده دۆزیته وه که هه رچهند به روالهت خراپ و کریتته، به لام له هه ق ئه و دا عینایه ته. چونکه هه مامه که ی گه رم دادی و قازانجه که ی به خه لک ده گا.

له م به ینه دا دۆستان هاتن.

داوای لیبوردنی کرد که « ئه گه ر من له به رتان هه لئه ستم و قسه نه که م و حالتان نه پرسم، ئه مه ریزه. چونکه ریزی هه ر شتیک شیاوی ئه و کاته یه. له نویت دا ناکری حالی باوک و کور بپرسی و کرنۆشیش به ری. سه رنج نه دان به دۆستان و خزمان له نویت دا عینی سه رنجه و عینی دل راگرتن. چونکه به هۆی ئه وان وه خۆی له تاعهت و نوقم بوون جیا ناکاته وه و تیکنایه ی. که وایه ئه وان شیاوی عه زاب و تووره بی ناین. که وایه عینی سه رنج و دل راگرتنه، چونکه خۆی پاراست له شتیک که دوا رۆژی ئه وانی تیدا به سته یه. »

پرسیاری کرد که « له نویت نزیکتر، ریگایه ک به ره وه هه ق هه یه؟ »

فهرمووی « دیسان نویت! به لام نویت ته نیا ئه و روخساره ی نیه، ئه مه قابلی نویت ره.

چونکه ئەو نوێژه، یهکهمییه و ئاخیرییه و هه شتیکی یهکهم و ئاخری ههیی، ئەوه قالبه. چونکه تهکبیر سهههتای نوێژه و سلۆ، ئاخری نوێژ. ههروهتر، شههادهت ئەوه نیه که هه تهنیا به زمان دهیلین، چونکه ئهویش یهکهمه و ئاخره و هه شتیکی که به قسه و دهنگ دهبردری، یهکهم و ئاخری دهبی. ئەوه روالهت و قابله. گیانی ئەو بیهاوتا و بینههایهته و ئەو، یهکهم و ئاخری نابی. کهوایه زانیمان، گیانی نوێژ تهنیا ئەو روخساره نیه، بهلکه نوqm بوون و بیهوشییه - که ئەم ههموو روخسارانه له پشت دهرگا دهمیننهوه و لهوئی ناگونجین. جبرهیللیش که مانای مهحزه، ئەویش ناگونجی.»

دهگێرنهوه له مهولانا سولتانهلعولهما که رۆژیک ئەسحاب ئەویان نوqmی خو بینن. وهختی نوێژ داها. ههندیکی له موریدهکان ههرايان له مهولانا کرد که «وهختی نوێژه!» مهولانا گوئی له قسهی وان نهگرت. ئەوان ههستان و خهریکی نوێژ بوون. دوو مرید وهک شیخیان کرد و نوێژیان دانهبهست. یهک له موریدهکان که خهریکی نوێژ بوو به ناوی خواجه، به چاوی سهه لێیان عهیان کرد که تهواوی ئەو ئەسحابانهی که خهریکی نوێژن، دهگهڵ پێشنوێژ، پشتیان له قیبله بوه و ئەو دوو مریدهی که وهک شیخ جوولابوونهوه، روویان له قیبله بوه. چونکه شیخ که له ئیمه و من تیپهپی و ئەو - ایهتی ئەو فهنا بوو و نهما و له نووری ههق دا فهوتا. [بمرن، بهر لهوهی که بمرن!] *نووکه ئەو بوته نووری ههق و ههکهس پشت له نووری ههق بکا و روو له دیوار بنی، بیشک پشتی له قیبله کردوه - چونکه ئەو گیانی قیبله بوه.

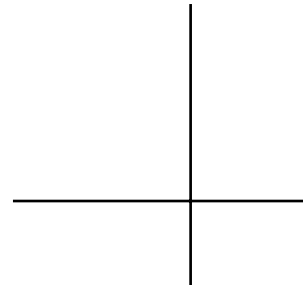
مستهفا به گژ دۆستیکی داها که «تۆم بانگ کرد، بو نههاتی؟»

گوئی «خهریکی نوێژ بووم.»

گوئی «ئاخر، نه ئەوه که من بانگم کردی؟»

گوئی «من بیدهسته لاتم.»

فهرمووی که «زۆر باشه ئەگه ههموو کات و دهمیکی، بیدهسته لات بی - که دهسته لاتیشته ههیه، خو ت بیدهسته لات ببینه، ههر ئەوجۆرهی که له داموویی دا دهیبینی. چونکه له سهرووی دهسته لاتی تو، دهسته لاتیکی ههیه و دهسته لاتداریکی ههق، له ههموو حالیک دا.»

تۆ دوو کوت نی - جارێک دەستەلاتدار و جارێک بێدەستەلات. چاوا لە هیزی ئەو بکە و هەمیشە خۆت پێ بێدەستەلات بێ، بێ دەستوویی و داماو و بێ ئەنوا.

نەک هەر مرۆف زەعیف! بەلکە شیڕ و پلینگ و نەهەنگەکانیش هەموویان بێچارەن و لەبەری دەلەرزەن، زەوی و ئاسمانەکان هەموو بێچارە و لە ژێر دەستەلاتی حوکمی ئەو دان. ئەو پادشایەکی مەزنە. نووری ئەو وەک نووری مانگ و هەتاو نیە کە بە هۆی ئەوانەو شتێک بمینیتەو. کاتێک نووری ئەو بێ پەردە روو دەرخا، نە ئاسمان دەمینیتەو و نە زەوی، نە هەتاو و نە مانگ. جگە لەو شایە کەس نامینیتەو.

پادشایەک بە دەرویشیکی کوت کە « ئەودەمەئێ کە لە دەرگای هەق نزیک دەبییەو، یادم بکە! »

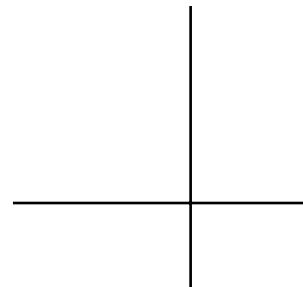
گوئی « کاتێک من بگەمە ئەو حەزرەتە و شۆقی هەتاوی جەمالی لە من بدا، من خۆم لە بیر نامینێ، چۆن یادی تۆ بکەم؟ »

بەلام کاتێک هەقتەعالا بەندەبەکی هەلبژارد و نوومی خۆی کرد، هەرکەس کە داوینی بگرێ و حاجەتی لێبخوای، بێ ئەوەی کە ئەو گەورەبە لای هەق یادی بکا و دەریبێ، هەق بەجێی دینێ.

دەگێرنەو کە: پادشایەک بوو بەندەبەکی خاس و زۆر نزیکی هەبوو. کاتێک بەندە تەمای سەردانی پادشای گرت، ئەهلی حاجەت حەکایەت و نامەئێ خۆیان دایە کە «بێدە بە پادشا!»

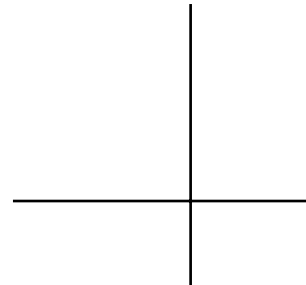
ئەو دە هەگبەئێ نا. کاتێک بە خزمەت پادشا گەیشت، تاقەتی جەمالی نەهیتا و لەبەر پادشا بێهۆش کەوت. پادشا دەستی دە بەرۆک و هەگبەئێ ئەو گێرا بە شیوەبەکی ئاشقانە کە « ئەم بەندە بێهۆشەئێ من، نوومی جەمالی من، چی پێیە؟ » نامەکانی دیتەو و حاجەتی گشتیانێ لە پشت نووسی و دیسان دە هەگبەئێ ناو. تەواوی کارەکان بێ ئەوەی کە ئەو دەریبێ، جێبەجێی کرد. وەها کە یەکیکیانی نەبوارد، بگرە داوای ئەوانی دووھیندە و پتر لەوەی کە داویان کردبوو، پێگەیاندا.

بەندەکانی دیکە کە هۆشیان هەبوو و توانیان حەکایەتی ئەهلی حاجەت بە

هه زهه تی شا رابگه یه نن و نیشانی بدهن، له سهه کار و له سهه حاجهه به هه لکه وه
یه کینک جیبه جی کرا و به ئاکام گه یه شه.

*موتو اقیل ان تموتوا

شهو دريژه بو راز دهر برين!

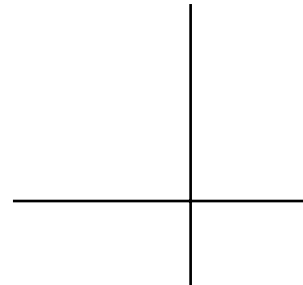
شهو دريژه بو راز دهر برين و حاجهت خواستن - بي په شيوي خه لک و بي زحمهتي دوستان و دوژمنان. خه لوه تیک و نه هوه نيهه ک پیکهاتوه و ههفته عالا پردهي داکيشاوه ههتا ئاکارهکان له ریا به دوور و مهحفووز بن و خالیس بن بو خودای تهعالا. له شهوي تاريک دا، پياوی ریاکار، له موخليس دهردهکهوي. ریاکار رسوا دهبي له شهو دا. هه موو شتهکان به شهو داپوشراون و به رۆژ رسوا دهبن کهچی پياوی ریاکار به شهو رسوا دهبي. دهلي « چونکه کهس ناييني، بو کيي بکه م؟ »

بيدهلين که « کهسيک دهبييني، به لام تو کهسيک ني ههتا کهسيک بييني! »

نهو کهسه دهبييني که هه موو کهسهکان له قهزهي دهسته لاتي نهو دان و له ليقه ومان دا بانگي دهکن و له کاتي ددان ئيشه و گوئي ئيشه و چاويشه و بوختان و خووف و ئاژاوه دا، هه موو به نهيني نهو بانگ دهکن و له سهه نهه باوه پرهن که دهبييسي و حاجهتي نهوان پيکديني و له بنهوه و به شاراوهبي سهدهقهي ددهن بو دوور کردنهوهي به لا و شهفای نه خووشي و باوهريان ههيه که نهو دان و سهدهقهيه قه بوول دهکا.

که شهفا و ههسانهوهي پيدان، نهو باوه پره له ياد دهکن و خه يالات روويان تيدهکاتهوه. دهلين « خودايا، به راستي نهوه چ حاله تیک بوو که ئيمه له دلوه تو مان بانگ دهکرد له کونجی زيندان دا - به ههزار قل هوالله به بي رهنج - حاجهتت پيکهينا؟ » نووکه ئيمه له دهرهوهي زيندان، ههروا ئاتاجين که ده زيندان دا بووين ههتا ئيمه لهم زيندانی عالمي تاريک دهریکيشي و بمانبهيه عالمي پيغه مبهران که نوورانييه. نووکه، بوچی ئيمه هه مان خلاسييمان له دهرهوهي زيندان و له دهرهوهي دهره، نيه؟ ههزار خه يال دادی که عهجايب - فايدهي ههيه يان نا؟ و نهه خه ياله ههزار سستي و خهفهت پيکديني. نهو باوه پره خه يال سووتينه ره کوا؟

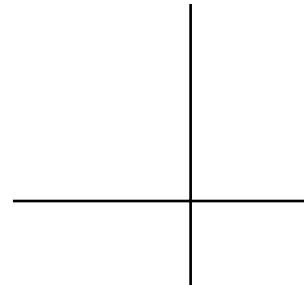
خودا ولام ده داتهوه که « نهوهي که گوتمان: نهفسي هه يواني ئيوه دوژمني ئيوه و منه. هه ميشه نهه دوژمنهتان ده زيندانی ههول دا ههيه - چونکه نهو ده زيندان دايه و تووشي رهنج و به لايه، خلاس دهبي و هيژ دهگري! »

ههزار جارت به تاقي كردۆتهوه كه له ئيشي ددان و له دهرد و له خۆف، خلاسيت هاتوه. بۆ بووی به ديلي راحهتیی لهش و خهريكي تيمار كردن بووی؟ سهرينچاوه له ياد مهكهن و ههميشه نهفس بيمراد بکهن ههتا به مرادی ئهبهدي بگهن و له زيندانی تاریکی رزگار بن!

[شه و دريژه، به خه و کورتی مهكهوه. رۆژ نوورانييه به گوناهاهكانت پيس و تاري مهكه!]*

* چهزهتی مههممه: اللیل طویل فلا تقصره بمنامک و النهار مضي فلا تکره باثامک.

هەردەم لە غەیبەوێ زەڵلەییە کمان و ئێدە کەوێ!

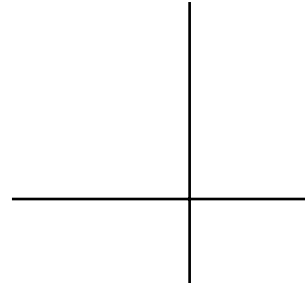
هەردەم لە غەیبەوێ زەڵلەییە کمان و ئێدە کەوێ. هەرچی رهچاوی دهگرین، به زلله لیمانی دور دهخه‌نه‌وه. دیسان، شتێکی دیکه دهگرینه بهر. دیسان، بهم چه‌شنه.

« خسف » نوومی دنیا بوون و بوون به ئه‌هلی دنیا یه و « قذف » له دل چوونه ده‌ره: هه‌روه‌ک که‌سیک ته‌عامیک بخوا و له گه‌ده‌ی دا بترشی و بیهێنیتته‌وه. ئە‌گه‌ر ئە‌و ته‌عامه نه‌ترشایا و نه‌یهێنایاوه، ده‌بوو به به‌شیک له مرۆف. نووکه، مریدیش کلکه‌سووته و خزمه‌ت ده‌کا هه‌تا ده‌ دلێ شیخ دا بگوجی و - العیاذ بالله - شتێک له مرید ده‌رکەوێ، شیخ پێی‌خۆش نه‌بی و ئە‌و له دل ده‌رخا، هه‌روه‌ک ئە‌و ته‌عامه‌ی که خواری و هێنایه‌وه. وه‌ها که ئە‌و ته‌عامه ده‌یه‌ویست بیته به‌شیک له مرۆف به‌لام له‌به‌ر ترشان هێنایه‌وه و فریتی دا، ئە‌و مریده‌ش به‌ره‌به‌ره ده‌یه‌ویست بیته شیخ، له‌به‌ر جوولانه‌وه‌یه‌کی ناخۆش له دلێ ده‌رخست.

له‌و بای بی‌نیازی دا، زه‌رپه‌کانی خۆله‌می‌شی ئە‌و دلانه ده‌ره‌قسن و نه‌عه‌ره‌ته‌ی لی‌ده‌دن و ئە‌گه‌ر وه‌ها نین، ئە‌ی کی ئە‌م خه‌به‌ری هینا و هه‌ردەم ئە‌م خه‌به‌ره کی تازه‌ی ده‌کاته‌وه؟ ئە‌گه‌ر دل‌ه‌کان حه‌یاتی خۆیان له‌و سووتان و به با دانه دا نه‌بینن، چلۆن وه‌ها مه‌یلی سووتانیان هه‌یه؟ ئە‌و دلانه‌ی که له ناگری شه‌هوه‌تی دنیا سووتاون و بوونه خۆله‌می‌ش، هیچ ئاوازه و ره‌ونه‌قیک ده‌وان دا ده‌بینی، ده‌بێسی؟

به راستی که من قاعیده‌ی بزێو ده‌ره‌هینان ده‌زانم و ئە‌مه خوی من نه‌ه که زیده راکه راکه‌ی بکه‌م و له‌خۆوه، خۆم ئە‌زیه‌ت بده‌م. به راستی ئە‌وه‌ی که بزێوی منه، له پاره و له خۆراک و له پۆشاک و له گری هه‌وه‌س، بو‌خۆی ده‌کاتی. من چۆن به شوین ئە‌و داویانه دا راده‌که‌م. داوا کردنی ئە‌وانه من سووک و چوووک و شه‌که‌ت ده‌کا و ئە‌گه‌ر سه‌بر بگرم و له سه‌ر جیگه‌ی خۆ دانیشم، بی ره‌نج و سووک بوون، بۆم دین. چونکه ئە‌و بزێوه‌ش داواکاری منه و من راده‌کی‌شی، که نه‌توانی من راکیشی، خۆی دی. وه‌ها که من نه‌توانم بیکیشم، من ده‌جم.

ناکامی قسه ئە‌وه‌یه که خه‌ریکی کاری دین به هه‌تا دنیا به شوینیته‌ی دا رابکا.

مه‌به‌ست له‌و دانیشتنه، دانیشتنه به‌کاری دین. هه‌رچه‌ند که‌ راده‌کا، به‌لام چونکه‌ بۆ‌کاری دین راده‌کا، ئه‌و دانیشتنه‌و. و هه‌رچه‌ند که‌ دانیشتنه‌و، چونکه‌ بۆ‌دولیا دانیشتنه‌و، ئه‌و راده‌کا.

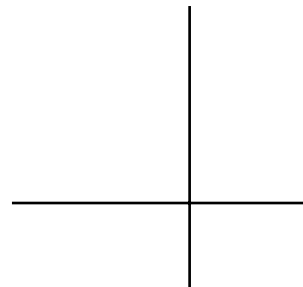
هه‌رک‌ه‌س که‌ ده‌ غه‌می هه‌بێ، غه‌می دین هه‌لیگرێ، هه‌قته‌ع‌الا ئه‌و نۆیه‌ به‌بێ هه‌ولێ ئه‌و وه‌ راست ده‌گی‌پێ. وه‌ها که‌ ئه‌نبیا له‌ به‌ندی ناو و نان دا نه‌بوون، له‌ به‌ندی ره‌زاخوایی هه‌ق دا بوون، نان ئه‌وان ده‌ستیان خست و ناو ئه‌وان. هه‌رک‌ه‌س که‌ ره‌زای هه‌ق بخوای، له‌م دولیایه‌ و له‌و دولیا ده‌گه‌ل پێغه‌مبه‌ره‌کانه‌. نه‌ک هه‌ر ئه‌مه‌، به‌لکه‌ ده‌گه‌ل هه‌ق هاوده‌مه‌. ئه‌گه‌ر هه‌ق هاوده‌می ئه‌و نه‌با، ده‌ دلێ دا مه‌یلی هه‌قی نه‌ده‌بوو. هه‌رگیز بۆنی گۆل به‌بێ گۆل نابێ، هه‌رگیز بۆنی میسک به‌بێ میسک نابێ.

ئه‌م قسه‌یه‌ کۆتایی نیه‌ و ئه‌گه‌ر کۆتایی هه‌بێ، هه‌روه‌ک قسه‌ی دیکه‌ نابێ. شه‌و و تاریکایی ئه‌م عاله‌مه‌ تێده‌په‌پێ و نووری ئه‌م قسه‌یه‌ هه‌رده‌م پتر ده‌رده‌که‌وێ. وه‌ها که‌ شه‌وی عومری ئه‌نبیا تێپه‌پێ و نووری هه‌دیسیان تێنه‌په‌پێ و نه‌پراوه‌ و نابێته‌وه‌. به‌مه‌جنوونیان گوت چه‌ند سه‌یره‌ که‌ له‌یلات خۆش ده‌وێ؟ - چونکه‌ هه‌ردووک منداڵ بوون و له‌یه‌ک مه‌کته‌ب دا بوون.

مه‌جنوون گوتی « ئه‌م خه‌لکه‌ گه‌وجن. پیاو هه‌یه‌ که‌ مه‌یلی ژنیکی باشی نه‌بێ؟ ژنیش هه‌روه‌تر. به‌لکه‌ ئه‌شق ئه‌وه‌یه‌ که‌ خۆراک و مه‌زه‌یه‌کی له‌و ده‌ست که‌وێ - هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که‌ دیداری دایک و باوک و برا و خۆشی منداڵ و خۆشی شه‌هوه‌ت و له‌زه‌تی جۆراوجۆر له‌و ده‌با. »

مه‌جنوون بۆ ئاشقان بوو به‌ وینه‌ - هه‌ر ئه‌وجۆره‌ که‌ له‌ نه‌حو دا، زه‌ید و عومرو.

دولیا و نیعه‌ته‌کانی ئه‌و، هه‌روه‌ک ئه‌مه‌یه‌ که‌ که‌سێک ده‌ خه‌و دا شتیکی خوارد. که‌وایه‌ حاجه‌تی دولیایی هه‌روه‌ک ئه‌وه‌یه‌ که‌ که‌سێک له‌ خه‌و دا شتیکی خواست و دایانی. له‌ ئاکام که‌ وه‌ ئاگا هاتنه‌وه‌یه‌، له‌وه‌ی که‌ له‌ خه‌و دا خواری چ سوودێک نابینی. که‌وایه‌، له‌ خه‌و دا، شتیکی خواستوه‌ و پێیانداوه‌.

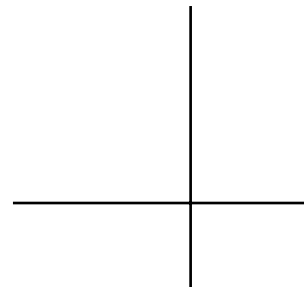

ههركهس لای حاجهتی خۆیهتی!

مه‌علووم ده‌بی بزانی هه‌رکهس له هه‌ر کوپیه‌ک که هه‌یه، له په‌نا حاجه‌تی خۆیه‌تی بی هیچ جیا‌یییه‌ک و هه‌ر حیوانیک له په‌نا حاجه‌تی خۆیه‌تی هه‌میشه و ئه‌و حاجه‌ته په‌تی ئه‌وه - که ده‌یکیشی و بۆ ئه‌ملا و ئه‌ولای ده‌با، هه‌روه‌ک هه‌وسار. هه‌روه‌تر مه‌حاله که که‌سیک خۆی به‌ستیه‌وه چونکه ئه‌و خوازیا‌ری رزگاری له په‌ته. وه مه‌حاله که خوازیا‌ری رزگاری خوازیا‌ری په‌ت بی. که‌وايه، ناچار که‌سیکی دیکه ئه‌وی به‌ستیه‌وه. بۆ وینه ئه‌و خوازیا‌ری سلا‌مه‌تییه، که‌وايه خۆی نه‌خۆش نه‌کردوه، چونکه مه‌حاله که هه‌م خوازیا‌ری نه‌خۆشی بی و هه‌م خوازیا‌ری سلا‌مه‌تی. به‌لام چونکه لای حاجه‌تی خۆیه‌تی، له لای حاجه‌تدەری خۆی ده‌بی. وه چونکه هاو‌پتی هه‌وساری خۆی بی، هاو‌پتی هه‌وسارکیشی خۆی ده‌بی. ئیلا چونکه ئه‌و نه‌زه‌ری له هه‌وساره - له‌به‌ر ئه‌و بپ‌پ‌یز و بپ‌قه‌دره. ئه‌گه‌ر نه‌زه‌ری له هه‌وسارکیش با، له هه‌وسار رزگاری ده‌هات، هه‌وساری ئه‌و هه‌وسارکیشی ئه‌و ده‌بوو. چونکه هه‌وساری ئه‌ویان له‌به‌ر ئه‌و داناوه که ئه‌و بی هه‌وسار، به شوین هه‌وسارکیش دا نا‌روا و نه‌زه‌ری ئه‌و له هه‌وسارکیش نیه. ناچار: « هه‌وساری ده‌مل ده‌که‌ین و رایده‌کیشین، بی مه‌یلی خۆی، چونکه ئه‌و بی هه‌وسار، به دوامان دا نایه. »

هه‌فته‌عالا له فه‌زلی خۆی لاوه‌تی ده‌دا به پیره‌کان که مندا‌ل خه‌به‌ریان لێ نیه. چونکه لاوه‌تی له‌به‌ر ئه‌وه تازیه‌ی پیکدینی و ده‌بیزوینی و وه پیکه‌نینی ده‌خا و مه‌یلی یاری کردنی ده‌دات چونکه دونه‌یا به نوێ ده‌بینی، مه‌لوول نابێ له دونه‌یا. کاتیک ئه‌م پیره‌ش دونه‌یا نوێ ببینی، هه‌ر ئه‌وجۆره مه‌یلی یاری و بزوتنی ده‌بی و گوشت و خوینی ئه‌و زیاد ده‌بن.

مه‌زنایه‌تی پیری له مه‌زنایه‌تی هه‌ق زیده‌تره - که به‌هار، مه‌زنایه‌تی هه‌ق په‌یدا ده‌بی و پاییزی پیری به سه‌ری دا زال ده‌بی و ته‌بعی پاییزی خۆی ناهێ‌لته‌وه. که‌وايه لاوازی به‌هار فه‌زلی هه‌قه - که به هه‌ر ددان که‌وتنیک، بزهی به‌هاری هه‌ق که‌م ده‌بیته‌وه و به هه‌ر سپی بوونیک موو، سه‌سه‌وزی فه‌زلی هه‌ق هه‌تله‌ ده‌بی و به هه‌ر گریانیک بارانی پاییزی، باغی هه‌قیقه‌ته‌کان تار ده‌بی.

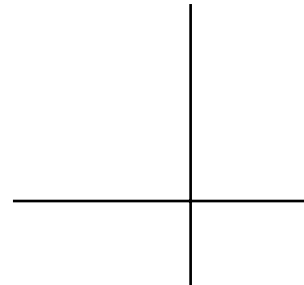

ئاشقم به مهولانا!

ئەكمه له ددین گوتی: ئاشقم به مهولانا و ئاره زووی دیداری ئوم هیه و ئاخهرتم له یاد نیه. نه قشی مهولانا بی ئم بیر و مه بهسته، به هاو دەم ده بینم و ئارام ده گرم به جه مالی ئه و و ئوخژنم دیتی به عینی روخساری یا به خه یالی ئه و.

فه رمووی: هه رچه ند ئاخهرت و هه قت له یاد نیه، به لام هه مووی له دۆستایه تی و له یاد دا شاراوویه. هه رچه ند مرید به وردی ئاخهرتی وه بیر نایه به لام له زه تی ئه و به دیتنی شیخ و ترسانی له فه راقی شیخ هه موو ئه و ته فسیلانه ی گرتۆته خو و هه موو ده و دا شاراوویه.

وه ها که که سیك كوره که ی یا براكه ی ده لاوینیته وه و خو شی ده و ی. هه رچه ند له کورایه تی و برایه تی و هیوای وه فا و ره حمه ت و دلآوایی و خو شه ویستی ئه و له سه ر خو ی و ئاکامی کار و باقی مه نفه عه ته کان که خزم له خزمی هیه، ئه وانه ی هیچ به یاد دا نایه، به لام ئه م ته فسیلانه ی هه موو تیدا شاراوویه له وه نده دیدار و چاو پیکه وتنه دا. هه ر ئه و جوۆره ی که با له چۆ دا شاراوویه، چ له خاک دابی چ له ئاو دا - ئه گه ر بای تیدا نه با، ئاگر کاری تینه ده کرد. چونکه با ده سته چیله ی ئاگره و ژبانی ئاگر، نابینی که به فوو ده بووژیته وه؟ چۆ ئه گه ر له ئاو و خاک دابی، با تیدا شاراوویه، ئه گه ر بای تیدا شاراووه نه با، وه سه ر ئاو نه ده که وت. هه ر ئه و جوۆره ی که قسه ده که ی، هه رچه ند که ره سه ی ئه م قسه گه لیک شتن وه ک ئه قل و میتشک و لیو و زار و مه لاشوو و زمان و هه موو ئه ندامه کانی له ش که سه روکی له شن و ئه رکان و ته بایع و ئه فلاک و سه ده ه زار ئه سباب که عاله م به وان قایمه هه تا بگاته عاله می سفات و ئه و جار زات، سه ره رای ئه وانه ئه م مانایانه له قسه دا دیار نین و نابیندین - ئه وانه هه موو شاراوون له قسه دا، هه ر ئه و جوۆره ی که کوترا.

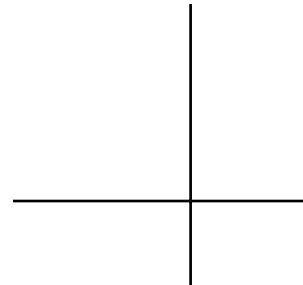
لیره شتیکم فهرامۆش کردوه!

یهکیک هات و گوتی « لیره شتیکم فهرامۆش کردوه! »

خوداوه‌ندگار فه‌رمووی که « ده‌عاله‌م دا، یه‌ک شته‌که بۆ فه‌رامۆش کردن، نابێ. ئە‌گەر گشت شتی‌ک فه‌رامۆش بکه‌ی و ئە‌و فه‌رامۆش نه‌که‌ی، قه‌یدی نیه‌ و ئە‌گەر گشت وه‌ بیره‌ بینه‌وه‌ و له‌ یادت بێ و فه‌رامۆشی نه‌که‌ی، ئە‌و فه‌رامۆش بکه‌ی، هیچت نه‌کردوه. هه‌ر ئە‌وجۆره‌ی که پادشایه‌ک تۆی بۆ گوندیک‌ نارد، بۆ کاریک‌ی دیاریکراو. تۆ چووی و سه‌د کاری دیکه‌ت جیبه‌جی کرد، چونکه‌ ئە‌و کاره‌ی که بۆی چووبووی به‌ جیت نه‌هینا، وه‌ک ئە‌وه‌یه‌ که چت به‌ جی نه‌هینا. که‌وایه‌ مرۆف بۆ کاریک‌ هاتۆته‌ ئە‌م‌عاله‌مه‌ و مه‌به‌ست ئە‌وه‌. که‌ ئە‌و به‌ جی نه‌هینا، که‌وایه‌ هیچت نه‌کردوه.

مرۆف توانایی ئە‌و کاره‌ی هه‌یه‌، که‌ نه‌ له‌ توانای ئاسمانه‌کان دایه‌، نه‌ له‌ توانای زه‌وییه‌کان و نه‌ کتوه‌کان. که‌ ئە‌و کاره‌ بکا، زۆرداری و نه‌فامیی لێی جیا ده‌بیته‌وه‌. ئە‌گەر تۆ بلیتی که‌ « ئە‌گەر ئە‌و کاره‌ ناکه‌م، چه‌ندین کاری دیکه‌م پیده‌کری » مرۆفیان بۆ ئە‌و کارانه‌ی دیکه‌ نه‌خولقاندوه. وه‌هابی که‌ تۆ شیریک‌ی پۆلای هیندی له‌ قیমে‌ت نه‌هاتوو، که‌ به‌س له‌ خه‌زینه‌ی پادشایان ده‌ست ده‌که‌وی، هیناوته‌ و کردووته‌ ساتووری گۆشتی گه‌نیو. که‌ « من ئە‌و تیغه‌ مه‌حتهل ناکه‌م، به‌و چه‌ندین مه‌سه‌له‌هه‌ت جیبه‌جی ده‌که‌م ». یان مه‌نجه‌لی زێرت هیناوه‌ و شیلمی تیدا ده‌کولینی. که‌ به‌ هه‌ندیک‌ له‌و، سه‌د مه‌نجه‌ل ده‌ست ده‌که‌وی. یان کێردی گه‌وه‌رنیشان‌ت کردۆته‌ گولمیخی کوه‌له‌که‌یه‌کی شکاو. که‌ من مه‌سه‌له‌هه‌ت ده‌که‌م و کوه‌له‌که‌ی پیداده‌که‌م و ئە‌م‌کێرده‌ مه‌حتهل ناکه‌م. جیی داخ و پیکه‌نین نیه‌؟ چونکه‌ کاری ئە‌و کوه‌له‌که‌یه‌ به‌ گولمیخی دار و ئاسنیش که‌ نرخیان پوولیکه‌ جیبه‌جی ده‌کری، چ ئاقلیکه‌ که‌ کێردی سه‌د دیناری به‌و خه‌ریک بکه‌ی؟

گریمان بیانوو دینه‌وه‌ که‌ من خۆم خه‌ریکی کاریک‌ی بیه‌اوتنا ده‌که‌م، زانستی شه‌ریعه‌ت و حیکمه‌ت و مه‌نتق و ئە‌ستیره‌ناسی و پزشکی و غه‌یره‌ ده‌خوینم. ئاخ‌ر، ئە‌وانه‌ گشتی بۆ تۆن: ئە‌گەر شه‌ریعه‌ته‌، بۆ ئە‌وه‌یه‌ هه‌تا که‌سیک‌ نانت له‌ ده‌ست نه‌رفینێ و جلت دانه‌که‌نێ و تۆ نه‌کووژێ، هه‌تا تۆ به‌ سه‌لامه‌ت بی. ئە‌گەر ئە‌ستیره‌ناسییه‌، ئە‌حوالی فه‌له‌ک و شوین دانانیا‌ن له‌ زه‌وی، له‌ هه‌رزانیی و گرانیی و هیمنایه‌تی و خۆف، هه‌موو پیه‌وه‌ندیان به‌ ئە‌حوالی تۆوه‌یه‌ و بۆ تۆیه‌. ئە‌گەر ئە‌ستیره‌یه‌، له‌ سه‌عد و نه‌حس، پیه‌وه‌ندی به‌ تالعی تۆوه‌یه‌ و بۆ تۆیه‌. ئە‌گەر پزشکیه‌

بۆ سهلامهتی تۆیه که فالانه ده‌رمان ئه‌و خاسیه‌ته‌ی هه‌یه و فالانه گيا بۆ فالانه کار باشه. که بیری لیبکه‌یه‌وه، ئەسل تۆی و ئەمانه‌ فەرعی تۆن. که فەرعی تۆ چەندین لیکدان‌ه‌وه و شتی سه‌یر و سه‌مه‌ره و ئەحوالی جۆراوجۆر و عالی می سه‌رسوهرینه‌ری بینه‌هایه‌تی هه‌بی، بروانه که له سه‌ر تۆ که ئەسل، چها حاله‌تی ده‌بی! که فەرعه‌کانی تۆ به‌رز و نه‌وی بوونه‌وه و سه‌عد و نه‌حسیان هه‌بی، تۆ که ئەسل بروانه چها به‌رز و نه‌وی بوونه‌وه‌ی عالی می رووح و سه‌عد و نه‌حس و سوود و زیانت ده‌بی - که فالانه رووح ئه‌و تایبه‌تمه‌ندییه‌ی هه‌یه و ئەمه‌ی له ده‌ست دێ، فالانه کار له تۆ ده‌وه‌شیته‌وه.

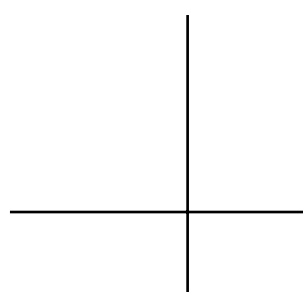
تۆ جگه له‌م چیشته‌ خو‌شه و خو‌راکه، خو‌راکیکی دیکه‌ت هه‌یه. له‌م عالی مه‌ دا ئه‌و خو‌راکه ناسکه‌ت فه‌رامۆش کردوه و خه‌ریکی ئەمه‌ خو‌راکه پیسه‌کی و شه‌و و روژ له‌ش په‌روار ده‌که‌ی. ئاخ‌ر، ئەم له‌شه‌ ئەسپی تۆیه و ئەم عالی مه‌ ئاخو‌ری ئه‌وه. خو‌راکی ئەسپیش خو‌راکی سووار نیه. ئەو ده سه‌ری خو‌ی دا، خه‌و و خو‌راک و نیعمه‌تیکی هه‌یه. به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه که حه‌یوانیه‌ت و چواروایی به سه‌ر تۆ دا زال بوه، تۆ له سه‌ر ئەسپی له‌ش، له ئاخو‌ری ئەسپه‌کان جی ماوی و له ریزی پاشایان و ئەمیران دا بی‌پریز بووی - دل‌ت له‌و‌یه. به‌لام چوونکه له‌ش زال، حوكمی له‌شت وه‌رگرتوه و ئەسپیری ئه‌و ماویه‌وه.

چه‌شنی مه‌جنوون که ته‌مای دیاری یاری گرتبوو. وشتری بۆ ئه‌و لایه‌نه لیده‌خوری، هه‌تا هۆشی له سه‌ر خو‌ بوو. که تاویک نو‌قی له‌یلی ده‌بوو و خو‌ و وشتری فه‌رامۆش ده‌کرد - وشتر له گوند بی‌چوو‌یه‌کی هه‌بوو - هه‌لی ده‌ست ده‌که‌وت، ده‌گر‌اوه و ده‌گه‌یشته‌وه گوند. که مه‌جنوون وه‌خو ده‌هاته‌وه، دوو روژه ری گه‌رابۆوه. به‌مجۆره، سی مانگ له ری دابوو. له ئاکام، هاواری کرد که « ئەم وشتره به‌لای منه!» له وشتر دابه‌زی و وه‌ری که‌وت.

فه‌رمووی که « سید بوره‌انه‌دینی موحه‌قیق قسه‌ی ده‌فه‌رموو. یه‌کتک هات که «په‌سنی تۆم له فالانی بیست!»

گو‌تی « ب‌لا بزانه ئه‌و فالانه چ که‌سه. ئه‌و په‌یه‌ی هه‌یه که من بناسی و په‌سنی من بکا؟ ئەگه‌ر ئه‌و منی به قسه‌ ناسیبی، که‌وایه منی نه‌ناسیوه. چونکه ئەم قسه‌یه نامینیته‌وه و ئەم ده‌نگ و ئاهه‌نگه نامینیته‌وه و ئەم لیو و ده‌مه نامینیته‌وه. ئەمه گشتی قایم به غه‌یره. ئەگه‌ر به کرداریش ناسیویه‌تی، هه‌روایه و ئەگه‌ر جه‌وه‌ری منی ناسیوه، ئەو‌ده‌م ده‌زانم که ئه‌و ده‌توانی په‌سنی من بکا و ئه‌و په‌سنه هی منه. »

حه‌کایه‌ته‌که‌ی وه‌ها ده‌بی که ده‌لین پادشایه‌ک کوری خو‌ی سپاردبوو ده‌ست

جهماعه تىكى ئەھلى ھونەر، ھەتا ئەو فېرى زانستى ئەستېرھناسى و رھمەل و غەيرە بکەن و بىکەنە مامۆستايەكى تەواو - سەرھەراى گەوجىبى و ئەفامىبى ئەو.

رۆژىک پادشا ئەنگوستىلەپەكى دە مست نا، كورپى خۆى تاقى كاتەوہ كە « وەرە بلى چ دە مستم داپە؟ »

گوتى « ئەوہى كە ھەتە، خرە و زەردە و نىو بۆشە! »

گوتى « چونكە نىشانەكانت راست بوو، كەواپە ھوكم بکە دەبى چ بى؟ »

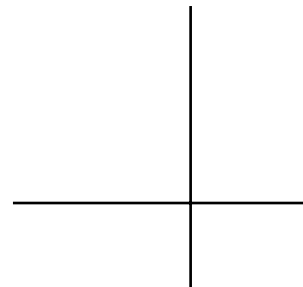
گوتى « دەبى بېژىنگ بى! »

گوتى « ئاخىر، ئەم چەند نىشانە راستەت ھەلدا كە ئەقل تىيدا ھەيران دەبى بە قەووەتى خويندن و زانست، ئەوہندەت بە مېشك دا نەھات كە بېژىنگ دە مست دا جى نابتەوہ؟ »

نووكە، وھاش، زانايانى ئەھلى زەمان ورد دەبنەوہ لە شتى دىكە كە پىوہندى بەوانەوہ نىە، زۆريان زانپوہ و ئەوہى كە گرىنگە و لەو لە ھەمووكەس نىكتەرە، خۆبى ئەوہ و خۆبى خۆى نازانى. ھەموو شتىك بە ھەلال و ھەرام ھوكم دەكا - كە ئەمە دەشى و ئەو ناشى و ئەمە ھەلالە يا ھەرامە - و خۆى نازانى كە ھەلالە يا ھەرام، دەشى يا ناشى، پاكە يا ناپاكە!

كەواپە ئەو بۆشايى و زەردايى و نەقش و خرايى، روالەتە - كە ئەگەر دە ناگرى باوئى، ھىچى لىنامىنئەتەوہ، دەبىتە زاتىكى پاك لەم ھەموو شتە. لەو ھەموو نىشانانەى كە ھەلئەدەن لە زانست و كردار و قەول، وھايە و پىوہندى بە زاتى ئەوہوہ نىە - كە دواى ھەموو ئەوانە، پاشماوہ ئەوہ. نىشانەى ئەوان ئەمە دەبى كە ھەموو ئەوانە بلىن و شەرحى بکەن و لە ئاكام، ھوكم بکەن كە « مست بېژىنگى تىداپە! » چونكە لەوہى كە ئەسلە خەبەريان نىە.

من بالئەم، بولبولم، تووتىم. ئەگەر بە من بلىن كە جوړىكى دىكە بخوئە، نەتوانم. چونكە زمانى من وھايە، جوړى دىكە ناتوانم بخوئەم. « بە پىچەوانە ئەو كەسەى كە خوئەندى بالئەدە فېر بوہ، ئەو مەل نىە، دوژمن و راوچى مەلەكانە، دەخوئە و دەچرىكىنى ھەتا ئەو بە مەل دابئەن، ئەگەر ھوكم لەو بکەن كە جگە لەم خوئەندە جوړىكى دىكە بخوئە، دەتوانى. چونكە ئەم دەنگە خواستراوہتەوہ و ھى ئەو نىە، دەتوانى جوړىكى دىكەش بخوئە. چونكە فېر بوہ كە شمەكى خەلك بدزى و لە ھەر مالەى قوماشىك نىشان بەدا.

هه‌مووکه‌ست خوش بوی!

گوته: قازی عیزه‌ددین سلّوت دهنیری و هه‌میشه په‌سن و تاریدی تۆ ده‌کا.

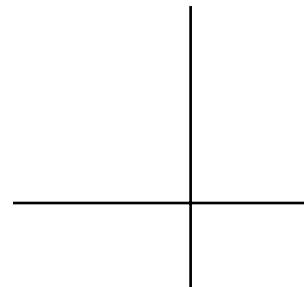
فه‌رمووی: ئە‌گەر که‌سیک له هه‌ق که‌سیک دا به چاکه بدوی، ئەو خیر و چاکه‌یه بۆ ئەو ده‌گه‌ریته‌وه و له راستی دا په‌سن و تاریدی خۆی ده‌کا. وینه‌که‌ی وه‌هایه که که‌سیک ده‌روبه‌ری مائی خۆی بکاته ره‌یحان و گولستان، هه‌رجاریک که سه‌یری بکا، گول و ره‌یحان ببینی. ئەو هه‌میشه له به‌هه‌شته، چونکه خووی گرتوه که به چاکه باسی خه‌لک بکا، خه‌لکیش به خیر یادی ده‌کهن. که خه‌ریکی چاکه‌ی که‌سیک بوو، ئەو که‌سه ده‌بیته خو‌شه‌ویستی ئەو و کاتیک ئەوی به بیر دا بی، یادی خو‌شه‌ویستی کردوه و یادی خو‌شه‌ویستی کردن گول و گولستانه و رووح و راه‌ته. به‌لام که باسی خراپه‌ی که‌سیکی کرد، ئەو که‌سه له‌به‌ر چاوی ده‌که‌وی و کاتیک یادی ئەو بکا و خه‌یالی ئەو بیته به‌ر زه‌ینی، ده‌لیی مار و دوو‌پشک و درک و دال دیته به‌ر زه‌ینی.

نووکه، کاتیک ده‌توانی شه‌و و روژ گول و گولستان ببینی و باغی ئیره‌م ببینی، بۆچ له نیو درک و مارستان ده‌گه‌ریتی؟ هه‌مووکه‌ست خوش بوی، هه‌تا هه‌میشه له نیو گول و گولستان دا بی! ئە‌گەر هه‌مووکه‌ست پۆ دوژمن بی، خه‌یالی دوژمنانت دیته به‌ر زه‌ین: وه‌هایه که شه‌و و روژ له نیو درک و مارستان بگه‌ریتی.

که‌وايه ئەولیا که هه‌مووکه‌سیان خوش ده‌وی و به چاکه ده‌بینن، بۆ‌غه‌یر نایکهن، بۆ خۆیانی ده‌کهن هه‌تا نه‌کا خه‌یالی غه‌وش و غه‌زه‌ب بیته به‌ر زه‌ینیان. له‌به‌ر ئەوه که یادی خه‌لک و خه‌یالی خه‌لک له‌م دونیایه دا ناچار و پئویسته، هه‌ولیان دا که له یاد و زه‌ینیان دا هه‌موو خو‌شه‌ویست و مه‌حبوب بن، هه‌تا بی‌زاریی له غه‌زه‌ب ریگیان لی نه‌شیوینی.

که‌وايه هه‌رچی له هه‌ق خه‌لک ده‌یکه‌ی و یادی ئەوان ده‌یه‌ی له خیر و له شه‌ر، گشتی ده‌گه‌ریته‌وه سه‌ر خۆت.

پرسیاری کرد: هیشتا ئاده‌م نه‌هاتبوو، فریشته‌کان پڤشتر چۆن حوکمیان له سه‌ر فه‌سادی مروّف دا؟

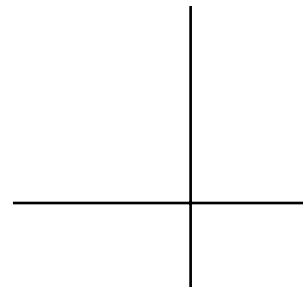
فهرمووی: ئەو بیان به دوو شیوه گوتوه: یهک مهنقول و یهک مهعقول.

ئوهوی که مهنقوله ئهوهیه که فریشتهکان له لهوچی مهحفوز خویندیانهوه که قهومیکی دردهکهون، وهها دهن، بویه باسیان کردوه. شیوهی دووههم ئهوهیه که فریشتهکان به ئەقل لیکیان داوه که ئەو قهومه له زهوی دهن، کهوایه حهیوانن و بێشک ئهوه له حهیوان دهوشیتهوه: ههچهند که ئەم مانایه دهوان دایه و ناتقن، بهلام که حهیوانهتی دهوان دابی، ناچار خراپهیی دهکهن و خوین دهپژن - که ئهوه له پیداو یستییهکانی مرۆقه.

قهومیکی دیکه مانای دیکه دهفرموین: دهلین که فریشتهکان ئەقلی مهحزن و تهواو خیر، ئەوان هیچ ئیختیارکیان نیه. ههروهک تۆ له خه و دا کاریک دهکهی و موختار نی، کهوایه تۆ هیچ رهخنهیهکت له سههر نیه له خه و دا ئەگەر کوفر دهکهی و ئەگەر تهوید و ئەگەر زینا. فریشتهکان له بیداریی دا وههان و مرۆف به پێچهوانهیی ئەوانن: ئەوان ئیختیاریان ههیه و تهماح و ههوهس و ههموو شت بۆ خویان دهخوازن، تهمای خوین دهگرن ههتا ههموو شت هی وان بی - و ئهوه سفهتی حهیوانه.

کهوایه حالی ئەوان - که مهلایکهن - دژی حالی مرۆقه. کهوایه لهوانهیه بهم شیوهیه خهبریان لهوان داوه که وهها دهکهن، ههچهند لهوچی گفت و زمانیک نیه، چارهنووسهکهی وهها دهبی: ئەگەر ئەو دوو حاله دژه وه قسه بین و خهبر له حالی خویان بدن، وهها دهبی. ههه ئهوجۆرهی که شاعیر دهلی « ئەستیر کوتی که من پر بووم له مهی » ئەستیر قسه ناکا. ماناکهی ئەمهیه که ئەگەر ئەستیر زمانی ههبا، لهم حاله دا وههای دهگوت.

ههه فریشتهیهک لهوچی ده دهروون دا ههیه که لهو لهوچهیه به قهدهر قهوهوتی خوی، ئەحوالی عالم و ئهوهی که دهبی بی، پێشتر دهخوینیتهوه و کاتیک ئهوهی که خویندویهتییهوه و به ئاشکرا پیکبی، بروای ئەو به باریتهعالا و ئەشقی ئەو و مهستی ئەو زیاد دهبی و سههری سور دهمینن له مهزنایهتی و غهیبزانی ههق. ئەو زیدهیی ئەشق و بروا و سههروسورمانه بی وشه و قسه، سوپهان گوتنی ئهوه. ههروهک بهننایهک به شاگردهکهی خوی بلی لهو ماللهی که سازی دهکهن، ئەوهند دار و ئەوهند خشت و ئەوهند بهرد و ئەوهند کای دهوی. که مال تهواو بی و ههه ئهوهنده که رهسهی تیچی، بی کهم و زیاد، شاگرد بروای پتر دهبی. ئەوانیش لهمه دا وهک یهکن.

یهکیک له شیخ شه مسه ددینی ته ورزیی پرسی: مستهفا بهو عه زمه ته هی که
«ئه گهر تو نه بای فه له کمان نه ده خو لقا ند!» «بوچ ده لی» بریا پیغه مبه ر نه بام و
نه هاتبامه سه ر ئه م عالمه *»

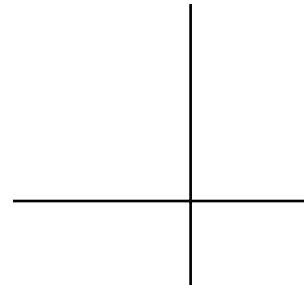
فه رمووی: له گوندیک، پیاویک ئاشقی ژنیک بوو. هه ردووک مال و ره شماییان
لیک نزیک بوو و ده گه ل یه ک خه ریکی عه یش و رابواردن بوون و لیک گه وره ده بوون و
هه لپانده دا. ژیانیان له یه کتره وه بوو هه روک ماسی که زیندوو به ئاو بی، گه لیک
سال پیکه وه بوون.

له پر، هه قته عالا دهوله مهندی کردن: مه ری زور و گا و ئه سپ و مال و زیر و
ده ستوی پوهند و غولامی کردنه روژیی. له بهر راده ی سامان و نیعمه ت، ته مای شاریان
گرت و هه رکام سه رایه کی گه وره ی پادشایانه یان کری و به خیل و ده ستوی پوهنده وه
له و سه رایانه نیشته جی بوون - ئه م له لایه ک و ئه و له لایه ک. کاتیک حالیان گه یشته
ئه و حاله، نه یانده توانی به و عه یشه و رابواردنه رابگهن. ده روونیان له ژووره وه
ده سووتا، به نه پنی ده یاننا لاند و ئیمکانی یه کتر دواندنیا ن نه بوو، هه تا ئه م سووتانه
گه یشته غایه ت و به ته واوه تی له ئاگری جیایی دا سووتان.

که سووتان گه یشته غایه ت، ناله یان قه بوول کرا، ئه سپ و مه ر له که مییان دا،
به ره به ره گه یشته وه حاله یه که می خو یان. دوا ی ماوه یه کی درپژ، هه ر له و گونده ی
یه که م کو بوونه وه و خه ریکی عه یش و رابواردن و نزیکایه تی بوونه وه، یاد ی تالیی
جیاییان ده کرد.

له بهر ئه وه که گیانی مه حه ممه د ته نیا بوو، له عالمی قودس و وه سلای هه قته عالا
هه لپانده دا، له و ده ریای رحمه ته دا هه روک ماسی ده گه را. هه رچه ند له م عالمه دا
پله ی پیغه مبه رایه تی و ریبه رایه تی خه لک و مه زنا یه تی و پادشایه تی و ناوبانگ و
سه حابه ی هه بوو، به لام کاتیک بگه ریته وه سه ر عه یشی پیشووی ده لی « بریا
پیغه مبه ر نه بام و نه هاتبامه سه ر ئه م عالمه - که له چاو ئه و وه سلای مه تلّه قه، ئه مانه
هه مووی بار و عه زاب و ره نجن. »

* یا لیت رب محمد لم یخلق محمدا

نامه بۆ کۆ بنووسم که تۆ لهم گهره کانه دهگه پێی؟

کاتیک دهتهوی بچیه جیگایهک، له پێشدا دلت دهچی و دهیبینی و هه لومه رجه کهی هه لدهسه نگینێ. ئهوجار، دل دهگه پێتهوه و لهش دهبا. نووکه، تهواوی ئهم خه لکه، له چاو ئهولیا و ئهنبیا، لهشن. دلی عاله م ئهوانن. له پێشدا ئهوان بۆ ئه و عاله م چوون و له به شه رییهت و گوشت و پێست هاتنه دهر و سه ر و ژیری ئه و عاله م و ئه م عاله مه یان پشکنی و گه لیک قو ناغیان تپه پ راند هه تا لیان دهر کهوت که چو ن ده بی ریگا بپرن. ئهوجار هاتنه وه و خه لک بانگه وان ده کهن که « وهرن بۆ ئه و عاله مه ئه سلاییه - که ئه م عاله مه وێرانییه و مایکی فانییه و ئیمه جیگه په کی خو شمان دیوه ته وه، خه به ره که ی ده ده ین به ئیوه. »

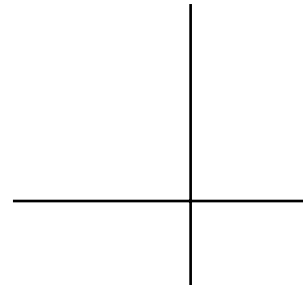
کهوا یه دهر کهوت که دل، له هه موو حالیک دا، هاو پرای دلداره و ئه و پێویستی به قو ناغ برین و ترسی ریگر و پالانی یه ستری نیه. له شی به سته زمانه که له قه ییدی ئه وانه دایه.

له هه رکوی که هه ی و له هه ر حالیک دا که هه ی، هه ول بده هه تا خو شه ویست بی و ئاشق بی. کاتیک خو شه ویستی بوو به ملکی تو، هه میشه خو شه ویست ده بی - له گو پ و له هه شر و له به هه شت.

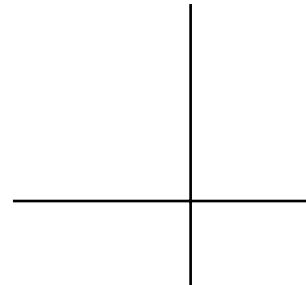
کاتیک گه نمت دا چاندوه، بپشک گه نم دروی و له ئه نبار دا هه مان گه نمت ده بی و له ته نووریش دا هه ر هه مان گه نم.

مه جنوون ویستی نامه یه ک بۆ له یلا بنووسی. قه له می به ده سته وه گرت: « خه یالی تو نیشه جی پی چاوه، زمان له ناوی تو به تال نیه و یادی تو له ناخی گیان دا جیگره. کهوا یه نامه بۆ کۆ بنووسم وه ختایه ک تو لهم گه ره کانه دا ده گه پێی؟ » قه له می شکاند و کاغه زی دراند.

گه لیک کهس هه ن که دل یان لیورپێژ له م قسانه یه، ئیلا به له فز و رسته ناتوانی دهریبری - هه رچه ند ئاشق و داواکار و خوازیاری ئه مه یه. ئه وه سه یر نیه، به لکه

خۆی، ئەسل دڵە و نیاز و ئەشق و خۆشه‌ویستی. وەها که ساوا ئاشقی شیرە و یارمەتی لیوهرده‌گری و هیزی پیده‌گری به‌لام ناتوانی شیر شی بکاته‌وه و توانای گوتنی نیه و بۆی دهرنابردی که « من له خواردنی شیر چ چیژیک وهرده‌گرم و به نه‌خواردنی چلۆن لاواز و کۆله‌وار ده‌بم » هه‌رچه‌ند گیانی داخواز و ئاشقی شیرە. که‌چی بال‌غ هه‌رچه‌ند به هه‌زار جور شیر لیک ده‌داته‌وه و باسی لیوه ده‌کا، به‌لام ئەو چیژیک له شیر نابا و هه‌زی لینا‌کا.

ئەقل تەلاق بەدە؟

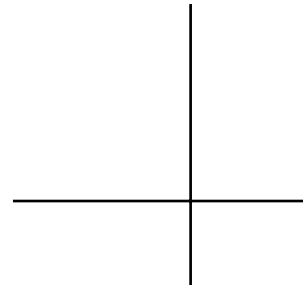
ئەم قسەیه، ئامان، مەلێن که تیگەیشترین! هەرچەند پتر تیگەیشتی و له بەرت کردبێ، له تیگەیشتن گەلێک دووری. تیگەیشتنی ئەو تینەگەیشتنە، بە لا و چارەڕەشی و بێبەشی تۆ لەبەر ئەو تیگەیشتنەیه. ئەو تیگەیشتنە بەندی تۆیه، لهو تیگەیشتنە دەبی رزگار بی هەتا ببیە شتیک!

تۆ دەلێی که « من مەشکەم له دەریا پر کردوه و دەریا دە مەشکەمی من دایه! » ئەمە مەحاله. ئادی، ئەگەر بلێی که « مەشکەمی من دە دەریا دا ون بوو » ئەمە باشه و ئەسل ئەمەیه.

ئەقل ئەوەندە باش و مەتلووێه که تۆ بیاتە بەر دەرگای پادشا. که گەیشتیە بەر دەرگای ئەو، ئەقل تەلاق بەدە - که ئەو ساتە ئەقل زیانی تۆیه و ریگره. که گەیشتیە ئەو، خۆت تەسلیمی ئەو بکه! تۆ کارت بە چۆن و چلۆن نیه. بۆ وینە: دەتەوی پارچەیهکی نەبراو بکەیه قەبا یا جوببە. ئەقل تۆی هینا لای جلدروو. ئەقل هەتا ئەم ساتە باشه که جل بۆ جلدروو بینی. نووکه، ئەم ساتە، دەبی ئەقل تەلاق بەدی و لای جلدروو دەستەلاتی خۆ و زانستی خۆ تەرک بکە. هەرودتر نەخۆش. ئەقلی ئەو ئەوەندە باشه که ئەو بۆ لای تەبیب ببا. که بردیه لای تەبیب، دواي ئەو، ئەقلی ئەو دە کار دانیه و دەبی خۆی تەسلیمی تەبیب بکا.

نەعرەتەکانی نەینی تۆ، گوێچکەمی ئەسحاب دەبیسن - ئەو کەسەمی که شتیکی هەیه یا دە دەروونی دا گەوهەرێکی هەیه و دەردیک شاراوێه، دیارە - ئاخەر، له نیو قەتاری و شترەکان دا، ئەو لۆکه مەسته دیاری دەدا - له چاو و له ئاکاریهوه و له کەف و غەیری کەف. هەرچی که بنی درەخت دەیخوا، له سەر درەخت، له لک و گەلا و بەر دەردەکەوی و ئەوهی که نایخوا و سیس بوه، زەردایی و ژاکاوییهکەمی کهمی شاراوێه دەمێنێتەوه؟

ئەو های و هوو بەرزە که دەریدەبرن، رازەکەمی ئەوهیه که له قسەیهک گەلێک قسە تێدەگەن و له حەرفێک گەلێک ئیشارە فام دەکەن. هەر ئەوجۆرەمی که کەسێک «وہسیت»* و کتیبی « تەنبیھ » - ی* خۆیندبیتەوه؛ کاتیک حەرفێک ببیسێ، چونکه شەرەکەمی خۆیندۆتەوه، لهو یهک مەسەلەیه گەلێک ئەسل و مەسەلە فام دەکا، له

سەر ئه‌و حه‌رفه‌ی « ته‌نبیه » های ده‌کا - یانی من له ژیره‌وه‌ی ئه‌مه، گه‌لیک شت تیده‌گه‌م و ده‌ببیم و ئه‌مه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که من گه‌لیکم ره‌نج پێوه‌کیشاوه و شه‌وم کردۆته‌ روژ و گه‌لیکم گه‌نج ده‌ست که‌وتوه. «

شه‌رحی دل بینه‌هایه‌ته. ئه‌گه‌ر ئه‌و شه‌رحه‌ی خویندبیته‌وه، له رازیک گه‌لیک تیده‌گا. ئه‌و که‌سه‌ی که سه‌ره‌تایه‌تی، له‌وه‌فه‌زه‌ هه‌ر به‌ قه‌را مانای له‌فه‌زه‌که تیده‌گا. ئه‌و چ خه‌به‌ریکی هه‌یه و های و هووی چ ده‌کا؟

قسه‌ له‌ قه‌ده‌ر گوئی لیگرتن، دئی. ئه‌گه‌ر وه‌رینه‌گرئی، حیکمه‌تیش ده‌رناکه‌وئی. ئه‌وه‌ند که وه‌ریده‌گرئی و ده‌یکاته‌ خو‌راک، حیکمه‌ت داده‌که‌وئی و ده‌نا نا، ده‌لی «سه‌یره! بۆچ قسه‌م بۆ نایه؟»

ولامی ده‌داته‌وه «سه‌یره! بۆچ وه‌رینه‌گرئی؟»

ئه‌وه‌که‌سه‌ی که هیزی گوئی گرتن نادا به‌ تۆ، مه‌یلی گوتنیش نادا به‌ وێژه‌ر.

له سه‌رده‌می مسته‌فا، کافرێک غولامێکی هه‌بوو موسلمان و خاوه‌ن گه‌وه‌ر. به‌ره‌به‌یانیک، خاوه‌نه‌که‌ی فه‌رمووی که «بوخچه‌ی بپێچه‌وه‌ بچینه‌ هه‌مام!»

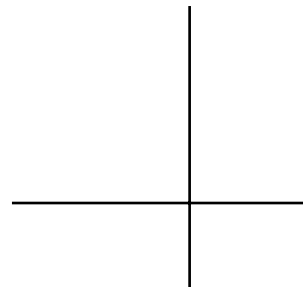
له‌ ری دا، مسته‌فا ده‌گه‌ل سه‌حابه‌ له‌ مزگه‌وت نوێژیان ده‌کرد. غولام گوئی «ئهی خواجه، ئه‌م بوخچه‌ تاویک بگره‌ هه‌تا نوێژی دوانه‌ بکه‌م، دوا‌ی ئه‌وه‌ له‌ خزمه‌تت دام!»

کاتیک چوو نێو مزگه‌وته‌وه، نوێژی کرد، مسته‌فا هاته‌ ده‌ر و سه‌حابه‌کانیش هاتنه‌ ده‌ر. هه‌ر به‌ ته‌نیا غولام له‌ مزگه‌وت ماوه. خواجه‌که‌ی هه‌تا چپشته‌نگاو چاوه‌روان بوو و بانگی ده‌کرد که «ئهی غه‌لام، وه‌ره‌ ده‌ر!»

گوئی «نامه‌یلن!»

کاتیک له‌ راده‌ تپه‌ری، خواجه سه‌ری ده‌ مزگه‌وت نا هه‌تا ببینی کتیه‌ که نایه‌یلی. جگه‌ له‌ که‌وش و سه‌به‌ریکی نه‌دیت و که‌س نه‌ده‌جوو‌لاوه. گوئی «ئاخر، کتیه‌ که نایه‌یلی بیه‌ ده‌ر؟»

گوئی «ئه‌وه‌که‌سه‌ی که نایه‌یلی تۆ بیه‌ ژوور. خوئی، که‌س ئه‌وه‌ که تۆ نایبینی.»

مرۆڤ ههمیشه ئاشقی ئەو شتەیه که نهیدیوه و نیبیستوه و تینیهگه‌یشتوه و شه‌ووڕۆژ، داوای ئەو ده‌کا: « به‌نده‌ی ئەوهم که نایینم. » و له‌و شتە‌ی که تیگه‌یشتوه و دیتوو‌یه‌تی مه‌لووله و لیپیراده‌کا. له‌به‌ر ئەوه‌یه که فه‌لاسه‌فه‌ بینین ره‌د ده‌که‌نه‌وه: چونکه ده‌لین، له‌وانه‌یه که لیتی تیر بی و مه‌لوول بی و ئەمه ره‌وا نیه. « سوننیه‌کان ده‌لین که » ئەوه کاتیکه که ئەو به یه‌ک جوړ خو بنوینێ. چونکه به ده‌میک سه‌د جوړ خو ده‌نوینێ و بگره سه‌ده‌ه‌زار خو ده‌رده‌خا، که قه‌ت یه‌کیان وه یه‌ک ناچی. »

ئاخر تۆش ئیستا هه‌ق ده‌بینی و شوینه‌وار و کرده‌وه و هه‌ر ساتیکی جوړاوجۆر ده‌بینی - که کرده‌وه‌یه‌کی وه‌ک کرده‌وه‌ی دیکه‌ی ناچی: له‌ کاتی شادیی خو درخستنیکی دیکه. له‌ کاتی گریان دا خو درخستنیکی دیکه، له‌ کاتی خو‌ف دا درخستنیکی دیکه. چونکه کرده‌وه‌ی هه‌ق و ده‌رکه‌وتنی کرده‌وه‌کان و شوینه‌واره‌کانی ئەو جوړاوجۆره و وه‌ک یه‌ک ناچن، که‌وا یه‌ ده‌رکه‌وتنی زاتی ئەویش وه‌ها ده‌بی، وه‌ک ده‌رکه‌وتنی کرده‌وه‌ی ئەو: ئەو ده‌گه‌ل ئەمه قه‌یاس بکه! تۆش که به‌شیکی سه‌ر به هیزی هه‌ق، له‌ ساتیک دا هه‌زار جوړت لیدی و له سه‌ر یه‌ک قه‌رار نی.

هه‌ندیک به‌نده‌ی وا هه‌ن که له قورئانه‌وه به‌ره‌و هه‌ق ده‌چن و هه‌ندیکی وا هه‌ن شازتر که له هه‌قه‌وه به‌ره‌و قورئان دین، قورئان لیره ده‌بیننه‌وه، ده‌زانن که ئەوه هه‌ق نارده‌وه‌تی.

تۆ جارێک بلی « خودا » و ئەوسا، له سه‌ری سوور به و بوسته! - هه‌تا ته‌واوی به‌لاکان به سه‌رت دابارین.

یه‌کیک هات، به مسته‌فای گوت « انی احبک! »

گوتی « وریا به که ده‌لینی چی! »

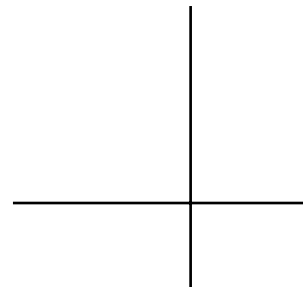
دیسان دووپاتی کردوه که « انی احبک! »

گوتی « وریابه که ده‌لینی چی! »

گوتی « انی احبک! »

گوتی « نووکه، بوسته که به ده‌ستی خو‌ت ده‌تکووژم! هاوار به حالت! »

یه‌کیک، له سه‌رده‌می مسته‌فا، گوتی که « من ئەو دینه‌ی تۆم ناوی، وه‌لا که نامه‌وی. ئەو دینه وه‌رگه‌وه. ئەوه‌ند که له سه‌ر دینی تۆ بووم، روژیک نه‌حه‌ساومه‌وه:

مالم چوو، ژنم چوو، مندالم چوو، حورمه تم نه ما و پیاوه تی و شه هوه تم نه ما . «

گو تی « حاشا! - چونکه دینی ئیمه بچی بۆ هه رکۆپیه ک، هه تا له بن و بنه پره ته وه هه لینه کیشی و ماله که ی گه سک لینه دا و راینه مائی، ناگه رپته وه. »

چ مه عشووقیکه؟ هه تا ده تۆ دا موویه ک له خو شه ویستی خو ت تیدا مابیته وه، رووی خو ی نیشانی تۆ نادا و لایقی وه سلێ ئه و نابی و وه خو یت ناگری. ده بی به ته واوه تی له خو ت و له عالهم بیزار بی و بی به دوژمنی خو ت، هه تا دوست رووت تیتکا. نووکه، دینی ئیمه له نیو دلێک که قه راری گرت، هه تا ئه و به هه ق نه گه یه نی و ئه وه ی که ناپیویست و خه وشه لپی جو ی نه کاته وه، دهستی لپه له ناگری.

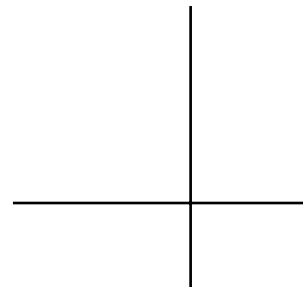
پهغه مبه ر فه رمووی « له به ر ئه وه نه حه سایه وه و غه م ده خو ی، چونکه غه م خو اردن رشانه وه ی خو شیه کانی پشوو یه. هه تا ده گه ده ی تۆ دا له و شتیک مابیته وه، هیچت ناده نی که بیخو ی. »

له کاتی رشانه وه دا که س هیچ ناخوا. کاتیک له رشانه وه بۆه، ئه وده م ته عام ده خوا. تۆش سه بر که و غه م بخۆ! - که غه م خو اردن رشانه وه یه. دوا ی رشانه وه، خو شیه ک سه ر هه لده دا که غه می تیدانه بی: گو لیک که درکی پیوه نه بی، مه یه ک که خوماری بی به دوا وه نه بی.

ئاخر، له دنیا، شه و روژ داوا ی ئاسو ده یی و حه سانه وه ده که ی و پیکه یانی له دنیا دا مومکین نیه و سه ره رای ئه وه یه ک ده م بی داوا نی. ئه و راحه تیه ش که له دنیا دا دهستی ده خه ی وه ک برووسکیکه که تیده په ری و نامینیته وه، ئه ویش چ برووسکیک؟ برووسکیکی پر گلپه ره، پر باران، پر به فر، پر مه یه ت.

بۆ وینه که سیک به ته مای ئه نتالیایه و به ره و قه یسه رییه ده چی. هیواداره بگاته ئه نتالیا و هه ول ده دا، که چی مومکین نیه که به م ریگایه دا بگاته ئه نتالیا، ئیللا ئه وه که به ریگای ئه نتالیا دا بروا، هه رچه ند شه ل و زه عیفیش بی، دیسان ده یگاتی - چونکه ئاکامی ریگا ئه مه یه.

ریگای دنیا و ئاخه رت دژی یه کن. چونکه کاری دنیا بی ره نج پیکنایه و کاری ئاخه رتیش، که وایه ئه م ره نجه له ئاخه رت بده هه تا زایه نه بی! تۆ ده لپی که « ئه ی مه حه ممه د، دینه که م وه رگه وه! - چونکه حه سانه وه م نیه. » دینی ئیمه که سیک به رده دا، هه تا به ئامانجی نه گه یه نی؟

دهلێن مامۆستایهك له بهر نه داریی، له وهزری زستان دا، جوببهیهکی كه تانی ده بهر كردبوو. سیلاو و رچیکی له كوێستان رهپال خۆی دابوو، تێیده په راند و سهری وه بن ئاو كه وتبوو. منداله كان پشتیان دیت و گوتیان « مامۆستا، ئه وهتا كه ولێك له جۆبار كه وتوه و تو سهرماته - بیگرهوه! »

مامۆستا له بهر رادهی نیاز و سهرما خۆی به ئاو دادا كه كهول بگریتهوه. و رچ توند چنگی لێداگرت، مامۆستا له ئاو دا ئه سیری و رچ بوو.

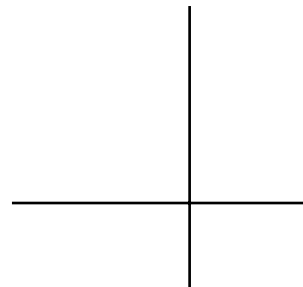
منداله كان بانگیان ده كرد كه « مامۆستا! یا كهوله كهی بینه دهر یا ئه گهر ناتوانی بهری بده و خۆت وه رهوه! »

گوتی « من كهول بهردهدم، كهول من بهر نادا، چ بکهم؟ »

شهوقی ههق كهی تو لیره جی ده هیلی؟ شوكر كه ئیمه له دهست خۆمان دا نین، به دهست ههقه وهین. ههر ئه و جۆرهی كه ساوا جگه له شیر و دایك نازانی. ههفته عالا هیچ لهوئ جی هیشت؟ هینایه پیشتر، بو نان خواردن و یاری کردن، له ویشه وه کیشای ههتا گه یاندیه پلهی ئه قل، ههروهتر لهم حالهش دا - كه له چاو عاله می دیکه، مندالێکه و ئه مه مه مکێکی دیکه یه - جیت ناهیلی و تو ده گه یه نیته ئه شوینهی كه بزانی ئه مه ساوایهك بوو و هیچ نه بوو.

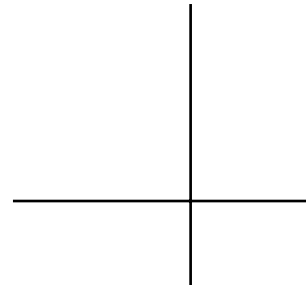
راوکه ماسی گه وه دهسته جی ناکیشن. قولاپ كه له گه روو گیری کردی، هه ندیکی ده کیشن ههتا خوینی برژی و سست و زه عیف بی، دیسان بوی شل ده که نه وه و دیسان ده یکیشن ههتا به ته وای زه عیف بی. قولاپی ئه شقیش كه ده زاری مرۆف بچه قی، ههفته عالا كه م كه مه ده یکیشن ههتا ئه و هیز و ئه و خوینه باتلانهی كه دهو دایه، به ره به ره له بهری بروا.

« لا الله الا الله » ئیمانی عامه، ئیمانی خاس « لاهو الا هو » یه. ههر ئه و جۆرهی كه كه سیک خهون ده بینێ كه بوته پادشا و له سهر تهخت دانیشتوه و غولام و کوێخاده رک و میرهکان له ده و روبه ری وه ستاون. ده لێ كه « من ده بی پادشا بم و پادشایهك نیه جگه له من. » له خه و دا وه ها ده لێ. کاتیک وه خه بهر بی و كهس جگه له خۆی له مال دا نه بینێ، ئه و جار ده لێ كه « منم و جگه له من كهس نیه. » نووکه، ئه مه چاوی بێداری ده وئ. چاوی خه و الوو ناتوانی ئه مه ببینی و ئه مه ئه رکی ئه و نیه.

* وهسیت: ناوی کتیبکی ئەبوو حامید مهحه مەدی غەزالی

* تەنبیه: (التنبیه فی فروع الشافیة) ناوی کتیبکی ئەبوو ئیسحاق ئیبراهیمی شیرازی، که
یهک له پینج کتیبی گرینگ و بهناوبانگی فیهی شافه عیه.

ههركهس خۆشهويست بێ، باشه نهك به پيچهوانه!

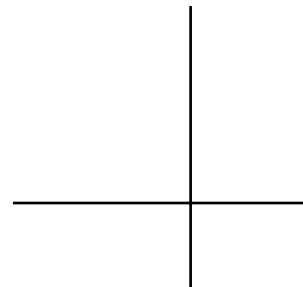
ههركهس خۆشهويست بێ، باشه و نهك به پيچهوانه: پيويست ناکا که ههركهس باش بوو، خۆشهويست بێ. باشیی بهشیکه له خۆشهويستی و خۆشهويستی ئهسله. ئهگهه خۆشهويستی ههبێ، بيشک باشيش دهبێ. بهشیکي ئهوه له تهواوهتی جیا نیه و به ناچار تهواوهتییه.

له سهردهمی مهجنوون، جوانی و ههبوون له لهیلا باشتر، بهلام خۆشهويستی مهجنوون نهبوون. به مهجنوونیان دهگوت که « له لهیلا جوانتر هه، بۆت بێن!» ئهوه دهگوت که « ئاخ، من لهیلام به روخسار خۆش ناوی و لهیلا روخسار نیه. لهیلا له دهستی من دا وهکوو جامیکه. من لهو جامه شهراپ دهنۆشم. کهوايه من ئاشقی ئهوه شهراپم که دهینۆشم و ئیوه چاوتان له پهیمانهیه - له شهراپ ئاگادار نین. ئهگهه من پهیمانهی زیڕینم ههبێ که به جهواهیر نهخشابێ و سرکهی تیدابێ یا غهیری شهراپ شتیکی دیکه بێ، ئهوه به چ کهلکی من دێ؟ کوولهکهی کوونی شکاو که شهراپی تیدابێ، لای من لهو پهیمانهیه باشتره و له سهدی وها پهیمانهیهک.»

ئەشق و شهوقیکی گههکه ههتا شهراپ له پهیمانه لیک بکاتهوه. ههه ئهوجۆرهی که برسییهک ده رۆژ هیچی نهخواردوه و تیریک به رۆژیک پینج ژهمی کردوه. ههردوو له نان دهروانن: تیر روخساری نان دهبینی و برسی روخساری گیان. چونکه ئهم نانه وهک پهیمانهیه و چیرزی ئهوه چهشنی شهراپ. ئهوه شهراپهش جگه به چاوی مهیل و تاسه ناتوانی بیبینی. نووکه، مهیل و تاسه پیکبینه ههتا رووین نهبی و له کهون و مهکان دلهر بیینی!

روخساری ئهم خهلهکه وهکوو پهیمانه و ئهم عیلم و هونه و زانستانه نهخشهکانی جامن. نابینی که ههه جام دهشکی، نهخشهکانیش نامیننهوه؟ کهوايه کار ئهوه شهراپه دهیکا که ده جامی قالبهکان دایه و ئهوه کهسهی که ئهوه شهراپه دهنۆشی و دهیبینی!

پرسیارکهه دهبی دوو تیبینی بێنیه نیو زهینهوه ههتا بپیته پرسیارکهه: یهکێک

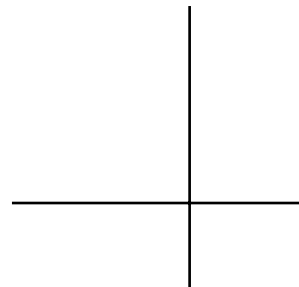
ئەوێ که دُنیا بێ که « من لەوێی که دەیلێم هەلەم، جگە لەمە شتێک هەیه » و دووھەم ئەوێکە بێر بکاتەوێ که « باشتر لەمە و سەرتر لەمە، قسە و حیکمەتێک هەیه که من نایزانم. » - السؤال نصف العلم -

هەرکەس رووی دە کەسێک کردوێ و هەموو داواکاری هەقن و بەو هیوایە، عومری خۆیانێ پێوێ خەریک دەکەن. بەلام هەلسەنگێنەرێک پێویستە که بزانی لەم کۆمەلە دا کێ ئەمینە و شوێن برینی کاشۆی پادشای پێوێ دیارە، هەتا بپتە گۆ و یەکپەرست و نوقمی ئاوی بێ - که ئاوی زەفەری پێدەبا و ئەو زەفەر ناباتە ئاوی.

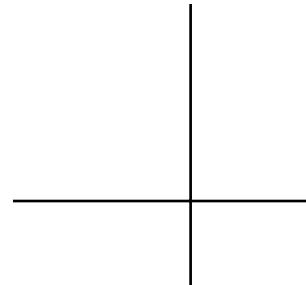
مەلەوان و مەلەوێر، هەردوو دە ئاوی دان. بەلام ئەمەیان ئاوی دەبیا و هەلیگرتوێ، بەلام مەلەوان هەلگری هێزی خۆیەتی و لە ئیختیار خۆی دایە. کەواپە هەر جوولێیەک که مەلەوێر بیکا و هەر کار و کردەوێیەکی لێدەرکەوێ، هی ئاوی و هی ئەو نیە، ئەو لەم نێوێ دا بیانوویە. هەر ئەوجۆرە که لە دیوار قسە دەبیسێ، دەزانی که هی دیوار نیە، کەسێکە که دیواری وە قسە هێناوێ.

ئەولیا وەهان: بەر لە مەرگ، مردوون و حوکمی دەرک و دیواریان گرتوێ. دەوان دا سەرەموویەک ژیان نەماوێ، لە دەست هێزی هەق دا وەک سپەرن. جوولێی سپەر لە سپەرەوێ نیە. مانای « انا الحق » ئەمەیه. سپەر دەلێ « من لە ئارا دا نیم. جوولێ هی دەستی هەقە. » ئەم سپەرە بە هەق دابنێن و دەگەل هەق بە شەر مەیهن - چونکە ئەوانە هی که برین لە وەها سپەرێک بدەن، لە راستی دا، دەگەل خودا بە شەر هاتوون و خۆیان لە خودا داوێ. لە سەر دەمی ئادەم هەتا ئیستا، بیستوومانە که ئەوانە چیان بە سەر هات - لە فیرعەون و شەداد و نەمرود و قەومی عاد و لووت و سەموود. وەها سپەرێک هەتا قیامەت قائیمە. دەوران دەوران - هەندێک بە شیوێ پێغەمبەر و هەندێک بە شیوێ ئەولیا. هەتا پارێزکاران لە چارەپەشان جیا بکرینەوێ و دوژمنان لە ئەولیا.

کەواپە هەر وەلییەک بەلگەیه بۆ خەلک. ئەگەر خەلک لە قەدەر توانایان دەگەلێ بکەن، پلە و پایەیه بۆیان. ئەگەر دوژمنایەتی دەگەل بکەن، دوژمنایەتیان دەگەل هەق کردوێ و ئەگەر دوژمنایەتی بکەن، دوژمنایەتیان دەگەل خودا کردوێ. بەندەکانی خودا مەحرەمی حەرەمی هەقن - هەر وەک خزمەتکاران. هەقتهعالا تەواوی رەگەکانی ژیان و شەهوەت و ریشەکانی خەیانەتی، بە تەواوەتی لەوان بریوێ و پاکی کردوونەوێ، بە ناچار بوونە خزمەتکاری عالەمێک و مەحرەمی ران.

فهرمووی ئەگەر پشتی له خاکی چاکی پاکان کردوه، بهلام له بهر نکۆلی و غافلان
نهیکردوه، رووی ده گیانی ئەوان کردوه. چونکه ئەم قسهیه که له زاری ئیمه دیته
دهر گیانی ئەوانه. ئەگەر پشت له لهش بکهن و روو ده گیان، زیانی نیه.

روخسار فەرعی ئەشقه!

روخسار فەرعی ئەشقه - بۆ ئەشقی ئەم روخساره بایه‌خی نه‌بوو. فەرعی ئەوهیه که به‌بۆی ئەسل ناتوانی هه‌بۆی. که‌وایه ئەللا به روخسار دامه‌نین، چونکه روخسار فەرعی و ناگری به‌و بلایی فەرعی.

گوتهی که « ئەشقیش بۆ روخسار له زهین دا ناگونجی و خو ناگری، که‌وایه فەرعی روخساره. »

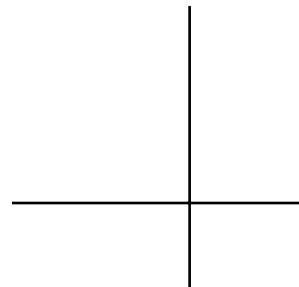
ده‌لین بۆ ئەشقی بۆ روخسار ناگونجی؟ ئەشقی هاندهری روخساره، سه‌ده‌زار روخسار له ئەشقه‌وه سه‌ره‌ده‌دا - هه‌م له زهین دا و هه‌م له راست دا. سه‌ره‌رای ئەوه‌که نه‌قش بۆ نه‌ققاش نابی و نه‌ققاشیش بۆ نه‌قش نابی، به‌لام نه‌قش فەرعی و نه‌ققاش ئەسل. هه‌تا ئەشقی خانووی نه‌بۆی هه‌ج موهه‌ندیستیک روخسار و سیمای خانوو ساز نا‌کا و هه‌روه‌تر گه‌نم: سالیکی نرخی زی‌ری هه‌یه و سالیکی نرخی خاک و روخساری گه‌نم هه‌ر یه‌که. که‌وایه قه‌در و نرخی گه‌نم به ئەشقه‌وهیه و هه‌روه‌تر ئەو هونه‌ری که تو‌خواریار و ئاشقی ئەوی و لای تو‌بایه‌خی هه‌یه فی‌ری ده‌بی و هونه‌ریک که داواکاری نه‌بۆی، ئەو هونه‌ره فی‌ر نابن و پێوهی خه‌ریک نابن.

ده‌لین که « ئەشقی، ئاخر، هه‌ژاری و پێویستی به شتی‌که - که‌وایه پێویستی ئەسل و لێ‌پێویست فەرعی. »

گوتم « ئاخر، ئەو قسه‌یه که تو‌ده‌یکه‌ی، له پێداویستی‌یه. ئاخر، ئەم قسه له پێداویستی تو‌په‌یدا بوو - چونکه مه‌یلی ئەم قسه‌ت هه‌بوو، ئەم قسه‌یه زا. که‌وایه پێویستی پێشووتره و ئەم قسه‌یه له‌و زا. که‌وایه بۆ ئەو، پێویستی هه‌بوو. که‌وایه ئەشقی و پێویستی فەرعی ئەو نین. »

گوتهی « ئاخر، مه‌به‌ست له‌و پێویستی‌یه، ئەم قسه‌یه بوو. که‌وایه چۆن مه‌به‌ست ده‌بێته فەرعی؟ »

گوتم « هه‌میشه فەرعی مه‌به‌سته - چونکه مه‌به‌ست له ریشه‌ی دره‌خت که ئەسله، فەرعی دره‌خته که میوه‌یه. »

ههتا نهیدۆزییهوه، لئیناگه ریئی!

هه موو شت تا لئینه گه ریئی، نایدۆزییهوه. جگه له م دۆسته: ههتا نهیدۆزییهوه، لئیناگه ریئی.

داخوازی مرۆف ئهوهیه که شتیکی نه دۆزراو بخوازی و شهو و رۆژ له ههولی دۆزینهوهی ئهو دابی. جگه داخوازیکی که دۆزیبیهتهوه و به مراد گهیشتهبی و داخوازی ئهو شته بی و ئهوهش سهیره. وهها داخوازیکی له زهینی مرۆف دا ناگونجی و به شهه ناتوانی ده میشکی دا بیگونجینی، چونکه داخوازی ئهو بو شتیکی نوییه که نهیدۆزییهتهوه. ئهو داخوازهی که دۆزیبیهتهوه و بیخوازیتهوه، ئههه داخوازی ههقه. چونکه ههفتهعالا هه موو شتی دۆزییهتهوه و هه موو شتیکی ده دهسته لاتی ئهو دایه و سه ره پای ئهوه، ههفتهعالا خوازیاره - که « هو الطالب و الغایب ».

که وایه مه بهست له مه ئهوهیه که « ئهی مرۆف، ئه وهند که تۆ داخوازی ئه مهی که تازه سازه و ئه مهش خووی مرۆفه، له مه بهست دووری، چونکه داخوازی تۆ له داخوازی ههق دا فهنا ده بی و داخوازی ههق به سهه داخوازی تۆ دا زال ده بی، تۆ ئه ودهم خوازیار به داخوازی ههق ده بی. »

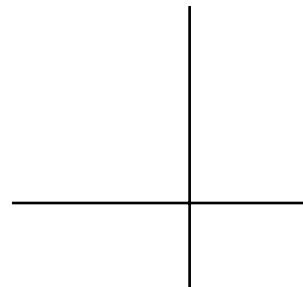
یه کیک گوتی « ئیمه هیچ به لگه یه کی به برشتمان نیه که وهلی ههق و به ههق گهیشتهو کامه یه - نه قسه و نه ئاکار و نه کهرامات و نه هیچ شتیکی. چونکه قسه له وانه یه فییری بووی، ئاکار و کهرامات، ره به نه کانیش هه یانه و ئه وان نه یینی ئاشکرا ده کهن و گه لیک شتی سهیر و سه مه ره به سیحر نیشان ده دن ... » و له م بابه تانه ی ژماردن.

فه رمووی که « تۆ باوه رت به کهس هه یه یا نا؟

گوتی « ئه ری وه لّلا، باوه ریم هه یه و ئاشقم! »

فه رمووی که « ئه و باوه ره ی تۆ له ههق ئه و که سه دا، به هۆی به لگه و نیشانیکی

بوو یا هه روا له خووه چاوت گێرا و ئه و که سه ت هه لّباردا؟ »

گوټی « حاشا که بی به لگه و نیشان بی! »

فهرمووی که « ئەی بۆ دەلێی له سەر باوهر هیچ به لگه و نیشانیک نیه و قسهی پیچهوانه دهکهی! »

یهکیک گوټی « هەر وهلییهک و هەر گهورهیهک له م گومانه دایه که ئەم نزیکیهی که من به ههق ههमे و ئەو عینایهتهی که ههق دهگهڵ منی دهکا، هیچکس نیهتی و دهگهڵ هیچکهسی ناکا. »

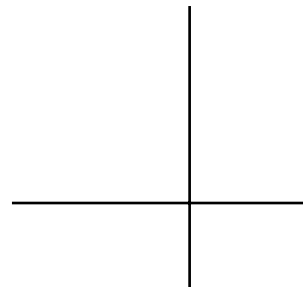
فهرمووی که « کێ ئەم قسه گوت؟ وهلی گوټی یا غهیری وهلی؟ ئەگهڕ ئەم قسهیه وهلی گوټیبی، چونکه ئەو زانی که هەر وهلییهک له سەر ئەم باوهریه له ههق خۆی دا، کهوایه ئەو بهو عینایهته تایبته نهبو. ئەگهڕ غهیری وهلی ئەم قسهی گوټی، کهوایه له راستی دا وهلی و شازی ههق ئەوه - که ههقتهعالا ئەم رازهی له تهواوی ئەولیا شاردهوه و لهوی نهشاردهوه.

کهسیک وینهی هیناوه که « پادشایهک ده کهنیزی ههبوو. کهنیزهکان گوټیان: دهمانهوی بزانی که کێ خۆشهویستتره لای پادشا! »

شا فهرمووی « ئەم ئەنگوستیله سبهی له ماله ههركهس بی، ئەو خۆشهویستتره! »

رۆژی دوایی، وهکوو ئەو ئەنگوستیلهیه، ده ئەنگوستیلهی داوا کرد که سازی بکهن و سەر و دانهیهکی دا به کهنیزهکان.

فهرمووی که « پرسیار هیشتا قایمه و ئەمه ولام نیه و پیوهندی بهمهوه نیه. ئەم ههواله یهکیک لهو ده کهنیزه بیلی یا کهسیک له دهرهوهی ئەو دهیه؟ ئەگهڕ لهو ده کهنیزه یهکیان کوټیبی، کهوایه ئەو زانی که ئەو ئەنگوستیله تایبتهی ئەو نیه و ههركام له کهنیزهکهکان یهکیکی وهک ئەویان ههیه، کهوایه ئەو ههلبژارده و خۆشهویستتر نیه. ئەگهڕ ئەو ههواله غهیری ئەو ده کهنیزه بیلین، کهوایه خۆی خزمهتکاری پادشا و خۆشهویستی ئەوه. »

یه کێک گوتی « ئاشق دهبی زهلیل بی و سووک بی و سیبوری بی ... » و له م
بابه تانه ی هه لده دا .

فه رمووی که « که ی ئاشق وایه ؟ نه گهر بی داوای مه عشووق بی، که وایه نه و
ئاشق نیه . به شوین داوای خو یه وه . نه گهر به داوای مه عشووق بی، چونکه
مه عشووق نایه وی نه و زهلیل و سووک بی، که وایه نه و چون زهلیل و چرووک ده بی ؟
که وایه ده رکه وت که نه حوالی ئاشق روون نیه، ئیلا هه تا مه عشووق نه وی چون بو ی .

ئه هلی رواله ت ده لێن که « مرۆف گوشتی هه یوان ده خوا و هه ردووک هه یوانن ! »
ئه مه خه تایه . بوچی ؟ چونکه مرۆف گوشت ده خوا و نه ویش هه یوان نیه، جه ماده .
چونکه کاتیک کوژراوه، هه یوانه تی تیدا نامینیته وه .

ئیلا غه رهن نه وه یه که شیخ مرید قووت ده دا، بیوینه و هاوتا، زۆرم پی سهیره
کاریکی وه ها نادر .

یه کێک پرس یاری کرد که « ئیبراهیم به نه مروودی گوت: خودای من مردوو
زیندوو ده کاته وه و زیندوو ده مرین ی . »

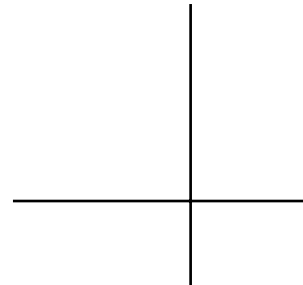
نه مروود گوتی که « منیش یه کێک له دهسته لات ده خه م، وه هایه که نه وم مراند بی
و دهسته لات ده دم به یه کێک وه هایه که نه وم زیندوو کرد بیته وه . »

ئه وسا، ئیبراهیم له وی دابه زی و به وه به زی و به لگه یه کی دیکه ی ده ست پیکرد که
« خودای من هه تاو له رۆژه لات ده ردین ی و له رۆژاوی ده نی، تو به پچه وانه ی نه وه
بکه ! »

ئه و قسه یه له رواله ت دا، دژی نه وه ؟

فه رمووی که « حاشا که ئیبراهیم به زی و ولامی پینه بی، به لکه نه وه قسه یه که به
شیوه یه کی دیکه . یانی هه قته عالا ئاوله مه له رۆژه لات ی مندا لدان ده ردین ی و له
رۆژاوی گوړی ده نی . که وایه به لگه ی ئیبراهیم هه ر یه ک قسه بوه .

هه قته عالا هه رده م مرۆف سه ره له نو ی ده خو لقی نی و ده ده روونی نه و دا شتی کی

دیکه، تازه تازه، پیکدینی که یه کهم وهک دووهه ناچی و دووهه وهک سیهههه. ئیلا
 ئه وه له خۆی غافلّه و خۆی نانا سی.

سولتان مهحمود ئه سپیکی به حریبان بو هینابوو گه لیک باش و روخساریکی له
 راده به در جوان. رۆژی جهژن، سواری ئه وه ئه سپه بوو. گشت خه لک بو ته ماشا له
 سه ربانه کان دانیشتیبون و سهیریان ده کرد. مه ستیک له مال دانیشتیبوو و به زۆر
 بردیانه سه ربان که « تۆش وه ره هه تا ئه سپی به حریبی بیینی! »
 گوئی « من بو خۆم خه ریکم و نامه وی و وازم لئی نیه. »

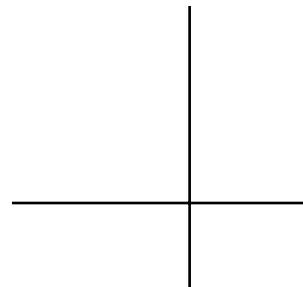
به گشتی، چاره یه که نه بوو. که هاته سه ربان و گه لیک مه ست بوو، سولتان
 تیده په ری. کاتیک مه ست سولتانی له سه ره ئه وه ئه سپه ی بیینی، گوئی « ئه وه ئه سپه
 لای من چیه؟ - ئه گه ر ئیستا شایه ر به ندیکم پیه ه لبللی و ئه وه ئه سپه هی من بی،
 ده ستبه جی پییده به خشم. »

کاتیک سولتان ئه مه ی بیست، زۆر تووره بوو. فه رموی که ده زیندانی بکه ن.
 هه وتوو یه که تیه ری. ئه وه کابرایه که سی نارده لای سولتان که « ئاخه ر، گونا هی
 من چی بوو و تا وانم چیه؟ شای عاله م به فرمی هه تا له به نده ی روون بیته وه! »
 سولتان فه رموی که ئه وه بیین. گوئی « ئه ی بی چاو و رووی بی ئه ده ب، ئه وه
 قسه ت چۆن گوت و چۆنت ویرا؟ »

گوئی « ئه ی شای عاله م، ئه وه قسه یه من نه مگوت. ئه وه ده مه، پیاویکی مه ست له
 سه ربان وه ستابوو، ئه وه قسه یه ئه وه گوئی و رویشت. ئیستا، من ئه وه نیم، من پیاویکی
 ئاقل و وریام. »

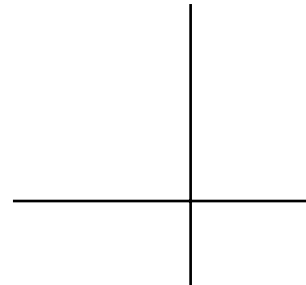
شا پیخۆش بوو. خه لاتی کرد و له زیندان رزگاری فه رموو.

هه رکه س پیوه ندیی به ئیمه وه گرت و له م شه رابه مه ست بوو، بو هه رکوی که
 بجی، ده گه ل هه رکه س که دانیشی و ده گه ل هه ر قه ومیک قسه بکا، ئه وه له راستی دا
 ده گه ل ئیمه داده نیشی و ده گه ل ئه م جنسه تیکه لاو ده بی. چونکه قسه ی ئه غیار
 ئاوینه ی لوتفی یاره و تیکه لاوی ده گه ل غه ییری جنس ده بیته هوی خو شه ویستی و
 تیکه لاوی ده گه ل جنس.

ئەبووبەكر بە شەكر دەلّی « ئوممی » - یانی شیرنی زگماك.

نووكە، میوهكانی دیکه فیز بە شەكر دەفرۆشن كه « ئیمه ئه و هه موو تالاییمان
چێژتوه هه تا گه یشتووینه ته پله ی شیرنایی. تۆ چێژی شیرین چووزانی كه زهحمه تی
تالاییت نه چێژتوه؟ »

تەزگەن خەزەمەت دژى مەحەببەت نىه!

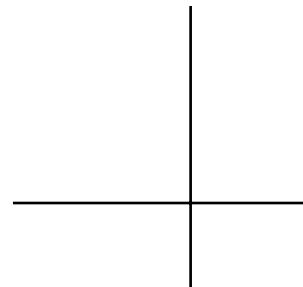
هەندىك گوتوويناھە « مەحەببەت دەبىتتە ھۆى خەزەمەت! » و ھەھا نىھ. بەلكە مەيلى مەحبوب داواى خەزەمەت دەكا و ئەگەر مەحبوب بىھوئى دالدار خەريكى خەزەمەت دەبى و خەزەمەتتىشى لە دەست دى. ئەگەر مەحبوب نەپەھوئى، تەزگەن خەزەمەت دەكا. تەزگەن خەزەمەت دژى مەحەببەت نىھ.

ئاخر، ئەگەر ئەو خەزەمەت نەكا، ئەو مەحەببەتتە تىيدا خەزەمەت دەكا. چونكە ئەسل مەحەببەتتە و خەزەمەت فەرعى مەحەببەتتە. ئەگەر سەردەست [ى كەوا] بچوولتتەھ، ئەو چوولتتەھى دەستتە. ئىلا پىويست نىھ كە ئەگەر دەست بچوولتتەھ، سەردەستتە بچوولتتەھ. بۆ وئىنە كەسەك چوبەھەكى گەھەھى، ھەھا كە دە چوبەھە دا دەگەوزى كە چوبەھە ناچوولتتەھ - لەوانەھە. ئىلا چوولانەھە چوبەھە مومكەن نىھ، بى چوولتتەھى كەسەك.

هەندىك چوبەھەيان بە كەس داناوھ و سەردەست بە دەست و كەوش و پاچەھى شالواريان بە پى داناوھ. ئەم دەست و پىھە، سەردەست و پىتاوھى دەست و پىھەكى دىكەھە. دەلەن « فلان ژىردەستى فلانە » و « فلان دەستى بە زۆر شت رادەگا » و « فلان قسە دەستى دەداتى. » بىشك گەھەز لەو دەست و پىھە، ئەم دەست و پىھە نىھ.

ئەو ئەمىرە ھات و ئىمەھى كۆ كەدوھ و خۆى رۆشت - ھەر ئەوجۆرەھى كە ھەنگ، مئو و ھەنگوئىنى كۆ كەدوھ و خۆى رۆشت، فرى. چونكە وچوودى ئەو شەرت بوو. ئاخر، بەقائى ئەو شەرت نىھ. داىك و باوكەكانى ئىمە ھەك ھەنگن كە داواكەر و داواكراو و ئاشق و مەشوووق لىك كۆ دەكەنەھە و خۆيان لەپەر دەفرن. ھەقتەعالا ئەوانى كەدۆتتە ھۆ لە كۆ كەدوھەھى مئو و ھەنگوئىن دا. مئو و ھەنگوئىن دەمىنەھە و باغەوان. ئەوان خۆشيان لەو باغە دەرناكەون. ئەمە ھەھا باغىك نىھ كە بكرى لى دەركەھى، ئىلا لە گۆشەھەكى باغ بۆ گۆشەھەكى دىكە دەچن.

لەشى ئىمە ھەك شەخەھەكە و مئو و ھەنگوئىنى ئەشقى ھەقى تىداھە. ھەنگەكان - داىك و باوكەكان - ھەرچەند ھۆن، بەلام تەربىھەت لە باغەوان ھەردەگەن و شەخە

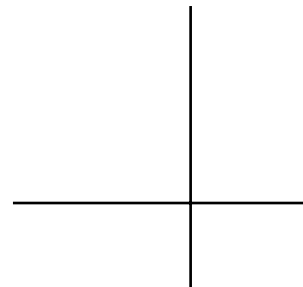

باغهوان سازی دهکا .

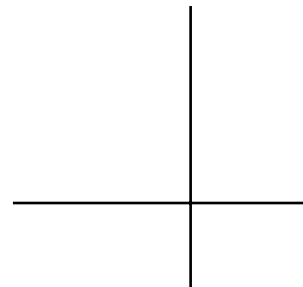
ههفته‌عالا روخساریکی دیکه‌ی دا بهو ههنگانه . ئه‌وده‌م که ئه‌و کاره‌یان دهکرد، بهرگی دیکه‌یان ده‌بهر دابوو به پیتی ئه‌و کاره . که چوونه‌عاله‌می دیکه، بهرگیان گۆری . چونکه له‌وێ کارێ دیکه‌یان لێده‌وه‌شیتته‌وه، ده‌نا ئه‌و که‌سه هه‌ر ئه‌وه‌یه که پیتستر بوو . وه‌ها که بۆ وینه‌که‌سیک چوو ره‌زم و بهرگی شه‌ری ده‌بهر کرد و چه‌کی له‌ خو‌به‌ست و خوودی ده‌سه‌ر کرد، چونکه روژی شه‌ر بوو . به‌لام که بیته‌به‌زم، ئه‌و بهرگانه‌ داده‌که‌نی، چونکه خه‌ریکی کارێکی دیکه‌ ده‌بی، ده‌نا که‌س هه‌ر ئه‌و که‌سه‌یه، ئیلا چونکه تۆ ئه‌وت ده‌و بهرگه‌ دا دیوه، کاتیک یادی بکه‌ی، ده‌و بهرگ و به‌و بیجمه‌ ده‌ته‌وێ بیه‌ینییه‌ به‌ر زه‌ین - هه‌رچه‌ند سه‌د به‌رگیشی گۆریبی .

که‌سیک ئه‌نگوستیله‌یه‌کی له‌ شوینیک ون کرد . هه‌رچه‌ند له‌وێ لایبه‌رن، ئه‌و له‌ ده‌وربه‌ری ئه‌و شوینه‌ ده‌گه‌رێ - یانی « من لیره‌م ون کردو!» وه‌ها که خاوه‌ن تازیه‌ له‌ ده‌وری گۆر ده‌گه‌رێ و به‌ ده‌وری خاک دا بیخه‌به‌ر ته‌واف ده‌کا و رایده‌مووسی - یانی « ئه‌نگوستیله‌که‌م لیره‌م ون کردو . » ئه‌و که‌ی ئه‌و شوینه‌ جی دێلی؟ هه‌فته‌عالا گه‌لێک سه‌نه‌ته‌ی کرد و ده‌سته‌لاتی خو‌ی نواند هه‌تا روژیک و دوو، رووح له‌ قالب بدا بۆ حیکمه‌تی خودایی . مرۆف ئه‌گه‌ر به‌ قابله‌وه‌ ساتیک له‌ گۆر دابنیشی، ترسی ئه‌وه هه‌یه که شیت بی . که‌وايه‌ چلۆنه‌ کاتیک له‌ داوی روخسار و کۆلکه‌ی قالب بفری، که‌ی له‌و شوینه‌ ده‌مینیته‌وه؟ هه‌فته‌عالا ئه‌وه‌ی بۆ ترساندنێ دل‌ه‌کان و زیاد کردنی خو‌ف، کرده‌ نیشانه‌ هه‌تا خه‌لک خو‌فی گۆر و خاکی ره‌ش بیانگرێ . وه‌ها که له‌ ریگا، کاتیک له‌ شوینیک له‌ کاروانیک بدن، ئه‌وان دوو سی به‌رد له‌ سه‌ریه‌ک داده‌نین، بۆ نیشانه‌: یانی ئیره‌ شوینی مه‌ترسییه . ئه‌و گۆره‌ش، هه‌روایه‌ نیشانه‌یه‌کی هه‌ستپێکراوه‌ بۆ شوینی مه‌ترسی . ئه‌و خو‌فه‌ شوین له‌ سه‌ر دل‌یان داده‌خا، پتویست نا‌کا به‌ عمه‌ل بی . بۆ وینه‌ ئه‌گه‌ر بلین که « فلان که‌سه له‌ تۆ ده‌ترسی » بی ئه‌وه‌ی که کاریک بکا تۆ می‌هه‌ریک له‌ هه‌ق ئه‌و دا هه‌ست پیده‌که‌ی بپشک . به‌لام ئه‌گه‌ر به‌ پێچه‌وانه‌ی ئه‌مه‌ بلین که « فلانه‌ هه‌یج ترسی له‌ تۆ نیه‌ و تۆ له‌ دل‌ی ئه‌و دا سامیکت نیه‌ » به‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ دا، بی ئه‌وه‌ی که کاریک کردبی ده‌ دل‌ت دا لێی تووره‌ ده‌بی .

ئه‌و راکردنه‌ له‌به‌ر خو‌فه‌ . هه‌موو‌ عالهم‌ راده‌که‌ن، ئیلا راکردنی هه‌رکه‌س به‌ پیتی حاالی ئه‌و که‌سه‌یه . له‌ مرۆف دا جو‌ریک و له‌ گیایه‌کان دا جو‌ریک و له‌ رووحه‌کان دا جو‌ریکی دیکه . راکردنی رووح بی هه‌نگاو و بی نیشانه‌یه . ئاخ‌ر، سه‌یری به‌رسیله

بکه که چهندهی راکرد ههتا گهیشته سیوادی تری! ههر که شیرین بوو، دهستهجی، بهو پلهیه دهگا. ئیلا ئه وراکردنه وه بهرچاو نایه و ههست پیناکری. ئیلا که بگاته ئه و پلهیه، دهردهکهوئی که گهلیک رایکردوه ههتا گهیشته ئیره. ههر ئه و جۆرهی که کهسیک دهچیتته نیو ئاو و کهس چوونه کهی نابینی. که لهپر سهه له ئاو دهرکیشی، دهردهکهوئی به بن ئاو دا رویشته که گهیشته ئیره.

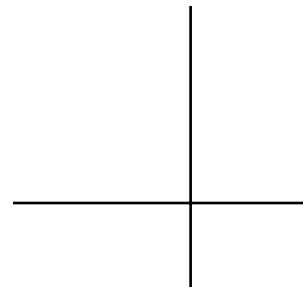
مه‌ه‌به‌ت له تهرازوو دا ناگونجی!

سه‌رت‌ر بوونی ئه‌بووبه‌کر له خه‌لکی دیکه نه‌ک له‌به‌ر نوپژی زۆر و رۆژووی زۆره، به‌لکه له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که عینایه‌تی پیکراوه و ئه‌ویش مه‌ه‌به‌به‌تی ئه‌وه.

له قیامه‌ت، کاتیک نوپژه‌کان بێن، له تهرازوو بێن و رۆژووکان و سه‌ده‌قه‌کانیش. به‌لام کاتیک مه‌ه‌به‌به‌ت بێن، مه‌ه‌به‌به‌ت له تهرازوو دا ناگونجی. که‌وايه ئه‌سل مه‌ه‌به‌به‌ته. نووکه، ئه‌گه‌ر مه‌ه‌به‌به‌ت ده‌خۆت دا ده‌بینی، ئه‌و زیاده‌که هه‌تا پتر بێ! کاتیک سه‌رمایه‌ت ده‌خۆت دا دیت - که ئه‌ویش داوايه - ئه‌و به‌ داوا، زیاده‌که! ده‌نا ئه‌گه‌ر زیاده‌ی نه‌که‌ی، سه‌رمایه له کیست ده‌چی.

که‌متر له زه‌وی نی. زه‌وی به‌هه‌لگێر و وه‌رگێر کردن به‌ پیمه‌ره، شپوی ده‌کن و گیای ده‌دا. ئه‌گه‌ر ته‌رکی بکه‌ن، ره‌قنه‌ ده‌بی. که‌وايه کاتیک ده‌خۆت دا داوايه‌کت دیت، دپی و ده‌رۆی و مه‌لی که « له‌م رۆشینه‌ چ فایده‌؟ » تۆ برۆ، فایده‌خۆی ده‌رده‌که‌وی. رۆشینه‌ که‌سیک به‌ره‌و دوکان، جگه له حاجه‌ت دان‌یه: هه‌فته‌عالا بژیو ده‌دا - که ئه‌گه‌ر له مال دانیشی، له‌و داوايه بێنیاز بێ، بژیوی ناگا. سه‌یره، ئه‌و ساوايه‌ی که ده‌گری، دایک شیریه‌ ده‌دات. ئه‌گه‌ر به‌ می‌شکی دابی که « چ فایده‌یه‌ک له‌و گریانیه‌ی من دایه و چۆن ده‌بیتته‌ هۆی شیر دان » له شیر بیه‌ش ده‌بی. ئیستا ده‌بێن که له‌به‌ر ئه‌و هۆیه، شیر به‌و ده‌گا.

ئاخر، ئه‌گه‌ر که‌سیک بێر له‌وه بکاته‌وه که « له‌م رکوع و سجووده چ فایده‌یه‌ک هه‌یه، بۆچ بیکه‌م؟ » لای ئه‌میریک و سه‌رۆکیک که ئه‌م خزمه‌ته‌ی ده‌که‌ی و رکوع ده‌که‌ی و چۆک داده‌ده‌ی، ئاخر ئه‌و ئه‌میره‌ رحمه‌ت پیده‌کا و کوته‌ نانیکت ده‌دات. ئه‌و شته‌ی که ده‌ ئه‌میر دا رحمه‌ت ده‌کا پیست و گوشتی ئه‌میر نیه. دوا‌ی مه‌رگ، ئه‌و پیست و گوشته‌ ده‌مینیته‌وه، له‌ خه‌و و له‌ بیه‌ه‌وشیش دا، به‌لام ئه‌م خزمه‌ته‌ زایه ده‌بی لای ئه‌و. که‌وايه زانیمان که، رحمه‌ت ده‌ ئه‌میر دایه و وه‌به‌ر چاوا‌ییه و نابیندی. که‌وايه چۆن ده‌کرێ ده‌ پیست و گوشت دا شتی‌ک خزمه‌ت بکه‌ین که نایبین، له‌ ده‌ره‌وه‌ی گوشت و پیستیش دا مومکینه و ئه‌گه‌ر ئه‌و شته‌ی که ده‌ پیست و گوشت دایه‌ شاراره‌ نه‌با، ئه‌بووجه‌هل و مسته‌فا یه‌ک ده‌بوون. که‌وايه فه‌رقیک ده‌ نیوان ئه‌وان دا نه‌ده‌بوو.

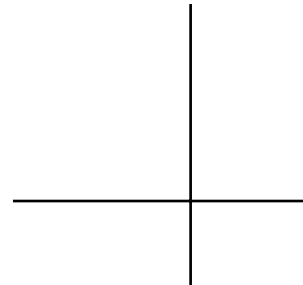
ئەم گوێیە لە روالەت دا، کەپ و ژنەوا، یەکیکە - فەرقتیک نیه. ئەو هەر قالبیکە و ئەم هەر قالبیک. ئیلا ئەوەی کە ژنەوایی - یە دەو دا شاراوویه، ئەو وەبەر چا و نایه. کەوایه ئەسل ئەو عینایهتیه. تۆ کە ئەمیری، تۆ دوو غولامت هەبێ: یەک خزمهتییکی زۆری کردو و بۆ تۆ گەلیک سەفەری کردو و ئەوی دیکە تەوێزەله لە بەندایهتی دا. ئاخر، دەبینم کە مەحەببەت پتر بەو تەوێزەله هەیه هەتا خزمهتکارهکە. هەرچەند ئەو بەنده خزمهتکارهی وه پشت گوێ نادە، بەلام وا هەلدهکهوێ.

له سەر عینایهت ناتوانی حوکم بکە. ئەم چاوی راست و چاوی چەپ هەردووک له روالەت دا یەکن. سەپره، چاوی راست چ خزمهتییکی کردو کە چەپ نەیکردبێ؟ و دەستی راست چ کاریکی کردو کە چەپ نەیکردبێ؟ هەرۆتر پیتی راست؟ بەلام عینایهت به چاوی راست درا و هەرۆتر هەینی له چاوی باقی رۆژەکان سەرۆتر کرا. نووکه، ئەو هەینی - یە چ خزمهتییکی کرد کە رۆژەکانی دیکە نەیانکرد؟

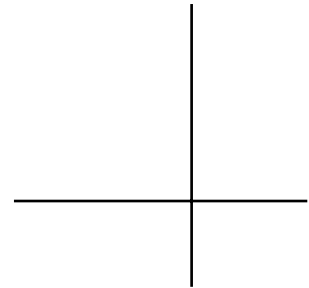
ئەگەر کوێرێک بلی کە « منیان وەها کوێر خولقاندو، ببوورن! » بەو قسەیه کە «کوێرە» و « ببوورن » کەلکی پیناگا و لەو رهنجه رزگاریی نایه. ئەو کافرانهی کە ده کوفر دان، ئاخر له رهنجی کوفر دان و دیسان کە چاوی لیدەکەین، ئەو رهنجەش عەینی عینایهتە. چونکە ئەو له راحهتی دا خودا فەرامۆش دەکا، کەوایه له رهنج دا یادی دەکا.

کەوایه دۆزەخ پەرستگا و مزگهوتی کافرانه، چونکە لهوێ یادی هەق دەکەن - هەرۆک له زیندان دا و له کوێرەوهریی و ددان ئییشه دا. کە رهنج دابێ، غەفلەت دەدرێ، ئیقرار به حەزرتی هەق دەکا و دەنالینێ کە « یارەب، یارەحمان و یاهەق! » چاک بۆوه، دیسان پەردە غەفلەت دادەکهوێ، دەلی « کوا خودا؟ نایبینهوه، نایبینم، له چی بگەرێم؟ » چۆنه کە له کاتی رهنج دا دیتت و دیتتەوه، ئیستا نایبینهوه؟ بەلام چونکە له رهنج دا دەیبینی، رهنج لێ دادین هەتا ناوی خودا بەری. چونکە عالەم و ئاسمان و زهوی و مانگ و هەتاو و ئەستێرەکان و چاک و خراپی بۆ ئەوه خولقاند کە یادی ئەو بکەن و بەندایهتی ئەو بکەن و شوکرانەبژیری ئەو بن. کاتیک کافرەکان له راحهتی دا نایکەن و مەبەست له خولقانیشت یادی ئەوه، کەوایه دەچنە جەهەننەم هەتا یادی بکەن.

بەلام بۆ دیندارەکان رهنج پێویست نیه. ئەوان لهو راحهتییه دا، لهو رهنجه غافل نین و ئەو رهنجه دایم به حازر دەبینن. هەرۆک مندالیکی ژیر کە جاریک پیتی له فەللاقه بیهستن، بەس بێ. فەللاقه له یاد ناکا. بەلام مندالی گەوج فەرامۆشی دەکا.

كهوايه ئەو هەر دەم فەللاقەى دەوئى. هەروەتر، ئەسپىكى زىرەك ئەگەر جارێك
مامزەى تىكوترى، پىويست بە مامزەى دىكە ناكا، سوار بە فەرسەخ دەبا و چزووى
ئەو مامزە فەرامۆش ناكا، بەلام ئەسپى گىژ هەردەم مامزەى دەوئى، ئەو شىاووى
بارى خەلك نيه، شىاكەى لى بار دەكەن.

تۆ وینەیی خۆتی!

له سه‌ردهمی عومه‌ر، پیاویک بوو که زۆر پیر ببوو، وه‌ها که کچه‌که‌ی شیریی ده‌دایه و وه‌ک مندالی ساوا به‌ خێوی ده‌کرد. عومه‌ر به‌و کچه‌ی فه‌رموو که « له‌م زه‌مانه‌ دا، ئه‌وه‌ندی تۆ خزمه‌تی باوکت ده‌که‌ی هیچ مندالیک ئه‌و ئه‌مه‌گه‌ی نه‌داوه‌ته‌وه. »

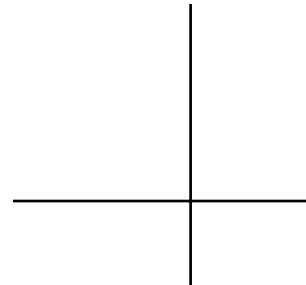
ئه‌و ولامی داوه‌ که « راست ده‌فه‌رموو. به‌لام ده‌ نیوان ئه‌مه‌گی من و ئه‌مه‌گی باوکی من دا جیاوازییه‌ک هه‌یه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ که له‌ خزمه‌ت کۆتایی ناکه‌م - کاتیکی که باوکم منی به‌ خێو ده‌کرد و خزمه‌تی ده‌کردم، له‌رزنی تیده‌که‌وت که نه‌کا به‌لایه‌کم به‌ سه‌ر بێ، که‌چی من خزمه‌تی باوکم ده‌که‌م و شه‌و و رۆژ دوعا ده‌که‌م و مردنی ئه‌و له‌ خودا داوا ده‌که‌م هه‌تا زه‌حمه‌ته‌که‌ی له‌ سه‌ر شانم بێته‌وه. من ئه‌گه‌ر خزمه‌تی باوکم ده‌که‌م، ئه‌و له‌رز تیکه‌وتنی ئه‌و بۆ من، ئه‌وه‌ی له‌ کوی بێنم؟ »

عومه‌ر فه‌رموو که « من حوکم له‌ سه‌ر رواله‌ت کرد و تۆ کاکله‌که‌یت گوت. »

فه‌قی ئه‌وه‌یه که ئاگاداری کاکلی شته‌کان بێ و هه‌قیقه‌ته‌که‌ی بزانی. حاشا له‌ عومه‌ر که سه‌ری له‌ هه‌قیقه‌ت و رازی کاره‌کان ده‌رنه‌چوو بێ! ئیلا سیره‌تی سه‌حابه‌ وه‌ها بوو که خۆی بشکێنێته‌وه و په‌سنی که‌سی دیکه‌ بکا.

گه‌لێک که‌س هه‌ن که هێزی حوزووریان نیه و له‌ غه‌یبه‌ت دا حالیان خۆشته‌ر. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که هه‌موو رووناکی رۆژ له‌ هه‌تاوه. ئه‌گه‌ر که‌سیک ته‌واوه‌تی رۆژ سه‌یری هه‌تاو بکا، هیچ کاریکی له‌ ده‌ست نایه و چاوی زه‌ق ده‌بێته‌وه. بۆ ئه‌و واباشته‌ر که خۆ به‌ کاریکه‌وه‌ خه‌ریک بکا - و ئه‌ویش غه‌یبه‌ته‌ له‌ سه‌یری هه‌تاو. هه‌روه‌تر، لای نه‌خۆش باسی ته‌عامی خۆش هان دانی ئه‌وه‌ بۆ هێز هاتنه‌وه‌ به‌ر و کرانه‌وه‌ی ئیشتیا، هه‌رچه‌ند حوزووری ئه‌و خۆراکانه‌ زیانی بۆ ئه‌و هه‌بێ.

که‌واپه‌ ده‌رکه‌وت که بۆ داوا کردنی هه‌ق، له‌رز و ئه‌شق گه‌ره‌که. هه‌رکه‌س له‌رزنی نه‌بێ، له‌ سه‌ری واجبه‌ خزمه‌تی له‌رزاه‌کان بکا. هیچ میوه‌یه‌ک له‌ ساقه‌تی دره‌خت ناروێ، چونکه‌ له‌رزیا نیه. سه‌ر لکه‌کان ده‌له‌رزین. به‌لام ساقه‌تی دره‌ختیش به‌ هێزه‌ بۆ سه‌رله‌که‌کان و بۆ خاتری میوه‌ له‌ برینی ته‌ور له‌ ئه‌مان دایه و کاتیکی له‌رزهی

ساقه‌تی دار له ته‌وره‌وه بی، بو‌ئو نه‌له‌رزان باشته‌ه و وه‌ستاوی چاکتر، هه‌تا خزمه‌تی له‌رزاوه‌کان بکا. چونکه « معین الدین »، « عین الدین » نیه - به‌هۆی میمیک که زیاد بوو له‌سه‌ر « عین » ئه‌و زیادیه‌ی « میم » که موکوورییه. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که شه‌ش قامک هه‌بی. هه‌رچه‌ند زیاده، به‌لام که موکوورییه. ئه‌حه‌د که‌ماله و ئه‌حه‌د هه‌شتا له‌پله‌ی که‌مال دانیه. که ئه‌و « میم » نه‌می‌نی، به‌ته‌واوه‌تی ده‌بیته که‌مال. یانی هه‌ق موحیتی هه‌موو شتیکه، هه‌رچی لی زیاد بکه‌ی، که موکوورییه. ژماره‌ی یه‌ک ده‌گه‌ل هه‌موو ژماره‌یه‌ک هه‌یه و به‌بی ئه‌و، هه‌یچ ژماره‌یه‌ک مومکین نیه.

سه‌ید بوره‌انه‌دین فایده‌ی ده‌فه‌رموو. گه‌وجیک ده‌نیو قسه‌ی ئه‌و دا گوتی که «ئیمه قسه‌یه‌کمان ده‌وی بی‌وینه!»

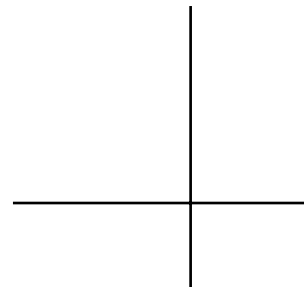
فه‌رموی که « تو بی‌وینه‌ی؟ وه‌ره هه‌تا قسه‌ی بی‌وینه بیسی! »

ئاخر، تو وینه‌ی خو‌تی. تو ئه‌مه نی. ئه‌و که‌سه‌ی تو سی‌به‌ری تو‌یه. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که که‌سیک مرد ده‌لین « فلانی رو‌یشت » ئه‌گه‌ر ئه‌و ئه‌مه با، که‌وایه چوو کو‌ی؟ که‌وایه ده‌رکه‌وت که رواله‌تی تو وه‌ک ده‌روونی تو‌یه، هه‌تا له‌ رواله‌تی تو ئیستدلالی ده‌روون بکه‌ن.

هه‌ر شتیک که وه‌به‌ر چاو دی، له‌به‌ر خه‌ستییه. وه‌ها که هه‌ناسه له‌ گه‌رما دا نابیندی، ئیلا که سه‌رما داها‌ت، له‌به‌ر خه‌ستی، وه‌به‌ر چاو دی.

له‌سه‌ر نه‌بی واجبه‌که باسی هه‌زی هه‌ق بکا و بانگه‌وازیی سزا. ئیلا له‌سه‌ر ئه‌و واجبه‌یه که ئه‌و که‌سه‌ بگه‌یه‌نیه‌ته‌پله‌ی ئیستعداد. چونکه ئه‌وه‌کاری هه‌قه و هه‌ق دوو سفه‌تی هه‌یه: قه‌هر و لوتف. ئه‌نبیا نوینه‌ری هه‌ردووکیان. ئیمانداران نوینه‌ری لوتفی هه‌قن و کافران نوینه‌ری قه‌هری هه‌ق. ئه‌وانه‌ی که دانی پیدا دین، خو‌یان ده‌ئنبیا دا ده‌بیننه‌وه و ده‌نگی خو‌یان له‌وه‌وه‌ ده‌بیسن و بو‌نی خو‌یان له‌و دا ده‌زانن. که‌وایه که‌س مونکری خو‌ی ناب‌ی. له‌به‌ر ئه‌وه‌یه ئه‌نبیا به‌ئوممه‌ت ده‌لین که «ئیمه ئیوه‌ین و ئیوه ئیمه‌ن. ده‌نیوان ئیمه‌ دا بیگانیه‌ی نیه.»

که‌سیک ده‌لی که « ئه‌مه ده‌ستی منه » هه‌یچ داوای شایه‌تی لیناکه‌ن - چونکه ئه‌ندامیکی پیوه‌لکاوه. به‌لام ئه‌گه‌ر بل‌ی « فلانی کوری منه » داوای شایه‌تی لینده‌که‌ن - چونکه به‌شیکی پیوه‌نه‌لکاوه.

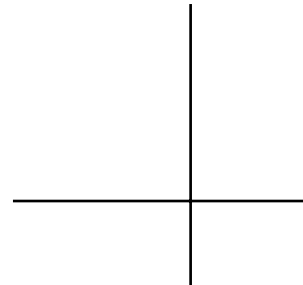

ههوا بهر مهده!

حه زههتی ره سوول فهرمووی: خرابترین زانایان ئهوانه که بو لای حاکمان دهچن و باشتترین حاکمان ئهوانه که بو لای زانایان دهچن. میریک که بچیته بهر دهرگای ههژارهکان، میریکی شایههه و چ ناحهزه بو ههژاریک که بچیته بهر دهرگای میر.*

خه لک له روالهتی ئه و قسهیه گهیشتون که « نابی زانا بچیته زیارهتی میر ههتا له ریزهی خراپانی عالم دا نهبی ». ماناکه ی ئهوه نیه که پئیانونابوه، به لکه ماناکه ی ئهوهیه که « شهپرپی عالم ئه و کهسهیه که یارمهتی له دهسته لاتدار وهرگری و لیها تووی و بهرژوهندیی ئه و به هوی دهسته لاتداره کانه وه بی و له ترسی ئهوان، له پێشدا ئه و نیهتهی فییره خو کردبی که میرهکان خه لاتم دهدهنی و ریزم دهگرن و پله و پایهم پیده سپین ». که وایه ئه و به هوی میره کانه وه پینگهیشتوه و له نه زانیه وه به گهیشتوته زانیاریی و کاتیک بوو به زانا له ترس و سیاسهتی ئهوان به ئه دهب دهبی و بهم پئییه دهچیته پیش سه رکه وتوو یا سه رنه که وتوو. به گشتی چ میر به روالهت بچیته زیارهتی ئه و، یا ئه و بچیته زیارهتی میر، ئه و زیارهتکهره و میر زیارهتکراو. به لام کاتیک زانا له ههولی ئه وه دابوو بی که به هوی دهسته لاتداران به زانیاریی نه گهیشتی، به لکه زانستی ئه و یه کهم و ئاخر هه ر بو خودا بی و شیوه و شیوازی ئه و بو ریگای خیر بی، که مهیلی ئه و هه ر ئه وهیه و جگه له وهی پیناکری - ههروهک ماسی که جگه له ئا و نه توانی بژی و بمینیتته وه. وهها زانییهک ئه گه ر بچیته لای میر به روالهت زیارهتکراوه و میر زیارهتکهر، چونکه له ته وای حالته کان دا میر له و وهردهگری و یارمهتی لیده خوازی؛ ئه و وهک هه تاوی پرشنگداره، کاری ئه و عه تا و به خشینه .

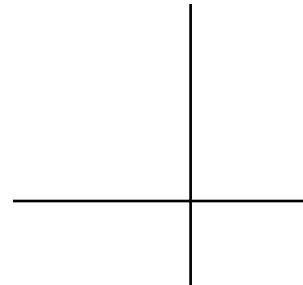
مسته فا کافرهکانی تیکشکاندبوو و کیشه وه و تالانی کردبوو، گه لیک دیلی گرتبوو، بهندی له دهست و پی کردبوون و له نیو ئه و دیلانه دا، یهکیان مامی ئه و بوو - عه بباس. ئه وان ته واهتی شه و له بهند دا و له بیدهسته لاتی و چاره رهشی دا دهگریان و دهپارانه وه و هیوایان له خو بریبوو و چاوه روانی تیغ و کوشتن بوون. مسته فا چاوی لیکردن و پیکه نی. ئه وان گوتیان « دیتت که به شه رییهت ده و دا ههیه

و ئهوهی که ئیدعای دهکرد ده من دا به شه رییه ت نیه، به پیچه وانهی راستی بوو؟ نووکه چاو له ئیمه دهکا، ئیمه لهو بهند و کوۆت و زنجیره دا به ئه سیری خوۆی دهبینی، شاد دهبی - هه ره ئه و جوۆره ی که نه فسانیه کان کاتیک به سه ر دوژمن دا زال دهبن و ئه وان به زه لیلی خوۆیان دهبین، شاد دهبن و به زم دهگێرن. «

مسته فا دهروونی ئه وانی خوینده وه، گوۆی « نا - حاشا که من له بهر ئه وه پیکه نم که دوژمن به زه لیلی به رده ست ببینم یا زیان به ئیوه بگه یه نم و له وه شاد بم! به لکه، له وه پیکه نینم دی که به چاوی سه ر ده بینم قه ومیک له تون و دوۆزه خ و دووکه لانی ره ش، به کوۆت و زنجیر، به کی شه کیش و به زۆر، بو لای به هه شت و رزوان و گو لستانی ئه به دییان ده به م، که چی ئه وان هات و هاواریا نه که بوچی ئیمه له و مه ترسی و ته نگزه یه، بو ئه و گو لشه ن و په ناگایه ده به ی؟ پیکه نینم دیتی. سه ره رای ئه مه، له بهر ئه وه ی که ئیوه هیشتا ئه و روانگه یه تان تیدا پیکه نه هاتوه له مه ی که ده ئیم، تیگه ن و به ئاشکرا ببینن. هه قته عالا ده فه رمی که به ئه سیره کان بلی «ئیوه له پیشدا له شکر تان کوۆ کرده وه و شه وکه تیکی زۆر و له سه ر پیا وه تی و پاله وانه تی و شه وکه تی خوۆتان بر وایه کی ته وا وتان هه بوو. به خوۆتان گوۆت که ئیمه وه ها ده که یین، مو سلمانه کان وه ها تیگه ده شکینین و ده یانبه زینین و قادی ریک له خوۆتان قادی رتر نه ده دیت و قاهریک له سه رووی قه هری خوۆتان نه ده ناسی. به ناچار، ئه وه ی که ته گبیرتان لی کرد بووه که وه ها بی، ته واوی به پیچه وانه ی ئه وه. دیسانیش ئیستاش که خوۆتان رینیشتوه، له و عیله ته تۆبه تان نه کردوه: هیوا بر وان و له سه رووی خوۆتان قادی ریک نابینن. که وایه ده بی له حا لی شه وکه ت و ده سه تلات من ببینن و خوۆتان به به زیوی من دابنن هه تا له کاره کانتان دا سه رکه وتوو بن و له حا لی خوۆف دا هیوا بر او له من مه بن - که قادی ریم ئیوه له خوۆف رزگار بکه م و هیمن بکه مه وه. ئه وکه سه ی که له مانگایه کی سپی گایه کی ره ش ده ردینی، ده توانی له مانگای ره شیش گای سپی ده ربینی. نووکه، له و حا له دا که ئه سیرن، هیوا له چه زره تی من مه برن، هه تا ده ستان بگرم! نووکه، هه قته عالا ده فه رموی که ئه ی ئه سیره کان، ئه گه ره له مه زه به ی په که م پاشگه ز به وه و له خوۆف و ترس دا من ببینن و هه موو حا لیک دا خوۆتان به به زیوی من دابنن، من ئیوه له و خوۆفه رزگار ده که م و هه ر ما لیک که لیتان به تالان چوه و فه وتا وه، هه مووتان ده ده مه وه - به لکه پتر له و و باشتر له و - و له ئیوه خوۆش ده بم و ده ولته تی ئاخ ره تیش له ده ولته تی دونیا تان زیاد ده که م. «

عه بباس گوۆی « تۆبه م کرد و له وه ی که بووم پاشگه ز بوومه وه! »

مستهفا فهرمووی که « ئەو ئیدعایه که دهیکه، ههفتهعالا داوای نیشانهت لێدهکا! »

عهبباس گوتی « بیسمیللا! چ نیشانهیهکت دهوئ؟ »

فهرمووی که « لهو مالانهی که ماوتن، پیشکەشی لهشکری ئیسلامی بکه، ههتا لهشکری ئیسلام قهوت بگری - ئەگەر بوویه موسلمان و چاکه‌ی ئیسلام و موسلمانیت دهوئ! »

گوتی « یا رهسوول، چم بۆ ماوتهوه؟ ههموویان به تالان بردوه. ههسیریکی شریان بهجی نههیشتهوه! »

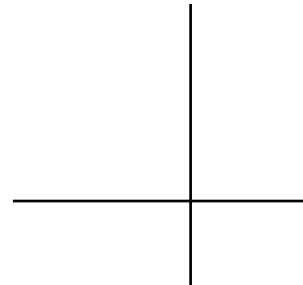
فهرمووی که « دیتت راست نهبووی و لهوهی که بووی پاشگهز نهبوویهوه! پیتبلیم که چهندهت مال ههیه و به کیت سپاردوه و له کوئ شاردهوتهوه و ناشتوته؟ »
گوتی « حاشا! »

فهرمووی که « ئەوهندهت مالی بژارده به دایکی فهزل نهسپاردوه و ده دیوار دا نهتشاردهوتهوه و وهسیتتهت نهکردوه به وردی که ئەگەر هاتمهوه به خوومی دهسپیریوه و ئەگەر به سلامت نههاتمهوه به فلانه بهرژهوهندهی دهدهی و ئەوهند به فلان و ئەوهندی بۆ تو بی؟ »

کاتیک عهبباس ئەوهی بیست، قامکی بهرز کردهوه و به راستییهکی تهواو ئیمانی هینا و گوتی « ئەی پیغهمبەر، به ههق، من پیموابوو بهخت رووی تیکردووی له دهوری فهلهک - چونکه پیشینیانی ومان ههبوون له پادشاکان - وهک ههمان و شهدا و نهروود و غهیره. که ئەوهت فهرموو، لیم دهههوت و تیگههیشتم که ئەو بهخته هی ئەو سههیه که ئیلاهی و رهبانییه. »

مستهفا فهرمووی « راست دهکهی. ئەوجاره بیستم که ئەو زوناره شکهی که ده دهروونت دابوو شکا و زرینگی گهیشته گویم. من گوئییهکی شاراهم ههیه له عینی گیان دا، که هههکهس زوناری شک و شرک و کوفری بشکی، من به گوئی شاراهم دهیبیسیم و زرینگی دهگاته گوئی گیانی من. نووکه، راسته که راست بوویهوه و ئیمانته هیناوه. »

خوداوهندگار بۆ شی کردنهوه فهرمووی که « من ئەمهه به ئەمیر پهروانه بۆ ئەوه گوت که، تو له پیشدا موسلمانیک بووی که دهتگوت خویم فهدا دهکهم و ئەقل و را و

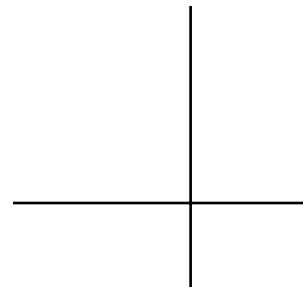
تهگبیری خۆم بۆ به‌قاي ئیسلام و په‌ره‌گرتنی ئه‌هلی ئیسلام فه‌دا ده‌که‌م، هه‌تا ئیسلام بمی‌نیته‌وه. چونکه‌ ب‌ر‌وات به‌ رای خۆت کرد و هه‌قت نه‌دیت و هه‌مووت له هه‌قه‌وه نه‌زانی، له‌به‌ر ئه‌وه هه‌فته‌ه‌ع‌الا هه‌ر ئه‌وه‌یه و ئه‌وه‌یه‌له‌ی تۆی کرده‌هۆی که‌م‌ایه‌سی ئیسلام - که‌تۆ ده‌گه‌ڵ تاتار بوویه‌یه‌ک و یارمه‌تیان ده‌ده‌ی هه‌تا شامیه‌کان و میسریه‌کان فه‌نا بکه‌ی و وه‌لاتی ئیسلام وێران بکه‌ی. که‌وايه ئه‌وه‌ی که‌هۆی به‌قاي ئیسلام بوو، کردت به‌هۆی که‌م‌ایه‌سی ئیسلام. که‌وايه له‌و حاله‌ته‌ دا، روو له‌خودا بکه‌ - که‌ شوینی خۆفه - و سه‌ده‌قه‌ی بده‌هه‌تا تۆ له‌ حاله‌تی خراپ - که‌ خۆفه - رزگار بکا و هیوا‌ی لیمه‌په‌ره هه‌رچه‌ند تۆی له‌و حاله‌ته‌ تووشی وه‌ها به‌لایه‌ک کرد! ئه‌و تاعه‌ته‌ت به‌هی خۆت زانی بۆیه‌ تووشی ئه‌و به‌لایه‌ بووی. نووکه‌، له‌و به‌لایه‌ش دا، هیوا‌بر‌او مه‌به‌ و بپاریته‌وه - که‌ ئه‌و قاده‌ره له‌و تاعه‌ته‌ی که‌ بوو به‌لایه‌، له‌و به‌لایه‌ تاعه‌ت په‌یدا بکا و تۆ له‌وه‌ په‌شیمان بیه‌وه و ئه‌سه‌بایک پیکبێنی که‌ تۆ دیسان بۆ په‌ره‌گرتنی ئه‌هلی مو‌سلمانه‌تی هه‌ول بده‌ی و ببیته‌هۆی قه‌وه‌تی مو‌سلمانه‌تی. »

خوداوه‌ندگار فه‌رمووی که‌ « من ئه‌وه‌م به‌ ئه‌میر په‌روانه‌ گوت هه‌تا له‌مه‌ تیبگا و له‌و حاله‌ته‌ دا سه‌ده‌قه‌ی بدا و بپاریته‌وه - که‌ له‌ حاله‌تی به‌رزیه‌ دابه‌زیوه‌ته‌ سه‌ر نزمی و ده‌بی له‌م حاله‌ته‌ دا هیوادار بی. »

هه‌فته‌ه‌ع‌الا به‌مه‌که‌: روخساری جوان ساز ده‌کا و ده‌ ده‌روونیان دا روخساری دزیو - هه‌تا مرۆف له‌خۆبایی نه‌بی که‌ « من رایه‌کی باش و کاریکی باشم لیده‌رکه‌وت و رووی تیکردم »

باش دیاری ده‌که‌ی و له‌ راستی دا، دزیوه. دزیو دیاری ده‌که‌ی و له‌ راستی دا، باشه. که‌وايه به‌ ئیمه‌ هه‌رشتی‌ک وه‌ها بنوینه‌ که‌ هه‌یه، هه‌تا ده‌ داو نه‌که‌وین و گومرا نه‌بین.

* قال النبی علیه‌السلام شر العلماء من زار الامراء و خیر الامراء من زار العلماء نعم الامیر علی باب الفقیر و بئس الفقیر علی باب الامیر.

ئەقلى كۆل مۆحتاج نيه!

مستەفا دەگەل سەحابە دانىشتبوو. كافەرەكان رەخنەيان دەست پيكر د.

فەرمووى كە « ئاخىر، ئيوە هەمووتان لە سەر ئەو رايەن كە لە عالەم يەككە هەيه كە ئەو خاوەنى وەحى - يە، وەحى بۆ ئەو دیتە خوار، بۆ هەر كەسك نايەتە خوار و ئەو كەسە عەلامەت و نيشانەى هەيه، لە ئاكار و لە قەسەكانى دا، لە سيمای دا، لە هەموو بەشەكانى ئەو دا نيشانە و عەلامەتى ئەو هەيه. نووكە، كاتك ئەو نيشانەتان ديوە، روو لەو بكەن و توند بيگرن، هەتا دەسگرۆى ئيوە بى! »

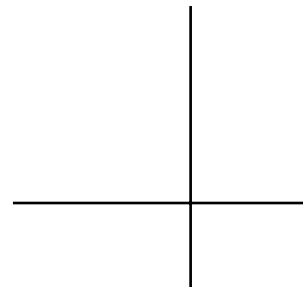
ئەوان، هەموو دەبەزان و قەسەى پتريان پينەدەما، دەستيان بۆ شير دەبرد و ديسان دەهاتنەو و ئەسحابەكانيان ئازار دەدا و لپياندەدان و سووكايەتيان پيندەكرن.

مستەفا فەرمووى كە « سەبر بكەن، هەتا نەلپين كە بە سەر ئيمە دا زال بوون، بە زال بوون بە سەريان دا دەيانەوئى كە دين ئاشكرا بكەين! خودا دەيهوئى ئەو دينەى ئاشكرا بكا. »

سەحابە ماوہيەكى زۆر بە نەينى نوپزيان دەكر د و ناوى مستەفايان بە نەينى دينا. هەتا دواى ماوہيەك، وەحى هات كە « ئيوەش شير هەلكيشن و شەر بكەن! »

مستەفا كە « ئومى » پيندەلپين، لەبەر ئەو نايلپين كە توانايى بە سەر خەت و زانست دا نەبوو. يانى لەبەر ئەو پيندەلپين ئومى كە خەت و زانست و حيكەتى ئەو زگماك بوو، نەك فيركراو. كەسك كە رەقەم لە سەر قەمەر بدا، ئەو ناتوانئ خەت بنووسئ؟ لە عالەم دا چ هەيه كە ئەو نەيزانى؟ چونكە هەموو لەو فير دەبن.

ئەقلى جزوو دەبئ چ شتيكى سەيرى هەبئ كە ئەقلى كۆل نەيبئ؟ ئەقلى جزوو ئەو لپهاتوويەى نيه كە لەخۆيەو شتيكى نوئ ئيخترع بكا كە وەكى ئەو يا جنسى وەك ئەوى نەديبئ. ئەوہى كە خەلك نووسراوہيان نووسيوە و هەندەسەى نوئ و

بنیاتی نوڤیان ناوه، نووسراوهی نوڤی نین: جنسی ئەویان دیوه، لێی زیاد دهکهن. ئەو کهسانه‌ی که لهخۆوه نوڤی ئیختراع دهکهن، ئەوان ئەقلی کوللن. ئەقلی جزوو شیاوی بار هینانه، موحتاجه به ته‌علیم. ئەقلی کولل موعه‌لیمه، موحتاج نیه.

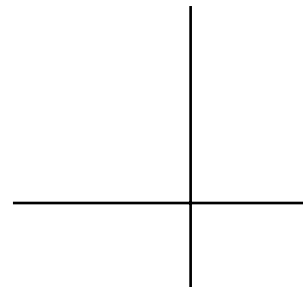
هه‌روه‌تر، ته‌واوی پیشه‌کان که پیشکنی، سه‌رچاوه و سه‌ره‌تاکه‌ی وه‌می بوه و له ئەنبیاوه فی‌ری بوون و ئەوان ئەقلی کوللن. هه‌کایه‌تی قالاو - کاتیک قابیل، هابیلی کوشته و نه‌یده‌زانی چ بکا، قالاو، قالاویکی کوشته و خاکی هه‌لکه‌ند و قالاوی تیدا ناشته و خاکی به سه‌ر داکرد. ئەو له‌و فی‌ره گوڤ هه‌لکه‌ندن و ناشتن بوو و هابیلی ناشته و هه‌روه‌تر ته‌واوی پیشه‌کان.

هه‌رک‌ه‌س که ئەقلی جزووی هه‌یه، موحتاجی فی‌ر بوونه و ئەقلی کولل دا‌هین‌ه‌ری هه‌موو شته‌کانه و ئەوان ئەنبیا و ئەولیا که ئەقلی جزوویان به ئەقلی کولل وه‌سل کردوه و بوته یه‌ک. بۆ وینه ده‌سته و پێ و چاو و گوڤ و ته‌واوی هه‌سته‌کانی مرۆف قابیلن که له دل و له ئەقل فی‌ر بن: پێ له ئەقل فی‌ره رویشتن ده‌بی، ده‌سته له دل و ئەقل فی‌ره گرتهن ده‌بی، چاو و گوڤ دیتن و بیستن فی‌ر ده‌بن. به‌لام ئەگه‌ر دل و ئەقل نه‌بن، ئەو هه‌ستانه هه‌یچ ده‌سته‌لاتیکیان ده‌بی و ده‌توانن کاریک بکه‌ن؟ نووکه، هه‌ر ئەوجو‌ره‌ی که ئەم له‌شه له‌چاو ئەقل و دل، پیس و خه‌سته و ئەوان له‌تيفن و ئەم پیسه به‌و له‌تيفه قایمه و ئەگه‌ر لوتف و ته‌ر و تازه‌یی هه‌یه له‌وه‌وه هه‌یه‌تی، بێ ئەو مه‌حته‌له و چه‌په‌له و پیسه و نا‌ره‌وايه، هه‌روه‌تر ئەقله‌کانی چووکیش له چاو ئەقلی کولل که‌ره‌سه‌ن، له‌و فی‌ر ده‌بن و له‌و فایده وه‌رده‌گرن و پیس و خه‌سته له‌چاو ئەقلی کولل.

یه‌ک‌یک گو‌تی « به‌هیممه‌ت یادمان بکه! ئەسل هیممه‌ته. ئەگه‌ر قسه نه‌بی، با نه‌بی، قسه فه‌رعه. »

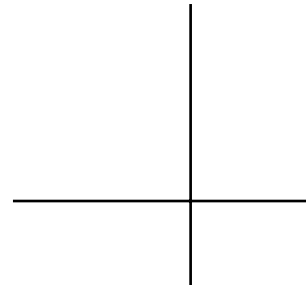
فه‌رمووی « نا‌خر، ئەم هیممه‌ته له‌عالمی رووحه‌کان بوو، به‌ر له‌عالمی له‌شه‌کان. که‌وايه ئیمه‌یان بۆ عالمی له‌ش له‌خۆوه هیناوه؟ ئەمه مه‌حاله. که‌وايه قسه به‌کاره و پر فایده. ده‌نکی قه‌یسی ئەگه‌ر ته‌نیا ناوکه‌که‌ی له‌زه‌وی بچینی، شتیک نا‌رووی. که به‌تویکله‌وه بیچینی، ده‌رووی. که‌وايه زانیمان رواله‌تیش به‌کاره.

نو‌ی‌ژیش له‌ده‌روون دایه، به‌لام ناچار ده‌بی به‌رواله‌تیش ده‌ریب‌ری و رکوع و سو‌جده بکه‌ی به‌نواندن، ئەوسا به‌هره‌ی لی‌وه‌رده‌گری و به‌ئامانج ده‌گه‌ی.

نوێژی روالهت کاتییه، دایم نیه. چونکه رووح عالمی ده‌ریایه، ئه‌و نه‌هایه‌تی نیه. له‌ش به‌ستین و ویشکاییه - ته‌نگه‌به‌ره و دیاریکراو. که‌وایه نوێژی دایم به‌س بۆ رووحه. که‌وایه رووح رکووع و سو‌جده‌ی هه‌یه، به‌لام به‌ روالهت. ئه‌و رکووع و سو‌جده‌یه ده‌بی ده‌برێ چونکه مانای پێوه‌ندیی به‌ رواله‌ته‌وه هه‌یه، هه‌تا هه‌ردووک پێکه‌وه نه‌بن فایده‌ی ناده‌ن.

ئه‌مه که ده‌لێی « روالهت فه‌رعی مانایه » و « روالهت ره‌عیه‌ته و دلّ پادشا » ئاخ‌ر ئه‌و ناوانه زیاد کراون. چۆن ده‌لێی ئه‌مه فه‌رعی ئه‌وه؟ هه‌تا فه‌رع نه‌بی، ناوی «ئه‌سل» کوا ده‌رده‌که‌وێ؟ که‌وایه ئه‌و ئه‌سلێ ئه‌م فه‌رعه‌یه و ئه‌گه‌ر فه‌رع نه‌با، ئه‌و خۆی ناوی نه‌ده‌بوو. که ده‌لێی ژن، ناچار پیاو پێویسته و که ده‌لێی ره‌ب، ناچار به‌نده پێویسته و که ده‌لێی حاکم، مه‌حکومێک پێویسته.

شهری یه کهم ده گه ل خۆ بکه!

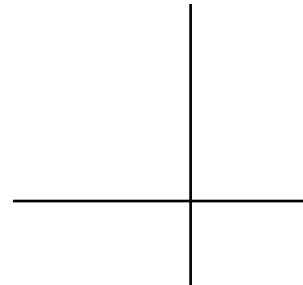
« ناوی ئەو لاوه چیه؟ »

« سه یفه ددین! »

فهرمووی « سه یف هه تا ده کالان دایه: ناکرێ ببینی چ سه یفیکه. سه یفه ددین ئەوهیه که بۆ دین شهر بکا و هه ولێ ئەو به ته واوه تی بۆ هه ق بی و خیر له خه تا بدۆزیته وه و هه ق له باتل جیا بکاته وه. ئیلا شهر یه کهم ده گه ل خۆی بکا و ئەخلاقێ خۆی خاوین بکاته وه. له خۆیه وه ده ست پێبکا و هه مو نه سیحه تان به خۆی بلێ - چونکه « ئاخر، تۆش به شهر ی، ده ست و پێت هه یه و گوێ و هۆش و چاو و زار. ئەنبیا و ئەولیاش که ده وله تیان ده ست که وت و به ئامانج گه یشتن، ئەوانیش به شهر بوون و وه ک من، گوێ و ئەقل و زمان و ده ست و پێیان هه بوو. چ مانایه کی هه یه که ئەوان رێ بدن و ده رگا بکه نه وه به لام بۆ من نا؟ گوێی خۆی بابدا و شه و روژ شهر ده گه ل خۆی بکا که « تۆ چت کردوه و له تۆوه چ شتیکی رووی داوه که قه بوول ناکرێی؟ » هه تا ببیته سه یفو ل لا و زمانی هه ق.

بۆ وینه، ده که س ده یانه وی بچنه نیو مائیکه وه. نو که س رێ دهن و که سیک له ده رێ ده مینیته وه و ریی نادن. بێشک ئەو که سه لای خۆی بیر ده کاته وه و ده نالینێ که « سه یره! من چم کردوه که رێیان نه دامه ژوور؟ چ بی ئە ده بییه کم کردوه؟ » ده بی که تاوان بخاته سه ر خۆی و خۆی به تاوانبار و بی ئە ده ب بزانی، نه ک ئەوه که بلێ « ئەوه هه ق ده گه لم ده یکا، من چ بکه م؟ ویستی ئەو وه هایه، ئەگه ر ویستبای ریی ده دام » - ئەم کینایه ته جوین دانه به هه ق و شیر وه شاندن له هه ق. که وایه، به م مانایه « سیف علی الحق - ه » نه ک « سیف الله ».

هه قته عالا بیه رییه له خزم و که س و کار. هیچ که س ریی ده و نه که وت، ئیلا به به ندایه تی نه بی. مومکین نیه که بلێی ئەو که سه ی که ریی ده هه ق که وت، له من خزمتر و ناسیاوتر و هی ئەوتر بوو له من. که وایه نزیکایه تی ئەو ناگونجی، ئیلا به به ندایه تی نه بی. ئەو « معطی علی الاطلاق - ه »، داوینی ده ریای پر له گه وه هر کرد و درکی به جلی گول داپۆشی و رووح و حه یاتی به خشی به مشتیک خاک، بی غه رز و پێشینه یه ک و ته واوی به شه کانی عاله م به ره بیان لێ برد.

کەسێک کە ببیسی له فلانه شار کە ریمیک هەیه کە له رادهبەر دهبەخشیتەوه و خێر دهبەخشیتەوه، بەو هیوایه بۆ وێ دەچێ کە بەهره‌ی لیوه‌رگری. کەوايه چونکه خه‌لاتی هه‌ق وه‌ها ناوبانگی ده‌رکردوه و هه‌موو عاله‌م ناگاداری له‌تفی ئه‌ون، بۆچ گه‌دایی لیته‌که‌ی و ته‌ماحی خه‌لات و به‌خشینه‌وه‌ت لیته‌به‌ی؟ ته‌وه‌زه‌لانه دابنیشی کە « ئه‌گه‌ر ئه‌و ده‌یه‌وێ، با خۆی به‌مداتی! » و هیچ داوا نه‌که‌ی. سه‌گ کە ئه‌قل و هزری نیه، کاتیک برسی بێ و نانی نه‌بی، دیته‌ لای تۆ و کلکی ده‌جوو‌لیته‌وه - یانی « نام ده‌یه! - کە من نام نیه و تۆ هه‌ته. » ئه‌وه‌نده ده‌زانێ. ئاخ‌ر تۆ له سه‌گ که‌متر نی - کە ئه‌و به‌وه رازی نابێ کە له سه‌ر خۆله‌میش وه‌رکه‌وێ و بلی کە « ئه‌گه‌ر ده‌یه‌وێ، خۆی نام بداتی. » ده‌لايته‌وه و کلک ده‌جوو‌لیته‌وه. تۆش کلکت بجه‌و‌لیته‌وه و له هه‌ق بخوازه و گه‌دایی لیته‌که‌! - کە لای وه‌ها به‌خشینه‌ریک گه‌دایی کردن گه‌لێک مه‌تووبه. کە به‌ختت نیه، له کەسێک به‌خت بخوازه کە خواهنی به‌خته و خواهنی ده‌وله‌ت.

هه‌ق گه‌لێک له تۆ نزیکه. هه‌ر بێر و فکریکی ده‌که‌یه‌وه، ئاو ناگاداره - چونکه ئه‌و بێر و خه‌یاله ئه‌وه کە بوونی ده‌دات و له به‌رابه‌ر تۆی راده‌گری. ئیلا له به‌ر نزیکي زۆر، ناتوانی ببینی. بۆ سه‌یره! - هه‌ر کاریکي کە ده‌که‌ی، ئه‌قلی تۆ ده‌گه‌ل تۆیه و له‌و کاره دا ده‌ستی هه‌یه و هیچ ئه‌قل نابینی. هه‌رچه‌ند به شوینه‌وار ده‌یبینی، ئیلا زاته‌که‌ی ناگرێ ببینی. بۆ وینه کەسه‌یک ده‌چیته‌هه‌م، گه‌رم دادێ، ده‌چیته‌هه‌ر لایه‌کی هه‌مام، ناگری ده‌گه‌له‌ و له‌به‌ر تینی ناگر گه‌رمای ده‌بی، به‌لام ناگر نابینی. کاتیک بپته‌ ده‌ر و بچیته‌ توونخانه ناگر به‌ ئاشکرا ده‌یبینی و ده‌زانێ کە به‌ ناگر گه‌رم داها‌توه، ده‌زانێ کە تینی هه‌مامیش له ناگره‌وه بوه. وجوودی به‌شه‌ریش هه‌مامیکي سه‌مه‌ره‌یه، له‌و دا تینی ئه‌قل و رووح و نه‌فس، هه‌مووی هه‌یه. ئیلا کاتیک له هه‌مامی وجوود بییه ده‌ر و روو ده‌و دونه‌یا بکه‌ی، به‌ ئاشکرا زاتی ئه‌قل ببینی و چاوت به‌ زاتی نه‌فس و زاتی رووح بکه‌وێ، تیده‌که‌ی کە ئه‌و زیه‌که‌ی و تیگه‌یشتنه له‌به‌ر تینی ئه‌قل بوه - به‌ ئاشکرا و ئه‌و مه‌کر و فری و فیله له نه‌فسه‌وه بوه و حه‌یات به هۆی رووحه‌وه بوه. - به‌ ئاشکرا زاتی هه‌رکامیان ده‌یبینی. به‌لام مادام له هه‌مام دای، ناگر ناگرێ به‌ چاو ببینی، ئیلا به شوین داخستنی ده‌بندری. وه‌ها کە کسه‌یک قه‌ت ناوی ره‌وانی نه‌دیوه، ئه‌و به‌ چاوی به‌ستراو ده‌ ئاو باوین، شتیکی ته‌ر و نه‌رم له له‌شی بدا، به‌لام نه‌زانێ کە چیه. کە چاوی بکه‌نه‌وه، به‌ ئاشکرا ده‌زانێ کە ئاو بوه. له‌ پێشدا به شوین داخستنی ده‌یزانی، ئیستا زاتی ده‌یبینی.

که‌وايه گه‌دایي له هه‌ق بکه و حاجه‌تی لێخ‌وازه - که هیچ زایه نابێ.

له سه‌مه‌رقه‌ند بووین. خاره‌زمشا، سه‌مه‌رقه‌ندی گه‌مارۆ دابوو و له‌شکری کێش‌ابوو، شه‌ری ده‌کرد. له‌و گه‌ره‌که، کچیکی لێبوو گه‌لێک خاوه‌ن جه‌مال، وه‌ها که له‌و شاره‌ دا هاوتای نه‌بوو. هه‌رده‌م، ده‌میست که ده‌یگوت « خودایا، که‌ی ره‌وايه که من بده‌یه ده‌ست زالمان؟ ده‌زانم که قه‌ت به ره‌وای نابینی و باوه‌رت پیده‌که‌م. »

کاتیک شاریان تالان کرد و هه‌موو که‌سیان به دیل ده‌برد و که‌نیزه‌کانی ئه‌و ژنه‌یان به دیل ده‌برد، ئه‌و هیچ نازاریکی پینه‌گه‌یشت و سه‌ره‌رای ئه‌و هه‌موو جوانییه، که‌س چاوی له‌و نه‌ده‌کرد.

هه‌تا بزانی که هه‌رکه‌س خۆی به هه‌ق بسپێری، له به‌لا به دوور ده‌بی و سه‌لامه‌ت ده‌میخته‌وه و حاجه‌تی هه‌چکه‌س له چه‌زرتی ئه‌و دا زایه نه‌بوه.

ده‌رویشیک مندالی خۆی فێر کردبوو که هه‌رچی ده‌ویست، باوکی ده‌یگوت که «له خودات بوئی!» چونکه ده‌گریا و داوای ئه‌و شته‌ی له خودا ده‌کرد، ئه‌وده‌م شته‌که‌ی بو‌ حازر ده‌کرد.

هه‌تا به‌مجۆره گه‌لێک سه‌ل تێپه‌ری. روژیک منداڵ به‌ ته‌نی له ماڵ بوو، ئیشتیای هه‌لیمی کرد، وه‌ک عاده‌تی پێشوو گوتی « ئیشتیام له هه‌لیمه!»

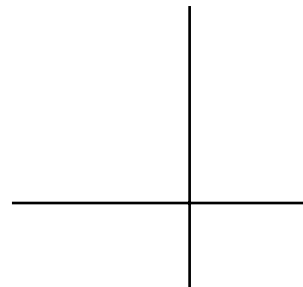
له نه‌کاو، قاپیک هه‌لیم له غه‌یبه‌وه حازر بوو. منداڵ تیر خواردی.

کاتیک دایک و باوک هاتنه‌وه گوتیان « چت ناوئی؟ »

گوتی « ئاخر، داوای هه‌لیمم کرد و خواردم. »

باوکی گوتی « ئه‌له‌مه‌لای که به‌م په‌یه‌ گه‌یشتی و باوه‌ر و بڕوات به هه‌ق قه‌وه‌تی گرت. »

دایکی مریه‌م کاتیک مریه‌می زاند، نه‌زری کردبوو ده‌گه‌ل خودا که ئه‌و وه‌قفی مائی خودا بکا و هیچ کاریکی دیکه‌ی پینه‌کا. له گۆشه‌یه‌کی مزگه‌وتی دانا. زه‌که‌ریا ده‌یه‌ویست پێی‌ابگا و ئه‌وانی دیکه‌ش ده‌یان‌ه‌ویست. کیشه له نیوانیان دا په‌یدا بوو.

ئەو سەردەمە، عادەت وەها بوو کە هەرکەس دارێک دە ئاو باوین، داری هەرکەس لە سەر ئاو بمینیتەوه، ئەو شتە هی ئەو دەبێ. بە هەلکەوت فالی زەکەریا راست دەرچوو. گوتیان « هەقی خۆیتە. »

زەکەریا هەمووی روژێ تەعامێکی بۆ دەبرد. لە گۆشەیی مزگەوت لە جنسی ئەو تەعامەیی چاو پێدەکەوت. گوتی « ئەی مریەم، ئاخر، وەسی تۆ منم. ئەوەی لە کوپیی دینی؟ »

گوتی « کاتێک موحتاجی تەعام بم هەرچی بخوازم، هەفتەعالا دەینێرێ. »

کەرەم و رحمەتی ئەو بێنەهایەتە و هەرکەس بریوا پێکرد، هیچ زایە نەبوو.

زەکەریا گوتی « خودایا، لەبەر ئەوە کە حاجەتی هەمووکەس پێکدینی، منیش ئارەزوویەکم هەیه، وەدی بێنە و مندالێکم بدەیه کە دۆستی تۆ بێ و بێ هاندانی من نزیکایەتی دەگەلت هەبێ و خەریکی تاعەتی تۆ بێ! »

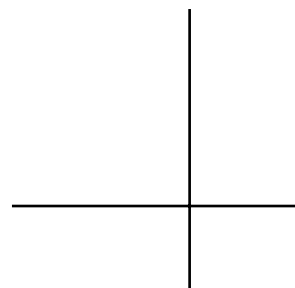
هەفتەعالا یەحیای هینا وجود - سەرەرای ئەوە کە باوکی پشتی چەما بوو و زەعیف ببوو و دایکی کە بە جحیلێ نەدەزا و گەلێک پیر بوو، چوو دە حەیزەوه و زگی پر بوو.

هەتا بزانی کە هەمووی ئەوانە، لای دەستەلاتی هەق، بیانوویە و هەموو لەوهویە و حاکی موتڵەق لە شتەکان دا ئەوه.

ئیماندار کەسیکە کە بزانی لە پشت ئەم دیواره کەسیکە کە یەکبەیهک ئاگاداری حالی ئیمەیه و دەیبینی - هەرچەند ئیمە ئەو نابینین - و ئەمەیی لی یەقینە. بە پێچەوانەیی ئەو کەسە کە دەلی « نا - ئەوانە هەمووی حەکایەتن. » و باوەر ناکا. روژێک دابی کە چون گوێچکەیی بابدەن، پەشیمان بێتەوه و بلی « ئاخ، خراپم گوت و خەتام کرد! کەچی هەمووی هەر ئەو بوو. من ئەوم رەد دەکردهوه. »

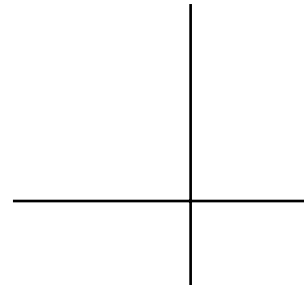
بۆ وینە تۆ دەزانی من لە پشت دیوارم و رەباب لێدەدەیی. بێشک راناوەستی و دەبێژەنی - چونکە رەبابژەنی.

ئەم نوێژەش، ئاخر، بۆ ئەوە نیە کە هەموو روژێ هەستیەوه و رکوع و سوجدەیی بکەیی، ئیلا غەرز لەمە ئەوهیه کە دەبێ ئەو حالەتەیی کە لە نوێژ دەردەکەوێ، هەمیشە دەگەل تۆ بێ: ئەگەر لە خەو دابی و ئەگەر بەخەبەر بی و ئەگەر بنووسی و ئەگەر

بخوینیهوه، له هه‌موو حالێک دا، خالی نه‌بی له یادی هه‌ق. که‌وایه ئه‌و گوتن و خامۆشیی و خواردن و خه‌وتن و توورهبیی و عه‌فو و هه‌موو حاله‌کان، گه‌رانی ئاشه که ده‌گه‌رێ. بێشک ئه‌و گه‌رانه‌ی ئه‌و له‌به‌ر ئاوه، چونکه خۆی بێ ئاویش به تاقی کردۆته‌وه. که‌وایه ئه‌گه‌ر ئاش ئه‌و گه‌رانه له خۆوه بپینێ، عه‌ینی جه‌هل و بێخه‌به‌رییه. که‌وایه ئه‌و گه‌رانه مه‌یدانی ته‌نگه، چونکه ئه‌حوالی ئه‌و عاله‌مه‌یه. به هه‌ق بناڵه که « خودایه، جگه له‌و خول و گه‌رهم، گه‌رێکی دیکه‌ی - رووحانیم - بده‌یه! چونکه هه‌موو حاجه‌تیک لای توو حاسل ده‌بی و که‌رهم و ره‌حمه‌تی توو له سه‌ر جه‌میعی بوونه‌وه‌ران عامه. »

که‌وایه حاجه‌ته‌کانی خۆت ده‌مه‌به‌ده‌م باس بکه و بێ یادی ئه‌و مه‌به - که یادی ئه‌و قه‌وه‌ت و په‌ر و بال ده‌دا به مه‌لی رووح. ئه‌گه‌ر ئه‌و ئاواته کولیه حاسل بوو، نووری عه‌لا نووره. به هه‌ر حال، به یاد کردنی هه‌ق، که‌م که‌م ده‌روون رووناک ده‌بی و توو له عاله‌م ده‌به‌رێیه‌وه. بۆ وینه هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که مه‌لیک بیه‌وێ بۆ ئاسمان بفرێ، هه‌رچه‌ند ناگاته ئاسمان، به‌لام ده‌مه‌به‌ده‌م له زه‌وی دوور ده‌که‌وتیه‌وه و له مه‌له‌کانی دیکه سه‌رتر ده‌که‌وێ. یا بۆ وینه هۆقه‌یه‌که میسکی تیدابی و زارکی ته‌نگ بێ. ده‌ستی تیده‌نی، ناتوانی میسکی لیده‌ربینی، ئیلا که ده‌ست بۆنخۆش ده‌بی و لوتت پێخۆش ده‌بی. که‌وایه یادی هه‌قیش وه‌هایه: هه‌رچه‌ند به زاتی ناگه‌ی، به‌لام یادی له سه‌ر توو شوین داده‌خا و گه‌لیک فایده له زیکری ئه‌و پێکدێ.

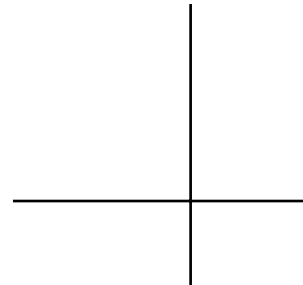
ئەقل ئەوێه هەمیشە بێقەرار و نائارام بێ!

گوتمان بە مەولانا « فلانی ئارەزووی کردووە کە ئێوێه ببینی و دەیگوت کە دەمەوێ خوداوهندگار ببینم. »

خوداوهندگار فەرمووی کە « خوداوهندگار ئەم ساعەتە نابینی بە هەقیقەت. چونکە ئەوێه کە ئەو ئارەزووی دەکا کە « خوداوهندگار ببینم » ئەوێه دەمامکی خوداوهندگار بوو. خوداوهندگار ئەم ساعەتە، بێ دەمامک نابینی.

هەرۆتر، گشت ئارەزووکەن و خوشەوێستییهکان و مەحەببەتەکان و بەزەییەکان کە خەڵک هەیانە، بە باوک و دایک و دۆستان و ئاسمانەکان و زەوییهکان و باغەکان و هەیوانەکان و عێلمەکان و عەمەلەکان و تەعامەکان و شەرابەکان، هەموو ئارەزووی هەقیان هەیه و ئەو شتەکانە هەمووی دەمامکن. کاتیک لەم عالیە تێپەرن و ئەو شایە بێ ئەم دەمامکانە ببینن، تێدەگەن ئەوانە هەموو دەمامک و روپۆش بوون، مەتلووێهەکیان لە راستی دا ئەو یەک شتە بوو: هەموو گیر و گرتەکانیان چارەسەر دەکرێ و هەموو پرسیار و موشکلیک کە دە دلیان دابوو و لای دەبیسن و هەموو ئاشکرا دەبن. و لای هەقیش وەها نابێ کە هەر موشکلیک جیا جیا و لام داتەوێ: بە و لامیک، تەواوی پرسیارەکان بە جارێک دەردەکەوێ و موشکیل حەل دەبێ. وەها کە لە زستان دا، هەرکەس دە جل و دە کەوڵ و دە کورسی و دە ئەشکەوتیکی گەرم خزیبێن و پەنایان گرتبێ و هەرۆتر، تەواوی درەخت و گیایەکان و غەیرە، لە ژاری سەرما بێ بەرگ و بەر بوون و جلەکانیان بردۆتە دەروون و شار دوویانەتەوێ هەتا سەرما زیانیان پێنەگەیهنێ. کاتیک بەهار و لای ئەوان بە ئاشکرا بفرموی، تەواوی پرسیارە جۆراوجۆرەکانی ئەوان، لە ئەحیا و نەبات و مەوات، بە جارێک، حەل دەبێ و ئەو سەبەبانە لا دەچن و هەموو سەر دەردەکیشن و دەزانن کە هۆی ئەو بەلایانە چ بوو.

هەقتە عالی ئەو دەمامکانە بۆ مەسلەحەت خولقاندووە - کە ئەگەر جەمالی هەق بێ دەمامک روو دەربخا، ئێمە تاقەت ناهێنین و بەهرە ئێوێه ناگیرین. بە هۆی ئەو دەمامکانە، یارمەتی و سوود وەردەگیرین. ئەم هەتاوێ دەبینی کە لەبەر شوقی دەروین و دەبیین و چاک و خراب لیک دەکەینهوێه و پێی گەرم دەبینهوێه و درەختەکان و

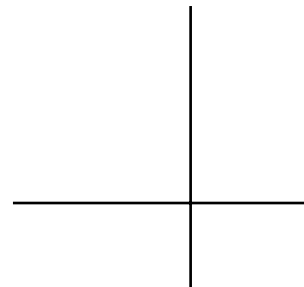

باغهكان بهرى پێدهگرن و میوهكانى كآل و ترش و تال به تینى ئەو دهگهن و شیرین دهبن، كانهكانى زێر و زێو و لهعل و یاقووت لهبهر شوپن داخستنى ئەو دهردهكهون؟ ئەگەر ئەم ههتاوه كه ئەوهنده قازانچ دهگهیهنئى، نزیكتر بپتهوه ههچ قازانجى نابى و بگره ههموودهكهوئى، پر درمخت و پر گول و شیناورد و رازاوهى دهكا و كاتىك بى دهمامك خو دهربخا، سهر و ژیر و زهره زهرهى دهكا.

پرسیاركهريك پرسىارى كرد كه « ئاخر، له زستانیش دا ههر ئەم ههتاوهیه؟ »

گوئى « غههزمان لیره نموونه هینانهوهیه. هاووینه شتیكى دیکهیه و نموونه شتیكى دیکه. ههچهند ئەقل به راستى لهو شته ناگا، بهلام ئەقل كهى له ههول دان دههستى؟ ئەگەر ئەقل دهست له ههول بهربدا، ئەوه ئەقل نیه. ئەقل ئەوهیه كه ههمیشه، شهو و روژ، بيقهرار و ناآرام بى بو فكر و ههول و تیکۆشان له تیگهیشتنى خودا - ههچهند پهى پینابهن و شیاوى تیگهیشتن نیه.

ئەقل ههروهك پهروانهیه و مهعشوق وهك شههه. ههچهند پهروانه خوئى له شههه بدا دهسووتى و دهفهوتى، بهلام پهروانه ئەوهیه كه ههچهند بسووتى و نازارى پینگا، له شههه ئارام نهگرئى. ئەگەر چهیوانىك ههبى وهك پهروانه و له شوقى شههه ئارام بگرئى و خو به شوقى دانهدا، ئەوه پهروانه نیه. ئەگەر پهروانهش خو له شوقى شههه بدا و پهروانه نهسووتى، ئەویش شههه نیه. كهوايه مرؤفیش كه له ههق ئارام بگرئى و ههول نهدا، ئەو مرؤف نیه و ئەگەر بتوانى له ههقیش بگا، ئەویش ههق نیه. كهوايه مرؤف ئەوهیه كه بهتال له ههول نیه و به دهورى نوورى ههق دا دهگهپئى، بى ئارام و بيقهرار، و ههقیش ئەوهیه كه مرؤف بسووتینى و بفهوتینى و ههچ ئەقلایك پهى پینهبا.

ئاوینە بی نەقشە - نەقشیک لە ئاوینە دەرکەوئ، نەقشی غەیرە!

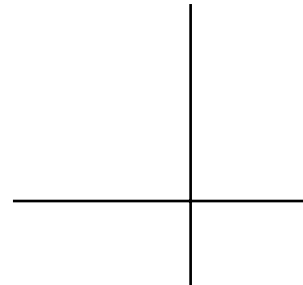
ئەمیر پەرمانە گوتی که « مەولانا بەهائەددین وەلەد بەر لەوێی که خوداوەندگار روو دەرخوا، عوززی بەندەیی دەخواست که: مەولانا لەبەر ئەووە حوکمی کردووە که ئەمیر نەپەتە زیارەتی من و دلی نەپەشی که ئیمە حالەتی جۆراوجۆرمان هەپە. حالەتیک قسە دەکەم، حالەتیک نایکەم، حالەتیک خەمی خەلک، حالەتیک گۆشەنشینی و خەلۆ، حالەتیک نوقم بوون و سەر سوپمان. نەکا ئەمیر لە حالەتیک دا بی که نەتوانم دلی بدەمەووە و دەر فەتم نەبی که دەگەلی قسە بگۆرمەووە و بدویم. کەواپە وا باشترە ئیمە که دەر فەتمان هەبوو و توانیمان بە دۆستان رابگەین و قازانجیان پێبگەپەنین، ئیمە بچین و دۆستان زیارەت بکەین. »

ئەمیر گوتی: مەولانا بەهائەددینم ولام داووە که « من لەبەر ئەووە نایەم که مەولانا بە من رابگا و بمدوینێ، بەلکە لەبەر ئەووە دیم که سەر بەرز بێم و لە ریزی بەندەکان دایم. لەمانەیی که هەتا ئیستا روویان داووە، یەکیان ئەمەپە که مەولانا سەرقال بوو و رووی خۆی نەتواند و هەتا دەرنگانیک لە چاوەروانی دا رایگرتم هەتا تیبگەم که ئەگەر موسلمانان و پیاوچاکان دینە بەر دەرگای من، چاوەروانیان رادەگرم و زوو رییان نادەم، وەها سەخت و دژوارە. مەولانا تالایی ئەووەی پێ چێژتم و منی ئەدەب کرد هەتا دەگەل هی دیکە وانەکەم. »

مەولانا فەرمووی « نا، بەلکە ئەووەی که من ئیووم چاوەروان راگرت، عەینی عینایەت بوو.

دەگێرنەووە که هەقتەعالا دەفەرمووی که « ئەی بەندەیی من، حاجەتی تۆم لە حالەتی دوعا و نالە دا زوو وەدیدینا، بەلام دەنگی نالەیی تۆم پێخۆشە. لەبەر ئەووە وەدی هاتنی وە دەرنگی دەکەوئ هەتا زۆر بنالی - چونکە دەنگ و نالەیی تۆم پێخۆشە. »

بۆ وینە، دوو گەدا هاتنە بەر دەرگای کەسیک: یەکیان خۆشەویست و لە سەر دلان، ئەوی دیکە گەلیک رەزاگران. خاوەنمال بە غولامەکان دەلی که « زوو، دەستبەجی، پەنجەپەک نان بەن بەو رەزاگرانە هەتا لەبەر دەرگای ئیمە ئاوارە بی! » و ئەوی دیکە که خۆشەویستە وەعدەیی دەداتی که « هێشتا چێشت پێنەگەپووە، سەبەر

بگره ههتا بگا و بکولێ. »

زۆرم پێخۆشه دۆستان ببینم و تیرتیر چاویان لیکم و ئەوانیش له من. چونکه ئەگەر لێره دۆستانی خاوهن گهوههر یهکتریان باش باش دیتبێ، لهو عالمه که ههشر بکرین، ناسیاوییان پتهوتر دهبی و یهکتتر زوو دهناسنهوه و دهنانن که ئیمه له داری دونیا پیکهوهبووین و پیک خۆش دهبنهوه. چونکه مرۆف یاری خۆی زوو بزر دهکا. نابینی لهم عالمه دا که دهگهڵ کهسیک بوویه دۆست و گیانی گیانی و لای تو یوسفیکه، به کردهوهیهکی ناحهز له بهر چاوت دهکهوێ و ئەو بزر دهکهی و روخساری یوسفی دهبیته گورگ؟ ههه ئهوهی که به یوسف دهدیت، نووکه وهک گورگی دهبینی. هههچهند که روخساری نهگۆراوه و ههه ئهوهیه که دهدیت، بهم ئاکاره دهرخراوهی بزرت کرد. سبهی که ههشری دیکه سهههلبدا و ئەم زاته بیته زاتیکی دیکه، ئەگهه ئهوت باش نهناسیبی و باش باش نهچووویه نیو زاتی ئهوهوه، چلۆن دهتوانی بیناسیهوه؟

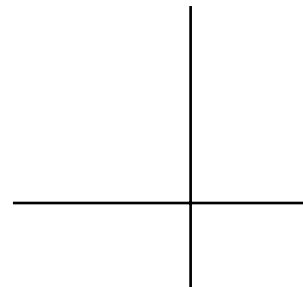
ئاكام: دهبی یهکتتر باش باش ببینن، لهو سفهته چاک و خراپانهی که ده ههه مرۆفیک دا رۆنراوه، تیپهپن و بچه نیو زاتی ئهوهوه و باش باش ببینن - چونکه ئهو سفهتانهی که خهک له یهکتتری ههلهدهن، سفهتهکانی ئهسلێ ئهوان نین.

ههکایهتیکیان گێراوه. کهسیک گوتی که « من فلانه پیاوهی باش دهناسم، نیشانهکانی ههلهدهم؟ »

گوتیان « فهرموو! »

گوتی « کهرداری من بوو، دوو گای رهشی ههبوو! »

نووکه، ئیستاش، بهم پێودانهیه. خهک دهلێن که « فلانه دۆستمان دیت و دهیناسین. » و ههه نیشانهیهک که دهیدهن وهههیه که ههکایهتی دوو گای رهشی دابی. ئهوه نیشانهی ئهو نیه و ئهو نیشانه به کهلکی ههچ نایه. نووکه، دهبی له چاکه و خراپهی مرۆف تیپهپن و له زاتی ئهو رۆبچن که چ زات و چ گهوههریکی ههیه - چونکه ئهوهیه دیتن و ناسین.

خه لکم لا سهیره که ده لاین « ئەولیا و ئاشقانی عالەمی لامهکان - که جیگایهکیان
 نیه و دیمه نیکیان نیه و بی وینه و چلۆنایهتین - چلۆن ئەشقبازیی دهکەن و یارمهتی
 و هیزی لیوهردهگرن و شوینیان له سههه دادهخا؟ »

ئاخر شهوورۆژ بهوهوه خهریکن. ئەو کهسهی که کهسیکی خوش دهوێ یارمهتی
 لیوهردهگری. ئاخر ئەو یارمهتییه له لوتف و بهخشین و زانست و زیکر و فیکر و
 شادیی و خهمی ئەو وهردهگری و ههموو ئەوانه هی عالەمی لامهکانن و ئەو
 پهیتاپهیتا له مانایانه یارمهتی وهردهگری و شوینی له سههه دادهخا و پیتی سههیر
 نیه، بهلام پیتی سههیره که چۆن ئاشقی عالەمی لامهکان دهبن و یارمهتی لیوهردهگرن.

حهکیمییک مونکیری ئەو مانایه بوو. رۆژیک ئازاری گرت و کهوت و ئازارهکی
 زۆری کیتشا. ههکیمیکی ئیلاهی چوه زیارهتی. گوتی « ئاخر، چ دهخواری؟ »

گوتی « سلامهتی! »

گوتی « سیمای ئەم سلامهتییه بلی بزانه چۆنه، ههتا بتدهمی! »

گوتی « سلامهتی سیمای نیه و بی وینهیه. »

گوتی « نووکه، ئەگهه سلامهتی بی وینهیه، چۆنی داوا دهکهی؟ ئاخر، بلی که
 سلامهتی چیه؟ »

گوتی « ئەوه دهزانم که کاتیک سلامهتی بی، هیژم دیتهوه بهر و قهلهو دهبم و
 سوور و سپی ههلهگهه ریم و تازه دهبمهوه و دهپشکویم. »

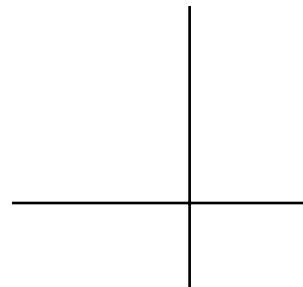
گوتی « من له نهفسی سلامهتی دهپرسم، زاتی سلامهتی چیه؟ »

گوتی « نازانم، بی وینهیه. »

گوتی « ئەگهه ببیه موسلمان و له مهزهه بی یهکهم وهرگه پیتی، چارهت دهکهم و
 ساغت دهکهمهوه و سلامهتییت دهدهمهوه! »

له مستهفایان پرسی که « سههه رای ئەوه که ئەم مانایانه بی وینهن، بهلام به
 هۆی سیمای دهگری لهو مانایانه فایده وهرگرین؟ »

فهرمووی « ئەوهش سیمای ئاسمان و زهوی! به هۆی ئەم سیمایه، فایدهی
 وهربگره لهو مانا کولییه! »

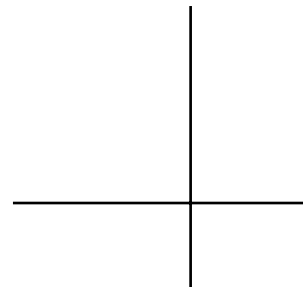
که گهشتی چه رخی فهلهک و بارینی هه ورهکان له کاتی خۆی دا و هاوین و زستان و ئالوگۆری رۆژگار دهبینی، هه مووی به پیتی سهواب و حکمهت؟ ئاخر، ئه و هه وره جه ماده چ دهزانی که دهبی به وهختی خۆی بباری؟ و ئه م زهوییه دهبینی چلۆن دانیک وه خۆ دهگری و ده هیندی ده داته وه؟ ئاخر، ئه وه که سیک دهیکا. ئه و ببینه به هۆی ئه م عالمه و یارمهتی لیوه رگره! هه ر ئه و جوۆری که له قالبی مرۆف یارمهتی وهردهگری، له مانای مرۆف، له مانای عالمه، یارمهتی وهریگره، به هۆی روالهتی عالم!

که پیغه مبه ر مهست ده بوو و له خۆوه قسهی دهکرد، دهیگوت « قال الله! » ئاخر، له روانگهی روالهتی زمانه وه دهیگوت ئه و، به لام ئه و ده ئارا دا نه بوو. و پۆر له راستی دا، هه ق بوو. چونکه ئه و یه که می خۆی دیتبوو که چهنده قسه نه زان و بیخه به ر بوو، نووکه وه ها قسه یه کی لیده زنی، ده زانی که هه ر ئه وه ی یه که م نیه، ئه وه دهسته لاتی هه قه. وه ها که مسته فا خه به ری له پیشووی خۆی ده دا، چه ندین هه زار سال، له ئاده م و ئه نییای رابوردوو هه تا ئاخری چاخی عالم که چ ده بی و عه رش و کورسی و خه له و مه له. و جوودی ئه و هی دوینی بوو. بيشک ئه م خه به رانه، و جوودی دوینی سازکراوی ئه و نهیده گوت. سازکراو چۆن خه به ر له قه دیم ده دا؟ که وایه ده رکهوت که ئه و نهیده گوت، هه ق دهیگوت.

هه ق له دهنگ و قسه ببه رییه. قسه ی ئه و له ده ره وه ی وشه و دهنگه. به لام قسه ی خۆی له هه ر دهنگ و وشه یه ک و له هه ر زمانیک که بیه وی، هه لیده ریژی. له ریگا کان کاروانسه رایان ساز کردوه، له سه ر هه وزه کان پیای به ردین یا مه لی به ردینیان دامه زاندوه که ئا و له زاریان دیته ده ر و ده ریژته هه وزه وه، هه ر ئاقلیک ده زانی که ئا و له زاری مه لی به ردین نایه ته ده ر، له شوینیکی دیکه وه یه.

که ده ته وی که سیک بناسی، وه قسه ی بینه! له قسه ی ئه و، ئه و ده ناسی به لام ئه گه ر ریگر بی و که سیک پیگوتبی که « پیاو له قسه وه ده ناسن » ئه و قسه که ی راده گری، هه تا نه یناسنه وه.

ههروهک ئه و رووداوه ی که مندال له سارا به دایکی گوت که « له شهوی تار دا

رهشاییهکی بهسام، وهک دیو روو دهردهخا و زهندهقم دهچی. «

دایک گوتی که « مهترسه! که ئەو سیمایهت دیت، به جهرگهوه شالایوی بۆ بهره!
بۆت دهردهکهوئێ که خهیاڵه. »

گوتی « دایه! ئیدی ئەگهر ئەو رهشاییهش دایکی وههای پیگوتبێ، من چ بکهم؟ »
نووکه، ئەگهر بهویان گوتبێ که « قسه مهکه، ههتا دهرنهکهوی » من چۆن
بیناسمهوه؟

گوتی « له حوزووری ئەو دا بیدهنگ به و خۆتی پی بسپییره و سهبر بگره!
لهوانهیه وشهیهک له زاری دهرپهڕێ و ئەگهریش نههاته دهر، لهوانهیه له زمانی تۆوه
دهرپهڕێ بهبی ویستی تۆ، یا له میشکی تۆ دا قسه و بیریک دهرکهوئێ، لهو بیر و
قسهیهیه پهی به حالی ئەو بهری. چونکه ئەو شوینی له سهر تۆ داناوه و ئەمهش
وینهکهی ئەوه، ئەحوالی ئەوه که له دهروون تۆ دا پهیدا بوه. »

شیخ مهحهممهدی سههرهزی له نیوان مریدهکانی دانیشتبوو. مریدیک ئیشتیای
بریانی کردبوو. شیخ ئیشارهی دا که « بریانی دهوئێ، بۆی بین! »
گوتیان « شیخ، چۆنت زانی که ئەو بریانی دهوئێ؟ »

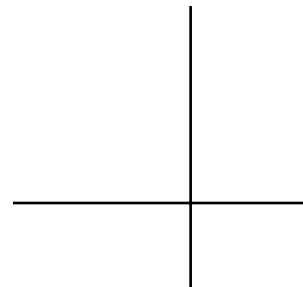
گوتی « چونکه سی ساڵه که من ویستیکم نهبوه و خۆم له ههموو ویستیک خاوین
کردۆتهوه و پاکم، ههروهک ئاوینهیهکی بی نهقش، ساف و سادهم. کاتیک بریانی
هاته نیو بیرى منهوه و ئیشتیام کرد و لیم پیویست کرا، زانیم که ئەوه هی فلان
کهسهیه. »

چونکه ئاوینه بی نهقشه. ئەگهر نهقشیک له ئاوینه دهرکهوئێ، نهقشی غهیره.

عهزیزیک چلهنشین بوو بۆ داواى مهبهستیک. دهنگی غهیبی هات که « وهها
مهبهستیکی بهرز به چله پیکنایه. له چله دهرکهوه، ههتا نهزهری گهورهپیاویک وه تۆ
کهوئێ، ئەو مهبهستهت پیکدی! »

گوتی « ئەو گهورهیه له کوئێ بدۆزمهوه؟ »

گوتیان « له مزگهوتی جامعە! »

گوټی « له نښو ئه وهه موو خه لکه، ئه وه چوڻ بناسمه وه که کامه یانه؟ »

گوټیان « برۆ ئاو بگیره! ئه وه تو ده ناسیتته وه و نه زه رت لیده کا . نیشانه ش ئه وه بی که هه ر چاوی به تو بکه وی گۆزه ت له ده ست به ربیه وه و بیهۆش بی، بزانه که ئه وه نه زه ری لیکردوی . »

وهه ی کرد . گۆزه ی پر له ئاو کرد و بوو به ئاوگیری جه ماعه تی مزگه وت و به نښو ریزه کان دا ده گه را . له پر، حاله تیکی تیدا پیکهات، نه عه ره ته یه کی لیدا و گۆزه له ده ستی که وت و بیهۆش له گۆشه یه که مایه وه .

خه لک، هه موو رویشتن . که وه خو هاته وه، خو ی به ته نیا دیته وه . ئه وه شایه که نه زه ری لیکردبوو له وی نه دیت، به لام به مه به ستی خو ی گه یشتبوو .

خودا پیایوی وهه ی هه ن که له به ر راده ی گه وره یی و غه یره ت، روو له هه ندیک ده رناخه ن . به لام داواکاران ده گه یه نیته مه به ستی پرله مه ترسی و خه لاتیان ده که ن . وهه پادشاگه لیک، که لیک نادرن و نازهنین .

گوټمان « گه وره کان وهه دینه لات؟ »

گوټی « ئیمه لامان نه ماوه . ده رننگ ماوه یه که که ئیمه لامان نیه . ئه گه ر دین بو لای ئه وه نه قشکراوه دین که بروایان پیهیناوه . »

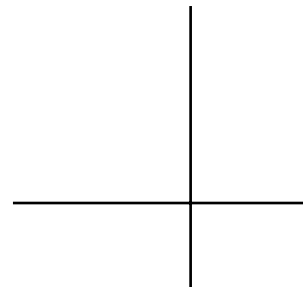
به عیسیان گوټ « دیننه ماله تو . »

گوټی « ئیمه له عاله م دا ، مالمان له کو ی بوه و که ی هه مانبوه! »

ده گیره نه وه که عیسا له سارایه که ده گه را . بارانیکی قورس دا یدا یه . چوو له لانه ی گویره ش، له کونجی ئه شکه وتیک په نای گرت هه تا باران لیکاته وه . وهی هات که « له لانی گویره ش ده رکه وه! - که بیچووکانی ئه وه له به ر تو حه سانه وه یان نیه . »

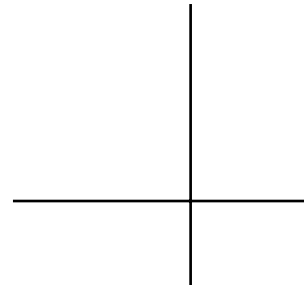
ولامی داوه که « یاره ب! بیچووی گویره ش په نای هه یه و جیگای هه یه به لام مندالی مریم نه په نای هه یه و نه جیگا و نه مال و نه پله؟ »

خودا فه رمووی « ئه گه ر بیچووی گویره ش مالی هه یه ، به لام وهه خو شه ویستیک که تو له ماله که ی ده ر ده کا نیه تی . تو وهه ده رکه ریکت هه یه ، ئه گه ر مالت نیه نه غه مه؟ - که لوتفی وهه ده رکه ریکت و لوتفی ئه م خه لاته که ته نیا له تو تایبه ت کراوه

که دهرت دهکا و بهرهو خۆی بانگت دهکا و لامهکان دهکاته مهکانی تۆ، سهدههزار
ههزار ئاسمان و زهوی و دنیا و ئاخرهت و عهرش و کورسی دینێ.

فهرمووی « ئهوه که ئهمیر هات و ئیمه زوو روومان نهواند، نابێ که دلی بێشی.
چونکه مهبهستی ئهوه لهو هاتنه ریزنان له نهفسی ئیمه بوو یا ریز لێنان له خۆی:
ئهگهر بۆ ریز لێنان له ئیمه بوو، که پتر دانیشت و چاوهروان ماوه، ریزی ئیمه چوو
سهتر و ئهگهر غهرهزی ریزی خۆی بوو و داواکاری خیر، که پتر دانیشت و ئازاری
چاوهروانی چیت، خیری پتر دهبی. کهوايه له بهر له بهر ههر مهبهستیک هاتبی، ئهوه
مهبهسته دووههند و پتر بوو. کهوايه دهبی دلخۆش و شاد بی. »

غەوواسی گەرەکه هەتا گەوهەر دەرکەوئ!

گوئی « ئیمە تەواوی ئەحوالی مرۆڤمان یەک بە یەک زانی و سەرەموویەک لە مەزاج و تەبیەت و ساردیی و گەرمیی ئەومان لێ شاراوە نیە، کەچی تینەگەیشتم ئەوهی کە دەو دا دەمپنیتەوه، ئەو چیە؟ »

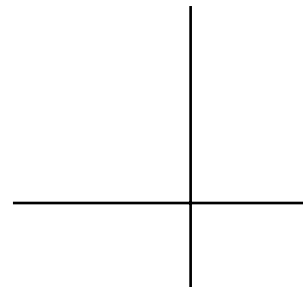
فەرمووی « ئەگەر زانین هەر بە قسە پیکهاتبا خۆ پێویستی بەو هەموو هەول و تیکۆشانه نەدەبوو و کەس خۆی ئەزیزە نەدەدا و خۆی فەدا نەدەکرد.

« بۆ وینە کەسیک هاتە سەر بەحر. جگە لە ئاوی سوێر و نەهەنگ و ماسی چ نابینئ. دەلئ « ئەم گەوهەرە لە کوێیە؟ مەگەر گەوهەر هەر نەبی. »

« گەوهەر هەر بە دیتنی بەحر، کەس دەست دەکەوئ، نووکه، ئەگەر سەدەهەزار جار ئاوی دەریا جام جام هەلنجئ، گەهەر نادۆزیتەوه. غەوواسی گەرەکه هەتا گەوهەر دەرکیشئ، ئەویش نە هەر غەوواسیک: غەوواسی بەختەوهریی، چالاکیی!

« ئەم زانست و هونەرانه هەرۆک هەلنجانی ئاوی دەریایە بە جام. رینگای دۆزینەوهی گەوهەر چەشنی دیکەیه. گەلیک کەس هەن رازاوە بە گشت هونەرەکان و خاوهنی مائ و خاوهنی جەمال، ئیلا دەو دا ئەو مانایە نیە. هەرۆتر گەلیک کەس هەن کە روالهتیا کریتە، جوانیی روخسار و زمانوێژی و رهوانبێژیان نیە، ئیلا ئەو مانایە دەمپنیتەوه کە دەوان دا هەیه. ئەویش ئەوهیه کە مرۆف پێی موشەررهف و موکەرهم کراوه و بە هۆی ئەوهوه سەرۆتره له تەواوی گیانلەبەرەکان. پلینگ و نەهەنگ و شیر و گیانلەبەرانی دیکە هونەر و خاسیەتیا زۆرە، ئیلا ئەو مانایە کە دەمپنیتەوه، دەوان دا نیە. ئەگەر مرۆف پە ی بەو مانایە بەرئ، خۆی پلەبەرزیی خۆی پیکدینئ، دەنا لەو پلەبەرزیه چی دەست ناکەوئ.

« تەواوی ئەم هونەر و جوانییانه وهک پێوهنانی گەوهەر بە پشت ئاوینەوهن. رووی ئاوینە لێی بێبەراییه. رووی ئاوینە سەفای دەوئ. ئەوهی کە رووی ناحەزی هەیه، تەماح لە پشتی ئاوینە دەکا، چونکە رووی ئاوینە بە غەمزیه و ئەو کەسە ی کە جوانروویە رووی ئاوینە بە سەد گیان داوا دەکا، چونکە رووی ئاوینە نوینەری

جوانیی ئەوه.

یۆسفی میسری، دۆستیکی له سهفه هاتهوه. گوتی « چت بۆ من به دیاری هیناوه؟ »

گوتی « چ ههیه که تۆ نهتبی و موحتاجی بی؟ ئیلا له بهر ئەوهی که له تۆ جوانتر هیچ نیه، ئاوینه م هیناوه ههتا ههردهم رووی خۆتی تیدا موتالا بکهی. »

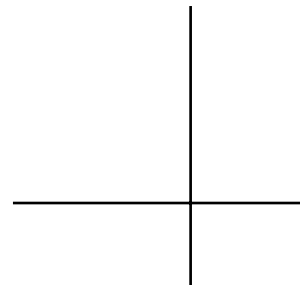
چ ههیه که ههفتهعالا نهیی و موحتاجی بی؟ لای ههفتهعالا، دلکی روون پتویسته ههتا خۆی تیدا ببینی!

شاریک که ههچیت بوی بیدۆزییهوه، له جوانروویان و لهززهت و داوا و شتی رازاوهی جۆراوجۆر، ئیلا که ئاقلتیکی تیدا نادۆزییهوه - بریا به پچهوانههی ئەمه با! - ئەو شاره و جوودی مرۆقه. ئەگەر سهدهزار هونهری تیدابێ و ئەو مانایهی تیدا نهی، ئەو شاره و پیران چاتر. وه ئەگەر ئەو مانایه ههیه و روالهتی رازاوهی نیه، خه م نیه: رازی ئەو دهبی ئاوهدان بی.

مرۆف له ههه حالهتیک دا که ههیه، رازی ئەو خهریکی ههقه و ئەو خهریک بوونه روالهتییهی ئەو بهرگریی له مەشغوولیییهتی دهروون ناکا. ههروهک ژنیکی زگیڕ له ههه حالهتیک دابی، له ئاشتی و شهڕ و خواردن و خهوتن، ئەو منداله ده زگی ئەو دا ههلهدا و هیز و ههست وهردهگرئ و دایک ئاگای لپی نیه. مرۆفیش ههلگری ئەو رازهیه. ههفتهعالا ئەو له زوڵم و نهزانین دا راناگرئ. له ههلگری سیمایهکی مرۆفانه دۆستایهتی و هاوهدهنگی و ههزار ناسیایی پیکدی، لهو رازهی که مرۆف ههلگری ئەوه لات سهیره که دۆستایهتی و ناسیایی دهکهوئ؟ جا بزانه دواي مه رگ، چیهای لی دهردهکهوئ!

راز دهبی ئاوهدان بی. چونکه راز ههروهک رهگی درهخته: سههرهپای ئەوه که نادیاره، شوینی ئەو له سهه لکهکان دیاره. ئەگەر یهک دوو لک بشکین، چونکه ریشه پتهوه، سهه ههلهداتهوه، ئیلا ئەگەر ریشهی سست بی، نه لک دهمینیتهوه و نه پۆ.

مستهفا له کاتی دهسنوێژ ههلگرتن دا فهرمووی که « نوێژ راست نیه، ئیلا به م دهسنوێژه » مهبهست ئەوه نیه - دیاریکراو، دهنا دهبا دهسنوێژی کهس راست نهبا،

چونکه شهرتی راستیی نوێژ، دەسنوێژی مستهفا بوو و بەس، ئیلا غەرەز ئەوێهه كه هەرکەس جنسی ئەم دەسنوێژه هەلنەگرێ، نوێژهکەى راست نای.

وهها که ده‌لێن « ئەوه تەبەکی هەناره » یانی چی؟ یانی که هەنار ئەمەیه و بەس؟ نا، مەبەست ئەوێهه که له جنسی هەناره.

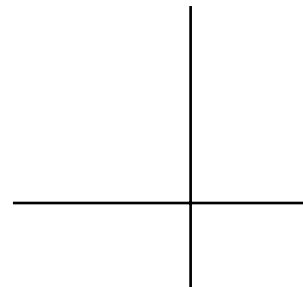
گونیدییهک هاته شار و میوانی شارییەک بوو. شاریی هەلۆای دایه و گونیدی به ئیشتیاوه خواردی و گوتی « ئەى شاریی، من شهو و روژ فێره گێزه خواردن بووم. ئیستا که تامی هەلۆام چێژت، لەزەتی گێزەرم لەبەر چاو کەوت. نووکه، دەزانم، هەلۆام دەست ناکه ویتەوه و ئەوهی هەشمبوو دلم لێ سارد بووه، چارهى چیه؟»

چونکه گونیدی هەلۆای چێژت، دواى ئەوه، مهیلی شار دهکا، چونکه شاریی دلی برد. ناچار به شوین دل دا دی.

هەندیک هەن سلاو دەکەن و سلاوهکەیان بۆنی دووکه‌لی لیدێ. هەندیک هەن سلاو دەکەن و سلاوهکەیان بۆنی میسکی لیدێ. ئەمە که سیک بۆی دەردهکهوێ که لووتیکی هەبێ.

دهبێ یار به تاقی کهیهوه، ههتا ئاکام په‌ژوانیی نه‌بێ. سوننه‌تی هه‌ق وه‌هایه. نه‌فسیش نه‌گه‌ر ئیدعای به‌ندایه‌تی بکا، بێ تاقی کردنه‌وه لێ قه‌بوول مه‌که! له دەسنوێژ دا ئاو ده‌ لووت ده‌کەن، دواى ئەمه ده‌چێژن. هەر به‌ بین قه‌ناعه‌ت ناکەن. یانی له‌وانه‌یه روخساری ئاو له‌ سه‌ر جیی خۆی بێ به‌لام تام و بۆنی گۆرابێ. ئەمه تاقی کردنه‌وه‌یه بۆ راستیی ئاو. ئەوسا، دواى تاقی کردنه‌وه، به‌ رووی داده‌کەن.

ئەوهی که تۆ ده‌ دلت دا بیشارییه‌وه له‌ چاک و خراب، هه‌قته‌عالا ئه‌و له‌ رواله‌تی تۆ دەرده‌خا. هەرچی له‌ بنی دره‌خت دا شاردرابیته‌وه، شوینه‌واری له‌ لک و پۆیه‌کانی دەرده‌کهوێ. ئەگەر هیچکەس له‌ زاتی تۆ ئاگادار نه‌بێ، ئەدی ره‌نگی رووی خۆت چ لیده‌که‌ی؟

لهش وهك مريهمه و عيسايهك ده ئيمه دايه!

ئهمير پهروانه گوتى « ئهمه چ لوتفيكه كه مهولانا ته شريفى هيناوه؟ چاوهروانييم نه ده كرد و به دلم دانه دههات. كهى شايهنى ئهوهم؟ من دهباشه وورژ، دهسته و نه زهر، له ريز و سپرهى نوكران و خزمهتكارانى ئهوه دابام. هيشتا شايهنى ئهوه نيم، ئهمه چ لوتفيك بوو؟ »

فهرمووى « ئهمه له بهر ئهويه كه ئيوه هيমেهتيكى بهررتان ههيه. سه رهپاي ئهوه كه پلهيهكى نازيز و گه وهتانه ههيه و خهريكي كاري قورس و بهرزن. له بهر بهرزيي هيমেهتي خوتان خو به خهتاكار دهزانن و پتي رازي نين و له سه ره خوتان كاري زورتان پتيويست كردوه. سه رهپاي ئهوه كه ئيمه دلمان هه ميشه له خزمهت دابوو، به لام ويستمان كه به رووش خو دهرخهين، چونكه روو متمانهيهكي گه وهه ههيه. متمانهى چي؟ خوئى شهريكي ميشكه. هه ره ئه و جوهرهى كه كار به بي ميشك ناكري، بي تويكليش ناگونجي. وهها كه ئه گه ره دهنكيك بي تويكل ده زهوى بنئي، هه لنادا - به لام كه به تويكله وه له زهوى بنئري، هه لدهدا و ده بيته درهختيكي بهرزن. كه وايه، له بهر ئه وه، له شيش ئه سلپكي گه وههيه و پتيويسته و بي ئه وه كار سه ره ناگرترى و مه بهست پيكنايه. ئه سل مانايه لاي ئه وه كه سهى كه مانا بزاني و مانا كرابيته وه.

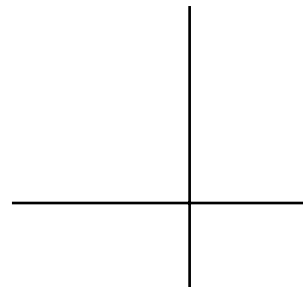
دهرويشيك چوه لاي پادشايهك. پادشا پتيگوت كه « ئهى زاهيدا! »

گوتى « زاهيد توى! »

گوتى « من چون زاهيدم؟ كه هه موو دونيا هى منه. »

گوتى « نا، به پيچه وانه ده بييني. دونيا و ناخيرهت و ملكت، هه مووى هى منه و له دهسته لاتي من دايه. توى كه به پاروويهك و په رويهك قانع بووى. »

[رؤژه لآت و رۆژاوا هى خودايه، روو له هه ره لايهك بكه ن رووتان ده خودا

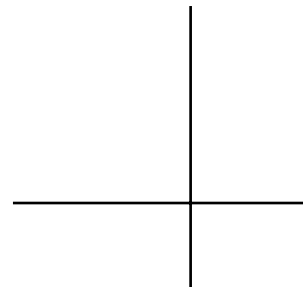
کردوه*]

روویهکه جیاواز و به برهه که بی برانهوهیه و ههرمانه. ئاشقان خویان فه‌دای ئەم
روویه ده‌که‌ن و داخوازی پاداش نین. باقی هه‌روه‌ک چواروین.

فه‌رمووی « هه‌رچه‌ند چواروین، به‌لام موسته‌هه‌قی خه‌لاتن و هه‌رچه‌ند له ئاخو
دان، مه‌قبوولی میراخوین - که ئە‌گه‌ر بیه‌وی له‌م ئاخویره‌ی راده‌گوپیزی و ده‌یباته
ته‌ویله‌یه‌کی تایه‌تی: هه‌ر ئە‌وجۆره‌ی که له سه‌ره‌تا دا ئە‌و نه‌بوو، خو‌لقان‌دیان و له
ته‌ویله‌ی وجود هینایانه جه‌مادی و له ته‌ویله‌ی جه‌مادی بۆ گیایی و له گیایی بۆ
حه‌یوانی و له حه‌یوانی بۆ ئینسانیی و له ئینسانیی بۆ مه‌له‌کی... که‌وايه ئە‌وانه‌ی
بۆ ئە‌مه کرد هه‌تا ئیقرار بکه‌ی چونکه ئە‌و له‌م جۆره ته‌ویلانه‌ی زۆره، باشتر له
یه‌کدی. ئە‌مه‌ی بۆ ئە‌وه کرد که ئیقرار بکه‌ی به‌و ته‌به‌قانه‌ی دی که له پینش دین - بۆ
ئوه‌ی نه‌کرد که ئینکاری بکه‌ی و بلی هه‌ر ئە‌مه‌یه. وه‌ستایه‌ک سه‌نه‌ت و فه‌ره‌ه‌نگ
بۆ ئە‌وه نیشان ده‌دا که بر‌وای پ‌د‌ب‌که‌ن و فه‌ره‌ه‌نگی دیکه‌ی که نیشان نه‌داوه
ئ‌یقراری پ‌د‌ده‌که‌ن و ئ‌یمانی پ‌د‌د‌ین. هه‌روه‌تر، پادشایه‌ک خه‌لات و ده‌سخۆشانه ده‌دا
و مه‌حه‌به‌ت ده‌کا، بۆ ئە‌وه مه‌حه‌به‌ت ده‌کا که چاوهر‌وانی شتی دیکه‌ی ل‌ب‌که‌ن و
کیسه بۆ هیواکانیان بدروون. بۆ ئە‌وه نادا که بلی ئە‌مه‌یه، پادشا ئیدی خه‌لات نادا،
هه‌ر ئە‌وه‌نده‌ی هه‌یه و ده‌ب‌ به‌وه‌نده قه‌ناعت بکه‌ن. قه‌ت. پادشا ئە‌گه‌ر بزانی که وا
ده‌ل‌ین و وا ده‌زانن، خه‌لاتتان نا‌کا.

زاهید ئە‌وه‌یه که ئاخ‌ر ب‌ب‌نی و ئە‌ه‌لی دونیا ئاخو. به‌لام ئە‌وانه‌ی که شان و
عارف نه‌ ئاخ‌ر ده‌ب‌ین و نه ئاخو، ئە‌وان چاوایان به‌یه‌که‌م که‌وتوه و سه‌ره‌تای کار
ده‌زانن. هه‌ر ئە‌وجۆره‌ی که زانایه‌ک گه‌نم داچ‌ینی، ده‌زانی که گه‌نم شین ده‌بی.
چونکه، له سه‌ره‌تاوه ئاخ‌ری دیت. هه‌روه‌تر، جو و برینج و غه‌یره. که یه‌که‌می دیت،
ئ‌ه‌و ناروانیته ئاخ‌ر. ئاخ‌ر له سه‌ره‌تا دا ل‌ی دیار کراوه. ئە‌وان نادرن. ئە‌و که‌سانه‌ش
که ئاخ‌ر ده‌ب‌ین، ئە‌وانه له ناوه‌ند دان و ئە‌وانه‌ی که له ئاخو دان ئە‌وانه‌ش
چواروین.

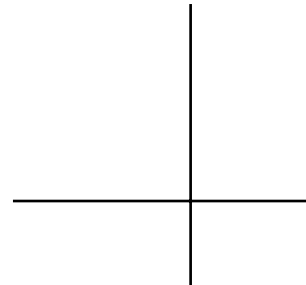
ده‌رده که ر‌یبه‌ری مرۆقه له هه‌ر کار‌یک دا که هه‌یه. هه‌تا ده‌ردی ئە‌و کاره و تاسه
و ئە‌شقی ئە‌و کاره‌ی ده‌ ده‌روون دا سه‌ر هه‌ل‌نه‌دا، ته‌مای ئە‌و کاره ناگر‌ی و ئە‌و
کاره‌ی بی ده‌رده بۆ ج‌یبه‌ج‌ی ناب‌ی - چ دونیا بی، چ ئاخ‌ره‌ت، چ بازرگانی، چ
پادشایه‌تی، چ زانست، چ ئە‌ست‌یره‌ناسی و غه‌یره. هه‌تا ژانی زان له مر‌یه‌م دا سه‌ری

هه‌لنه‌دا، ته‌مای ئه‌و دره‌خته‌ی به‌ختی نه‌کرد. ئه‌و ژانه ئه‌وی برده لای دره‌خت و دره‌ختی ویشک به‌ری هینا. له‌ش هه‌روه‌ک مریه‌مه و هه‌رکاممان عیسا‌یه‌کمان هه‌یه. ئه‌گه‌ر ده‌رد لی‌مان ده‌رکه‌وئێ، عیسا‌که‌مان ده‌زئێ و ئه‌گه‌ر ده‌رد نه‌بێ، عیسا‌ش به‌و ری‌گا نه‌تینییه‌ دا که هات، دیسان ده‌گه‌ریته‌وه سه‌ر ره‌چه‌له‌کی خو‌ی، ئیلا ئی‌مه مه‌حرووم ده‌مینی‌نه‌وه و بی‌به‌ش له‌و.

* سووره‌ی به‌قه‌ره ئایه‌ی ۱۱۵

۱۲.

هۆی ئاوه دانی، غه فله ته!

ئهم قورئانخوینه قورئان دروست دهخوینیتتهوه. ئادی، رواله تی قورئان دروست دهخوینیتتهوه به لام له ماناکه ی بیخه به ره. هۆیه که ی ئه وه یه، ئه ودهم که ماناکه ی بۆ دهرده که وئێ رهدی دهکاته وه، کویرانه دهخوینیتتهوه.

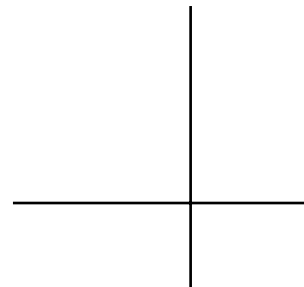
وینه که ی: پیاویک که وئێ سه گاوی به دهسته وه یه، که وئێکی باشتر له هی ئه و دین، رهدی دهکاته وه. که وایه زانیمان که وئێناس نیه. که سیک پیدگوتوه که ئه مه که وئێ سه گاوه، ئه ویش به تهقلید به دهسته وه گرتوه.

ههروهک منداڵ که به گوین یاری دهکهن. ئه گهر کاکلی گوین یا رۆنی گوینیان بدهیه ی، رهدی دهکهنه وه - « چونکه گوین ئه وه یه که خلله خلی بی! ئه وه دنگ و خلله ی نیه. »

ئاخر، خه زینه کانی خودا گه لیکن و زانسته کانی خودا گه لیک. ئه گهر قورئانی به زانسته وه دهخوینیتتهوه، قورئانی دیکه بۆ رهد دهکاته وه؟

به قورئانخوینیکم دهکوت که « قورئان ده لێ: ئه ی ره سوول به ئوممه ته که ت بلێ ئه گهر دهریا بۆ نووسینه وه ی وشه کانی خودا ببیتته جه وه ره، به ره له وه ی که وشه کانی خودا کۆتایی پیدبێ دهریا وشک ده بی. * ئیستا به په نجا دهرم جه وه ره ده کړئ ئه م قورئانه بنووسیه وه! » ئه مه رازیکه له زانستی خودا. هه موو زانستی خودا هه ره ئه مه نیه. عه تتاریک له کوته کاغه زیک دا دهرمانی پیدچاوه. تۆ ده لێی هه موو دوکانی عه تتار ده وه دایه؟ ئه مه گه وجایه تییه. ئاخر، له سه رده می مووسا و عیسا و غهیره ش، قورئان هه بوو، که لامی خودا هه بوو. به عه ره بی نه بوو. باسی ئه وه م بۆ ده کرد، دیتم قورئانخوین گوینی پیدابرویی، جیم هیشت و رویشتم.

ده گێر نه وه: له سه رده می ره سوول، له ئه سحابه هه رکام که سووره تیک یا نیو سووره تی له به ره با، به گه وره یان داده نا و به ئه نگوست نیشانیان ده دا که «سووره تیکی له به ره!» چونکه ئه وان قورئانیان ده خوارد. مه نیک نان خواردن یا دوو مه ن، گه لیک زۆره، مه گهر هه ره ده ده می بنین و نه یجاون و فری پی بده نه وه: [ئاوا] هه زار خه رواریش ده کړئ بخۆی.

قهومیک خودا چاوهکانی به غهفلته بهستن ههتا ئەم عالهمهیان پێ بنیات بنی. ئەگەر هەندیک له عالهمی دیکه غافل نهکا، هیچ عالهمیک ئاوهدان نابیتتهوه. غهفلته بینا و ئاوهدانی پیکدینتی. ئاخر، ئەم ساوايه به غهفلته گهوره دهبی و ههلهدا و کاتیک ئەقلی به کهمال بگا، ئیدی ههلهدا. کۆلهکهی ئەم دونیایه غهفلته و وریایی ئەم دونیایه ئافهته. کهوايه هۆی ئاوهدانی غهفلته و هۆی ویرانی وریایی.

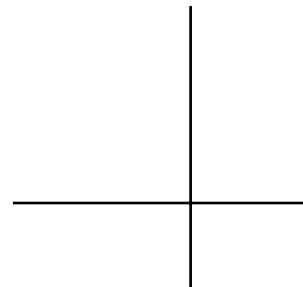
ئوهی که من دهیلیم، له دوو بهدر نیه: یا له بهر ئیرهیی دهیلیم یا له بهر بهزهیی. حاشا که ئیرهیی بی! بۆ ئوهی که ئیرهیی بایهخی ههبی، دهبی حسرهت بۆ شتیک بخواری که چ بایهخی نیه! ئیلا له رادهی بهزهیی و رحمهته که دهمهوی یاری خۆشهویست له روخسارهوه بهرهو مانا رابکیشین.

دهگیرنهوه: کهسێک له ریی چه ج دا، کهوته بیاوان و تینوايه تیهکی زۆر به سهری دا زال بوو. ههتا له دوورهوه چاوی به خپوهتیکي چووک و کۆن کهوت. چوه وی. ژنیکي دیت. ئەو کهسه ههراي کرد که « میوانم. خۆشهویستی خودا! » دابهزی و دانیشته و ئاوی ویست. ئاویان پێدا. خوارديهوه. ئەو ئاوه له ئاگر گهرمتر و له خوێ سوپتر. لێو و زاری ههتا ئەو شوینهی که چوه خوار، ههموو داپلۆخاند.

پیاو له بهر بهزهیی، ئەو ژنهیی نهسیحهت کرد و گوتی « ئیوه ههقتان به سهر منهوهیه له بهر ئەو راحه تیهیی که له ئیوهوه پیمگهیهوه - بهزهیم وهکول هاتوه. ئوهی که به ئیوهی دهلیم دلسۆزانه وهریگرن: نووکه بهغدا نزیکه و کووفه و واسیت و غهیره و شارهکانی گهورهی دیکه. ئەگەر گرده نشینیش بن، به خشکه خشکه و تللۆر و خللۆر دهتوانن خۆتان بگهیهنن ئهویندهری - که لهوی ئاوی شیرینی فینک گهلیک زۆره » و تهعامی جوړاوجۆر و ههمام و نیعمهت و خۆشیی و لهززهتهکانی ئەو شارانهی بۆ ژمارد.

دوای تاویک، ئەو عهرهبه که پیاوهکهی بوو هاتهوه. چهندیک مشکی دهشتی راو کردبوو. ئەمری کرد و ژن سازی کرد و بهشیکیشیان دا به میوان. میوان هه ئهوجۆرهی که دهبا، به قیز و بیژ، لێی خوارد.

دوای ئهوه که نیوه شهو، میوان له دهرهوهی خپوته خهوت. بیستی ژن به پیاو دهلی که « هیچ دهزانی ئەو میوانه چهنده پهسن و باسی دهکرد؟ » و ههکایهتی

میوانی به ته‌واوی یۆ میژد گێراوه.

عهره‌ب گوتی « ئافرەت! نه‌که‌ی گوێ له شتی وا بگری! - که‌ه‌سوود له‌عالم دا زۆرن. که‌ببین هه‌ندیک به‌ه‌سانه‌وه و ده‌وله‌ت گه‌یشتون، ئیره‌یی پێده‌به‌ن و ده‌یانه‌وی که‌ ئاواره‌یان بکه‌ن و له‌و ده‌وله‌ته‌ مه‌حرووم. »

نووکە، ئەم خەڵکە وەهان. که‌که‌سیک له‌به‌ر به‌زه‌یی نه‌سیحه‌تیان بکا، به‌ ئیره‌یی داده‌نین، ئیلا ئەوه‌ که‌ ئەسلێکی تێدابی، له‌ ئاکام روو ده‌ مانا ده‌کا. ئەگه‌ر له‌ رۆژی ئەله‌سته‌وه‌ دلۆپێکیان تکاندۆبێته‌ سه‌ری، له‌ ئاکام ئەو دلۆپه‌ ئەو له‌ دل‌ه‌کوته‌ و کویره‌وه‌رییه‌ رزگاری ده‌کا.

وه‌ره‌! ناخر، چه‌نده‌ له‌ ئیمه‌ دووری و بێگانه‌ و گه‌ڕۆده‌ی تاسه‌ و سه‌وداگان؟

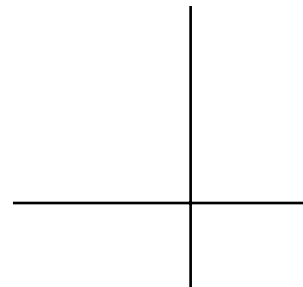
ئیلا ده‌گه‌ڵ قه‌ومێک چ قسه‌یه‌ک بکا که‌ جنسی ئەو قسه‌یان نه‌بیستوه‌ نه‌ له‌ که‌سیک و نه‌ک له‌ شیخی خۆیان؟

روو ده‌ مانا کردن هه‌رچه‌ند سه‌ره‌تا هه‌نده‌ جوان دیاری نادا، ئیلا هه‌رچه‌ند که‌ تێپه‌رێ، شیرینتر دیاری ده‌دا، به‌ پێچه‌وانه‌ی رواله‌ت: له‌ پێشدا جوان دیاری ده‌دا، هه‌رچی پتر ده‌گه‌ڵی دانیشی، ساردتر ده‌بییه‌وه‌. رواله‌تی قورئان له‌ کوێ و مانای قورئان له‌ کوێ؟ سه‌یری مرۆف بکه‌: روخساری ئەو له‌ کوێ و مانای ئەو له‌ کوێ؟ - که‌ ئەگه‌ر مانای ئەو رپی ده‌ روخساری بکه‌وی، ساتیک به‌ر ده‌رگا‌که‌ی به‌رناده‌ن.

مه‌ولانا شه‌مه‌سه‌ددین ده‌یفه‌رموو که‌: کاروانیکی گه‌وره‌ به‌ره‌و شوینیک ده‌چوون. ئاوه‌دانیان نه‌ده‌دیه‌وه‌ و ئاویش نه‌بوو. له‌ نه‌کاو، چالۆکیان دیته‌وه‌ بێ دۆلچه‌. سه‌تلیکیان ده‌ست که‌وت و گوریس و ئەو سه‌ته‌لیان ده‌ چالۆ خست. سه‌تل نه‌ما. یه‌کی دیکه‌یان نارد، ئەویش نه‌ما، دواي ئەوه‌ ئەه‌لی کاروانیان له‌ گوریس ده‌به‌ست و ده‌یانناردنه‌ نیو چالۆ و نه‌ده‌هاتنه‌وه‌ سه‌ر.

ئاقلیک بوو، گوتی « بلا من بچم! » ئەویان رۆه‌یشت. نزیک بوو بگاته‌ بنی چالۆ، ره‌شاییه‌کی به‌ سام ده‌رکه‌وت. ئاقل کوتی رزگارییم نایه‌. بلا هه‌تا ئەقلم وه‌ کار خه‌م و له‌ خو نه‌چم، هه‌تا بزانه‌م چم به‌ سه‌ر دێ.

ره‌شایی گوتی « درێژدادریی مه‌که‌! تو ئەسیری منی، رزگارییت نایه‌، ئیلا به‌ ولامی راست. به‌ شتیکی دیکه‌ رزگارییت نایه‌! »

گوټی « بفرموو! »

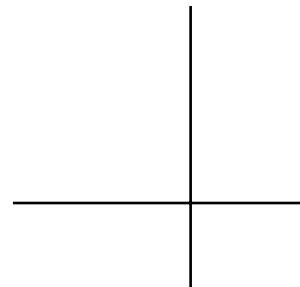
گوټی « له شویننهکان کوئی خوشتیره؟ »

ناقل بیری کردوه من ئەسیر و بیچارهی ئەوم، ئەگەر بلیم بهغدا یا غهیره، وهها دهبی که توانجم له جیگهی ئەو دابی. گوټی « ئەو شویننه خوشتیره که لهوئی هاودمیکت ههبی - ئەگەر بنی زهوی بی و ئەگەر کونی مشک بی، ئەوئی خوشتیره. »

گوټی « بژی! بژی! رزگار بووی. مرۆف له دونیا هه تۆی. نووکه، من تۆ رزگار دهکهم و ئەوانی دیکهش به بهرکههتی تۆ رزگار دهکهم. دواي ئەمه خوینیک نارپژم. هه موو خه لکی عالهمم به خوشهویستی تۆ بهخشی. » دواي ئەوه، ئەهلی قافلای له ئاو تیراو کردن.

نووکه، غه رهن لهوه مانایه. هه ئەو مانایه دهتوانی به روالهتی دیکهش بگیریهوه. ئیللا لاساکه رهوهکان هه ئەو نهقشه دهبینن. زحمهته قسه دهگه ل کردنیان. نووکه، هه ئەو قسهیان به شیوهیهکی دیکه پیدایی، ناییسن.

* سوورهی ئەلکهههف ئایهی ۱۰۹

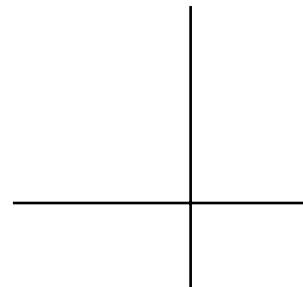
هوسهد پهردهیه له تاریکی و هوسهد له نوور!

هەر زانستیک که به خویندن و کهسب له دونیا دهست کهوئ، ئەوه زانستی ئەبدانه و ئەو زانستهی که دواى مەرگ دهست دهکهوئ، زانستی ئەدیانه. زانینی «انالحق» زانستی ئەبدانه، بوونه «انالحق» زانستی ئەدیان. شۆقی چرا و ئاگر دیتن زانستی ئەبدانه، سووتان له ئاگر و له شۆقی چرا دا زانستی ئەدیان. ئەوهی که ئەو روانگه و بینینهی هەبێ زانستی ئەدیانی هەیه و بێشک دیویهتی و دەزانی باقی زانستهکان زانستی خەیاڵن. عیلمی یهقینه، عەینی یهقین نیه.

بۆ وینه موههندیسیک بیری کردهوه و بینای فیرگهیهکی هینا خهیاڵهوه. هەرچەند ئەو بیرە راست و خێره، بهلام خهیاڵه. ههقیقهت ئەوهیه که فیرگه بهرز بپتهوه و بینا بکری.

نووکە، له خهیاڵهوه تا خهیاڵ جیاوازی زۆره: خهیاڵی ئەبووبهکر و عومەر و عوسمان و عەلی سهرووتر له خهیاڵی ئەسحابهکانه و له نیوان خهیاڵ و خهیاڵ جیاوازی زۆره. موههندیسی زانا خهیاڵی بنیات نانی خانوویهکی کرد و غهیری موههندیسیکیش خهیاڵی کرد. جیاوازی زۆره. چونکه خهیاڵی موههندیس له ههقیقهت نزیکتره. ههروهها له و لاشهوه، له عالهمی ههقیقهتهکان و بینین: له بینینهوه ههتا بینین جیاوازی زۆره.

کهوايه ئەوهی که دهلێن «هوسهد پهردهیه له تاریکی و هوسهد له نوور» هەرچی عالهمی خهیاڵه، پهردهی تاریکییه و هەرچی عالهمی ههقیقهته، پهردهی نووره. بهلام له نیوان پهردهکانی تاریکی دا - که خهیاڵه - هیچ جیاوازییهک ناتوانی بهدی بکهی و بیهێنیه بهر چاو. لهبهر رادی لوتف، سههرای جیاوازییهکی گهوره و قوول، له ههقیقهتهکانیش دا ناتوانی لهو جیاوازیانه تیبگهی.

هفتاو دوو میللهت له شهرن!

هر تایفه یه ک تایفه یه کی دیکه رهد دهکاته وه. ئەوانه دهلێن که « ئیمه ههقین و وهی ئیمه راسته و ئەوان باتلن! » و ئەوانیش بهمانه وها دهلێن. ههروهتر هفتاو دوو میللهت یه کتر رهد دهکهنه وه، ئەوجار وێگرا دهلێن که « هه موو وه حیان نیه! » که وایه له نه بوونی وهی دا هاو پروان و لهم هه موانه، یه کیان ریگایه - له سه ر ئەوهش هاو پروان. نووکه، هه لسه نگینه ریک، زیره کیک، ئیمانداریک ده بی بزانی که ئەو یه که کامه یانه.

پرسیاری کرد « ئەمانه ی که نازانن زۆرن، ئەوانه ی که ده زانن که من. »

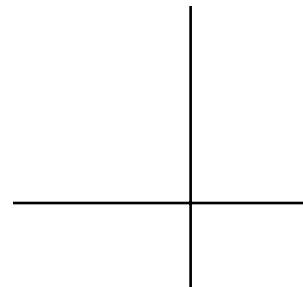
فه رموی « ئەگه ر خه ریکی هه لسه نگاندن بین ده نیوان ئەوانه ی که نازانن و که وهه ریکیان نیه ده گه ل ئەوانه ی که هه یانه ماوه یه کی درێژ ده خایه نی. ئەوانه ی که نازانن، هه رچه ند زۆرن، به لام ئەگه ر هه ندیکیان بناسی، هه مووت ناسیون. ئەوجۆره ی که ئەگه ر مشتێ گه نم بناسی، هه موو ئەنباره کانی عالم ده ناسی و ئەگه ر کوته شه کریکت چێرتبی، ئەگه ر سه د جۆر هه لۆای ساز بکه ن له شه کر، ده زانی که شه کری تیدایه - چونکه شه کرت ناسیوه. که سیک که شاخه یه ک شه کر بخوا چۆن شه کر نانا سیته وه؟ مه گه ر دوو شاخی هه بی.

ئیه وه ئەگه ر ئەم قسه تان پی دوویات کردنه وه یه، له بهر ئەوه یه که ئیه وه ده رسی یه که م تینه گه یشتوون. که وایه پیویسته هه موو رۆژیک ئەمه تان پێبلیمه وه. هه ر ئەوجۆره ی که مامۆستایه ک بوو، سی مانگ مندالکی له لا بوو له « ئەلف هیچی له سه ر نیه » تینه په ریوو. باوکی مندال هات که « ئیمه له خزمه ت کو تایی ناکه یین و ئەگه ر کو تاییه کمان کردوه بفه رموو که پتر خزمه ت بکه یین! »

گو تی « نا - خه تای ئیه وه نیه. به لام مندال له مه تینه په ری! » ئەوی بانگ کرد و گو تی « بلێ: ئەلف هیچی له سه ر نیه! »

گو تی « هیچی نیه! » نه یده توانی بلێ « ئەلف »

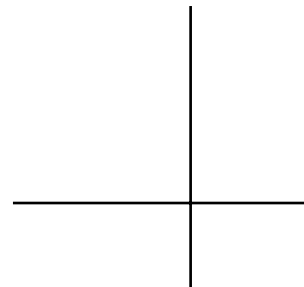
مامۆستا گو تی « حال ئەمه یه که ده بیینی. که له مه تینه په ری و ئەمه فیتر نه بوو من چۆن ده توانم ده رسی نویی لیدابدهم؟ »

گوتهی: که گوتمان « الحمدلله رب العالمین »، لهبەر ئەوه نیه که نان و نیعمەت کهم بوە. نان و نیعمەت بێنەهایەتە، بەلام ئیشتیا نەماووە و میوانەکان تێر بوون. لهبەر ئەمە دەگوترێ « الحمدلله » و ئەم نان و نیعمەتە وەک نان و نیعمەتی دونیا ناچێ. چونکە نان و نیعمەتی دونیا بەبێ ئیشتیا، ئەوەندی که پێتخۆشە، بە زۆر، دەتوانی بیخۆی: چونکە جەمادە، بۆ هەرکوێ بکێشی دەگەڵ تۆ دێ، رووحیکی نیه که له شوێنی نابەجێ بەری بگرێ. بە پێچەوانەی ئەمە، نیعمەتی خودا که حکمەتە، نیعمەتێکی زیندووێه - هەتا ئیشتیات دەبیا و مەیلت هەیه، بۆ لای تۆ دێ و دەبیتە خۆراکی تۆ و کاتیک مەیل و ئیشتیا نەما، ناتوانی ئەو بە زۆر بخۆی و بیکێشی. ئەو رووی بە چارشێو دادەپۆشی و رووی نیشانی تۆ نادا.

حەکایەتی کەراماتیان دەفەرموو. گوتهی « یه کێک لێرەو بە روژیک یان بە ئانیک بچیتە کابە، هێندە سەیر و کەرامات نیه. بای سەموونیش ئەم کەراماتە هەیه: بە دانیک و بە ئانیک، هەرکوێ که بیهوێ بچێ. کەرامات ئەوێه که تۆ له حالی نزمەووە بۆ حالی بەرز بەرێ و لەوێو بە ئێرە سەفەر بکە و له نەزانی بەرەو ئەقل و له جەمادی بەرە حیات. وەها که له پێشدا خاک بووی، جەماد بووی، تۆیان بۆ عالەمی گیا هینا، له عەلەمی گیا سەفەرت کرد بۆ عالەمی عەلەقە و ئاولەمە، له عەلەقە و ئاولەمە بەرەو عالەمی حەیوانی و له حەیوانیەو بۆ عالەمی ئینسانی سەفەرت کرد، کەرامات ئەمەیه. هەقتەعالا وەها سەفەریکی له تۆ نزیک کردووە. لەم مەنزل و ریگایانە که هاتی، هیچ له یاد و زەینی تۆ دا نامی نیتەو که پێداهاتووی - له کام ریگاوه هاتی و چۆن هاتی. وه تۆیان هینا و به ئاشکرا دەبینی که هاتووی. هەرۆتر، تۆ بۆ سەد عالەمی دیکە جۆراوجۆر دەبن. مونکی مەبه و ئەگەر خەبەری لێدەن، قەبوولی بکه! »

قاپیکی پر له ژاریان بۆ عومەر هینا بە دیاری. گوتهی « ئەمە بە کەلکی چی دێ؟ » گوتهیان « ئەمە بۆ ئەو دەبێ ئەگەر بە مەسلەحەتی نەزانن کەسیک بە ئاشکرا بکووژن، لەمە کەمێکی دەدەن بە شاراوێی دەمرێ و ئەگەر دوژمنیک بێ که بە شەمشیر نەکرێ بیکووزی بە کەمووچکەیهک لەمە، بە نهینی ئەو دەکووژن. »

گوتی « شتیکی گه لیک زهریفتان هیناوه، بدهنی بیخۆم - ده من دا دوژمنیک ههیه مهزن، شهمشیر نایگاتی و له عالهم دا لهو دوژمنترم کەس نیه. »

گوتیان که « پیویست ناکا هه مووی بخۆی - که مووچکه یه که بهسه. ئەمه بۆ سهدههزار کهس بهسه. »

گوتی « ئەو دوژمنهش که سییک نیه، ههزار پیاوی دوژمنه و سهدههزار کهسی سهرنخوون کردوه. » وهریگرت و قاپه که ی هه موو خوارد.

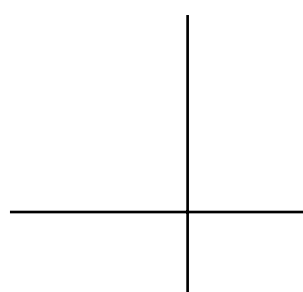
ئەو تاقمه ی لهوئی بوون، و یگرا بوونه موسلمان و گوتیان که « دینی تو ههقه! »
 عومەر گوتی « ئیوه بوونه موسلمان و ئەم کافره هیشتا نه بوته موسلمان. »

نووکه، مه بهستی عومەر لهو ئیمان، ئەم ئیمانی ئاسایی نیه. ئەو، ئەو ئیمانی هه بوو و زیادتریش، به گره ئیمانی سه دیقانی هه بوو. به لام مه بهستی ئەو ئیمانی پیغه مبه ران و خاسان و عین الیقین بوو و داوای ئەوی ده کرد.

وهها که: ناویانگی شیریک به دنیا دا بلاو بیۆوه. خه لک بۆ سهیر، له ریگای دووره وه به ته مای ئەو می شه یه بوون بۆ دیتی شیر. یه ک ساله ری، کویره وه دریان کیشا و مه نزلیان بری. که گه یشتنه می شه که و شیریان له دووره وه بینی، وه ستان و نه یان توانی بچنه پیش. گوتیان « ناخر، ئیوه ئەو هه موو هه نگا وه تان هه لئنا وه ته وه به ئە شقی ئەم شیر و ئەم شیر تاییه ته ندییه کی هه یه که هه رکه س به جه رگه وه لئی بچیته پیش و به ئە شقه وه دهستی پیدابینی، هیچ نازاریکی پینا گه یه نی و ئە گه ر که سییک لئی بترسی و هه راسان بی، شیر لئی تووره ده بی و بگره شالویش بۆ هه ندیکان ده با که چ گومان یکی خراپم لیده که ن؟ شتیکی که وه هایه. یه کسال هه نگاوت هه لئنا وه، نووکه نزیک شیر بوونه وه، ئەمه چ وه ستان یکه؟ هه نگاویک به رنه پیش! »

کهس وره ی نه بوو هه نگاویک بۆ پیشه وه هه لئینیته وه. گوتیان « ئەو هه موو هه نگا وه مان هه لئنا وه، چه ند هاسان بوو. یه ک هه نگا و لیره ناتوانین هه لگرین. »

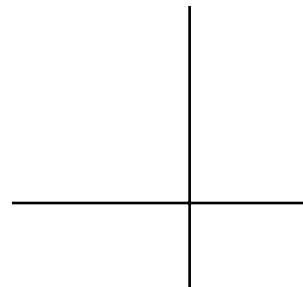
نووکه، مه بهستی عومەر له ئیمان، ئەو یه که هه نگا وه بوو - که هه نگاویک له حوزوور شیر دا، به ره و شیر هه لئینیته وه و ئەو هه نگا وه گه لیک نادره، جگه له کاری خاسان و نزیکان نیه و هه نگا و خۆی ئەمه یه - باقی شوینی هه نگاون. ئەو ئیمان هه جگه له پیغه مبه ران به کهس ناگا - که ده ستیان له گیانی خۆیان شوشت.

یار شتیکی خوشه، چونکه یار له خهیاڵی یار هیز دهگری و ههڵدهدا و دهبووژیتهوه. چهند سهیره مهجنوون که خهیاڵی لهیلا هیزی دهدايه و بۆی دهبوو به خۆراک؟ له شوینیک که خهیاڵی خوشهویستی مهجازیی ئەم هیز و شوین داخستنهیی ههبی، یاری ههقیقییت چهند پی سهیر دهبی که چ هیز و توانایهک، به خهیاڵی ئەو دههخشی، له حوزوور دا و له غهیبهت دا؟ چ خهیاڵیک؟ ئەو خۆی گیانی ههقیقهتهکانه. بهو نالین خهیاڵ!

عالم قایم به خهیاڵه و بهم عالمه دهلین ههقیقهت - له بهر ئەوهی که دهبیندری و ههست پیدهکری - و ئەو مانایانه که ئەم عالمه فهرعی ئەوه، پیدهلئی خهیاڵ؟ کار به پچهوانهیه. خهیاڵ، ئەم عالمهیه - که ئەو مانایه سهدی وهک ئەم عالمه ساز دهکا، دهپزی و خهراپ دهبی و دهفوتی و دیسان عالمیکی نوێ ساز دهکاتهوه و ئەو کۆن نابی. بیهرییه له تازه و کۆنه. فهرهکانی ئەو به تازه و کۆن دناسرین و ئەو که خولقینهری ئەمانهیه له ههردووکیان بیهرییه و لهویهری ههردووکیانه.

موههندیسیک مایک له میشکی دا ههڵدهسهنگینی و خهیاڵ دهکا که درێژیی چهنده و بهرینایی چهند بی و ههیوانی چۆن و ههوشی چۆن. بهمه نالین خهیاڵ - که ئەو ههقیقهته لهم خهیاڵه دهزی و فهرعی ئەم خهیاڵهیه. ئادی، ئەگه غهیری مهههندیسیک له زهینی دا وهه نهقشیک بینیته خهیاڵ و میشکهوه، بهوه دهلین خهیاڵ. ههروهکی باویشه، خهک به وهه کهسیک که بهننا نیه و ئەو زانستهی نیه، پیدهلین که « خهیاڵ پلاوه! »

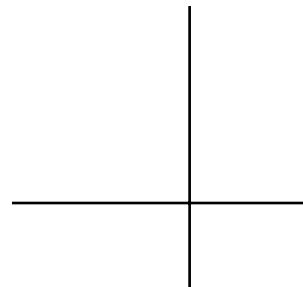

هه مووی ئەم دونیایه یهک ماله!

ئەم وههم و دەرروونی مرۆڤه وهکوو دالانه. له پێشدا دینه دالان، له دوایی دهچنه نێو مال. هه مووی ئەم دونیایهش وهکوو مایککه. هه رچی بێته ژوور - که دالانه، بێشک له ماییش دهردهکهوئ و پهیدا دهبی. بۆ وینه، ئەو ماله ی که تیدا دانیشتووین، روخسارهکه ی ده دلی موهه ندیس دا پهیدا بوو، له دوایی بوو به مال. کهوايه گوتمان هه مووی ئەم دونیایه یهک ماله، وههم و بیر و فکرهکان دالانی ئەم ماله ن. هه رچی له دالان دیتت دهرکهوت، به راستی بزانه که له ماییش دهردهکهوئ و ئەم هه موو شته که له دونیا دهردهکهون، له خێر و له شه ر، له پێشدا هه موویان له دالان دهرکهوتوون، له دوایی لیره.

هه قتهعالا چونکه دهیهوئ شتی جۆراوجۆر - له غه رایب و عه جایب و باغات و بێستان و میرغوزار و زانست و نووسراوهکانی جۆراوجۆر - له عالم دهرکهون، ویستی ئەو و داوای ئەویان ده دەرروونیان دهنی ههتا لهو ئەمانه دهرکهون. ههروهتر، ئەوهی دم عالمه دا دهیبینی بزانه که لهو عالمه میش دا ههیه. بۆ وینه هه رچی له نم دا دهیبینی بزانه که ده دهریا دا ههیه - چونکه ئەم نمه لهو دهریایه وهیه و ههروهتر، ئەم خولقانی ئاسمان و زهوی و عه رش و کورسی و عه جایبی دیکه، هه قتهعالا داوای ئەوی ده رووخی پێشینیان نابوو، به ناچار، عالم له وهوه پهیدا بوو.

خه لک که ده لێن « عالم قه دیمه » کی گوئ له قسه که یان ده گرئ؟ هه ندیک ده لێن که « سازکراوه » و ئەوانیش ئەولیا و ئەنبیان - که ئەوان قه دیمتر له عالمه من و هه قتهعالا داوای خولقانی عالمه ی ده رووخی ئەوان نا و له دوایی عالمه پهیدا بوو. کهوايه ئەوان به هه قیهت ده زانن که سازکراوه، له روانگی خۆیانه وه خه بهر دهن. بۆ وینه ئیمه که لهم ماله دا دانیشتووین ته مهنی ئیمه شپست و هه فتایه، دیتوو مانه که ئەم ماله نه بوه، چهند سالی که که ئەم ماله ساز کراوه. ئەگه ره لهم ماله دا جروجانه وه ره پهیدا بن له دهرک و دیواری ئەم ماله، وهک دوو پشک و مشک و مار و گیانله به رانی چووک که لهم ماله دا ده ژین، ئەوان که پهیدا بوون مایان ئاوه دان چاو پیکه وتوه، ئەگه ره ئەوان بلێن که « ئەم ماله قه دیمه » به لگه نیه بۆ ئیمه که دیتوو مانه ئەم ماله سازکراوه.

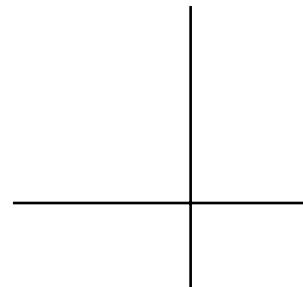

هەر ئه‌وجۆزه‌ی که ئه‌و جان‌ه‌هرانه له ده‌رک و دیواری ئه‌م ماله‌ رسکاوان و جگه له‌م ماله‌ شتی‌ک نازانن و نابینن، خه‌لکن که له‌م مالی دونه‌یایه رسکاوان. ده‌وان دا جه‌وه‌ری‌ک نیه، جی رسکانیان ئیره‌یه و هه‌ر لیره‌ش دهنی‌ژرین. ئه‌گه‌ر ئه‌وان به‌عالم ده‌لین « قه‌دیم » به‌لگه‌ نیه بۆ ئه‌نبیا و ئه‌ولیا که ئه‌وان هه‌بوون به‌ر له‌عالم به‌سه‌ده‌زار هه‌زار هه‌زار سال (چ جی‌ی سال و چ جی‌ی ئه‌ژماره - که ئه‌وان نه‌ئنده‌زیه‌یان هه‌یه و نه‌ئه‌ژمار) چونکه ئه‌وان ساز کردنی عالمه‌میان دیوه، هه‌ر ئه‌وجۆزه‌ی که تۆ ساز کردنی ئه‌م ماله‌ت دیوه.

دوای ئه‌وه‌ش، فه‌لسه‌فیه‌ک به‌سوننی ده‌لی که « سازکرانی عالمه‌ت چۆن زانی؟ »

ئهی که‌ر، تۆ قه‌دیمی بوونی عالمه‌ت چۆن زانی؟ ئاخ‌ر، قسه‌ی تۆ که « عالمه‌ت قه‌دیمه‌ » ماناکه‌ی ئه‌وه‌یه که سازکراو نیه - و ئه‌مه‌ شایه‌تی له‌سه‌ر ده‌ده. ئاخ‌ر شایه‌تی له‌سه‌ر ئیسه‌بات هاسانه‌تره‌ هه‌تا شایه‌تی له‌سه‌ر ره‌د. چونکه شایه‌تی له‌سه‌ر ره‌د ماناکه‌ی ئه‌وه‌یه که ئه‌م پیاوه‌ فلان کاری نه‌کردوه و ئاگادار بوون له‌مه‌ش زۆر زه‌حمه‌ته‌: ده‌بی ئه‌م که‌سه له‌سه‌ره‌تای ژیان هه‌تا ئاخ‌ر، هاوده‌می ئه‌و که‌سه بی‌شه‌و و روژ، له‌خه‌و و بیداری دا - که بلی هه‌لبه‌ت ئه‌و کاره‌ی نه‌کردوه. که‌چی دیسانیش راست نیه: به‌شکه‌م خه‌وی لیکه‌وتبی یا چوو‌بیته‌ حاجه‌تخانه که نه‌گونجاوه هه‌میشه ده‌گه‌لی بی. له‌به‌ر ئه‌وه، شایه‌تی له‌سه‌ر ره‌د ره‌وا نیه - چونکه ناگونجی. به‌لام شایه‌تی له‌سه‌ر ئیسه‌بات ده‌گونجی و هاسانه - چونکه ده‌لی تاویک ده‌گه‌لی بووم، وه‌های گوت و وه‌های کرد. بيشک ئه‌و شایه‌تییه مه‌قبوله، چونکه بۆ مرۆف ده‌گونجی.

نووکه، ئهی سه‌گ، ئه‌وه که شایه‌تی له‌سازکراو ده‌ده‌ی هاسانه‌تره له‌وه‌ی که تۆ شایه‌تی له‌قه‌دیمی بوونی عالمه‌ت ده‌ده‌ی. چونکه ئاکامی شایه‌تییه‌که‌ت ئه‌مه‌یه که «سازکراو نیه» که‌وايه شایه‌تییه‌ت له‌سه‌ر ره‌د داوه. که‌وايه چونکه بۆ هه‌ردووکیان به‌لگه‌یه‌کت به‌ده‌سته‌وه نیه و نه‌تدیوه که عالمه‌ت سازکراوه یا قه‌دیمه. تۆ ده‌لی «چۆن زانی که سازکراوه؟» ئه‌ویش ده‌لی «قورمساغ، تۆ چۆن زانی که قه‌دیمه؟» ئاخ‌ر، ئیدعای تۆ زه‌حمه‌ت‌تره و مه‌حاله‌تر. «

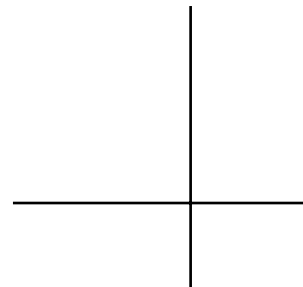

له هەر ئه‌نباره‌ی، مشتیک!

شیخ ئیبراهیم گوتی که « سه‌یفه‌دین فه‌ررۆخ کاتیکی له که‌سیکی ده‌دا، خۆی به که‌سیکی دیکه‌وه خه‌ریک ده‌کرد به قسه، هه‌تا ئه‌وان خه‌ریکی تیه‌له‌دانی بان و شه‌فاعه‌تی که‌س به‌م شیوه‌یه نه‌ده‌چوه پێش. »

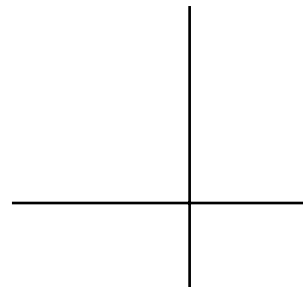
فه‌رمووی که « هه‌رچی ده‌م عاله‌مه‌ دا ده‌بیینی، له‌و عاله‌میش وه‌هایه، به‌لکه ئه‌مانه هه‌مووی نمونه‌کانی ئه‌و عاله‌من و هه‌رچی ده‌م عاله‌مه‌ دا هه‌یه، له‌و عاله‌مه هیناویانه. عه‌تتاره‌کان تاسیکی چووک له سه‌ر سندووقه‌کان و ده‌رمانه جوراوجۆره‌کان داده‌نێن - له هه‌ر ئه‌نباره‌ی، مشتێ: مشتیک بیبار و مشتیک بنیشت. ئه‌نباره‌کان بینه‌هایه‌تن به‌لام له سندووقه‌کانی ئه‌و دا پتر له‌وه ناگونجی. که‌وایه مرو‌ف وه‌ک تاسیکی چووک یان دوکانی عه‌تتارییه - که ده‌و دا له خزینه‌ی سفه‌ته‌کانی هه‌ق، مشت مشت و کوت کوت له هۆقکه و سندووقه‌کانیان ناوه هه‌تا له‌م عاله‌مه‌ دا ته‌جاره‌تی پێکه‌ن - لایقی خۆیان. له ژنه‌واپی کوتیک، له بینایی کوتیک، له ئه‌قل کوتیک، له که‌رم کوتیک و له عیلم کوتیک. نووکه، که‌وایه خه‌لک، ته‌وافکه‌رانی هه‌قن: ته‌واف ده‌که‌ن، شه‌و و رۆژ سندووقه‌کان پر ده‌که‌ن و تۆ به‌تالی ده‌که‌ی یا زایه‌ی ده‌که‌ی هه‌تا کاسبی پێوه‌یکه‌ی. به رۆژ به‌تالی ده‌که‌ی و شه‌و دیسان پری ده‌که‌نه‌وه و قه‌وه‌تت ده‌ده‌نی. بۆ وینه رووناکی چاو ده‌بیینی؟ له‌و عاله‌مه، دیده و چاو و نه‌زهری جواروجۆر هه‌یه، له‌وان، نمونه‌یه‌کیان بۆ تۆ نارد هه‌تا سه‌یری دونه‌ی پێکه‌ی. دید ئه‌وه‌نده نیه به‌لام مرو‌ف له‌وه پتر تاقه‌تی ناگرێ: « ئه‌م سفه‌تانه، گشتی لای ئیمه‌یه بینه‌هایه‌ت، له قه‌ده‌ر دیاریکراو بۆتی ده‌نیرین! » که‌وایه خۆت بیری لیکه‌وه: چه‌ند هه‌زار خه‌لک، سه‌ده به سه‌ده، هاتن و له‌م ده‌ریایه پر بوون و دیسان به‌تال بوونه‌وه! بروانه که ده‌بی چ ئه‌نباریک بی!

نووکه، هه‌رکه‌س پتر ناگاداریی له‌و ده‌ریایه هه‌بی، دلی له سندووقه‌کان ساردتر ده‌بیته‌وه. که‌وایه ده‌لێی عاله‌م له‌و سکه‌خانه‌یه دیته‌ ده‌ر و دیسان ده‌گه‌ریته‌وه زه‌رباخانه‌که‌ی. - انالله و انا الیه راجعون - ته‌واوی ئه‌ندامه‌کانی ئیمه له‌وێوه هاتوون و نمونه‌ی وین و دیسان ده‌گه‌رینه‌وه وئ - له چووک و گه‌وره و هه‌یوانه‌کانه‌وه. به‌لام له‌م سندووقه‌ دا زوو ده‌رده‌که‌ن و به‌بی سندووق ده‌رناکه‌ون.

لهبەر ئهوهیه که ئهوه عالمه لهتیفه و وهبەر چاوانیه. پیت سهیره؟ نابینی شنهی بههار چۆن دهردهکهوئ له درهخت و شیناوهرد و گولشهن و بیستان؟ جهمالی بههار به هۆی ئهوانهوه سهیر دهکهی و کاتیک سهیری پشووی شنهی بههار دهکهی، هیچ نابینی، نهک لهبهر ئهوه که سهیران و گولشهنی نیه. ئاخر، لهبهر ئهوه نیه! بهلکه پر له شهپۆلی گولشهن و بیستانهکانه. بهلام شهپۆلهکان لهتیفن، وهبهر چاوانیهن، ئیلا به هۆیهک نهبی لوتف دهرناکهوئ. ههروهتر، ده مرۆف دا، ئهم وهسفانه شاراوهن، دهرناکهون - ئیلا به هۆیهکی دهروونیی یا دهرهوهیی، به هۆی قسهی کهسیک و ئازاری کهسیک و شهپ و ئاشتی کهسیک دهردهکهوئ.

سفهتهکانی مرۆفایهتی ده خۆت دا نابینی. رادهمی، هیچ نادۆزیهوه و خۆت به بهتال دهبینی لهم سفهتانه. ئهوه نیه که تۆ گۆرابی، ئیلا ئهوانه ده تۆ دا شاراوهن، وهک ئاون ده دهریا دا. له دهریا نایهنه دهر، ئیلا به هۆی ههوریک نهبی، ئیلا به شهپۆلیک نهبی، دهرناکهون. شهپۆل کول و کۆی دهروونی تۆیه: دهردهکهوئ بی هۆیهکی دهرهوهیی، بهلام مادام دهریا ئارامه، هیچ نابینی. لهشی تۆ بهستیینی دهریایه و گیانی تۆ دهریایهکه. نابینی که چهند ههزار ماسی و مار و مهل و خهلکی جوراوجۆری لیدهردهکهون و خۆیهک دهنوین و دیسان دهچنهوه نیو دهریاوه؟ سفهتهکانی تۆ - وهک تووریهی و ئیرهیی و شههوت و غیره - لهم دهریایه سهر دهردهکیشن. کهوایه دهلیی سفهتهکانی تۆ ئاشقانی ههقن - ناسکن. ناگرئ ئهوان ببینن، ئیلا به هۆی جلی زمانهوه نهبی. که رووت بنهوه، لهبهر رادهی ناسکیی وهبهر چاوانیهن.

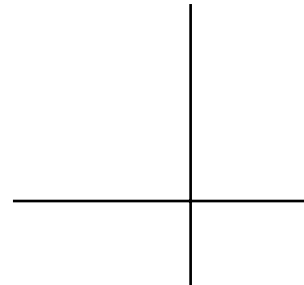
کَل و کۆلهکهی دونیا غهفلهته!

له پێشدا که شیعرمان دهگوت، هانهیهک بوو مهزن، هۆی گوتن. ئهوهدهم، گهلیک شوینی داخست و ئیستاش که هانه سست بوه و خهریکی ئاوا بوونیشه، گهلیک شوین دادهخا. سوننهتی ههفتهعالا وههیه که شتهکان له سهردهمی ئهنگوتن و سهردهرکردن تهربیهت دهکا و لهو گهلیک شوینهواری مهزن و حیکمهت پهیدا دهبی و له سهردهمی ئاوابوونیش، ههمان تهربیهت قایمه.

موعتزهله* دهلین که « خولقینهری کردهوهکان بهندهیه و ههر کردهوهیهک که لهو دردهکهوئ، بهنده خولقینهرهی ئهو کردهوهیهیه. » ناکرئ وا بی! چونکه ئهو کردهوهی که لهو دردهکهوئ یا به هۆی ئهه ئامرازانهوه که ههیهتی - وهک ئهقل و رووح و قهوهت و لهش - یا بهبی هۆ. ناکرئ ئهو خولقینهری کردهوهکانی بی به هۆی ئهمانهوه: چونکه ئهو قادر نیه له کۆ کردنهوهی ئهمانه. کهوایه ئهو خولقینهری کردهوهکانی نیه به هۆی ئهو ئامرازانهوه. لهبهر ئهوه که ئهو ئامرازهش مهحکوومی ئهو نیه و ناکرئ که بی ئهه ئامرازه، خولقینهری کردهوه بی. چونکه مهحاله که بی ئهه ئامرازه، کردهوهیهک لهو سهه بدا. کهوایه زانیمان خولقینهری کردهوهکان ههقه، نهک بهنده.

ههر کردهوهیهک - چ خیر چ شهه - که له بهنده دردهکهوئ، ئهو لهبهر نیهت و مهبهستیک دهیکا. بهلام حیکمهتی ئهو کاره ئهوهنده نیه که ئهو پئیوایه. ئهوهند مانا و حیکمهت و فایده که ئهو لهو کاره پئیگهیشته، فایدهکهی ئهوهنده بوو که ئهو کردهوه لهو درکهوت، دهنه فایدهی کوللی خودا دهیزانی که چ بهروبوویهکی لی دهست دهکهوئ. بۆ وینه نویژ دهکهی بهم نییهته که خیرت پئیگا له ئاخیرهت و خوشناو و له ئههمان دابی ده دونیا د. بهلام فایدهی ئهه نویژه ئهوهنده نیه، سهدههزار فایدهی دهه که به میشکی تو دا نایه. ئهو فایدانه خودا دهیزانی که بهنده بۆ ئهو کاره هان دهه.

مرؤف له دهست قهزیهی دهستهلاتی ههق دا، ههروهک کهوانیکه و ههفتهعالا ئهو به کارهکانیهوه خهریک دهکا و کارا له راستی دا ههقه، نهک کهوان. کهوان ئامراز و هۆیه، بهلام بیخهبهره و غافل له ههق - بۆ پئیگهیشتهی دونیا. خۆزگه به کهوانیک ئاگادار بی که « من له دهست کی دام! »

چ بَلِّم له دونیایه ک که کل و کۆله کهی ئه و غه فله ته؟ نابینی کاتیک که سیک وه ئاگا دینی، له دونیا بیزار ده بی و سارد ده بیته وه چونکه ده زانی که ده خه و دابوه. مرۆف له بچووکییه وه که هه لیدا وه، له بهر غه فله ت بوه، ده نا قه ت هه لینه ده دا و گه وره نه ده بوو. که وایه چونکه ئه و به هۆی غه فله ت ساز کرا و گه وره کرا، دیسان هه فته عالا رهنج و خه باتی - به جه بر و به ئیختیار - له بهر نا، هه تا ئه و غه فله تانه ی لی بستری و خاوینی کاته وه. دوا ی ئه وه، ده توانی ئه و عاله مه بناسی.

وجوودی مرۆف وه ک سه رانگۆیلکه - کۆمایه ک شیاکه. ئیلا ئه م کۆما شیاکه ئه گه ر ئازیزه، له بهر ئه وه یه که ئه نگوستیله ی پادشای تیدا یه.

ههروه تر، وجوودی مرۆف ههروه ک جه والی گه نمه. پادشا هه را ده کا که « ئه و گه نمه ی بۆ کو ی ده به ن؟ - که پێوانه که ی منی تیدا یه. »

ئه و له پێوانه که غافل ه و نوقمی گه نمه. ئه گه ر ئاگای له پێوانه با، که ی مه یلی گه نمی ده کرد؟

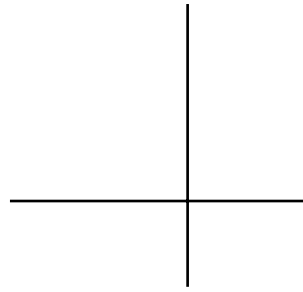
نووکه، هه ر بیریک که تۆ بۆ عاله می بالا ده کیشی و له عاله می خواروو سارد و سستت ده کا، وینه و تیشکی ئه و پێوانه یه که ده رده که وی: مرۆف مه یلی ئه و عاله مه ده کا و ئه گه ر مه یلی عاله می خواروو بکا، نیشانه که ی ئه وه یه که ئه و پێوانه یه له په رده دا شاراو هیه.

عارفیک گو تی چوومه تونخانه یه ک دلم بکریته وه - که ده رووی ده رباز بوونی گه لیک ئه ولیا بوه. دیتم وه ستای تونخانه شاگردیکی هه بوو، خۆی لیه لمالیبوو کاری ده کرد و ئه و پێیده گوت که ئه مه بکه و ئه وه بکه! ئه و به ده ستوبرد کاری ده کرد.

تونچی خۆشی له ده ستوبردی ئه و بۆ به جی هینانی فه رمان، هات. گو تی «ئادی، وه ها به ده ستوبرد به! ئه گه ر هه میشه چوست و چالاک بی و ئه ده ب راگری، پله ی خۆم ده ده م به تۆ و تۆ له جیی خۆم داده نیتم. »

من پیکه نیتم هات و گریمانه ی دلم کراوه. دیتم سه روکه کانی ئه م عاله مه هه موو له سه ر ئه و سه فه ته ن ده گه ل نۆکه ره کانی خۆیان.

* فرقه یه کی ئیسلامی که له سه ره تای سه ده ی دووه می کۆچی له لایه ن واصل بن عطا شاگردی هه سه نی به سرب ی پیکه ات. ئه م فرقه یه ئالوگۆریکی به نه رته بیان ده بیروبا وه ری موسلمانان دا پیکه پتیا و خه لکیان له زانست و فه لسه فه نزیك کرده وه و بۆ سه لماندن بیروبا وه ریان که لکیان له فه لسه فه و مه نتق و ئه قل و مرده گرت.

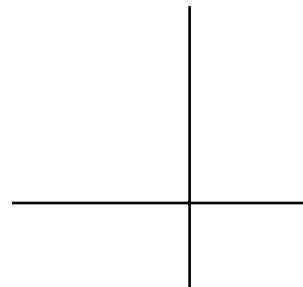
بناغهی عالم، غهفلهته!

« خاترت چۆنه؟ خوشه یا نا؟ » چونکه خاتر شتیکی نازیزه. ههروهک داوه. داو دهبی ریکوپیکی بی، ههتا راو بگری. ئەگەر خاتر ناخۆش بی، داو پساوه و به کار نایه. کهوايه دهبی دوستایهتی له ههق کهسیک دا زیدهپهوی نهبی و دوژمانیهتیش زیدهپهوی نهبی - که لهم دوانه - داو دهپسی. دهبی له ناویین دابی ئەم دوستایهتییه - که به زیدهپهوی سهر ناگرتری.

له ههق غهیری ههق دا وهها دهلیم، بهلام له ههق باری تهعالا دا، هیچ زیدهپهوییهک نیه، خۆشهویستی ههچی پتر، باشتر.

چونکه خۆشهویستی غهیری ههق ئەگەر زیدهپهوی تیدا بکهی، خهڵک له ژیر دهستهلاتی چهرخي فهلهک دان و چهرخي فهلهکیش دهگهري و ئەحوالی خهڵکیش دهگهري. کهوايه ئەگەر له دوستایهتی کهسیک دا زیدهپهوی بکهی، ههمیشه سهربهزویی و بهختی ئەو داوا دهکهی و ئەوهش ناگونجی. کهوايه خاتر دهشیوی. ئەگەر دوژمانیهتیش زیدهپهوی تیدا بگری، ههمیشه نهحس و نهکبهتی ئەوت دهوی و چهرخي فهلهک دهگهري و ئەحوالی ئەویش دهگهري - دهمیك بهخت و دهمیك بی بهخت. ئەوهش که ههمیشه بهختی نهبی، ناگونجی. کهوايه خاترت په‌ریشان دهبی.

بهلام خۆشهویستی له ههق باری دا، له ههموو عالم و خهڵک دا، له گاور و جوولهکه و فهله و تهواوی بوونهوه‌ران دا، شاراوویه. کهسیک پیکهینه‌ری خۆی چۆن خۆش ناوی؟ دوستایهتی دهو دا شاراوویه، ئیلا به‌رگره‌کان دایده‌پۆشن. ئەگەر به‌رگره‌کان نه‌مین، ئەو خۆشه‌ویستییه ده‌رده‌که‌وی. نه‌ک هه‌ر بوونه‌وه‌ره‌کان، ته‌نانه‌ت عه‌ده‌میش له‌ جۆش و خروش دان، بۆ ئەوهی که ئەوان پیکینتی. هه‌ر ئەوه‌جۆره‌ی که چوارکه‌س له‌ پیش پادشایه‌ک به‌ سه‌ف وه‌ستاون. هه‌رکام ده‌یه‌وی و چاوه‌روانه‌ که پادشا پله و پایه‌که به‌و بسپیری و هه‌رکام له‌ یه‌کتر شه‌رمه‌زارن. چونکه داواکه‌ی ئەو دژی ئەوی دیکه‌یه. کهوايه عه‌ده‌مه‌کان چونکه داواکاری خولقان له‌ هه‌قن، ریزیان به‌ستوه‌ که « بوونم بده‌یه » و وه‌پیش کهوتنی بوونی خۆی ده‌وی له‌ خودا، کهوايه له‌ یه‌کتر شه‌رمه‌زارن. نووکه، عه‌ده‌مه‌کان که وه‌ها بن، بوونه‌وه‌ران چلۆن ده‌بن؟

ئەم مائە لە سەر غەفلەت بنیات نراوه و بناغەى هەموو عالەم و شتەکان لە سەر غەفلەتە. ئەم لەشەش کە هەلداوه، لە غەفلەتەوهیە. غەفلەتیش کفرە و دین بێ کفر، مومکین نیە. چونکە دین تەرکی کفرە. کەوا یە دەبێ کفرێک هەبێ هەتا بتوانی تەرکی بکەى. کەوا یە هەردووک یەک شتن - چونکە ئەمە بێ ئەو نیە و ئەو بێ ئەم نیە. لێک جیا نین و خولقینەرە کەشیان هەر یەکیکە - ئەگەر خولقینەرە کەیان یەکیک نەبە، جیاواز دەبوون، چونکە هەرکام شتێکیان دەخولقاند و جیاواز دەبوون. کەوا یە چونکە خولقینەرە کەیان یەکیکە، وحده لا شریک - هیه.

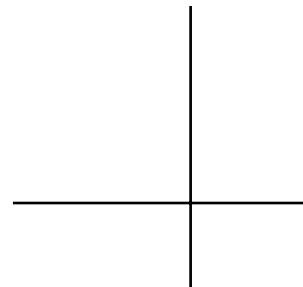
گوئیان کە « سەید بورهانه ددین قسهی باش دهکا، به لام شیعرى سهناپی له قسهکانی دا زۆر دینیتتهوه. »

فەرمووی « وای دانێین کە بڵین: هەتاو باشە، بە لام شۆقی هەیه! ئەمە عەیبە؟ چونکە قسهی سهناپی هینانهوهیه، نواندنی ئەو قسهیه، هەتاو شتەکان دەنوینێ و لەبەر شۆقی هەتاو دەتوانن ببینن.

مەبەست لە شۆقی هەتاو ئەوهیه کە شتەکان بنوینێ. ئاخر، ئەم هەتاوه شتی وا دەنوینێ کە بە کار نایەن. هەتاویک کە شتی وا بنوینێ کە بە کار بێ، هەقیقەتی هەتاوی ئەوه و ئەم هەتاوه فەرع و مەجازی هەتاوی هەقیقیە. ئاخر، ئێوهش بە قەد بەشە ئەقلی خۆتان لەم هەتاوه وەردهگرن و داوای شۆقی زانست دەکەن کە ئێوه بتوانن شتی هەستیپێنەرایی پێ ببینن و زانستان زیاد بێ. لە هەر مامۆستا و لە هەر یاریک چاوه‌روانی ئەوهن کە شتیکی لی فیر بن و تیبگەن.

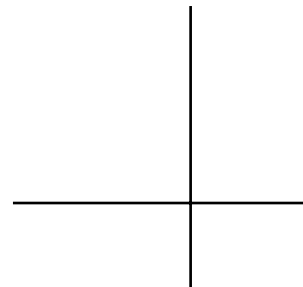
کەوا یە زانیمان کە هەتاویکی دیکە هەیه جگە لە هەتاوی روالەت کە بە هۆی ئەوهوه پەیی بە هەقیقەتەکان و ماناکان دەبەن. ئەم بەشە زانستەى کە تۆ پەنای بۆ دەبەى و پێیخۆش دەبى، فەرعى ئەو زانستە گەورهیه و تیشکی ئەوه. ئەو تیشکە تۆ بەرهو ئەو زانستە گەوره و ئەو هەتاوه ئەسلە دەبا. تۆ ئەو زانستە بەرهو خۆت رادهکیشی. ئەو دەلی کە « من لێره ناگونجیم و تۆ درهنگ دهگهیه وئ. گونجانی من لێره مهحاله و هاتنی تۆ بۆ وئ سهخته. پیکهینانی مهحاله، مهحاله به لام پیکهینانی سهخت، مهحاله نیه.

کەوا یە ئەگەر سهخته، ههول بده ههتا به زانستی گهوره بگهیه و چاوه‌روان مهبه که ئەو لێره بگونجی - چونکە مهحاله.

ههروهتر دهولمه‌ندهكان، له خوښه‌ويستی دهولت و سامانی ههق، پاره له سه‌ر پاره كوډه‌كه‌نه‌وه و كيسه له سه‌ر كيسه، هه‌تا سفته‌ی دهولمه‌ندييان تيدا‌پيكي له تيشكي سامان. تيشكي سامان ده‌لي « من بو ئيوه جارده‌ری ئه‌و سامانه‌ گه‌وره‌م: من بو ئيره‌ راده‌كيشن؟ - كه من ليره‌ ناگونجيم. ئيوه بو لای ئه‌م سامانه‌ وهرن! »

به‌ گشتی، ئه‌سل ئاقيبه‌ته. ئاقيبه‌تتان پيروژ بي! پيروژ ئه‌ويه، دره‌ختيک كه ريشه‌كه‌ی ئه‌و له‌و باغه‌ دا بنه‌گر بي و لک و پويه‌كاني ئه‌و، به‌ره‌كاني ئه‌و، له شوينيکی ديکه شوڤر بوويته‌وه و به‌ره‌كاني وه‌ريبي، ئاقيبه‌ت ئه‌و به‌رانه‌ ده‌به‌نه‌وه ئه‌و باغه. چونکه ريشه له‌و باغه‌يه. ئه‌گه‌ر به‌ پيچه‌وانه‌ بي، هه‌رچه‌ند به‌ رواله‌ت هه‌مد و سپاس ده‌کا چونکه ريشه‌كه‌ی ده‌م عالمه‌ دايه، هه‌موو به‌ره‌كاني ئه‌وه كه بو ئه‌م عالمه‌ی دين. ئه‌گه‌ر هه‌ردووک ده‌و باغه‌ی دابن، ده‌بيته‌ نووری عه‌لا نوور.

قسه له قهدهر مروف دئ!

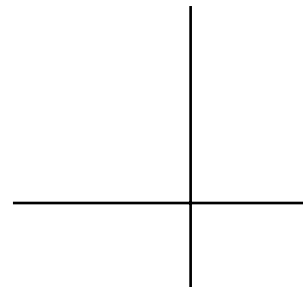
كهسيك وه ژوور كهوت.

فهرمووی كه « ئەو خۆشه‌ویست و خۆبه‌كه‌مزانه و ئەمەش ده زاتی دایه! » هەر ئەوجۆره‌ی كه لقیك به‌ری زۆر بی، ئەو به‌رانه ئەو داده‌نوینن و ئەو لقه‌ی كه به‌ری نه‌بی سهری له سهره - هه‌روهك سپیدار. و ئەگه‌ر به‌ر له راده تپه‌پری، ئەستونده‌کی وه‌به‌ر ده‌نین هه‌تا به‌ ته‌واوه‌تی دانه‌كه‌وی.

په‌غه‌مبه‌ری مه‌زن خۆبه‌كه‌مزان بوو، چونكه هه‌موو به‌ری عاله‌م، یه‌كه‌م و ئاخ‌ر، ده‌و دا كۆ‌كرا‌بو‌وه - به‌ ناچار، له گشت كه‌س خۆبه‌كه‌مزانتر بوو. قه‌ت كه‌سیك به‌ر له په‌غه‌مبه‌ر نه‌یده‌توانی سلا‌و له په‌غه‌مبه‌ر بكا، چونكه په‌غه‌مبه‌ر په‌شته‌ر ده‌ریده‌پری، له‌به‌ر راده‌ی خۆ به‌ كه‌م زانین، سلا‌وی ده‌كرد و ئەگه‌ر به‌ هه‌لكه‌وت زووتر سلا‌وی نه‌كردبا، دیسان خۆبه‌كه‌مزان بوو و په‌شه‌وا له كه‌لام دا ئەو بوو، چونكه ئەوان سلا‌و له‌و فێر ببوون و له‌ویان بیستبوو.

هه‌رچی یه‌كه‌مینه‌كان و ئاخ‌رینه‌كان هه‌یانه، هه‌مووی له وینه‌ی ئەویان هه‌یه و سه‌یه‌ری ئەون. ئەگه‌ر سه‌یه‌ری كه‌سیك به‌ر له‌و وه مال‌ كه‌وی، به‌ر له‌و بی، له راستی دا - هه‌رچه‌ند سه‌یه‌ر له په‌شه‌وه‌یه، به‌ روا‌له‌ت. ئاخ‌ر سه‌یه‌ر له‌و وه‌په‌ش كه‌وت، فه‌رعی ئەوه. و ئەم ئەخلاقه‌ هی ئیستا نه‌یه. له‌و ده‌مه‌وه ده‌ زه‌رپه‌كانی ئاده‌م دا، ده ئەندامه‌كانی ئەو دا، ئەم زه‌رپانه هه‌بوون - هه‌ندیک روون و هه‌ندیک نیوه‌روون و هه‌ندیک تاریك. ئەم ده‌مه ئەو ده‌رده‌كه‌وی، به‌لام ئەم ده‌ره‌وشاوه‌یی و رووناکی په‌شه‌وه‌یه و زه‌رپه‌ی ئەو ده ئاده‌م دا له گشتیان سافتر و رووناكتر و خۆبه‌كه‌مزانتر بوو.

هه‌ندیک له یه‌كه‌م ده‌روانن و هه‌ندیک ده‌رواننه ئاخ‌ر. ئەوانه‌ی كه ده‌رواننه ئاخ‌ر، ئازیزتر و گه‌وره‌ترن - چونكه نیگیان له ئاقیبه‌ت و ئاخ‌یره‌ته. ئەوانه‌ی كه سه‌یری یه‌كه‌م ده‌كهن. ئەوان تابه‌تترن. ده‌لین چ هه‌وجی سه‌یری ئاخ‌ر بکه‌ین؟ چونكه گه‌نمیان داچاندوه له په‌شدا، جو‌ی له ئاخ‌ر شین نابی. و ئەوه‌ی كه جو‌ی داچاندوه، گه‌نم به‌ر ناهین. كه‌وايه نیگی ئەوان له یه‌كه‌مه. قه‌ومیک دیكه تابه‌تترن - كه نه چاو له یه‌كه‌م ده‌كهن و نه له ئاخ‌ر. ئەوان یه‌كه‌م و ئاخ‌ریان وه بی‌ر نایه. نو‌ق‌می

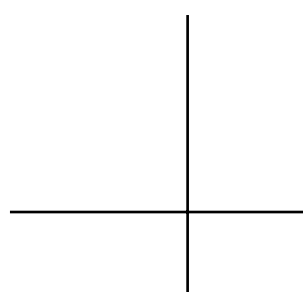

ههقن. و قهومیکی دیکه ههیه که نوqmن ده دنیا دا: سهیری یه کهم و ئاخرا ناکهن. له ئاکام غافلن. ئەوان دهسته چیلهی دۆزهخن.

کهوایه ده رکهوت که ئەسل مهحه ممه ده بوه که [ئەگەر تۆ نه بای فه له که کانهمان نه ده خولقاند*] و ههر شتیک که ههیه، له شه رهف و خو به کهم زانین و حیکمهت و پلهی بهرز، هه موو به خشینێ ئه وه و سیبهری ئه وه - چونکه له وه وه پهیدا بوه. ههر ئه و جۆرهی که هه رچی ئه م دهسته بیکا له سیبهری ئه قل ه وه دهیکا - چونکه سیبهری ئه قل له سه ر ئه وه، هه رچه ند که ئه قل سیبهری نیه، به لام ئه و سیبهری ههیه، به بی سیبهر. ئه و جۆرهی که مانا، بوونی ههیه به بی بوون. ئەگەر سیبهری ئه قل له سه ر مروّف نه بی، هه موو ئەندامه کانی له که لک ده که ون: ده ست چه په وانه وه رده گری، پی به ری راست دا ناتوانی برۆا، چا و هیچ نابینی، گوئی هه رچی بیسی خراپ ده بیسی. که وایه له سیبهری ئه قل دا، ئەم هه موو ئەندامانه هه موو کاره کان دروست و به ریکو پیکیی و به باشیی جیبه جی ده که ن و له راستی دا، هه موو ئه و کارانه له ئه قل ه وه دین، ئەندامه کان ئامرازن.

ههروهها، پیاویک مهزن بی، خه لیه هه زه مان. ئه و هه ر وه ک ئه قلی کولله. ئه قل ه کانی خه لک وه ک ئەندامه کانی ئه ون. هه رچی بکه ن، له سیبهری ئه وه وهیه و ئەگەر خراپه یه که له وانه وه بی له بهر ئه وه یه که ئه و ئه قل ه کولله سیبهری له سه ر ئه و لابرده. وه ها که پیاویک گه ر ده ست به شیتایه تی بکا و کاری نار ه و ره چا و بکا، هه موو لیان روون ده بیته وه که ئه قل له سه ری ده رچه و و سیبهری ناخاته سه ر ئه و له سیبهر و په نای ئه قل دوور که وتۆته وه.

ئه قل له جنسی فریشته یه. هه رچه ند فریشته روخساری ههیه و په روبا لی ههیه و ئه قل نیه تی. به لام له راستی دا یه ک شتن و یه ک کار ده که ن و یه ک مه لیان ههیه. نابی سهیری روخسار بکه ی، چونکه له راستی دا یه ک کار ده که ن. بو وینه ئەگەر روخساریان بتو یته وه، به ته واهه تی ده بیته ئه قل، له په روبا لیان چ نامینیته وه. به وان ده لین ئه قلی نه قشکرا و. وه ها که له مؤم مه لیک ساز بکه ن به په ر و بال ه وه، به لام ئه و هه ر ئه و مؤمه یه. نابینی که دهیتوینیه وه، ئه و په ر و بال و سه ر و پای مه له له په ر ده بیته مؤم و هیچ شتیک زیده له و نامینیته وه؟ به ته واهه تی ده بیته مؤم. که وایه زانیمان مؤم هه مانه و مه لیک که له مؤم سازی ده که ن هه مان مؤمه: نه قشکرا و، نه قشی گرتوه. دنا مؤمه و هه روه تر سه هو لیش هه مان ئا وه و کاتیک بتو یته وه، ده بیته وه هه مان ئا و. به لام بهر له وه ی که بیته سه هو ل و ئا و بو، که س نه یده توانی

ئەو دە دەست دا رابگرێ و خۆی و دەستەووە نەدەدا، بەلام کە بوو بە سەهۆل، دەکرێ بە دەستەووەی بگری و دە داوینی بنی. کەوا یە لەمە پتر فەرق نیە. بەلام سەهۆل هەمان ئاوە و یەک شتن.

ئەحوالی مرۆفیش وەها یە کە بآلی فریشتەیان هیناوە و لە کلکی کەرێکیان بەستووە هەتا بەشکەم ئەو کەرە لە شۆق و کەلامی فریشتە ببیتە فریشتە. چونکە لەوانە یە کە کەر ببیتە هاوڕەنگی ئەو و ببیتە فریشتە و پیت سەیرە کە ببیتە مرۆف؟ خودا قادر بە سەر هەموو شتی کە. ئاخر، ئەم ساوا یە کە لە پێشدا دەیزین، لە کەر خرابترە: دەست دە پیسای دەنی و بۆ زاری دەبا هەتا بیلێستێتەو. دایک لێدەدا هەتا بەری بگری. کەر دیسانیش جوړیک خاوینە. وەختایەک میز دەکا، پاشووکانی لێک دەکاتەو هەتا میز پیدانەتکی. چون ئەو منداڵە ی کە لە کەر خرابترە، هەقتەعالا دەتوانی بیکاتە مرۆف، گەر کەر بکاتە مرۆف، پیت سەیرە؟ لای خودا هیچ شتی کە سەیر نیە.

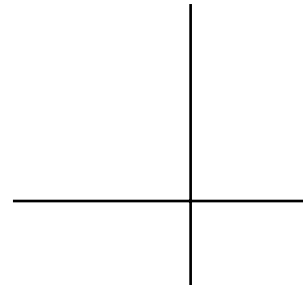
لە قیامەت دا، هەموو ئەندامەکانی مرۆف، یەک یەک، جیا جیا، لە دەست و پێ و غەیرە، قسە دەکەن. فەلسەفیەکان لەمە رادەمێن کە دەست چلۆن قسە دەکا؟ - مەگەر لە سەر دەست عەلامەت و نیشانە یەک پەیدا بێ کە ئەو لەبری قسە بێ: هەر ئەو جوړە ی کە برینیک یا کوانیک لە سەر دەست دێ، ئایا دەکرێ بلێن دەست قسە دەکا. خەبەر دەدا کە « گەرمیم خواردووە کە دەستم وەهای لێهاتووە » یا دەست بریندار بێ یا رەش هەلگەرایی، دەلێن کە دەست قسە دەکا، رادەگە یەنی کە « کێردم ویکەوتووە یا خۆم لە مەنجەلی رەش خشاندووە. قسە کردنی دەست و باقی ئەندامەکان بەم چەشنە دەبێ. سونییەکان دەلێن کە حاشا و کلا، دەبێ ئەم دەست و پێیە بە ئاشکرا قسە بکەن - وەها کە زمان دەیلی.

لە روژی قیامەت دا، مرۆف مونکیر دەبێ کە « من نەمدزیووە! »

دەست دەلی « با دزیت، من هەلمگرت » بە زمانیکی ئاشکرا.

ئەو کەسە روو دە دەست و پێ دەکا کە « تۆ قسەت نەدەکرد. چلۆن وە قسە کەوتی؟ »

دەلی کە « ئەو کەسە منی وە قسە هینا کە هەموو شتی کە وە قسە دینی، دەرک و دیوار و بەرد و گلمەت وە قسە دینی. ئەو خوڵقی نەرە ی کە نوتق بە گشت دەبەخشی، منیشی وە نوتق خست. »

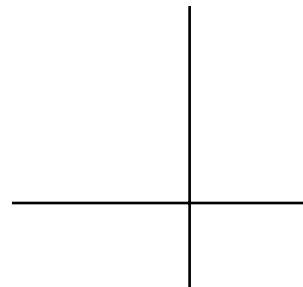
وهها که زمانی تۆی وه نوتق خست. زمانی تۆ پله گۆشتیک، دست پله گۆشتیک. قسه کردنی پلهگۆشتی زمان چۆن ئەقل دەبیرئ؟ لهوهی که گهلیکت دیوه بۆ تۆ مهحال نیه، دهنای لهی ههق زمان بیانویه: که پتیفرموو « قسه بکه! » قسهی کرد و به ههچی بفرموئ و حوکم بکا، قسه دهکا.

قسه له قهدەر مرۆف دی. قسهی ئیمه وهک ئاوێکه که میراو بهری بهر دهدا. ئاو چووزانی که میراو بۆ کام دهستی روانه دهکا؟ - بۆ بیستانی خهیار یا که لهم یا پیاو یا گۆستانیک؟ ئەمه دهزانم که: ئەگەر ئاو زۆر بێ، دیاره لهوئ زهوی و زاری تینوو زۆرن و ئەگەر کهم بێ، تیدهگم که زهوییه که ههنده نیه. باغچهیه یا چواردیوارییهکی چووکه. من که وشدرووم. چهرم زۆره. ئیلا له قهدەر پای دهبرم و دهیدرووم.

له زهوی دا، گیانداریکێ چوک ههیه که دهخزیتته ژیر زهوی و له تاریکی دا دهژی. ئەو چاو و گوئی نیه. چونکه لهو جیگایهی ئەو دهژی، موحتاجی چاو و گوئی نیه. چونکه پتیوستی پتی نیه. چاوی بۆ بدهنی؟ وانیه که خودا چاو و گوئی کهمه یا بهخیلی دهبا، ئیلا ئەو شتیک به حاجهت دهدا. شتیک که بهبی حاجهت بیدا، له سهری دهبیته بار. حیکمهت و لوتف و بهخشینی ههق بار ههلهدهگرئ - کوا بار له کهسێک دهنی؟ بۆ وینه ئامیری دارتاش - له تهشووی و مشار و برههه و غهیره - بیده به جلدروویهک که « ئەمانه بگره » ئەوان له سهری دهبنه بار. چونکه ناتوانی که لکیان لپوهرگرئ. کهوایه شت به حاجهت دهدا، ههتا بمینیتتهوه. ههه ئهوجۆرهی که ئەو کرمانه، له ژیر زهوی، لهو تاریکاییه دا دهژین، خه لکن ده تاریکی دا: لهم عالهمه قانع و رازی، موحتاجی عالهمی دیکه و تاسهباری دیدار نین. ئەوان چاوی بینا و گوئی وریایان بۆ چیه؟ کاری ئەم عالهمه بهم چاوهیان جیبهجی دهبی و چونکه تهمای ئەولایان نیه. ئەو بیناییه چلۆن دهن بهوان، چونکه به کاریان نایه؟

نووکه، عالهم قایم به غافل بوونه - که ئەگەر غافلان نهبی، ئەم عالهمه نامینیتتهوه. تاسهی خودا و یادی ئاخیرهت و مهستی و خوشیی، میعماری عالهمی دیکهیه. ئەگەر ههموو رووی تیبکهن به تهواوهتی دهچینه ئەو عالهمه و لیره نامینینهوه و ههفتهعالا دهیهوئ که لیره بین. ههتا دوو عالهم ههبی. کهوایه دوو کوئخای دهسنیشان کردوه: یهکیان غافل بوون و یهکیک به ئاگا بوون. ههتا ههردووک مال ئاوهدان بمینیتتهوه.

* لولاک ما خلقت الافلاک

ئههلی دۆزهخ له دۆزهخ خوشترن!

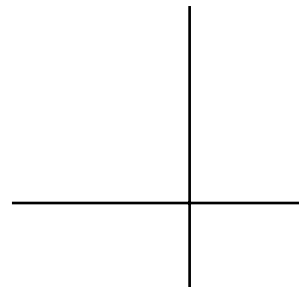
ئههلی دۆزهخ له دۆزهخ خوشترن ههتا له سههر دونيا، چونكه له دۆزهخ له ههق خه بهردار دهبن و ده دونيا دا بيخه بهرن له ههق و شتيك شيرينتر له خه بهردار بوونی ههق نيه. كهوايه له وهی كه ئارهزووی دونيا دهكهن، بۆ ئهمهيه كه كارێك بكهن ههتا له كانگای لوتف خه بهردار بن، نه ئه وهی كه دونيا خوشتره له دۆزهخ.

مونا فقه كان له بهر ئه وه ده نيرنه بني دۆزهخ ههتا به و ئيمان بينن، كفری ئه و به هيز بوو و كاری تينه كرد: ئه و عه زابی سه ختتر ده بی ههتا له ههق خه بهردار بی. كافر ئيمانی پينه هينا، كفری ئه و لاوازه. به عه زابیكي چوك خه بهری ده بیته وه. ههروهك مي زه ريك كه تۆزاوی بی و فه رشیک كه تۆزاوی بی: مي زه ر كه سيك هه ندیكي راوه شینی، خاوین ده بیته وه. به لام فه رش به چوار كه سان ده بی توند راي ته له كین ههتا تۆزی به كی.

« قورئان » ههروهك بوو كيكه. هه چه ند تارا كه ی را كيشی، رووی خۆ نيشانی تۆ نادا. ئه مه كه به حسی قورئان ده كه ی و خوشی و كه شفیکت ده ست نا كه وئ، له بهر ئه وه يه كه تارا كيشانی تۆ ره د ده كاته وه و مه كر ده كا و خۆی نا حه ز به تۆ نيشان ده دا - يانی « من ئه و جوانه نيم. »

قورئان، ئه و توانايه ی هه يه هه رجۆر كه به وه ی خۆی بنوینی. به لام ئه گه ر تارا كه ی رانه كيشی و ره زای ئه و بخوازی؛ برۆی و مووچه كه ی بدیری، له دووره وه خزمه تی بكه ی، ئه وه ی كه ره زای ئه و پيكدینی هه ولی بۆ ده ی، بی ئه وه ی په چه ی لاده ی، رووی خۆی نيشان ده دا.

هه قته عالا ده گه ل هه ركه سيك نادوی. ههروهك پادشاکانی دونيا ده گه ل هه ر جۆلايه ك قسه ناكهن: وه زير و جيگريان داناوه، به هۆی ئه وانه وه ريبان ده پادشا ده كه وئ. هه قته عالا ش به نده يه كي هه لياردوه، ههتا ئه و كه سه ی كه داخوازی هه قه، له وه وه بی و گشت پيغهم به ران بۆ ئه مه هاتوون - كه ريگه يه ك جگه له وانه وه نيه.

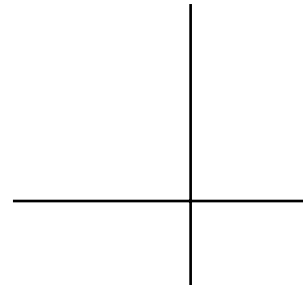
هوالطیف!

مرۆف بریتییە لە بیر و ئەندێشە، باقی ریشەییە و پێشە. کەلام چەشنی هەتاو، مرۆف گەرم و زیندوو بەون. هەتاویش هەمیشە هەییە و حازرە و هەموو هەمیشە بەو گەرمن. ئیلا هەتاویان وەبەر چاوانی و نازانن کە بەو زیندوون و گەرمن. بەلام کە بە هۆی زمان و رستە - جا چ شوکر بێ، چ شکایەت، چ خێر، چ شەر - بکوترێ، هەتاو وەبەر چاوانی. هەرۆک هەتاوی فەلەک کە هەمیشە دەرەوشیتەو بەلام تیشکی وەبەر چاوانی، هەتا وە دیوار نەکەوێ. هەرۆتر، هەتا بە هۆی پیت و دەنگەو نەبێ، تیشکی هەتاوی قسە دەرناکەوێ - سەرەرای ئەو کە هەمیشە هەییە. چونکە هەتاو لەتیفە و هو اللطیف. کەسافەتێکی پێویستە هەتا بە هۆی ئەو کەسافەتە، وەبەر چاوانی و دەرکەوێ.

بە کەسکیان گوت «خودا» هیچ مانایەکی بۆ دەرناکەوت. مات و داماو وەستا. کە گوتیان «خودا وەهای کرد و وەهای فەرموو و وەهای نەهی کرد!» گەرم بۆو و دینی. کەواوە لەتافەتی هەق سەرەرای ئەو کە هەبوو و پێنەدەکەوت و نەیدەدیت. هەتا بە هۆی ئەمر و نەهی و خەلک و دەستەلات، بۆیان لێک نەداو، نەیتوانی ببینی.

هی وای هەن کە لەبەر زەعف، هەنگوینیان پێناکەوێ، بە هۆی تەعامێکی دیکە وەک شلەزەرد و هەلوا و غەیرە نەبێ، ناتوانی بیخوا، هەتا بتوانی پێیرابی و بگاتە رادەیک کە هەنگوین بێ هۆ بخوا.

کەواوە زانیمان: نوتق هەتاویکە لەتیف، دەرەوشاوە، هەمیشە بێ برانەو، ئیلا تۆ موحتاجی بە هۆیەکی کەسیف هەتا تیشکی هەتاو ببینی و حەزی لێوەرگیری. هەتا بگاتە رادەیک کە ئەو تیشک و لەتافەتە بەبێ هۆی کەسافەت ببینی و خووی پێگیری و چاوی تێبیری و هێزی لێوەرگیری. ئەوسا لەو دەریای لەتافەتە رەنگی سەیر و تەمەشای سەیر ببینی و ئەو هەش بۆ سەیرە؟ - کە ئەو نوتقە هەمیشە دە تۆ دا هەییە، چ قسە بکە و چ قسە نەکە. ئەو دەم کە دە مێشکت دا هیچ بیریکت نیە، هەر ئەو دەم دەلیم هەمیشە نوتق هەییە. هەرۆکی گوتووینانە «الانسان حیوان ناطق» ئەم حیوانەتییه هەمیشە دە تۆ دا هەییە، هەتا زیندووی، هەرۆها پێویستە کە نوتقیش هەمیشە دەگەڵ تۆ بێ. هەر ئەوجۆرە کە زۆر لەوێ مانەو هۆی دەرکەوتنی حیوانەتییه و شەرت نیە، وەهاش نوتق هۆی گوتن و نالییه و شەرت نیە.

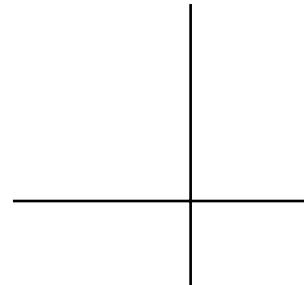

مرۆڤ سێ حالهتی ههیه: یه کهم ئه وهیه که به دهوری خودا دا نه گهرێ و عیبادهت و خزمهتی هه موو کهس بکا - له ژن و پیاو، له مال و مندال، له بهرد و خاک - و خودا عیبادهت نه کا. دیسان، کاتیک که زانست و ئاگادارییه کی دهست کهوت، جگه له خودا خزمهتی کهس نا کا، دیسانیش، ئه گهر پێشکهوتیکی هه بێ لهم حالهته دا، بێدهنگ ده بێ: نه ده لێ خزمهتی خودا نا کهم و نه ده لێ خزمهتی خودا ده کهم - به دهر لهم دوو قوناغهیه. لهم قهومه، له عالهم دا، دهنگیک بهرز نه بوته وه.

خودا نه حازره و نه غایب و خولقینهری ههردووکیانه - یانی حوزوور و غهیبهت. که وایه ئه و غهیری ههردووکیانه. چونکه ئه گهر حازر بێ، ده بێ که غهیبهت نه بێ و غهیبهت ههیه. وه حازریش نیه، چونکه عندالاحضور، غهیبهت ههیه. که وایه ئه و به حوزوور و غهیبهت، وهسف نا کردرێ، دهنا پێویست ده کهرێ که له دژ، دژ بزێ. چونکه له حالهتی غهیبهت دا پێویست ده کهرێ له حوزووری خولقاندبێ و حوزوور دژی غهیبهته. ههروهها، له غهیبهتیش دا بهم پێودانه. که وایه ناشی له دژ، دژ بزێ و ناشی که ههق چهشنی خۆی بخولقینێ. چونکه ئه گهر بگونجی چهشن، چهشن بخولقینێ، ته رجیح پێویست ده کهرێ و ههردووک ده فهوتین.

که گه یهشتیه ئیره، بوهسته و مه چوه پێشتر! لیره ئه قه ل چوونه پیشی بو نیه. هه که گه یهشته بهستینی ده ریا، بوهستی.

هه موو قسه کان و هه موو زانسته کان و هه موو هونه ره کان و هه موو پیشه کان، مه زه و چیژیان لهم قسه یه - که ئه گهر ئه و نه بێ، له هه یچ کار و پیشه یه که دا مه زه نامینێ. هه ر ئه و جوهره ی که پیاویک ژنیکی خواستبێ مالدار، که رانه مه ر و ره وه ی ئه سپ و غهیره ی هه بێ. ئه م پیاوه به و مه ر و ئه سپانه راده گا و باغه کان ده دیرێ. سه ره رای ئه وه که خه ریکی خزمه ته، مه زه ی ئه و کارانه ی له وجوودی ژنه که وه هه یه - ئه گهر ئه و ژنه له ئارا دا نه مینێ، له و کارانه هه یچ چیژیک وه رنا گهرێ و سارد ده بیته وه و بێ گیان دیاری ده کا. هه روه تر، هه موو پیشه کانی عالهم و علوم و غهیره ژیان و خۆشی و گه رمایان له تیشکی زهوقی عارفه وه هه یه - که ئه گهر زهوقی ئه و نه بێ و وجوودی ئه و، له و هه موو کارانه دا زهوق و چیژ نادۆزیته وه و هه موو مردوو دیاری ده که ن.

ئیمان باشره له نوێژ!

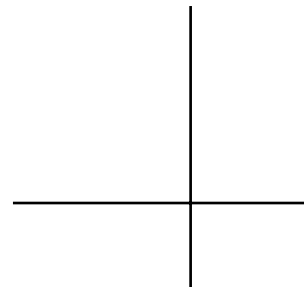
پرسیاری کرد که « له نوێژ سهرتر چیه؟ »

« ولامیک ئهوه که گوتمان: گیانی نوێژ سهرتره له نوێژ. ولامی دووههم: ئیمان سهرتره له نوێژ. چونکه نوێژ پینج کات فهرزه و ئیمان ههمیشه فهرزه. نوێژ به بیانووێهک باتل دهبی و دهکری درهنگتر بیکهی. ئیمان به باریکی دیکهش دا سهرتره له نوێژ، که ئیمان به هیچ بیانووێهک باتل نابی و مهودای درهنگ کردنی نیه. ئیمان بی نوێژ قازانج دهکا و نوێژ بی ئیمان قازانجی نیه - ههروهک نوێژی موناغهکان. نوێژ له ههردینیک دا جوړیکه و ئیمان له هیچ دینیک دا ناگۆردی، ئهحوالی ئهوه و قیبهی ئهوه و غهیره ناگۆردین.

وه جیاوازی دیکهش ههیه: به قهدهر سهرنج و وهگرتنی گوێگر دهردهکهوئی. گوێگر ههروهک ئارده لای کهسیک که ههویر دهگریتهوه. کهلام ههروهک ئاوه ده ئارد دا. ئهوهندهی ئاو دهبال دهکا که پئویستی پێهتی. »

کهسیک بوو زۆر کز و لاواز و سیسهکه - ههروهک چۆلهکهیهک. زۆر سووک لهبهه چاوان، وهها که رووناچهز به ناحهزی دهیانروانییه ئهوه و شوکری خودایان دهکرد، ههچهند بهر له دیتنی ئهوه له ناحهزی خۆیان سکا لایان ههبوو. سهرهراي ههموو ئهوانه [ئهو کهسه] قسهی زلی دهکرد و خۆی ههڵدهکیشا. روژیک له دیوانی پادشا توانجی ده وهزیر گرت. وهزیر لپی داخدار بوو و خۆی دهخواردوه. ههتا روژیک، وهزیر گهرم داها و هاواری کرد که « ئهه ئههلی دیوان، ئهه فلانی فلانی، ئیمه ههلمانگرتوه و به خێومان کرد به نان و خوان و ورکه نان و نیعمهتی ئابا و ئهژدای ئیمه، بوو به کهسیک ههتا گهیشته ئهوه رادهیه که وهها و وههامان پێدهلی! »

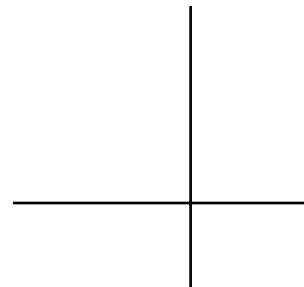
بههرو رووی ههستاوه و گوتی « ئهه ئههلی دیوان و ئهه دهمراستانی دهولت و ئهه رکان، راست دهکا: به نیعمهت و ورکه نانی ئهوه و ئابای ئهوه پهروهرده بووم و گهوره بووم، بۆیه وا سووک و چرووکم. ئهگهر به نان و خوانی کهسیکی دیکه پهروهرده بووبام، لهوانهیه روخسار و قامهت و قیمهتم باشر لهمه با. »

نووکە مریدیەک کە لە پیاوی هەق پەروردهی بووی، رووحی بآل و پەر و فەر و شکۆیهکی گه‌وره‌ی ده‌بی و که‌سیک که لای درۆزن و زمانلوس پەرورده بی و زانست له‌و فیر بی و تهربیەت له‌و وەرگری، رووحی ده‌ژاک، هه‌روهک ئەو پیاوه کز و لاواز و عاجز و غەمین و بیچاره و بی‌ده‌رتان ده‌بی و هۆش و هه‌ستی که‌م دینی.

ده‌ زاتی مرۆف دا، هه‌موو عیلمه‌کانیان له‌ بنه‌رەت دا خولقاندوه - هه‌تا رووحی، شته‌ شاراوه‌کان ده‌رخا. هه‌روهک ئاوێکی روون که هه‌رچی ده‌ بنی دایه، له‌ به‌رد و سواله‌ت و غه‌یره، و هه‌رچی که له‌ سه‌ره‌وه‌یه‌تی وینه‌ی هه‌موویان نیشان ده‌دا. زاتی ئاو، ئاوايه - بی عیلاج و ته‌علیمیک. به‌لام که ئاو تیکه‌لاوی خاک یا ره‌نگی دیکه‌ بوو، ئەو خاسیەت و زانسته‌ی لی جیا بۆوه و فه‌رامۆشی کرد. هه‌فته‌عالا ئەنبیا و ئەولیا ی نارد هه‌روهک ئاوێکی روونی گه‌وره‌ هه‌تا هه‌ر ئاوێکی سووک و لی تیکه‌لاوی بی، له‌ لیلائی خۆی رزگاری بی و له‌ ره‌نگی سه‌پینراو خالسی بی. کاتیک روون بیته‌وه، خۆی وه‌ بیر دینیته‌وه، ده‌زانێ که « له‌ پێشدا، من وه‌ها روون بووم، بیشک » ئەوجار ده‌زانێ که ئەو لیلائی و ره‌نگانه‌ هی خۆی نه‌بوون و وه‌بیری دیته‌وه‌ حاله‌تیک که به‌ر له‌وانه‌ هه‌یبوه. که‌وايه ئەنبیا و ئەولیا بۆ ئەو وه‌ بیره‌ینه‌ره‌وه‌ی حاله‌تی پێشوون، نه‌ک شتیکی تازه‌ ده‌ زاتی بنین.

نووکە، هه‌ر ئاوێکی لی که ئەو ئاوه‌ گه‌وره‌ی ناسی که « من له‌ ئەوم و هی ئەوم » تیکه‌لی ده‌بی و ئەو ئاوه‌ لیله‌ی که ئەو ئاوه‌ گه‌وره‌ی نه‌ناسی و ئەوی به‌ غه‌یری خۆی دانا و غه‌یری جنسی خۆی، په‌نا بۆ ره‌نگ و لیلائی ده‌با هه‌تا تیکه‌لی به‌حر نه‌بی و له‌ ئاویته‌ بوونی به‌حر خۆی ده‌پاریزی. ئاوی گه‌وره‌ له‌ جنسی ئاوی چووکە، له‌ نه‌فسی ئەو و زاتی ئەوه. که‌سیک ئەو به‌ نه‌فسی خۆی دانه‌نی، ئەو نه‌ناسینه‌ هی نه‌فسی ئاو نیه، هی په‌یوه‌ندیی و نزیکیه‌تی خراپه‌یه‌ ده‌گه‌ل ئاو که وینه‌که‌ی ئەو نزیکیه‌ته‌ له‌ ئاو دا ده‌نوینی و ئەو نازانی که « سه‌له‌مینه‌وه‌ی من له‌م ئاوه‌ گه‌وره‌ و له‌م به‌حره‌ له‌ نه‌فسی منه‌وه‌یه‌ یا له‌ وینه‌ی ئەو نزیکیه‌ته‌ خراپه‌یه‌ » له‌ غایه‌تی تیکه‌لاو بوون. وه‌ها که گ‌لخۆر نازانی که «مه‌یلی من به‌ گل هی زاتی منه‌ یا له‌به‌ر هۆیه‌که‌ که ده‌گه‌ل ته‌بعی من تیکه‌لاوه‌. »

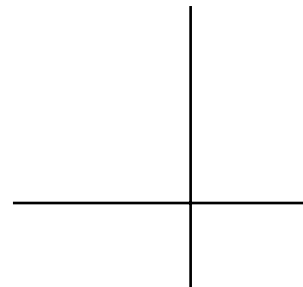
هەر کەس ئەم بینایە بۆ مەبەستیک پیکدینێ!

هەرکەس ئەم بینایە بۆ نیەتیک ساز دەکا - یا بۆ کەرەم نواندن یا بۆ ناویک یا بۆ خیریک. هەقتەعالا مەبەستی بەرز کردنەوێ پلەیی ئەولیا و گەورە کردنەوێ خاک و گۆری ئەوانە. ئەوان پێویستیان بە گەورە کردنەوێ خۆ نیە و دە نەفسی خۆیان دا گەورەن. چرا ئەگەر دەخواری لە بەرزایی دایبێتین بۆ خەلکی دیکە دەخواری و بۆ خۆی ناخواری. بۆ ئەو چ سەر، چ ژێر - لە هەر کۆیەک بێ، چرایەکی پێ شۆقە. ئیلا کە دەخواری شۆقەکەیی بە کەسی دیکەش بگا. ئەم هەتاوێ کە لە بان ئاسمانە، ئەگەر لە ژێریش بێ، هەر ئەو هەتاوێ، ئیلا عالەم تاریک دەمێنێتەوێ. کەواپە ئەو لە سەر بوونەیی بۆ خۆی نیە، بۆ خەلکی دیکەپە. ئاکام: ئەوان لە سەر و ژێر و لە ریزی خەلک بێنیاز و بێبەریین. تۆ کە زەرپڕەیک زەوق و دەمیک لوتفی ئەو عالەمە رووت تێدەکا، ئەو دەمە لە سەر و ژێر و لە خواجەیی و سەرۆکایەتی و لە خوشت کە لە هەمووکەس لە تۆ نزیکترە، بێزار دەبی و یادێ ناکەیی. ئەوان کە کانگا و کان و ئەسلی ئەو شۆق و زەوقەن، ئەوان ئەسیری ژێر و سەری کێ دەبن؟ شانازی ئەوان بە هەقە و هەق لە سەر و ژێر بێنیازە. ئەم سەر و ژێر بۆ ئیمەپە کە پێ و سەرمان هەپە.

مستەفا فەرمووی « ئەگەر من بە سەرتر لە یونس دادەنێن، لەبەر ئەو نەبێ کە ئەو لە زگی ماسی دا عرووجی کرد و من لە سەر، لە ئاسمان! - کە هەقتەعالا نە لە سەرە و نە لە ژێر. »

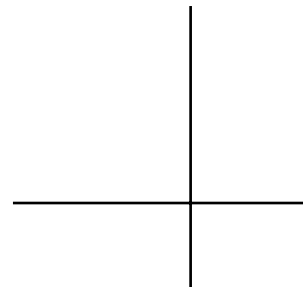
شۆقی ئەو لە سەر هەر ئەوێ، لە ژێر هەر ئەوێ و لە زگی ماسی دا هەر ئەوێ. ئەو لە سەر و ژێر بێبەرییە و هەموو بۆ ئەو یەکن.

زۆرکەس هەن گەلیک کار دەکەن، غەرەزیان شتیکی دیکەپە و مەبەستی هەق شتیکی دیکە. بروانە کە بۆ قورئان چەند تەفسیریان ساز کردوێ: دە دە بەرگ و هەشت هەشت بەرگ و چوارچوار بەرگ. غەرەزیان دەربرینی زانیاری خۆیانە. زەمەخشەری لە « کەششاف » دا زۆر بە وردیی نەحو و لۆغەت و رستەیی ناسکی هێناوێتەوێ بۆ دەربرینی زانیاری خۆی. هەتا مەبەستی هەق دەست کەوێ و ئەویش گەورە کردنەوێ دینی مەحەممەدە. کەواپە هەموو خەلکیش کاری هەق دەکەن و لە

غەرزى ھەق غافلن و ئەوان مەبەستىكى دىكەيان ھەيە. ھەق دەيەويى عالەم بىمىنىتەوہ. ئەوان خەرىكى ھەوہس دەبن، دەگەل ژنىك خەرىك دەبن بۆ لەزەتى خۆيان، [كەچى] لەوئۆھ مندالۆك سەر ھەلەدا و ھەرۆتر، كارۆك دەكەن بۆ خۆشى و لەزەتى خۆيان، ئەوہ خۆى دەبىتە ھۆى نەزمى عالەم. كەوايە لە راستى دا بەندايتى ھەق دەكەن، ئىللا ئەوان بەو نىتە نايكەن. ھەرۆتر مزگەوت ساز دەكەن، گەلۆك لە دەرک و دىوار و مېچەكەى خەرج دەكەن. ئىللا ئىعتبار بە قوبلەيە و مەبەست و گەورەيى قوبلەيە و گەورەيى پتر دەبى، ھەرچەند كە ئەوان مەبەستيان ئەوہ نەبوہ.

گەورەيى ئەوليا بە روالەت نىە. ئەى وەللا! ئەوان بەرزايى و گەورەيىيان ھەيە، بەلام بىوئىنە و بىھاوتا. ئاخىر، ئەم درەمە لە پوول سەرتەرە. لە پوول سەرتەر ماناى چيە؟ لە روالەت دا، لەو لە سەرتەر نىە - كە بە ئەندازە ئەگەر، درەم لە سەربان دابنىتى و زۆر لە ژۆر، بىشك زۆر لە سەر دەبى. بە گشتى، زۆر لە سەرووى درەم و لەعل و دوپ لە سەرووى زۆر - چ لە ژۆر، چ لە سەر. كەپەك لە سەروەيى بىژىنگە و ئارد لە ژۆر ماوہتەوہ. كام سەرتەرە؟ بىشك ئارد، ھەرچەند لە ژۆرە. كەوايە بەرزايى ئارد بە روالەت نىە. لە عالەمى مانا دا چونكە ئەو زاتە دەو دايە بە گشتى ئەو سەرتەرە.

ئیمه ئاوینهین: ئهگەر ئهوان رابکهن له ئیمه دا دهردهکهوی!

شیخ مهحله دهیگوت که « یهکه م، بینینه، دواى ئهوه گوت و بیژ. وهها که گشت سولتان دهبین به لام خاس ئهوه کهسهیه که دهگهلی قسه دهکا. »

فهرمووی که « ئهمه چهوته و رسوایه و به پچهوانهیه. مووسا گوتی و بیستی و له دواى داواى دیداری دهکرد. پلهی گوتن هی مووسا و پلهی دیدار هی مهحه ممه! کهوایه ئه م قسهیه چلۆن راست دهبی و چۆنه؟ »

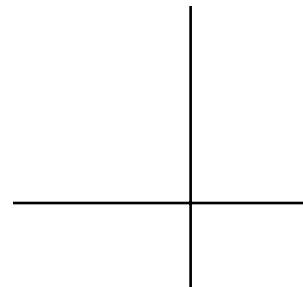
یهکیک هاته لای مهولانا شه مسه ددینی تهو ریزیی فهرمووی که « من به به لگهیهکی قاتع، بوونی خودام ئیسبات کردوه! »

بهیانی، مهولانا شه مسه ددینی تهو ریزیی فهرمووی که « مه لاییکه هاتبوون و دوعای به خیریان بو ئهوه کابرایه دهکرد که: ئه له ملامی، خودای ئیمه ی سابیت کرد، خودا عومری دریژ بکا! له ههق خه لکی عالم دا کوتایی نه کرد. »

گهوج، خودا سابیتته! ئیسباتی ئهوه به لگهیهکی ناوی. ئهگەر کاریک دهکه ی خۆت به پله و پایهیه که لای ئهوه سابیت بکه! دهن، ئهوه بی به لگه سابیتته. له مه دا شکیک نیه.

عالمانی شهرع زیرهکن و ده له ده دا دهبین له کاری خۆیان دا، به لام له نیوان ئهوان و ئهوه عالمه دا دیوارکیان کیشاوه بو نیزامی « دهشی و ناشی » - که ئهگەر ئهوه دیواره نه بیته حیجابیان، هیچ [ئهوه نیزامه] رهچاوا ناکهن و ئهوه کاره ههروا مهحتهل ده مینیتته وه. له م بابته، مهولانای گهوره فهرموویانه که « عالمه می دیکه وه که ده ریایه که و ئه م عالمه وه که که ف. خودا ویستی که که ف ئاوه دان کاته وه. قهومیکی نارده پشت ده ریا بو ساز کردنی که ف. ئهگەر ئهوان خه ریکی ئه م کاره نه بن، خه لک یه کتر ده فه وتین و له بهر ئه وه، خراب کردنی که ف پیویسته. »

کهوایه خیهوتیکه هه لدراره بو پادشا و قهومیکیان له م خیهوته دا خه ریک کردوه و یهکیک ده لی که « ئهگەر من گوریسم نه ریستبا، خیهوت چۆن هه لده درا؟ » یهکی دیکه ده لی که « ئهگەر من گولمیخ ساز نه که م، گوریس له کوئی ده به ستنه وه؟ » هه مووکه س

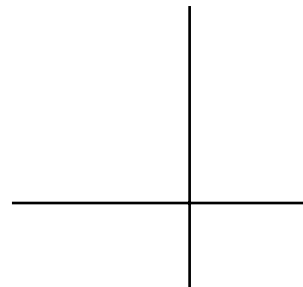
دهزانی که ئەوانه هه‌موویان بێنده‌کانی ئەو پادشایه‌ن که دیته خپۆه‌ته‌وه و ده‌گه‌ڵ مه‌عشوق رایده‌بووری، که‌وایه ئە‌گه‌ر جۆ‌لا ته‌رکی جۆ‌لایی بکا بۆ وه‌زیرایه‌تی، هه‌موو عاله‌م رووت و قووت ده‌میننه‌وه. له‌به‌ر ئە‌وه، له‌و کاره‌ دا زه‌وقی‌کیان پێ‌به‌خشیوه که دلی پتی خۆشه.

که‌وایه ئە‌وه قه‌ومه‌یان بۆ نیزامی عاله‌می که‌ف خولقاندوه و عاله‌م بۆ نیزامی ئە‌ان، به‌لام، خۆزگه به‌وه‌ی که ئە‌وه عاله‌مه‌یان بۆ نیزامی ئە‌و خولقاندوه، نه‌که ئە‌وه بۆ نیزامی عاله‌م!

که‌وایه خودا دلخۆشیی و خۆشیی به‌خشیوه به هه‌ر که‌سێک له کاره‌که‌ی دا که ئە‌گه‌ر سه‌ده‌هزار سال بژی، هه‌ر ئە‌وه کاره ده‌کاته‌وه و هه‌ر رۆژێک ئە‌شقی به‌و کاره پتر ده‌بی و له‌م پێ‌شه‌ دا ساته‌کانی ده‌خولقین و چێژ و له‌زه‌تی لێ‌ده‌با: گوریس‌ریس، شوکر بژاردنیکی دیکه و دارتاش که ئە‌ستوونده‌گی خپۆه‌ت ساز ده‌کا، شوکر بژاردنیکی دیکه و گولمیخسان، شوکر بژاردنیکی دیکه و جۆ‌لا که به‌رگی خپۆه‌ت ده‌کا، شوکر بژاردنیکی دیکه و ئە‌ولیا که ده‌ خپۆه‌ت دا دانیش‌توون و خه‌ریکی رابواردن و که‌یف و به‌زمن، شوکر بژاردنیکی دیکه.

نووکه، ئە‌م قه‌ومه‌ی که روو ده ئی‌مه ده‌که‌ن، ئە‌گه‌ر خامۆش ده‌بین، مه‌ل‌وول ده‌بن و ده‌ره‌نجن و ئە‌گه‌ر قسه‌یه‌که‌ش بکه‌م که لایقی ئە‌وان بی، ئی‌مه ده‌ره‌نجین - ده‌رۆن و ته‌شه‌رم لێ‌ده‌ده‌ن که له ئی‌مه مه‌ل‌ووله و راده‌کا. ئی‌زن‌گ که‌ی له مه‌نجه‌ڵ راده‌کا؟ ئی‌لا مه‌نجه‌ڵ راده‌کا، تا‌قه‌ت نا‌هین. که‌وایه راکردنی ئا‌گر و ئی‌زن‌گ، راکردن نیه، به‌لکه کاتیک دیتی که ئە‌وه زه‌عیفه، لپی دوور ده‌که‌وت‌ه‌وه. که‌وایه، به راستی، مه‌نجه‌ڵ راده‌کا. که‌وایه راکردنی ئی‌مه، راکردنی ئە‌وانه. ئی‌مه ئا‌وین‌ه‌ین. ئە‌گه‌ر ئە‌وان رابکه‌ن، له ئی‌مه‌ دا ده‌ر ده‌که‌وی. ئی‌مه بۆ ئە‌وان راده‌که‌ین. ئا‌وین‌ه ئە‌وه‌یه که خۆی تیدا ببین. ئە‌گه‌ر ئی‌مه مه‌ل‌وول ده‌بین، ئە‌وه مه‌ل‌وولی خۆیا‌نه. چونکه مه‌ل‌وولی سفه‌تی زه‌عفه، لێ‌ره مه‌ل‌وولی نا‌گونجی و مه‌ل‌وولی چ کارێکی هه‌یه؟

له‌ هه‌مام دا وا ریکه‌وت که زۆر ته‌وا‌زوعی شیخ سه‌لاحه‌ددین* ده‌کرد و شیخ سه‌لاحه‌ددین ته‌وا‌زوعی زۆرت‌ری له ئاست ئە‌وه ته‌وا‌زوعه ده‌واند. گله‌بیم کرد. به‌ دلم دا‌هات که « ته‌وا‌زوع له‌ هه‌د تپه‌راندوه! ته‌وا‌زوعی به‌ره‌به‌ره باشه: له پێ‌شدا،

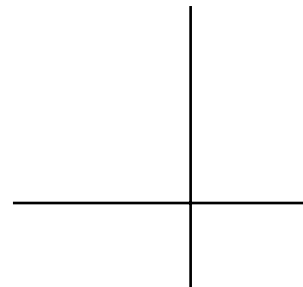

دهستی دامالە، دوايه پيی، بهره بهره بيگه به نه رادهيه كه هستی پينه كا و خو
 دهر نه خا و خووی پي بگري. به ناچار، نابی خو زحمهت بدهی و له بیری خزمهت،
 خزمهت بکهی - چونکه بهره بهره، ئەوت بهو تهوازوعه راهیتاوه. »

دۆستایهتی دهبی وهها و دوژمنایه تیش وهها بی: کهم کهمه، بهره بهره. بۆ وینه
 دوژمنیک له پيشدا، هه نديک نه سیحهت بکهی. ئەگه گویي نه دایه، ئەوسا لئیدهی.
 ئەگه گویي نه دایه، له خوئی دوور کهوه و کارهکانی عالهم بهم چهشنه دهچنه پيش.
 ئاشتی و دۆستایهتی به هارت نه دیوه؟ سه رهتا، بهره بهره گه رمایهک ده نوینی و له
 دوايي پتر. سهیری درهخته کان بکه که چلۆن بهره بهره دینه پيش: له پيشدا بزه یهک
 و له دوايي بهره بهره جلی گه لا و شکۆفه و بهر پهیدا دهکن و ده رویشانه و سوڤیانه،
 هه مووی هه لده پيژن و ئەوهی هه یانه دهیدۆرین.

که وایه کارهکانی عالهم و پيشینیان - به گشتی - ئەوهی که په لهی کرد و له
 سه رهتای کار دا زیده رهوی کرد، ئەو کاره سه ری نه گرت. ئەگه ریا زهته،
 شپوه که یان وهها گوتوه که: ئەگه مه نیک نان دهخوا روژی دره میکی لی کهم کاته وه
 بهره بهره، وهها که یهک دوو سال تپه ری هه تا ئەو نانهی گه یان دبیته نیو مه ن. وههای
 کهم کاته وه که له ش هه ست به کهم بوونه وهی نه کا. هه روه تر عیبادهت و خه لوهت و
 روو له تاعهت نان و نوپژ کردن: ئەگه هه نوپژی نه ده کرد، که پيی له ری هه ق نا،
 له پيشدا پینج نوپژ راگری، له دوايي زیادی بکا.

* مه بهست شیخ سه لاهه ددینی زه رکوب - ه

کافر و ئیماندار سوڤحانه بژێرن!

ئەو هه‌موو عیلم و هه‌وڵ و به‌ندایه‌تی بۆ ئیستحقاق و عه‌زه‌مه‌تی باریی وه‌هایه که یه‌کێک سه‌ری دانواند و خه‌مه‌تیکی کرد و رۆیی. ئە‌گه‌ر هه‌موو زه‌وی له سه‌ر سه‌ر دابنێی له خه‌مه‌ت هه‌ق دا، وه‌هایه که جاریک سه‌ر به زه‌وییه‌وه بنی - چونکه ئیستحقاقی هه‌ق و لوتفی ئە‌و له سه‌ر وجود و خه‌مه‌تی تۆ، له پێشتره. تۆی له کوێ ده‌رکێشا و ژیا‌نی پێدای و شی‌اوای به‌نده‌یی و خه‌مه‌تی کردی، که تۆ لافی به‌نده‌یی ئە‌و لێ‌ده‌دهی؟

ئە‌م به‌نده‌یی و عیلمانه وه‌ک ئە‌وه‌ن که بووکۆڵه‌ت ساز کردبێ له چێو و لی‌باد، دوا‌ی ئە‌وه بی‌به‌یه خه‌مه‌ت هه‌زه‌ت که « خۆشم له‌و بووکۆڵانه هات سازم کرد، به‌لام گیان پێ‌به‌خشی‌ن کاری تۆیه، ئە‌گه‌ر گیانیا‌ن به‌ده‌یه‌ی، عه‌مه‌له‌کانی منت زیندوو کردوون و ئە‌گه‌ریش نه‌یبه‌خشی، فه‌رمان به‌ ده‌ست تۆیه. »

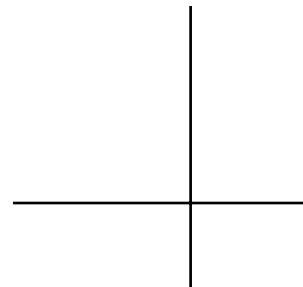
ئیب‌راهیم فه‌رمووی که خودا ئە‌وه‌یه که « زیندووی ده‌کاته‌وه و ده‌یم‌رینێ! »

نه‌روود گو‌تی که « منیش زیندووی ده‌که‌مه‌وه و ده‌یم‌رینم! »

چونکه هه‌فته‌ع‌الا ملکی دابوو‌یه، ئە‌ویش پێ‌ی‌وابوو قاده‌، هه‌واله‌ی به هه‌ق نه‌کرد، گو‌تی منیش زیندووی ده‌که‌مه‌وه و ده‌یم‌رینم. مه‌به‌ستیشم له‌و ملک - ه زانسته. چونکه هه‌فته‌ع‌الا عیلم و زیره‌کیی و لێ‌هاتوویی به‌ مرۆف به‌خشی، کاره‌کانی له سه‌ر خۆ زیاد کرد - که « من به‌م عه‌مه‌ل و به‌م کاره، کاره‌کان زیندوو ده‌که‌مه‌وه و چێژی لێ‌وه‌ده‌گرم. »

یه‌کێک په‌رسیاری کرد له مه‌ولانا‌ی مه‌زن که: ئیب‌راهیم به‌ نه‌روودی گو‌ت « خودای من ئە‌وه‌یه که هه‌تاو له رۆژه‌لات ده‌ردینێ و له رۆژا‌وای ده‌نی. ئە‌گه‌ر تۆ دا‌وای خودایه‌تی ده‌که‌ی به پێ‌چه‌وانه‌ی ئە‌وه بکه! » لێ‌ره‌وه لازم ده‌کرێ که نه‌روود ئیب‌راهیمی ناچار کردبێ که له قسه‌ی یه‌که‌می - ولامنه‌دراو - تی‌په‌ری و به‌لگه‌یه‌کی دیکه ده‌ست پێ‌بکا؟

فه‌رمووی که: خه‌لک هه‌تله‌یا‌ن بێ‌ژت و تۆش هه‌تله‌ ده‌بێژی. ئە‌مه یه‌ک قسه‌یه له

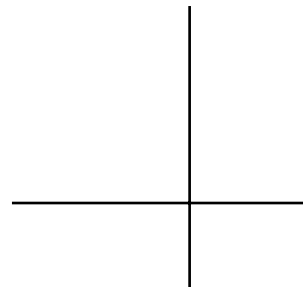
دوو وینه دا . تۆ غه له تته کرد و نه وانیش . ئەمه مانای زۆره . یهک له مانایانه ئه وهیه که هه قته عالا تۆی له هه شارگه ی عه ده م - له زگی دایکت - دا پیکه پینا ، رۆژه لاتی تۆ زگی دایک بوو ، له وێ سهرت ده رکیشا و له رۆژاوی گۆر ئاوا بووی . نووکه ئەگه ر تۆ قادری ، له رۆژاوی گۆر ده رکیشه و بیه وه رۆژه لاتی مندا لدا ن!

مانایه کی دیکه ئه وهیه که عارف که له بهر تاعهت و هه ول و ئاکاری بهرز ، رووناکیی و مهستی و رووح و راحه تی تیدا پیکدی و له حاله تی ته رکی ئەم تاعهت و هه وله ئه و خۆشیه ئاوا ده بی ، که وایه ئەم دوو حاله ته ی تاعهت و ته رکی تاعهت رۆژه لات و رۆژاوی ئه و بوه . ئەگه ر تۆ قادری له زیندوو کردنه وه ، له م حاله تی زهرده په ری روالهت که فسق و فساد و گونا هه ، ئه و رووناکیی و راحه ته ی که له تاعهت ده رده که وتن ، هه ر ئیستا له زه رده په ر دا ده ریخه !

ئه وه کاری به نده نیه و به نده قهت پیناکری . ئەمه کاری هه قه - که ئەگه ر بیه وێ ، هه تا و له رۆژاوا ده رده کیشی و ئەگه ر بیه وێ ، له رۆژه لات .

کافر و ئیماندار هه ردوو ک ، سو بانه بژی رن . چونکه هه قته عالا خه به ری دا وه که هه رکه س به ری گای راست دا بر وا و راستی بیژی و په یه وه ی شه ریعهت و ئەنبیا و ئەولیا بی ، گه لیک خۆشی و رووناکیی و ژیا نیان تیدا پیکدی و ئەگه ر به پچه وانه بیکا ، گه لیک تاریکی و خۆف و چال و به لای دیته بهر . له بهر ئه وه که هه ردوو ک خه ریکی ئەمه ن و ئه وه ی که هه قته عالا وه عده ی دا وه وه راست ده گه ری و ده رده که وێ ، که وایه هه ردوو ک سو بانه بژی ری هه قن - ئه و به زمانیک و ئەم به زمانیک .

بۆ وینه دزی کرد و له داریان دا . ئەویش وه عزبیژی موسلمانانه که «هه رکه س دزی بکا ، حالی ئاوا ده بی » و یه کینکیش پادشا له بهر راستی و ئەمانهت ، خه لاتی دایه . ئەویش وه عزبیژی موسلمانانه ، به لام دن به و زمانه و ئەمین به م زمانه . به لام تۆ سهیری فه رق بکه ده نیوان ئەم دوو وه عزبیژه دا !

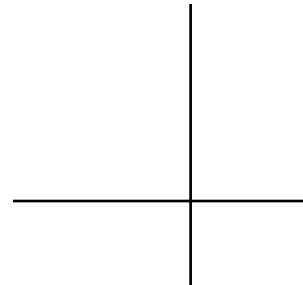

رێگای ههق گهلیک بهسام و بهسته لهکه؟

دۆستان رهنجی وایان ده دهل دایه که به هیچ دهرمانیک خوش نابیتتهوه: نه به خهوتن، نه به گهراڤان و نه به خواردن، ئیلا به دیداری دۆست نهبی. وهها که نهگه موناقتیک ده نیتو ئیمانداران دا دابنیشی، وههای شوین له سهر دادهنن که دهستبهجی دهبیتته ئیماندار. جا نهگه ئیمانداریک دهگه ئیمانداران دابنیشی چۆنه؟ کاتیک وهها شوینتیک له سهر موناقت داهخا، بروانه که ده ئیماندار دا چهنده سوود دهکا! بروانه ئه وه پشه له بهر هاوسایهتی ئاقلتیک بوو به وهها رایه خیکی نهقشدار و ئه م خاکه به هوی هاوسایهتی ئاقلتیک بوو به وهها سه رایه کی خوش. قسهی ئاقل له سهر جه ماد شوینی داخست، بروانه که قسهی ئیماندار ده ئیمانداریک دا چ شوینتیک داهنی! له سایهی قسهی نهفسی چووک و ئهقلی کهم، جه ماد بهم پلهیه گهیشتن - و هه موو ئهوانه سیبهری ئهقلی جزوون.

له سیبهروهه دهکری بالای کهس قیاس بکهی. نووکه، لیره وه قیاس بکه که چ ئهقل و فرههنگیک پیویسته که ئه م ئاسمان و مانگ و ههتاو و ههوت ته بهقهی زهوی و ئهوهی که ده نیوان ئهرز و ئاسمان دایه، له وهوه پهیدا بن. تهواوی ئه م بوونه وهرانه سیبهری ئهقلی کوللن. سیبهری ئهقلی جزوو شایهنی سیبهری کهس و سیبهری ئهقلی کولل - که بوونه وهرانن - شایهنی ئه.

ئهولیا ی ههق جگه له م ئاسمانانه، ئاسمانی دیکه یان دیوه که ئه م ئاسمانانه یان پی هیچ نیه و له بهر چاویان چووک و سووک دیاری ده دا. ئهوان پییان له سهر ئهوانه ناوه و لپی تیپه ریون. بو پیت سهیره که مرۆقتیک ده نیوان مرۆف دا ئه و تایبه تمه ندیهی دهست کهوی که پی له سهر ئهستیره کان بنی؟ مه گه ئیمه هه موومان له جنسی خاک نه بووین؟ هه قته عالا قه وه تیکی ده ئیمه نا، که ئیمه له جنسی خو مان، به و قه وه ته، شان بووین و زال بووین به سه ری دا و که وته ژیر دهسته لاتی ئیمه هه تا دهستی به سهر دابگرین به هه ر جوړیک که بمانه وی: جار ده بیهینه سهر، جار ده یه یینه خوار، جار ده یکهینه سهر، جار ده یکهینه قاپ و گۆزه، جار دریزی ده کهین و جار کورتی ده کهینه وه. نه گه ئیمه سه ره تا هه ر ئه و

خاکه بووین و له جنسی ئه و بووین، ههفته‌عالا ئیمه‌ی به و قه‌وه‌ته شان کرد، هه‌روه‌تر، له نیوان ئیمه‌ش - که له یهک جنسین - بۆ سهیره که ههفته‌عالا هه‌ندیک که‌س شان بکاته‌وه له ئیمه؟ که ئیمه له چا و ئه و هه‌روهک جه‌ماد بین و ئه و به سه‌رمان دا زال بۆ و ئیمه له و بیخه‌به‌ر بین و ئه و خه‌به‌ردار له ئیمه؟

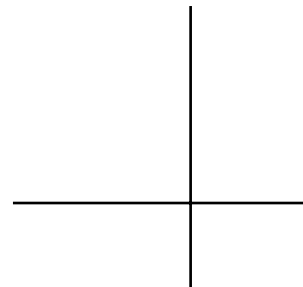
ئه‌وه‌ی که ده‌لێین « بیخه‌به‌ر » مه‌به‌ستمان بیخه‌به‌ری مه‌حز نیه، به‌لکه هه‌ر خه‌به‌ریک له شتیک دا بیخه‌به‌ری - یه له شتیک دیکه . خاکیش، به و جه‌مادیه، له‌وه‌ی که خودا پێیداوه خه‌به‌ری هه‌یه - که ئه‌گه‌ر بیخه‌به‌ر با، که‌ی ئاوی وه خۆ ده‌گرت و دایه‌نی هه‌ر ده‌نکیکی ده‌کرد و پێیده‌گه‌یاند؟ که‌سێک ئه‌گه‌ر له کاریک دا شیلگیر بۆ و پێوه‌ی خه‌ریک بۆ، بیداری له و کاره دا بیخه‌به‌رییه له چا و غه‌یری ئه‌و. ئیمه له و غه‌فه‌ته، غه‌فه‌تی کوللیمان ناوی.

ده‌یانه‌ویست پشیله‌یه‌ک بگرن، نه‌ده‌گونجا . روژیک ئه و پشیله‌یه خه‌ریکی راوی مه‌لێک بوو . هه‌موو زه‌ینی خۆی بۆ ته‌رخان کردبوو، له و حاله‌ته دا غافل بوو، گرتیان .

که‌وايه نابۆ به کوللی خه‌ریکی کاری دونیا بی . ده‌بۆ سانای بگری و له به‌ندی ئه‌وه دا نه‌بی که مه‌بادا ئه‌م دلی بيشی و ئه‌و دلی بيشی . ده‌بۆ گه‌نج دلی نه‌یه‌شی . ئه‌گه‌ر ئه‌مانه دلیان بيشی، ئه‌وان دلیان ده‌ده‌نه‌وه، به‌لام که ئه‌و دلی بيشی، کۆ دلی ده‌داته‌وه؟ ئه‌گه‌ر تۆ گه‌لێکت قوماش هه‌بی له هه‌ر چه‌شێک، له کاتی نوقم بوون، سه‌یر، چنگ به کامیان داده‌گری؟ هه‌رچه‌ند هه‌موویان پێویستن، به‌لام یه‌قین بۆ شتیک باییدارتر، بۆ خه‌زینه‌یه‌ک چنگ ده‌کوتی - که به گه‌وه‌ریک و کوته له‌علێک، ده‌کری هه‌زار کار راپه‌پێنی . له دره‌خت میوه‌ی شیرین ده‌رده‌که‌وی، هه‌رچه‌ند ئه‌و میوه‌یه به‌شیک له و بوو، هه‌فته‌عالا ئه‌و به‌شه‌ی له کولل هه‌لبژارد و شازی کرد - که شیرنایه‌تییه‌کی ده‌و نا که ده باقی نه‌نا: که به هۆی ئه‌و، ئه‌و به‌شه له کولل هه‌لبژاردتر بوو و بوو به هه‌لبژارده و مه‌به‌ستی دره‌خت .

که‌سێک ده‌یگوت « من حاله‌تیکم هه‌یه که مه‌حه‌مه‌د و مه‌له‌کی ده‌رگاش له‌وی ناگونجین. »

شیخ شه‌مه‌سه‌ددین فه‌رمووی که « سه‌یره! به‌نده حاله‌تیک هه‌بی که مه‌حه‌مه‌د تێیدا نه‌گونجی؟! مه‌حه‌مه‌د حاله‌تیک هه‌یه که وهک تۆ زارزلیکی تێدا نه‌گونجی! » ئاخر ئه‌وه‌نده حاله‌ته‌ی که ده‌ستت که‌وتوه له به‌ره‌که‌تی ئه‌وه‌وه‌یه و شوینه‌واری ئه‌وه .

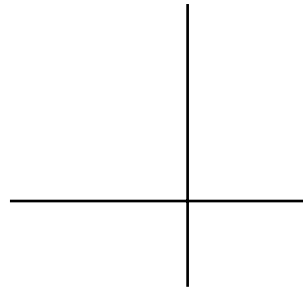
چونکه له پيشدا ته وای خه لاته كان به سهر ئه و داده كه ن، ئه وسا له وه وه بۆ ئه وانی ديكه بلاو ده بئته وه. چونكه سوننهت وه هاپه.

رئگای هه ق گه لئى به سام و به سته لهك و پر له به فره. له پيشدا ئه و گيان بازى كرد و ئه سپى تاو دا و رچهى شكاند. هه ركهس به م رئاگايه دا بروا، له بهر رينوئى و عينا يه تى ئه وه. چونكه له پيشدا ئه و رئاگای ديه وه و له هه ر شوئى نيك نيشانه يه كى دانا و دارئى كى داکوتا كه « به م لايه دا برۆن، به و لا دا مه رۆن! و ئه گه ر به و لا دا برۆن، ده فه و ئين - هه روهك قه ومى عاد و سه موود - و ئه گه ر به م لايه دا برۆن، رزگار ده بن - هه روهك ئيمان داران. »

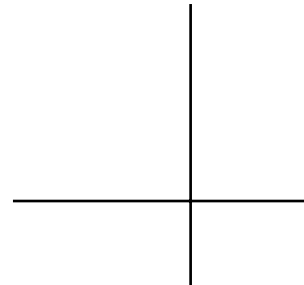
هه روهتر ئه گه ر كه سئىك به ته ما بئى له م دارانه دارئىك بشكئى، هه موو شالا وى بۆ ده بن كه « بۆ رئاگه مان و پيران ده كهى و هه وئى فه وتانمان ده دهى؟ مه گه ر تۆ رئاگى؟ »

نووكه، بزانه كه پيشه وه مه حه ممه ده. هه تا له پيشدا نه گاته مه حه ممه د، به ئيمه ناگا. هه روهك به وه ئى بچيه جئگه يه ك، له پيشدا ئه قه ل پيشه وه يى ده كا كه « بۆ فلا نه جئى ده بئى بچى! مه سه له حه ت ئه مه يه! » دواى ئه وه چاو پيشه واپه تى ده كا، دواى ئه و ئه ندامه كان وه جوو له ده كه ون - به م ته رتبه ه. هه رچه ند ئه ندامه كان خه به ريان له چاو نيه و چاو له ئه قه ل.

مرۆف هه رچه ند غافله، ئيلا ئه وانى ديكه لئى غافل نين. كه واپه ئه گه ر له كارى دونيا شئلگير بى، له هه قبه قه تى كار غافل ده بى. ده بئى ره زاي هه ق بخوازى، نه ك ره زاي خه لك - چونكه ئه و خو شه وى سئى و به زه يى و ره زايه يى كه له خه لك نراوه، خودا داينا وه. ئه گه ر نه يه وئى هئچ به زم و زه وئىك نادا، سه ره راي هه بوونى هه موو ئه سبابى نيعمه ت و نان و سامان، هه مووى ده بئته رنج و خه فه ت. كه واپه هه موو ئه سبابه كان وهك قه له مئىكن به ده ست هئزى هه قه وه. بزوينه ر و نووسه ر هه قه. هه تا ئه و نه يه وئى قه له م نابزوى. نووكه تۆ سه يرى قه له م ده كهى، نائئى ئه و قه له مه ده سئىكى ده وئى؟ قه له م ده بئى ده ست نابئى. كه قه له م ديت يادى ده ست بكه! كوا ئه وهى كه ده بئى و ئه وهى كه ده لئى؟ به لام ئه وانهى هه ميشه ده ست ده بئى، ده لئى « قه له مئىكئى پئويسته! » جا له بهر موتالاى چاكئى ده ست، له موتالاى قه له م ناترسئى و ده لئى كه « وه ها ده سئىك بئى قه له م ناشئ! » له و شوئنهى كه تۆ له بهر چئزى موتالاى قه له م ترسى ده ستت نيه، ئه وان له بهر چئزى موتالاى ئه و ده سته چۆن ترسى قه له ميان هه يه؟ تۆ كه له بهر چئزى نانئىكى جو، نانى گه نمت فه رامووش

کردوه، ئەوان به هه‌بوونی نانی گهنم چۆن یادی نانی جو دەکهن؟ له‌بەر ئەوه‌که له
سه‌ر زه‌وی زه‌وقیکی دا به‌تۆ، تۆ ئاسمانت ناوی - چونکه‌ شوینی زه‌وق ئاسمانه‌ و
هۆی ژینی زه‌وی ئاسمان - ئەه‌لی ئاسمان که‌ی یادی زه‌وی ده‌کهن؟
نوکه‌، خۆشیی و له‌زه‌ته‌کان له‌ ئەسبابه‌وه‌ مه‌بینه‌ - که‌ ئەو مانایانه‌ ده‌ ئەسباب
نراوه‌ن. چونکه‌ زه‌ره‌ر و قازانج له‌وه‌وه‌یه‌، تۆ بۆ به‌ ئەسبابه‌وه‌ نووساوی؟

خهلات و دار كهی بهكن؟

كورى ئەتابهك هات.

مهولانا فەرمووی كه « باوكی تۆ دايم خەریكى هەقه و پروای زاله و له قسهكهیهوه دیاره! »

رۆژیک ئەتابهك گوتی كه « كافرەكانی رۆمی دەیانگوت كه كچ دەدینه تاتار كه دین ببیته یهك و ئەم دینهی تۆ كه موسلمانەتییه سەر هەلبدا! »

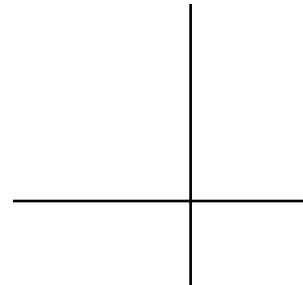
گوتم « ئاخر، ئەم دینه كهی یهك بوه؟ هەمیشه، دوو و سێ بوه و شەڕ و كوشتار قایم ده بهینیان دا. ئیوه چۆن دین دهكهنه یهك؟ یهك لهوی دەبی - له قیامهت. بهلام لیڤه كه دونیایه، ناگونجی - چونكه لیڤه هەركهس هیوایهکی ههیه و ههوایهکی جیاواز. یهکیهتی لیڤه نالوی. مهگەر له قیامهت دا كه ههموو دهبنه یهك و روو له یهك شوین دهكهن و دهبنه یهك گوئی و یهك زمان. »

مرۆف گهلیك شتی تیدایه: مشکی تیدایه و مهل. مهل قهفەس دهباته سەر و دیسان مشك دهیکیشیتهوه خوار. سهدهزار درندهی جوراوجوری دیکه شاراوهن ده مرۆف دا. مهگەر بچنه ئەو شوینه كه مشك مشکایهتی وهلابنی و مهل، مهلایهتی و ههموو ببنه یهك. چونكه مهتلووب نه له سهره و نه له ژیر. كه مهتلووب دهركهوی، نه بۆ سەر دهفری و نه بۆ ژیر.

یهکیك شتیکی ون کردوه: چهپ و راست دهگهړی و پاش و پیش دهپشکنی. كه ئەو شتهی دیتهوه نه سەر دهگهړی و نه ژیر، نه چهپ دهگهړی و نه راست، نه پاش دهپشکنی و نه پیش، کۆ دهبیتهوه.

كهوایه، له رۆژی قیامهت دا، ههموو دهبنه یهك نه زهر و یهك زمان و یهك گوئی و یهك هۆش. وهها كه ده كهس له باغیک یا دوکانیک دا شهريك بن، قسهکانیان یهك دهبی و غه میان یهك و خهريك بوونیان به یهك شت دهبی - چونكه مهتلووب بۆته یهك. كهوایه له رۆژی قیامهت دا چونكه ههموو کاریان ده ههق دهکهوی، ههموو دهبنه یهك.

بهه مانایه، ههركهس ده دنیا دا خهریکی کاریکه: یهك له خۆشهویستی ژن دا،

یهک له مال، یهک له کهسب، یهکیک له عیلم. هه موویان له سهه ره ئه و باوه ره ن که درمانی من و زهوقی من و خووشیی من و راهتیی من دهو دایه و ئه وه رحمهتی ههقه. که دهچته وئ و لئیده گه پئ، نایبینه ته وه، دهگه پئته وه. که ماوه یهک وچان دهگرئ، ده لئ « ئه و زهوق و رحمهته دهست دهکه وئ، ده بئ باش نه گه پئام. دیسان لئیده گه پئم. » که دیسان لئیده گه پئ، نایبینه ته وه. هه تا رحمهت بی حیجاب رووی تئیکا، دوا ی ئه وه ده زانی که ئه وه ریکا نه بوه.

به لام هه قته عالا بهنده ی وای هه یه که بهر له قیامهت وه هان و ئاخر ده بین. عه لی ده فه رموئ « ئه گه ر قالب هه لگرن و قیامهت ده رکه وئ، یه قینی من زیده تر نابئ. »

وئنه که ی وها ده بئ که قه ومئیک له تاریکه شه وئیک دا، له مال، روویان له هه ر لایه ک کرده و نوئژ ده که ن. که روژ دابئ، هه موویان پاشگه ز ده بنه وه. به لام ئه وه ی که رووی ده قوبله بوه، که ی پاشگه ز ده بئته وه؟ چونکه هه موو روو دهو ده که ن. که وایه ئه و به ندانه ش له شه و دا روویان ده وه و روویان له غه یر وه رگئرا وه. که وایه له هه ق ئه وان دا قیامهت زا هیر و حازره.

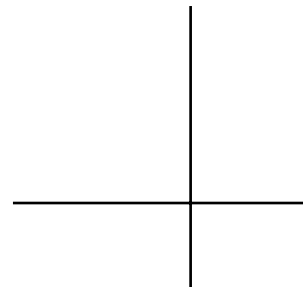
ئادی، ئه م که سه به بر وایه، به لام بر و نازانی. هه ر ئه وچۆره ی که مندال بر وای به نانه، به لام نازانی بر وای به چیه. هه ر وه تر له گیایه کان دا، دره خت زه رد و ویشک ده بئ له تینوان و نازانی تینوایه تی چیه؟

وجوودی مرؤف هه ر وه ک ئالایه که. ئالا له پئشدا هه لده که ن و دوا ی ئه وه، له شکره کان له هه ر لایه که وه که هه ق بخوازی، له ئه قل و فام و تووره بی و غه زه ب و سیب و وری و که ره م و خو ف و ره جا و ئه حوالئ بی ن و سفاتی بی راده، بو ژئیر ئه و ئالایه ی ده نیئ. هه ر که س له دووره وه بر وانی، ته نیا ئالا ده بینئ. به لام ئه وه ی له نزیکه وه بر وانی، ده زانی که چه نده ی گه وه ره و مانا تئدایه.

که سئیک هات.

فه رمووی « له کوئ بووی؟ موشتاق بووین. بو وا دره نگ؟ »

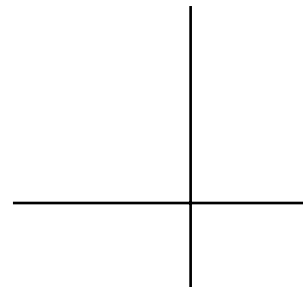
گوئی « وا ریک که وت! »

گوتهی « ئیمهش دوعامان دهکرد ئەم ریکهوتە وەر بگهڕێ و تهواو بی. » ریکهوتیک که دووری و جیایی بینی، ئەو ریک کهوتە ناپیویسته. ئەهی وهللا! راسته له ههقهوهیه، بهلام له چاو ههق باشه.

ئهمه که دهرویش دهئین « ههموو شت باشه! » راست دهکن: ههموو له چاو ههق باشه و پیگهیشتووویه، بهلام له چاو ئیمه نا. زینا و پاکیی و بینوویی و نوێژ و کوفر و ئیسلام و شیرک و تهوکید، ههموو بۆ ههق باشه. بهلام له چاو ئیمه، زینا و دزیی و کوفر و شیرک خراپه و تهوکید و نوێژ و خیرات له چاو ئیمه باشه، بهلام له چاو ههق ههموو باشه.

وهها که پادشایهک له ملکی ئەو دا، زیندان و دار و خهلات و مال و ملک و دستوپێوهند و بهزم و رهزم و تهپل و ئالا ههیه. بهلام بۆ پادشا ههموو باشه. وهها که خهلات که مالی ملکی ئەوه، دار و کوشتن و زیندانیی که مالی ملکی ئەوه و له چاو ئەو ههموو که ماله. بهلام له چاو خهک، خهلات و دار که یه که دهبن؟

چاکه و خراپه یهکن!

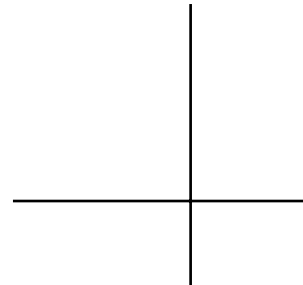
گوتهی که ئەو ئەستیرهناسه دەلی که « غهیری فهلهک و ئەم گو خاکییه که دهیبینم، ئیوه دەلین که له دهرهوهی ئەو شتیک ههیه؟ لای من، غهیری ئەوه شتیک نیه و ئەگەر ههیه، نیشانم بدەن که له کوپیه؟ »

فهرمووی که « ئەو پرسه له سهههتاوه فاسده. چونکه دەلی که: نیشانم بدەن له کوپیه! و ئەو خۆی جیگهی نیه. دواي ئەوه وهره، بلی که رهخنهی تو له کوپیه و له چ جیگهیه که؟ ده زمان دا نیه و ده زار دا نیه، ده سینگ دا نیه. تهواوی ئەوانه بپشکنه و کوت کوت و لهت لهتیا بکه! بزانه ئەم رهخنه و بیره هیچ دهوانه دا دهیبینیهوه؟ که وایه زانیمان بیری تو جیگهیه کی نیه. که جیگهی بیری خۆت نازانی، چون جیگهی خولقینهری بیر دهزانی؟ چهندین ههزار بیر و حال به سههه تو دادی، به دهست تو نیه و له دهسته لات و هوکمی تو دانیه. تهواوی ئەو شتانه به سههه تو دا تیدههپه پری و تو بیخه بهر که له کوپیه دی و بو کوپیه دهچی و چ دهکن. کاتیک له ئاگاداریی حالی خۆت عاجزی، چلۆن چاوهروانییت ههیه که ئاگاداری خولقینهری خۆت بی؟ »

خوشک قهحبه ژن دەلی که « له ئاسمان نیه. » ئەی سهگ، چوزانی که نیه؟ ئاسمانت بست به بست پیوا؟ هه مووی گه رای؟ خه بهر دهدهی که تیدیدا نیه؟! قهحبهی خۆت که ده مال دایه ئاگات لپی نیه، چون دهتهوی ئاسمان بزانی؟ هه ئاسمانت بیستوه و ناوی چهند ئەستیره و فهلهک، شتیک دهلی. ئەگەر تو ئاگات له ئاسمان با و بهرهو ئاسمان بستیک چوبایه سهه، لهو قسه قۆرانهت نه دهکوت.

ئوهی که دهلین: ههق له ئاسمان نیه، مه بهستی ئیمه ئەوه نیه که له ئاسمان نیه - یانی ئاسمان به سههه ئەو دا موحیت نیه و ئەو موحیتی ئاسمانه. پیوهندییه کی ههیه به ئاسمان لهو بیوینه و بیهاوتایه. وهها که پیوهندیی به تووه ههیه بیوینه و بیهاوتا و هه مووی به دهست ئەوه و نوینگهی ئەوه و له دهسته لاتێ ئەو دایه. که وایه له دهرهوهی ئاسمان و ئەستیرهکان نیه و به تهواوهتی دهوان دانیه. یانی به سههه ئەو دا موحیت نین و ئەو به سههه گشت دا موحیته.

یه کیک گوتهی که « بهر لهوهی که زهوی و ئاسمان و عهرش و کورسی هه بی، ئەو له کوپیه بوو؟ »

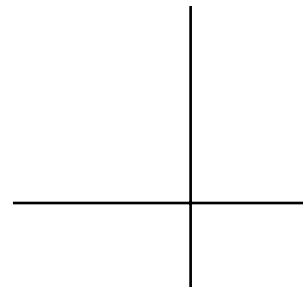
گوتمان « ئەو پرسە لە سەرەتاوە فاسدە . چونکە خودا ئەوویە کە ئەو جیگەیی نیە . تۆ دەپرسی کە بەر لەوە لە کوێ بوە؟ ئاخر، هەموو شتەکانی تۆ بێ جیگەن . ئەو شتانەیی کە دە تۆ دایە، جیگەیی ئەوانت زانی کە جیگەیی ئەو داوا دەکەیی؟ کاتیک بێ جیگەن حال و بیرەکانی تۆ، چلۆن ئەو دە جیگە دا دەگونجیینی؟ ئاخر، خولقی تەنری بیر لە بیر لە تەیفترە . بۆ وینە ئەو بەننایە کە خانووی ساز کرد، ئاخر ئەو لە تەیفترە لەم خانوویە . چونکە سەدی وەها و جگە لەم بینایە، کاری دیکە و بییری دیکە کە هیچی وەک یەک ناچن، ئەو پیاووە بەننایە دەتوانی سازێ بکا . کەوا یە ئەو لە تەیفتر و نازیزترە لەو بینایە . بەلام ئەو لوتفە وەبەر چاوا نایە، مەگەر بە هۆی خانوو و کردەوویە کە لە عالەمی هەستەووە سەر هەلەدا، هەتا لوتفی ئەو خۆ بنوینی . »

ئەو هەناسەییە لە زستان دا دیارە و لە هاوین دا دیار نیە . ئەوویە کە لە هاوین دا هەناسە بپری و هەناسە نەبی . ئیلا هاوین لە تیفە و هەناسە لە تیفە، دیار ناکەوی . بە پێچەوانەیی زستان . هەر وەتر، هەموو پەسنەکانی تۆ و ماناکانی تۆ لە تیفن، وەبەر چاوا نایەن، مەگەر بە هۆی کردەوویە ک . بۆ وینە سەببوری تۆ هەییە، بەلام وەبەر چاوا نایە . کاتیک لە تاوانکاریک خۆش بی ، سەببوری تۆ دەردەکەوی . هەر وەتر، غەزەبی تۆ وەبەر چاوا نایە، کاتیک لە تاوانکاریک غەزەب بگری و لێی بەدی، غەزەبی تۆ وەبەر چاوا دی .

هەقتەعالا، لەبەر رادەیی لوتف، وەبەر چاوا نایە : ئاسمان و زەوی خولقاند هەتا دەستەلاتی ئەو و سونعی ئەو وەبەر چاوا بی .

قسەیی من بە دەست خۆمەووە نیە و لەبەر ئەوە دەرهنجم . چونکە دەمەوی مۆعیزەیی بۆ دۆستان بکەم و قسە دەستەمۆی من نابێ . لەبەر ئەوە دەرهنجم . بەلام لەبەر ئەوە کە قسەیی من لە من سەرترە و من مەحکوومی ئەوم، شاد دەبم . چونکە قسەییە کە هەق بیکا، بگاتە هەر کوێ، دەبێتێتەووە و شوینەواری گەرە دادەخا . تیری کە لە کەوانی هەق دەری پێی، هیچ سپەر و خەفتانیک بەری پیناگیری، لەبەر ئەوە شادم .

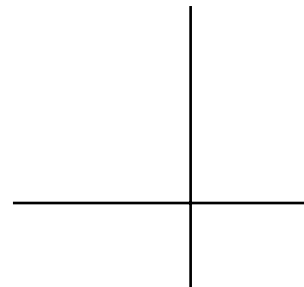
عیلم ئەگەر بە تەواوەتی دە مرۆف دابا و جەهل نەبا، مرۆف دەسووتا و نەدەما . کەوا یە جەهل دلخوازە چونکە بەقایی ژین بەو بەندە . هەر وەتر عیلمیش دلخوازە چونکە کەرەسەییە کە بۆ ناسینی هەق . کەوا یە، هەردووکی یاری دەدەری یەکتەر و

هه‌موو دژه‌کان وه‌هان: شه‌و هه‌رچه‌ند دژی رۆژه، به‌لام یارمه‌تیده‌ری ئه‌وه و یه‌ک کار ده‌کن. ئه‌گه‌ر هه‌میشه شه‌و با، هه‌چ کارێک جێبه‌جێ نه‌ده‌بوو و پێکنه‌ده‌هات و ئه‌گه‌ر هه‌میشه رۆژ با، چاو و سه‌ر و مێشک زه‌ق ده‌مانه‌وه و شه‌یت ده‌بوون و بێکه‌لک. که‌وایه له شه‌و دا، ده‌حه‌سینه‌وه و ده‌خه‌ون و هه‌موو ئه‌ندامه‌کان، له مێشک و بیه‌ر و ده‌ست و پێ و چاو و گوێ، هه‌موویان هه‌یز ده‌گرن و رۆژ ئه‌و هه‌یزانه خه‌رج ده‌کن. که‌وایه ته‌واوی دژه‌کان له چاو ئه‌یمه دژی دیاری ده‌کن - له چاو زانا، هه‌موو یه‌ک کار ده‌کن و دژ نین.

سه‌یری عاله‌م بکه کامه خراپه که چاکه‌ی تێدانه‌بێ و کامه چاکه هه‌یه که خراپه‌ی تێدا نه‌بێ؟ بۆ وینه یه‌کیک به ته‌مای کوشتن بوو، [به‌لام] خه‌ریکی زینا بوو. ئه‌و خوینه نه‌رژا. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که زینایه خراپه، له‌به‌ر ئه‌وه که بوو به هۆی به‌رگری له قه‌تل باشه. که‌وایه چاکه و خراپه یه‌ک شتن - لێک جیا نین.

له‌به‌ر ئه‌وه ئه‌یمه به‌حسمان ده‌گه‌ڵ گاوران هه‌یه - که ئه‌وان ده‌لێن « دوو خودا هه‌یه: یه‌کیک ئافرینه‌ری خه‌یر و یه‌ک ئافرینه‌ری شه‌ر » نووکه، تۆ نیشانم بده خه‌ری بی شه‌ر، هه‌تا ئه‌یمه دانی پێدایه‌نین که خودای شه‌ر هه‌یه و خوای خه‌یر. ئه‌مه مه‌حاله، چونکه خه‌یر له شه‌ر جیا نه‌یه - چونکه خه‌یر و شه‌ر دوو نین و ده‌ نیتوان ئه‌وان دا جیا یی نه‌یه. که‌وایه دوو خوێنه‌ر مه‌حاله.

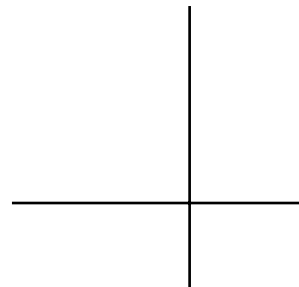
سەر ئهوهیه سڕیکی تێدابێ!

ههركهس كه تهمای جیگه و سهفهڕیک بگرێ، بیریکی ماقوول رووی تێدهكا «ئهگهڕ بچمه وئ، گهلیك مهسلهههت و گهلیك كار جیبهجی دهبی. وهزعم باش دهبی و دۆستهكان شاد دهبن و به سهر دوژمنهكان دا زال دهیم» ئهوه بهم تهمایهیه و مهبهستی ههق شتیکی دیکهیه. گهلیك تهگبیری کرد و گهلیك چارهی دۆزیهوه، یهکیان به پێی ویستی ئهوه سهری نهگرت. کهچی دیسانیش ههڕ بروای به تهگبیر و ئیختیاری خۆی ههیه.

وینهکهی وهها دهبی که: کهسیک له خهونی دا دهبینی که کهوتوته شاریکی غهڕیب و لهوئ چ ناسیاوی نیه. نه کهس ئهوه دناسی و نه ئهوه کهس. سههرگردان دهگهڕی. ئهوه پیاوه پهشیمان دهبیتهوه و ههسرهت دهخوا که «بۆچ هاتمه ئهوه شاره که ناسیاو و دۆستیکم نیه؟» دهست له پشت دهستی دهکوئی و لیوی دهکورۆژی. کاتیک وه ئاگا بیتهوه، نه شار دهبینی و نه خهڵک. بۆی دهردهکهوئ که ئهوه خهیم و نارحهتی و ههسرهت خواردنه بیفایده بوه. پهشیمان دهبیتهوه لهو حالتهی و به زایهی دادهنی. دیسان، که جاریکی دیکه خهوی لیبهکهوئتهوه، به ههڵکهوت خۆی لهو شاره بینیتهوه و دهست بکا به خهیم و نارحهتی و ههسرهت خواردن و پهشیمان بیتهوه له هاتن بۆ ئهوه شاره و هیچ بیر ناکاتهوه و وه بیری نایهتهوه که «من له بیداری دا لهو خهیم خواردنه پهشیمان ببوممهوه و دهمزانی که ئهوه زایه بوه و خهوه و بیفایده.»

نووکه، وههایه: خهڵک سهدههزار جار دیتووینه که ویست و تهگبیری ئهوان باتله و هیچ کاریک به پێی ویستی ئهوان سهری نهگرت، ئیلا ههفتهعالا فهرامۆشیان به سهر دادینێ که ههمووی له بیر دهکن و پهیرهوی بیر و ئیختیاری خۆیان دهبنهوه.

ئیهراهیمی ئهدهم، له سهردهمی پادشایهتی دا، چووووو راو. به شوین ئاسکیک دا ئاژۆتی ههتا به تهواوهتی له قوشهه جوئ بۆوه و دوور کهوتهوه. ئهسپ شهلالی ئارهقه ببوو لهبهر ماندوویهتی کهچی ئهوه ههروا دهیاژۆت لهو بیابانه. که له راده تیههری، ئاسک وه زمان هات و ئاوری داوه کوئی «تۆیان بۆ ئهوه نهخولقاندوه و له

عهدهمهوه بۆ ئەمه پێکنههاتووی که من راو بکهی، وای داننی که منت گرتوه، مهگهر
چ دهبی؟»

ئیبراهیم که ئەوهی بیست، نههرتهیهکی لیدا و خۆی له سههر ئەسپ فری دا.
کهس لهو سارایه نهبوو، جگه له شوانیک. له بهری پاراوه و بهرگی پادشایانهی
جهواهیرنیشان و چهک و ئەسپی خۆی دایه و گوتی « ئەوانهم لیوهرگره و ئەو لباده
بده به من و به کهس مهلی و کهس له حاللی من ناگادار مهکه!»
لبادی کرده بهر و ریی گرته بهر.

نووکه، بروانه غهزهزی ئەو چ بوو و مهبهستی ههق چ بوو! ئەو دهیهویست ئاسک
راو بکا، ههفتهعالا ئەوی به ئاسک راو کرد، ههتا بزانی که له عالهم دا، ههر ئەمه
پێکدی که ئەو بیهوی و مراد و مکی ئەوه و مهبهست پهیرهوی ئەوه.

عومهر، بهر له ئیسلام، چوه ماله خوشکی خۆی. خوشکی قورئانی دهخویندهوه،
به دهنگی بهرز. کاتیک براکهی دیت، شاردیهوه و بیدهنگ بوو. عومهر شیري
ههڵکیشا و گوتی « ههلبهت بللی که چت دهخویندهوه و بۆچ شاردتهوه، دهن
ئەستۆت ههريئستا به شیر دهبرم! ههچ ئەمانت نادهم!»

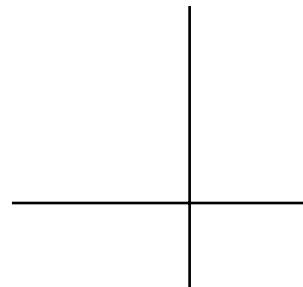
خوشکی زۆر ترسا چونکه توورهی و سامی ئەوی دهزانی. له ترسی گیان
درکاندی. گوتی « لهم کهلامهم دهخویندهوه که ههفتهعالا ئیستا بۆ مهحهمهدی
ناردوه.»

گوتی « بیخوینهوه ههتا ببیسم!»

سورهتی تاهاى خویندهوه.

عومهر زۆر تووره بوو و غهزهبی سههه بهرابهر بوو. گوتی « نووکه، ئەگهر
ههريئستا تۆ بکوژم، زهعیفکوژیی دهبی. له پێشدا بچم سههری ئەو ببرم، ئەوسا
خهريکی کاری تۆ بم.» ههروا، له بهر غهزهبی زۆر، به شیري ههڵکیشراو، رووی له
مزگهوتی مستهفا کرد.

له ریگا کاتیک دهمرآستانی قورهیش ئەویان دیت، گوتیان « ئەها، عومهر تهمای
مهحهمهدی گرتوه! ههلبهت ئەگهر کاریک بکری له دهستی ئەوه دێ.» چونکه عومهر
گهلیک به هیز و پیاوانه بوو و رووی له ههر لهشکرێک کردبا، ههلبهت سهردهکهوت و

سەری براوی ئەوانی بە نیشانه دەهێناوه، وەها که مستەفا هەمیشە دەیفەرموو که «خودایا، دینی من بە عومەر پیش بخه، یا بە ئەبووجهل!» چونکه ئەو دوانه، له سەردهمی خۆیان دا، به هیز و پیاوهتی ناوبانگیان هه‌بوو. له ئاخر کاتیک عومەر بوو به موسلمان، عومەر هەمیشە ده‌گریا و ده‌گوت «یا ره‌سوول، هاوار به من ئە‌گەر ئە‌بووجهلت وه پیش من دابا و گوتبات که خودایا، دینی من به ئە‌بووجهل وه پیش بخه یا به عومەر، من چیم لێ به سەر ده‌هات، له زه‌لالهت دا ده‌مامه‌وه.»

به هەر حال، له رێ دا، به شیریی هه‌لکێشراو، رووی له مزگه‌وتی ره‌سوول کرد. له‌م به‌ینه دا جوهره‌بیل وه‌حی بو مسته‌فا هینا که «نووکه، یا ره‌سوولی خودا، عومەر دێ هه‌تا رووی له ئیسلام بنێ، وه خۆی بگره!»

هەر که عومەر له ده‌رگای مزگه‌وت وه ژوور که‌وت، به ئاشکرا دیتی که تیریک له نووری مسته‌فا ده‌رپه‌ری و له سەر دلی نیشته. نه‌عه‌ره‌ته‌یه‌کی لێدا، بیهوش که‌وت. خۆشه‌ویستی و ئە‌شقیک له گیانی دا پیکهات و ده‌یه‌ویست ده‌ مسته‌فا دا بتوێته‌وه و له‌بەر راده‌ی مه‌حه‌به‌به‌ت مه‌حو بێته‌وه. گوتی «نووکه، یا نه‌بی خودا، ئیمانم پێ‌بنوێنه و ئە‌و وشه‌ پیرۆزه بلی هه‌تا بییسم!»

کاتیک بوو به موسلمان، گوتی «نووکه، به شوکرانه‌ی ئە‌وه‌ی که به شیریی هه‌لکێشراو به ته‌مای تۆ هاتم و که‌فاره‌تی ئە‌و کاره، دواي ئە‌وه له هه‌رکەس که موکوورپیه‌ک له هه‌ق تۆ دا بییسم، ده‌ستبه‌جی ئە‌مانی نه‌ده‌م و به‌م شیره‌ سەری بپه‌رینم.»

له مزگه‌وت ده‌رکه‌وت. له نه‌کاو، باوکی هاته پیش. گوتی «ئیمانته‌ هینا؟»

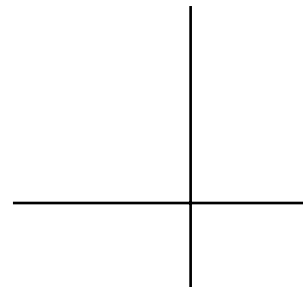
ده‌ستبه‌جی، سەری په‌راند و شیریی خوێناویی به ده‌سته‌وه ده‌رپۆشیت.

ده‌م‌راستانی قوره‌یش شیریی خوێناوییان دیت. گوتیان «ئاخر، به‌لێنت دابوو که سەر دینمه‌وه، کوا سەر؟»

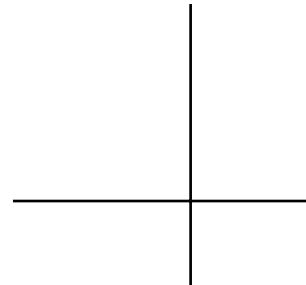
گوتی «ئە‌وه‌ش سەر!»

گوتیان «ئە‌م سەرته‌ لێره‌ برد!»

گوتی «نا، ئە‌مه‌ ئە‌و سەر نیه، ئە‌مه‌ ئە‌م سەر هیه.»

نووکە بڕوانە کە عومەر تەمای چی هەبوو و هەفتەعالا مەبەستی چ بوو، هەتا
تێبگەیی کە کارەکان هەموو وایان لێدیی کە ئەو بیهوئی!
نووکە، ئەگەر بە ئێهوش بڵین کە « چتان هیناوه؟ »
بڵین « سەرمان هیناوه! »
دەلین « ئێمە ئەو سەرمان دیبوو! »
بڵین « نا، ئەمە ئەو نیه، ئەمە سەریکی دیکەیه! »
سەر ئەوهیه کە سەریکی تێدابیی، دەنا هەزار سەر پوولێکی ناهینیی.

وه سهر ئاو كهوتنى كاسه به حوكمى كاسه نيه، به حوكمى ئاوه!

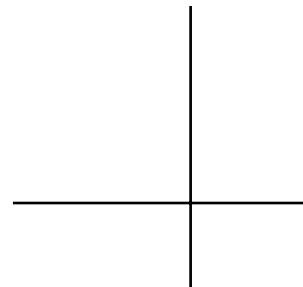
« ئيمه ههروهك كاسهين له سهر ئاو. وهسهر ئاو كهوتنى كاسه به حوكمى كاسه نيه، به حوكمى ئاوه. »

گوتهى « ئهمه عامه. ئيللا ههندىك دهزانن كه له سهر ئاون و ههندىك نازانن. »

فهرمووى « ناكريى بلپى ئهمه عامه. تهواوى عيلمهكان ئهو فيرى كردين. چونكه ههموو شتهكان به گشتى ئهو خولقاندى، بهبى شك، ههموو كاسهكان له سهر ئاوى هيز و ويستن. كاسه وه سهر ئاو دهكهوئى و ئاو ئهو به شيوهيهك دها كه ههموو كاسهكان تهماشاههري ئهو كاسهيه دهن. كاسهش وه سهر ئاو دهخا كه ههموو كاسهكان لىيرادهكهن و پىيان نهنگه و ئاو ئيلهامى راكردنيان دهواتى و توانايى راكردن. نووكه، ئهو كهسهى كه به عامى دهبينى، دهلى كه « له بابته دسته لاتوه، ههردووك له ژير دهسته لاتى ئاو دان، يهكه. » ئهو ولام دهواته وه كه « ئهگهر تو لوتف و چاكهى گهرانى ئهم كاسهيهت له سهر ئاو ديتبا، بىرت له سفهتى عام نهدهكردهوه. »

وهها كه مهعشووقى كهسيك پيسايى و گهندى تىدايه، ههركيز به بىرى ئاشق دادى كه « مهعشووقى من پيسايى تىدايه له وهسفهم عامه دا كه ههردووك جسمن و له يهك شوپىن دان و له شهش لايهنن و سازكراو و شياوى فهوتانن؟ » ههركيز لهو دا ئهو دوويه ناگونجى و ههركهس ئهم سفهته عامهى فير بكا، ئهو به دوژمنى خوئى دهژمىرئى و به ئيبلىسى خوئى دادهنى.

دهگه ل تو ناكريى بهحس كردن. چونكه روانگهكانى ئيمه تىكه ل به جوانيين و دهبرپىنى جوانيى له غهبرى ئههلهكهى زولمه - ئيللا به ئههلهكهى. ئهمه عىلمى نهزهره عىلمى بهحس نيه. گول و شكوفه ناپشكوپن به پاييز - كه ئهمه بهحسه و دژايهتى و بهربهرهكانيه دهگه ل پاييز و گول ئهو تهبههى نيه كه بهربهرهكانى دهگه ل پاييز بكا. ئهگهر نهزهرى ههتاوى خاكه لىوهى وىكهوت، دپته دهر له ههواى موعتهدلى عادل دا، دهننا، سهرى ناوه و چوووه سهر رهگهزى خوئى. پاييز بهو دهلى « ئهگهر تو لكى ويشك نى، لاي من سهر دهركه ئهگهر پياوى! »

ئەو دەللی « لای تۆ، من لکی ویشک و ناپیاوم، هەرچی پیتخۆشه، بیللی! »

تۆ که بههائەددینی، ئەگەر پیریزنیک که ددانی نیه، رووی هەر وهک پشتی سووسه مار چین له سەر چین، بی و بللی که « ئەگەر پیاوی و لاوی، نووکه هاتومه لای تۆ، ئەمەش ئەسپ و ئەمەش مهیدان، پیاوهتی بنوینە، ئەگەر پیاوی! » دەللی «مەعازەللا! وهللا که پیاو نیم و ئەوهی بۆیان گێراوییه وه درۆیه. که تۆم جووت بی، ناپیاوهتی خۆشتره. »

دوویشک دئی، چزووی رهپ کردوه دهچیته سەر ئەندامی تۆ که « بیستومه که پیاویکی دەم به بزهی، خۆش پێکه نه، ههتا پێکه نینی تۆ ببینم! »

دەللی « که تۆ هاتی، من هیچ پێکه نینیکم نیه و هیچ تهبعم خۆش نیه. ئەوهی که گوتویانه درۆیه، ههموو ئەسپابی پێکه نینم بهو هیوایهن که برۆی و له من دوور کهویه وه. »

گوئی ناخت کرد، زهوق رویشت، ناخ مهکه، ههتا زهوق نهپوا.

فهرمووی ههندیک جار وا ریکدهکهوئ که ئەگەر ناخ نهکهی، زهوق پرا و ئەگەر وهها نهبا نهدهبا هیچ تاعهتیکی دهربرپیا - که هه مووی دهربرپینی زهوقه. ئەم قسهیهش که تۆ دهیکهی، له بهر ئەوهیه که زهوق بی، کهوايه ئەگەر هه لگری زهوقی، دهگه ل هه لگری زهوق نزیکیهتی دهکهی ههتا زهوق بی.

ئەمه وهک ئەوه دهچئ که خهوتوو بانگ بکهن که « رابه! بوو به روژ، کاروان دهرپوا! »

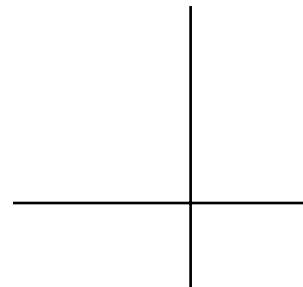
دەلین « ههرا مهکه - ئەو له زهوق دایه، زهوقی دهرمهتیه وه! »

دەللی « ئەو زهوقه فهوتانه و ئەم زهوقه رزگاریی له فهوتان. »

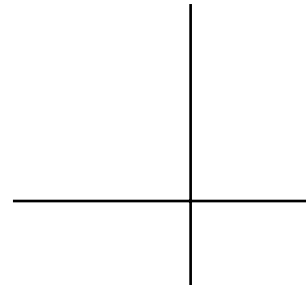
دەلین « مهیشیوینه! - که ئەم بانگ کردنه بهری فکر کردنه وه دهگری. »

دەلین « بهم بانگه، خهوتوو وه فکر دهکهوئ، دهنه لهم خهوه دا ئەو چ فکریکی ههیه؟ دواپی که وه ناگا هاته وه، وه فکر دهکهوئ. »

ئەوجار، بانگ دوو جوژه: ئەگەر بانگدهر له عیلم دا له سهرووی ئەو بی، دهبیته هۆی زنده بوونی فکر. چونکه وریاکه رهوهکهی خاوهنی عیلمه و ناگایی ههیه که ئەو

لهو خهوه غهفلته ههلهستینێ و له عالهمی خوێ ئاگاداری دهکا و بهرهو
ئهویندهرێی دهبا. کهوایه فکری ئهه بهرز دهبیتهوه، چونکه له جیگهیهکی بهرز
بانگیان کردوه. بهلام ئهگهر به پێچهوانه بی، یانی وهئاگاهینهرهکهی له ژیر ئهه بی
له ئهقل دا، کاتیک ئهه ههستینێ چاو له ژیر دهکا. چونکه وهئاگاهینهرهکهی له
خواره، بێشک ئهه چاو له ژیر دهکا و فکری بو عالهمی ژيروو دهچێ.

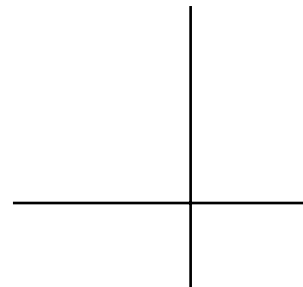
مرۆف داخواری خو نواندنه!

مرۆف، گشتیان داخواری مهزههر و خو نواندن. گهلیک ژن داپوشراون، بهلام روو دهردهخن ههتا خوازانی خوئیان به تاقی بکهنهوه، وهها که تو گوێزان به تاقی بکهیهوه. ئاشق به مهعشوووق دهلی « من نهخهوتم و نهخوارد و وههام لیهات و وام لیهات، بی تو! » ماناکهی ئهوهیه که تو داخواری مهزههری، مهزههری تو منم ههتا مهعشوووقایهتی به ئاشق بفرۆشی و ئاشق بکاته مهزههری ئهشوق و حوسنی خوئی. ههروهتر زانایان و هونهرمه‌ندان، گشتیان داخواری خو نواندن. [من گهنجیکی شاراهه بووم، پیمخۆش بوو بناسریم!]*

حوکمه‌کانی ئه‌و له گشت خه‌لک دا دهردهکه‌وئ، چونکه هه‌موو سیبهری هه‌قن و سیبهر وه خودی کهس ده‌چی. ئه‌گه‌ر پینج په‌نجه بکرینه‌وه، سیبهریش ده‌کریته‌وه و ئه‌گه‌ر رکووع بکا ئه‌ویش رکووع ده‌کا و ئه‌گه‌ر درێژ بی، ئه‌ویش درێژ ده‌بی. که‌وایه خولقاندنی داخواز، داخواری خواززان و خو‌شه‌ویستیین - که ده‌یان‌ه‌وئ هه‌تا هه‌موو خو‌شه‌ویستی ئه‌و بن و خو‌یه‌که‌مران، ده‌گه‌ل دوژمنانی ئه‌و دوژمن و ده‌گه‌ل ئه‌ولیا‌ی ئه‌و دۆست. ئه‌وانه هه‌موو حوکم و سفه‌ته‌کانی هه‌قن که له سیبهر دا خو دهرده‌خن. سیبهری ئیمه‌ خه‌به‌ری له ئیمه‌ نیه، به‌لام ئیمه‌ خه‌به‌رمان لیبه‌تی و سه‌باره‌ت به زانایی خوداش، خه‌به‌ری ئیمه‌ حوکمی بیخه‌به‌ری هه‌یه. ئه‌و شتانه‌ی که له کهس دا هه‌یه، هه‌موو له سیبهر دا خو دهرناخه‌ن - جگه له هه‌ندیک شت. که‌وایه هه‌موو سفه‌ته‌کانی هه‌ق له‌م سیبهری ئیمه‌ دا خو دهرناخه‌ن - هه‌ندیک دهرده‌که‌وئ. [ئه‌وه‌ی له عیلم و زانست به ئیوه دراوه هه‌ندیکه].**

* کنت کنزا مخفيا فاحببت ان اعرف

** و ما اوتیتم من العلم الا قليلا. سووره‌ی الاسراء، ئایه‌ی ۸۵

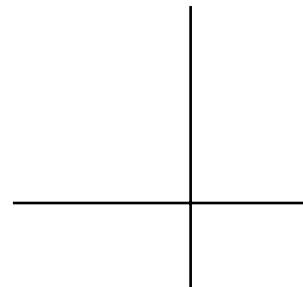
لای هەق، چ پێویسته دەست و پێ؟

شیخ ئیبراهیم، دەرویشیکی نازیزه. کاتیک دەیبینم وه بیر دۆستان دهکهومه وه. مهولانا شهمسهددین عینایهتیکی زۆری پێهه بوو. هه میسه دهیگوت « شیخ ئیبراهیمی ئیمه » و له سهه خۆی زیاد دهکرد.

عینایهت شتیکی دیکهیه و ئیجتهدا کاریکی دیکهیه. ئەنبیا به هۆی ئیجتهدا به پلهی پێغه مبهرایهتی نهگه یشتن و ئەو دهولته یان به هۆی عینایهت دهست کهوت. ئیلا سوننهت وه هایه که هه رکهس ئەوی دهست کهوت، شیوه و ژیا نی ئەو به پێی ئیجتهدا و سه لاه ده بی و ئەوهش بۆ عوامه هه تا بروا به وان و به گهتی وان بکهن. چونکه ئەوان چا و له دهروون ناکه ن و سهیری روالهت دهکهن. ئەگه عوام پهیرهوی روالهت بکهن، به هۆ و به ره کهتی ئەوه وه، ریا ن ده دهروون ده که وێ. ئاخه، فیرعه ونیش ئیجتهدا دی گه و ره ی ده کرد له به خشین و چاکه و بلا و کردنه وه ی خیر. ئیلا چونکه عینایهت نه بوو، له بهر ئەوه ئەو تاعهت و ئیجتهدا و چاکه ی ئەو شو قیتی نه بوو و هه مووی دا پۆشی.

هه ر ئەو جو ره ی که میریک له قه لایه ک، چاکه و خیر ده گه ل دانیش توانی قه لا ده کا و مه به ستی ئەوه به که دژی شا رایه ری و شو رش بگه ری. بێ شک چاکه ی ئەو ریز و شو قی نا بی، هه رچه ند به گهستی نا کرێ نه فی عینایهت بکه ی له فیرعه ون و به شکم هه قته عالا عینایهتی نه ینی به و هه بی، بۆ مه سه له که تیک ئەوی ره د کرده وه. چونکه پادشا غه زه ب و لوتف، خه لات و زیندانی هه ردووک هه یه. ئەهلی دل به ته وا وه تی له و نه فی عینایهت ناکه ن، ئیلا ئەهلی روالهت ئەو به ته وا وه تی ره د ده که نه وه و مه سه له که ت له وه دایه بۆ پته و بوونی روالهت. پادشا یه کیک له بهر چاوی خه لک له دار ده دا، له جیگه یه کی گه لیک به رز، هه لیدا وه سن - هه رچه ند له ما ل، دوور له چاوی خه لک، له بزما ریکی بێنرخیش ده توان هه لیا وه سن. ئیلا ده بی خه لک ببینن و په ند وه رگرن و بریشتی حوکم و فه رمان به ری له ئەمری شا ده رکه وێ.

ئاخه، هه موو داره کان له چێو نین. پله و پایه و دهولته ی دونه اش دا ریکی گه لیک به رزه. کاتیک هه قته عالا بیه وێ که سی ک بگه ری، له دونه ا پله یه کی مه زن و پادشا یه تی یه کی گه و ره ی ده دا تی - هه روه ک نه مروود و فیرعه ون و وینه ی ئەوانه.

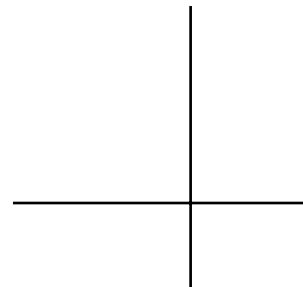

ئەوانە ھەموو وەك دارێكن كە ھەقتەعالا ئەوان لە سەر ئەو دەدا ھەتا گشت خەلك لەوئ ئاگادار بن. چونكە ھەقتەعالا دەفەرموئ « گشت عالەم خولقاند و غەرز لەو ھەموو خۆ دەرخستنی خۆمان بوو - ھەندیک جار بە لوتف و ھەندیک جار بە قەھر. »

ئەمە ئەو پادشایییە نیە كە ملكی ئەو پەسنكەریكی بەس بئ. ئەگەر زەرەكانی عالەم ھەموو پەسنكەر بن، لە پەسنی ئەو قاسر و عاجزن. كەوايە ھەموو خەلك شەو و رۆژ ھەق دەردەپرن، ئیلا ھەندیک دەزانن و لە دەربیرن ئاگادارن و ھەندیک غافلن. ھەر ئەوجۆرەي كە میریک فەرمووی ھەتا لە یەكێك بەدەن و ئەدەبی بکەن. ئەو كەسە ھاوار دەكا و دەقیژینئ و سەرەرای ئەو ھەردووك دەربیری حوكمی میرن - ھەرچەند ئەو كەسە لە بەر ئیش ھاوار دەكا، ئیلا ھەموو كەس دەزانئ كە لیدەر و وێكەوتوو مەحكومی میرن و لە ھەردووی ئەوانە حوكمی میر دەردەكەوئ. ئەو ھەي كە دان بە ھەق دادینئ ھەمیشە ھەق دەردەپرئ و ئەو ھەي كە دانی پیداناھینئ دیسان دەربەرە، چونكە ئیسباتی شتیک بئ نەفی لە مێشك داناگونجئ و بئ تام و چێژ دەبئ. بۆ وێنە بەحسكەریك لە كۆر دا مەسەلە یەك بئ. ئەگەر لەوئ كەسێك لە ئاستی رانەو ھەستی و نەلئ « وانیه، قەبوولئ ناكەم! » ئەو ئیسباتی چ دەكا و باسی ئەو چ چێژتیک دەبئ؟ چونكە ئیسبات لە ئاست نەفی دا خۆشە. ھەرۆتر، ئەم عالەمەش كۆری خۆ دەرخستنی ھەقە، بئ دان پیداهینان و نەھینان، ئەم كۆرە شۆقیكی نابئ و ھەردووك دەربیری ھەقن.

ياران چوونە لای میری ئەكدەشەكان*. لێیان توورە بوو كە « ئەو ھەموو چتان دەوئ؟ » گوتیان « ئەو كۆمەلە و ھەشامەتەي ئیمە بۆ ئەو نیە كە زولم لە كەسێك بكەین. بۆ ئەو ھەيە ھەتا لە سەبر و سەبوری دا دەسگرو بین و یاریدەي یەكتر بەدەین. » ھەر ئەوجۆرەي كە لە تازیه خەلك كۆ دەبنەو، بۆ ئەو نیە كە بەری مەرگ بگرن، ئیلا غەرز ئەو ھەيە كە ھەتا خاوەن تازیه دلئ بدریتەو و خۆف لە بیرى دەرکەن.

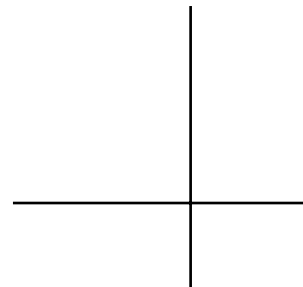
دەرویش حوكمی یەك كەسیان ھەيە. ئەگەر ئەندامێكی لەش بئیشئ، باقی ئەندامەكان دەردەدار دەبن: چا و بینین وە لا دەنئ و گوئ بیستن و زمان گوتن - ھەموو لەوئ كۆ دەبنەو. شەرتی دۆستایەتی و یاری ئەو ھەيە خۆی فەدای یار بكا و خۆی بۆ یار لە فەرتەنە باوئ. چونكە ھەموو روویان لە یەك شتە و خنكاوی یەك بەحرن. شوینەواری ئیمان و شەرتی ئیسلام ئەو ھەيە. بارێك كە بە لەش بیکێشن كەي

وهك باريك دهچي كه به گيان بيكيشن؟ دیندار كاتيك خوي فهداي هق بكه، كهی
بیر له به لا و مهترسی و دهست و پي دهكاتوه؟ كه بۆ لای هق دهچی، چ پيويسته
دهست و پي؟ دهست و پي بۆ ئهوه داوه ههتا لهوهوه بۆ ئه و لا بچی، به لام كه بۆ لای
پیدهر و دهستدر دهچی، ئهگهر له دهست بچی و له پي بکهوی و بي دهست و بي پي
بی، چ غمه؟

* ئهكدهش به مانای دوورهگه و دووتوخمهیه. و واویدهچي له سهردهمی مهولهوی دا چین و
تويژيکی كۆمه لگا بوون كه مير و سهروکی خويان هه بوه.

مهحوی ئهم وشه ی بهكار هيناوه به مانای دوورهگه: ئهكدهشی خينزير و سهگ، مهعجونی
بهنگ و خندهريس/ داکی دایه ريزباری، بابی بابی قهحهباب (ديوانی مهحوی ل ٣٢٧).

رێگاكان جوړاوجوړن، بهلام ئامانج يهكه!

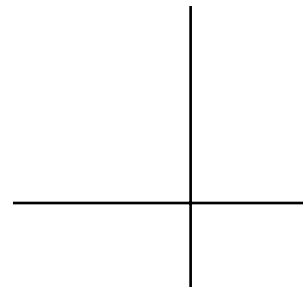
دهبى بهرهو تووقات برۆين - كه ئهولا گهرمهسيپره! ههچهند ئهنتاكيه گهرمهسيپره، بهلام رۆميهكان لهوين، له قسهى ئيمه ناگهن. ههچهند رۆمى واش ههن كه تيدهگهن. رۆژتيك بۆ جهماعهتيك قسهه دهكرده نيو ئهوانيش دا جهماعهتيك كافر بوون. ده نيو قسهكان دا، دهگريان و زهوقيان دهكرده و حالته دهگرتن.

يهكيك پرسى: ئهوان چ تيدهگهن و چ دهزانن له جنسى قسهى وا؟ موسلمانتيكى ههلبژارده له ههزار يهك تيدهگا، ئهوان چ تيدهگهيشتن كه دهگريان؟

فهرمووى كه « پيوست ناكه له نهفسى قسه بگهن، ئهوهى كه ئهسلى قسهيه، لهو دهگهن. ئاخه ههموو دهبرى تاكانهيهي خودان و دهبرى ئهوهن كه خودا خولقينه و رۆژيدهره و دهستهلاتى به سهه ههموو شت دا ههيه و گهراوه بۆ لاي ئهوه و عهزاب و عهفو هه ئهوه. كه ئهه قسهيان بيست و ئهه قسهيه پهسنى ههقه و باسى ههقه، لهبهه ئهوه ههموويان شهوق و زهوقيان تيكهوت - كه لهه قسهيهوه بۆنى مهعشوق و داخوازي ئهوان دى. »

ههچهند رێگاكان جوړاوجوړن، بهلام ئامانج يهكه. نابيني كه رێگا بۆ كابه گهليكه؟ ههنديك رێگايان له رۆمهويهوه و ههنديك له شام و ههنديك له عهجهه و ههنديك له چين و ههنديك به رتي دهريا دا، له هيند و يهمنهوه. كهوايه ئهگهر سهبرى رێگاكان بكه، جياوازيهكى گهوره و دژايهتى له راده بهدوره. بهلام كه سهبرى ئامانج بكه، ههموو يهكرا و يهكگرتوون. ههموويان دهروونيان بهرهو كابه يهكگرتووي و ئهشق و مهحهبهتيكى گهورهيان ههيه - كه لهوي دژايهتى ناگونجى. ئهوي نه پيوهندي به كوفرهوه ههيه و نه به ئيمان - يانى ئه پيوهندي به تيكه له به رێگا جياوازانه نيه كه گوتمان. كه گهيشته وي، ئهوي كيشه و شهه و دژايهتى كه له رێگا دهيانكرد، كه ئهه بهوي دهگوت « تۆ باتلى و كافرئ! » و ئهوي ديكه بهه وادهلى، كه گهيشته كابه، دهركهوت كه ئهوه شهراوه له رێگاكان بوو و ئامانجيان يهك بوه.

بۆ وينه ئهگهر كاسه گياني ههبا، دهبوو به بندهى كاسهگهر و ئاشقى دهبوو. نووكه ئهه كاسهى كه سازيان كردوه، ههنديك دهلين كه دهبي وههه له سهه خوان دانين و ههنديك دهلين كه دهبي دهرووني بشون و ههنديك دهلين كه دهبي دهروهى

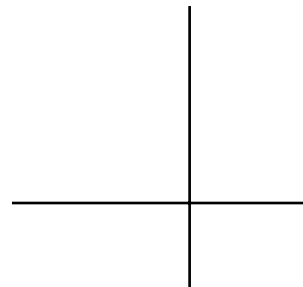

بشۆن و هه‌ندیک ده‌لێن که هه‌مووی و هه‌ندیک ده‌لێن پێویست نیه بشۆن. جیاوازی له سه‌ر ئه‌و شتانه‌یه. به‌لام له سه‌ر ئه‌وه‌ی که کاسه بێشک خولقێنهر و سازکه‌ریکی هه‌یه و له‌خۆوه نه‌بوه، یه‌کران و که‌س دژایه‌تی له سه‌ر ئه‌وه نیه.

گریمان نووکه مرۆف ده‌ دلی خوێان دا، له ده‌روونه‌وه، هه‌قیان خوێش ده‌وی و داخوازی ئه‌ون و نیازیان به‌ هه‌یه و چاره‌روانی گشت شتیکیان له‌ هه‌یه و جگه له‌ که‌س به‌ ده‌سته‌لاتدار و توانا دانانین. وه‌ها مانایه‌که نه‌ کوفره و نه‌ ئیمان و له ده‌روون دا ئه‌وه ناویکی نیه. به‌لام کاتیک له ده‌روونه‌وه ئاوی مانا به‌ره‌و پلوسکی زمان برژی و بپیته نه‌قش و رسته، لیره ناوی کوفر و ئیمان و چاک و خراپ به‌ خووه ده‌گری. هه‌روه‌ک گیا که له زه‌وی ده‌رسکی. سه‌ره‌تا روخساریکیان نیه و کاتیک روو دم عاله‌مه ده‌که‌ن، له سه‌ره‌تای کار شلک و ناسک و سپین، ماوه‌یه‌که که هه‌نگاو به‌ره‌و ئه‌م عاله‌مه هه‌لدیننه‌وه و به‌ره‌و عاله‌م دین، خه‌ست و چر ده‌بن و ره‌نگی دیکه به‌ خووه ده‌گرن. جا چونکه دیندار و کافر هاوده‌من، ئه‌گه‌ر به‌ له‌فز هه‌یج نه‌بێژن، یه‌کن.

بیر لێپرسینه‌وه‌ی له سه‌ر نیه و ده‌روونی عاله‌م ئازادییه، چونکه بیر ناسکن - ئه‌وان حوکمیکیان له سه‌ر نادرێ. ئه‌و بیرانه هه‌قته‌عالا پێکیه‌تیاون ده‌ تۆ دا. تۆ ناتوانی به‌ سه‌ده‌زار هه‌ول و تیکۆشان له‌ خوێی دوور که‌یه‌وه. که‌وایه ئه‌وه که ده‌لێن خودا پێویستی به‌ حاجه‌ت نیه، نابینی که ئه‌و بیر و خه‌یالانه‌ی چۆن ده‌ تۆ دا بێ که‌رسه و بێ قه‌له‌م و ره‌نگیک پێکدینێ؟ ئه‌و بیرانه هه‌روه‌ک بالنده‌ی ئاسمان و ئاسکی سلن - که ئه‌وان به‌ره‌و له‌وه‌ی که بگری و له قه‌فه‌س دا حه‌بسیان بکه‌ی، فرۆشتنیان له باری شه‌عه‌وه ره‌وا نیه. ناکرێ بالنده‌ی ئاسمان بفرۆشی. چونکه له به‌یعه‌ت دا، ته‌سلیم شه‌رته و چونکه ناکرێ، چ ته‌سلیم ده‌که‌ی؟ که‌وایه بیره‌کان هه‌تا ده‌ ده‌روون دان، بێ ناو و نیشان، ناکرێ حوکمیان له سه‌ر ده‌ی - نه‌ به‌ کوفر و نه‌ به‌ ئیمان. هه‌یج قازییه‌که ده‌لی که « تۆ له ده‌روون دا وه‌هات درکاند و وه‌هات به‌یعه‌ت کرد » یا « وه‌ره سویند بخۆ که له ده‌روون دا وه‌هات بیر نه‌کردۆته‌وه » و ناڵی - چونکه که‌س له سه‌ر ده‌روون حوکمی نیه. بیر بالنده‌ی ئاسمان. نووکه، کاتیک بپیته سه‌ر زمان، ده‌کرێ حوکم بکه‌ی به‌ کوفر و ئیسلام و چاک و خراپ.

هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که جسم عاله‌میان هه‌یه، بیریش عاله‌میان هه‌یه و خه‌یالییش

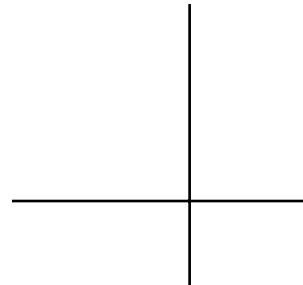
عالمیان ههیه و گومانیش عالمیان ههیه و ههفتهعالا لهوپهپری ههموو عالمه. نه ژووره و نه دهر. نووکه، سهیری دهستهلاتی ههق بکه لهم بیرانه دا که چۆن ئەوانه بی وینه و بی قه لهم و بی که رهسه دهنهخشینی! ئاخر ئەو خه یال یا گومانه، ئەگهر سینگ بدری و زهره زهره ی بکهی، ئەو بیرهی تیدا نابینیهوه - له خوین دا نابینیهوه و له رهگ دا نابینیهوه، له سهه نابینیهوه، له ژیر نابینیهوه. کاتیک دهستهلاتی ئەو لهم بیرانه دا بهم ناسکیهیه که بئیشانه، کهوایه ئەو که خوئقینهری ههمووی ئەوانهیه، سهیر بکه که ئەو دهبی چ بئیشان و چ ناسک بی. وهها که ئەم قالبانه سهبارت به مانای که سهکان پیسن، ئەم مانا ناسکه بیوینانه له چاو لوتفی باری، جسم و روخساری پیسن و ههفتهعالا لهم عالمی گومانه دا ناگونجی و له هیچ عالمیک دا - که ئەگهر له عالمی گومان دا بگونجی، پئویست دهکری که نهقش به سهری دا موحیت بی، کهوایه ئەو خوئقینهری گومان نیه. کهوایه روون بووه که ئەو لهوپهپری ههموو گومان و عالمیکه.

ههموو دهلین که « دهچینه کابه » و ههندیک دهلین « ئینشاللا دهچین » ئەوانهیی که دهلین ئینشاللا، ئاشقن. چونکه ئاشق خوئی به خاوهن دهستهلات و موختار نابینی - مهعشووق به دهستهلاتدار دهبینی. کهوایه دهلی « ئەگهر مهعشووق بخوازی، دهچم! »

نووکه، مزگهوتی ئەلئهحرام لای ئەهلی روالهت، ئەو کابهیهیه که خه لک دهچن و لای ئاشقان و شازان، مزگهوتی ئەلئهحرام وهسلی ههقه. کهوایه دهلین « ئەگهر ههق بخوازی، پئیدهگهین و به دیداری دهگهین. »

به لام ئەوهی که مهعشووق بلی « ئینشاللا! » ئەوه نادره. ههکایهتهکهی غهریبه. غهریبیک گهرهکه ههتا ههکایهتی غهریب بیسی و دهتوانی بیسی. خودا بهندهی وای ههیه که ئەوان مهعشووقن و مهحبووب، ههفتهعالا خوازیاری ئەوانه و ههچنی ئەرکی ئاشقانه، بو ئەوانی دهکا و دهینوینی. ههر ئەوجۆرهی که ئاشق دهیگوت « ئینشاللا بگهینی! » ههفتهعالا بو ئەو غهریبه دهلی « ئینشاللا » که ئەگهر خهریکی لیکدانهوی بین، ئەولیا ی پیگهیشتوو تئیدا ههیران دهبن - کهوایه وهها سر و حالیک چۆن دهکری به خه لکی بلی؟ قه لهم کهیشه ئیره و نووکی شکا. یهکیک وشتری له سهه مناره نابینی، تالی موو چلۆن له زاری وشتر دا دهبینی؟

گهیشتینهوه ههکایهتی یه کهم: نووکه، ئەو ئاشقانهی که دهلین « ئینشاللا » یانی دهستهلاتدار مهعشووقه - ئەگهر مهعشووق بخوازی، دهچینه کابه. ئەوان نوومی

ههقن. لهوئى غهیر ناگونجى و یادی غهیر حهرامه. چ جیى غهیره؟ - که ههتا خوئى مهحو نهکا، لهوئى ناگونجى.

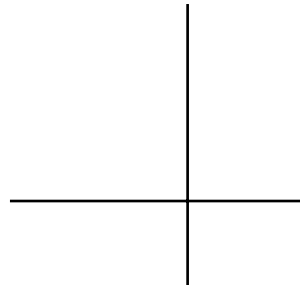
ئهحوالى تهواوى عالم خهونیکه، لیکدانهوهکهى لهو دونیا دهبى. وهها که خهونیک دهبینى که سواری ئهسپى. [یانى] به مراد دهگهى. ئهسپ چ پئوهندییهکی به مراد گهیشتن ههیه؟ ئهگه ر دیتت درههى دروستیان دایهى، ماناکهى ئهوهیه که قسهى دروست و باش له زانایهک دهبیسی. درهه چ پئوهندی به قسهوه ههیه؟ ئهگه ر دیتت له سیداره داروى، دهبیسه سهروئکی قهومییک. دار چ پئوهندیی به سهروئک و سهروهریهوه ههیه؟

ههروهتر، ئهحوالى عالم که گوتمان خهونیکه، لیکدانهوهکهى لهو عالم جوریکى دیکه دهبى - که وهک ئهمه ناچى. خهونماناکههرى خودا، لیکیدهواتهوه. چونکه ههموو شت لهو ئاشکرایه. وهها که باغهوانیک دپته باغیک، چاو له درهختهکان دهکا، بى ئهوهى که میوه له سهه لکهکان ببینى، حوکم دهکا که ئهمه خورمایه و ئهمه ههنجیره و ئهوه ههناره و ئهمه ههرمییه و ئهمه سیوه - چونکه عیلمى ئهوهى زانیوه. حاجهتى قیامهت نیه که لیکدانهوهکان ببینى که چ بوون و ئهوه خهوانه چ ئاکامیکیان ههبوو: ئهوه پیشتر دیتوویهتى که به چ ئاکامیک دهگهن، ههه ئهوهجورهى که باغهوان، پیشتر دهزانى که ئهه درهخته ههلبهت چ بهریک دهدا.

ههموو شتهکانى عالم، له مال و ژن و جل، خوازىاری غهیره، خوازىاری زات نیه. نابینى که ئهگه ر تو سهدههزار درههت ههبى و برسى بى و نان نه دۆزیهوه، ههچ دهتوانى ئهوه درهمانه بخوئى و بیکهیه خوراکی خوئى؟ ژن بو منداله و قهزای شههوهت، جل بو بهگریى له سهرمایه و ههروهتر، ههموو شتهکان پیکهستراونهوه ههتا ههق. ئهوه خوازىاری زاته و ئهوه لهبهه خوئى دهخوازى نهک لهبهه شتیکی دیکه - چونکه ئهوه لهوپهرى ههموانه و باشتر له ههموان و شهریفتر له ههموان و ناسکتر له ههموان، کهوايه ئهوه بو کهمتر لهو چوون دهخوازن؟ که بگهنه ئهوه، دهگهنه گشت داخوازیک، لهوئى ئیدی تپههههکهیهک نیه.

ئهوه نهفسهى مروئف جیى گومان وگرفته. قهت، به ههچ لهونیک ناکرى گومان و گرفت لهو لابهى، مهگهه ئاشق بى. دواى ئهمه گومان و گرفتى نامینى. [ئهشق کوپهه و کهرت دهکا]*

ئیبلیس کاتیک سوچهى ئادهمى نهکرد و دژایهتى ئهمرى کرد، گوئى « زاتى من

ئاگره و زاتی ئەو له گۆ، چۆن دهکری سهروتر، سوچه بو ژیرتر بهری؟ « کاتیک ئیبلیسی بهم تاوانه و له بهر بهر بهر هکانی کردن و دهگهڵ خودا به کیشه هاتن، به له عنهتی کرد و دووری کردهوه، گوتی « یارهب، ئاخ، هه مووی خۆت کردت و فیتنه ی خۆت بوو! من به له عنهت دهکهی و دوورم دهکهی وه؟ »

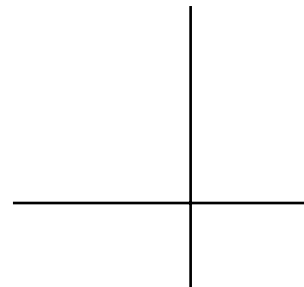
وه کاتیک ئادهم گوناھی کرد و ههفته عالا ئادهمی له بههشت دهر کرد، ههفته عالا به ئادهمی گوت که « ئەهی ئادهم، چونکه من لیمگرتی و له بهر ئەو گوناھی که کردت زهجرم دای، بوچ دمهقالت دهگهڵ نهکردم؟ ئاخ تۆ بهلگهت به دهسته وه بوو که بلایی: هه موو له تۆوهیه و خۆت کردت! ئەوهی که بتهوی، له عاله م دا هه ر ئەوه دهی و ئەوهی نه تهوی، قهت نابێ. وهها به لگهیهکی راستی ئاشکرات هه بوو، بوچ نه تگوت؟ »

گوتی « یارهب، دهمزانی، ئیلا تهرکی ئەدهم نه کرد له چه زهتی تۆ دا و ئەشق نه یهشت که لیتپرسم. »

فهرمووی که: ئەم شه رعه وهک مه شه رعه یانی دهر او. وینه که ی وه هایه که له دیوانی پادشا: له وی، حوکمه کانی پادشا له ئەمر و نه هی و سزا و عدل و داد - بو خاس و عامه. و حوکمه کانی پادشا ی دیوان بیحه ده - له ژماردن نایه ن و گه لیک باش و به قازانجه - خو گرتنی عاله م به و بهنده. به لام ئەحوالی دهر ویشان و هه ژاران هاوده مییه ده گه ل پادشا و زانینی عیلمی حاکم. زانینی عیلمی حوکم له کوئی و زانینی عیلمی حاکم له کوئی و هاوده میی پادشا له کوئی؟ جیاوازییه کی مه زنه.

ئەسحاب و ئەحوالی ئەوان وهک مه دره سه یه که که فهقیی لیبن - مامۆستا به پیی کارامه یی مواجب دها به هه ر فهقییه ک: به یه کیان ده، یه کیان بیست و به یه کیان سی. ئیمهش قسه به قهدهر قهدهری هه رکهس و کارامه یی ئەو که سه ده لیبین.

* حیک الشی یعمی ویصم

دۆستایهتی ده بیته هۆی دوویی!

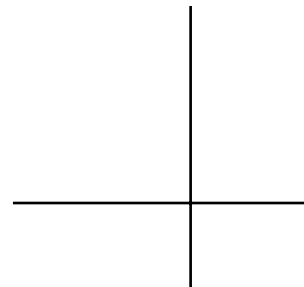
عالمی دوژمنایهتی تهنگه لهچاو عالمی دۆستایهتی. چونکه له عالمی دوژمنایهتی رادهکهن ههتا بگههه عالمی دۆستایهتی. عالمی دۆستایهتیش تهنگه لهچاو ئهوه عالمهه که دۆستایهتی و دوژمنایهتی تیدا نه مینێ. دۆستایهتی و دوژمنایهتی و کفر و ئیمان هۆی دووین، چونکه کفر ئینکاره و مونکیر که سیکه که مونکیری ئهوه بێ و ههروهتر موقیر که سیکه که ئیقرازی پێبکا. کهوايه ده رکهوت که یهکانهیی و بیگانهیی هۆی دووین و ئهوه عالمه لهوپه پێ کفر و ئیمان و دۆستایهتی و دوژمنایهتی دایه. چونکه دۆستایهتی ده بیته هۆی دوویی و عالمیک ههیه که لهوێ دوویی نه، یهکیهتی تهواوه. که گهیشته وێ، له دۆستایهتی و دوژمنایهتی دیته در - که لهوێ ئهوه دوویه ناگونجین. که بگاته وێ، له دوویی جیا ده بیته وه. کهوايه ئهوه عالمه یه کهم که دوویی بوو و ئهویش ئهشوق و دۆستایهتییه، لهچاو ئهوه عالمه یه که ئیستا باسی لیکرا، نزمه و نهوویه، کهوايه ئهوهی ناوێ و دژایهتی ده گهڵ دهکا.

ههه ئهوه جۆره ی که مه نسوور کاتیک دۆستایهتی ههق گهیشته نه هایهت، بوو به دوژمنی خۆی و خۆی فهوتاند. گوته « انا الحق » یانی « من فهنا بووم. ههق ماوه و بهس! » ئهوه ئهوپه پێ خۆ به کهم دانانه و نه هایهتی به ندایهتی. یانی « ئهوه ههیه و بهس. » ئیدعا و فیز ئهوهیه که بلی « تو خودای و من بهنده. » کهوايه هه بوونی خۆشت دهخهیه بهرچاو، کهوايه دوویی پیکدی. ئه مهش که ده لێی « هو الحق! » دوویی - یه. چونکه ههتا « انا » نه بێ، « هو » ناگونجی. کهوايه ههق بوو گوته « انا الحق » چونکه جگه لهو بوونه وه ریک نه بوو و مه نسوور فهنا ببوو، ئهوه قسه ی ههق بوو.

عالمی خه یال له چاوی عالمی وینهکان و ههستی پیکراوهکان، ههراوتره. چونکه تهواوی وینهکان له خه یال ده زین و عالمی خه یال لهچاو ئهوه عالمه یه که خه یالی تیدا نامینێ، تهنگتره.

له رووی قسه وه ئهوهنده دهتوانین تی بگهین دهنا ههقیقهتی مانا مهحاله که به قسه و رسته ده رکه وێ. «

پرسیاری کرد که « کهوايه فایده ی قسه و له فز چیه؟ »

« فایده‌ی قسه ئه‌وه‌یه که تۆ به داواکهت بگه‌یه‌نی و هانت بدا، دهن داوا به قسه جیبه‌جی نابی. ئه‌گهر وه‌ها با پئویست به‌و هه‌موو خه‌بات و فه‌نای خۆ نه‌ده‌بوو. قسه وه‌هایه که له دووره‌وه شتی‌ک ده‌بینی ده‌جوولێته‌وه. به‌ داوی دا راده‌که‌ی هه‌تا بیینی، نه‌ ئه‌وه‌که به‌ هۆی جوولانه‌وه‌ی ئه‌و، ئه‌و بیینی. وێژه‌ری مرۆفیش ده‌ دروون دا وه‌هایه: هانده‌ری تۆیه‌ بۆ داوی ئه‌و مانایه، هه‌رچه‌ند له راستی دا نابیینی. »

یه‌کی‌ک ده‌یگوت « من چه‌نده‌م خویندوه و مانام له‌به‌ر کردوه، هه‌یج لیم ده‌رنه‌که‌وت که ده‌ مرۆف دا ئه‌و مانایه‌ کامه‌یه که ده‌مئینته‌وه و ریم تینه‌بردوه. »

فه‌رمووی که « ئه‌گهر ئه‌و ته‌نیا به‌ قسه‌ ده‌رکه‌وتبا، پئویست به‌و هه‌موو ره‌نج و گیان به‌خت کردنه‌ نه‌ده‌بوو. ده‌بی گه‌لێک هه‌ول بده‌ی که تۆ نه‌مینی، هه‌تا بزانی چیه ئه‌و شته‌ی که ده‌مئینته‌وه. »

یه‌کی‌ک ده‌یگوت « من بیستومه که کابه‌یه‌ک هه‌یه به‌لام هه‌رچی ده‌روانم کابه‌ی نابینم. بلا بچمه سه‌ربان، له کابه‌ بروانم! »

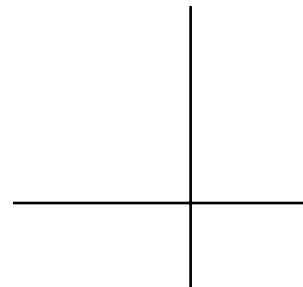
که وه سه‌ربان ده‌که‌وئ و مل درێژ ده‌کا، کابه‌ نابیینی، مونکیر ده‌بی.

دیتنی کابه‌ هه‌ر به‌مه جیبه‌جی نابی، چونکه له جیی خۆوه ناکرئ بیینی.

هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که له زستان دا به‌ گیان داوی که‌ول ده‌که‌ی، که هاون داها‌ت که‌ول توور ده‌ده‌ی و لئی تووره‌ ده‌بی. نووکه، داوا کردنی که‌ول بۆ پیکه‌یتانی گه‌رما بوو. چونکه تۆ ئاشقی گه‌رما بووی. له زستان دا له‌به‌ر به‌رگر گه‌رمات پینه‌ده‌گه‌یش‌ت و موحتاجی وه خۆ گرتنی که‌ول بووی. به‌لام که به‌رگر نه‌ما، که‌ولت توور دا.

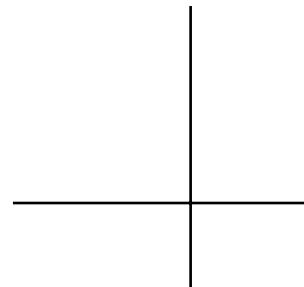
تۆ له‌زه‌تی کۆ بوونت چیژت. نووکه، رۆژیک دادئ که له‌زه‌تی لیک بلاو بوونی ئه‌و ئه‌ندامانه ده‌بینی و هه‌راویی ئه‌و عالمه‌ سه‌یر ده‌که‌ی و له‌م ته‌نگیه‌ رزگارییت دئ. بۆ وینه‌ که‌سیک چوار بزماره و قایم به‌سه‌تنه‌وه. ماوه‌یه‌ک که تپه‌ری ئه‌و پئووده‌بی که تپیدا خۆشه و له‌زه‌تی رزگاریی فه‌رامۆش ده‌کا. که له‌م چوار بزماره رزگاریی بی، تپده‌گا که له چ عه‌زابیک دا‌بوه. هه‌ر ئه‌وجۆره‌ی که ساوا ده‌ لانه‌که دا پتده‌گه‌ن و ده‌سه‌ینه‌وه، ده‌و دا که ده‌ستیان ده‌به‌سه‌تنه‌وه، دهن ئه‌گه‌ر با‌لغیک له لانه‌که به‌سه‌تنه‌وه، عه‌زاب و زیندانه.

هه‌ندی‌ک چیژیان ئه‌وه‌یه که گوله‌کان بپشکوین و سه‌ر له غونچه‌ ده‌رکی‌شن. هه‌ندی‌ک چیژیان ئه‌وه‌یه که گول هه‌لوهرین و بچنه‌وه سه‌ر ره‌چه‌له‌کی خۆیان. نووکه، هه‌ندی‌ک ده‌یان‌ه‌وئ که هه‌یج یار و دلدار و خۆشه‌ویستی و کفر و ئیمان نه‌مینی، هه‌تا

تیکه‌لی رهچه‌له‌کی خۆیان بنه‌وه. چونکه ئەمانه هه‌موو دیوار و هۆی ته‌نگی و دووین و عالهمی دیکه هۆی هه‌راویی و یه‌کیه‌تی ته‌واوه.

قسه‌ خۆی هینده مه‌زن نیه و هیزیکێ نیه، چۆن ده‌توانی مه‌زن بی؟ ئاخر، قسه‌یه، ته‌نانه‌ت خۆی هۆی زه‌عفه. کارا هه‌قه و هاندەر هه‌ق. ئەم له‌م نیوه دا روو‌پۆشه. تیکه‌لاویی دوو سی پیت که‌ی هۆی ژیان و هارووژانه؟ بۆ وینه که‌سیک هاته‌ لای تۆ، ریزت گرت و « چۆنی و باشیت » گوت، پێ‌خۆش بوو و بوو به‌ هۆی مه‌حه‌به‌ت و به‌ یه‌کیک دوو سی جوینت دا، ئەو دوو سی وشه‌یه بوو به‌ هۆی غه‌زه‌ب و دل هیشان. نووکه، چ پێوه‌ندیه‌کی هه‌یه تیکه‌لاویی دوو سی وشه‌ له‌ پیکه‌ینانی، مه‌حه‌به‌ت زیتەر و ره‌زا و غه‌زه‌ب و دوژمنایه‌تی؟ ئیلا هه‌فته‌عالا ئەمانه‌ی کردۆته‌ سه‌به‌ب و په‌رده، هه‌تا نه‌زه‌ری هه‌رکس وه‌ جه‌مال و که‌مالی ئەو نه‌که‌وی. په‌رده‌ی ته‌سک شیایوی نه‌زه‌ری ته‌سکه و ئەو له‌ پشت په‌رده‌کانه‌وه، حوکم ده‌کا و سه‌به‌به‌کان پیکدین. ئەم نانه له‌ راستی دا سه‌به‌بی حه‌یات نیه، ئیلا هه‌فته‌عالا ئەوی کردۆته‌ سه‌به‌بی حه‌یات و قه‌وه‌تی گیان. ئاخر، ئەو جه‌ماده، له‌به‌ر ئەوه که‌ حه‌یاتی ئینسانیی نیه - چۆن ده‌توانی ببیته‌ هۆی زیده‌ بوونی هیز؟ نه‌گه‌ر ئەو حه‌یاتی هه‌با، خۆی پی زیندوو راده‌گرت.

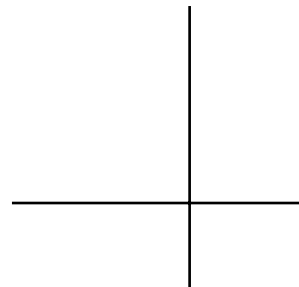
یهک راستی چاکتره له ههزار شک!

ئهمه که دهلین « القلوب تتشاهد » وتهیه و قسه، حهکایه تیکه که دهیلین - لییان روون نه بوتهوه، دهنه قسه چ پیویسته؟ که دل شاهیدی بدا، شاهیدی زمان چ پیویسته؟

ئهمیر نایب گوتی که « ئادی - دل شاهیدی دهنه، به لام دل حهزیکه هیهه جیا و گوئی حهزیکه هیهه جیا، چاو حهزیکه هیهه جیا و زمان جیا: پیویستی به ههراکام لهوانه هیهه ههتا فایده زیدهتر بی. »

فهرمووی که « ئهگهر دل نوقم بوونی ههبی، ههموو دهو دا دهفهوتین - پیویست به زمان ناکا. ئاخ، لهیلا که رهحمانیی نهبوو، لهش بوو، نهفس بوو، له ئاو و گل بوو. ئهشقی ئه، ئهو تیدا نوقم بوونه بوو که مهجنوونی وهها داگرتبوو و نوقمی کردبوو که محتاجی بینینی لهیلا به چاو نهبوو و پیویستیشی به دهنگ و قسهی ئه و نهبوو. چونکه لهیلای له خو جیا نهدهدیت. نووکه، ئهگهر جسمانییهک ئه و هیزهه ههبی که ئهشقی تووشی وهها حالیکه بکا که خوئی به جیا له و نهبینی و گشت ههستهکانی ده ئهشقی ئه و دا نوقم بن، له چاو و بیستن و بوون و غهیره - که هیچ ئهنادامیک حهزیکه دیکه داوا نهکا، ههموویان تیگرا ببینی و ههبی - ئهگهر ئهنادامیک لهم ئهنادامانه ههروهکی گوتمان، حهزیکه تهواو ببینی، ههموو له زهوقی ئه و دا نوقم دهبن و داواکاری حهزی دیکه نابن. ئهم داواکردنهه ههست بو حهزیکه دیکه، نیشاندهری ئهوهیه که ئهم ئهنادامه وهها که شیاوه حهزی تهواوی وهرنهگرتوه - حهزی به کهموکوورپیهوه وهرگرتوه. ناچار لهو حهزه دا نوقم نهبوو، ههستی دیکه داواوی حهز دهکا - پتر داوا دهکا، ههههستیک حهزیکه جیا. ههست له رووی ماناوه گشتن، له رووی رواهتهوه جیاوان. کاتیک ههستیک نوقم بی، ههموو دهو دا نوقم دهبن.

چهشنی میشتیک که دهفری، بالی دهبزوی و سهری دهبزوی و ههموو ئهنادامهکانی دهبزوی. که ده ههنگوین دا نوقم بی، ههموو ئهنادامهکانیشی دههستن و هیچ نابزوی. نوقم بوون ئهوهیه که ئه و ده ئارا دا نهبی و ئه و ههولی نهمینی و کرداری نهمینی و جوولهی نهمینی - نوقمی ئاو بی - ئهگهر هیشتا ده ئاو دا دهست و پهلی دهکوئی، بهو نالین نوقم بوون، یا هاواریک دهکا « ئاهای، خنکام! » بهمهش نالین نوقم بوون.

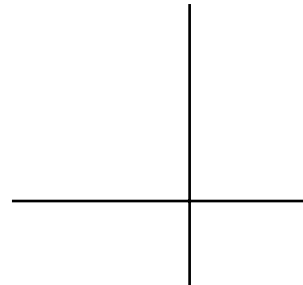

ئاخر، ئەم « انا الحق » گوتنه، خەلك پېيانوايه، داواى مهزنايه تيبه. « انا العبد »
 گوتن، داواى مهزنايه تيبه. « انا الحق » تهوازوعىكى گهورهيه. چونكه ئەمه كه دهلى
 « من عېدى خودام! » دوو بوون دسهلمىنى: يهكئىك خوى و يهكئىك خودا. بهلام
 ئەوهى « انا الحق » دهلى، خوى بهخت كردوه، خوى به با داوه. دهلى « انا الحق » يانى
 « من نيم! گشت ئەوه! جگه له خودا نيه! من به تهواوهتى عدهمم و هيچم! » تهوازوع
 لهمه دا پتره. ئەمهيه كه خەلك تيناگهن. ئەمه كه پياو بهندايهتى خودا بكا، ئاخر،
 بهندايهتى ئەو ده ئارا دايه. ههچهند بۆ خودا بهلام خوى دهبينى و كردارى خوى
 دهبينى و خوداى دهبينى. ئەو نوقمى ئاو نيه. نوقمى ئاو ئەو كهسهيه كه هيچ جووله
 و كردارىكى نهيمىنى، بهلام جوولهكانى ئەو، جوولهى ئاو بى.

شېرىك رهپى ئاسكىكى دهنه. ئاسك لهو رادیده کرد. ههتا رادیده کرد، دوو بوون
 ههبوو: يهكئىك بوونی شير و يهكئىك بوونی ئاسك. بهلام كه شير گهيشته ئەو و
 كهوته ژير پهنجهى زالى ئەو، له ههيبهتى شير بيهوش و بيخود بوو له بهر شير
 كهوت، ئەم ساته، بوونی شير به تهنيا مايهوه - بوونی ئاسك فهوتا و نهما.

نوقم بوون ئەوهيه كه ههفتهعالا بۆ ئەوليا، غهبرى ئەم خۆفه كه خەلك دترسن له
 شير و پلینگ و زالم. ههفتهعالا ئەوانى له خوى ترساند و لئى روون كردنهوه كه
 خۆف له ههقهوهيه، هيمنايهتى له ههقهوهيه، عهيش و نوش له ههقهوهيه و خورد و
 خه له ههق. ههفتهعالا روخسارىك بهوان دنوینى تايهت و ههستپىكراو له بيدارى
 دا، به چاوى ئاو له - روخسارى شير يا پلینگ يا ئاگر - كه ئەو راستهقينهان بۆ
 دهركهوى كه « ئەو روخسارى شير يا پلینگهيه كه دهبينن، هى ئەم عالهمه نيه،
 روخسارى غهيبه كه نهقش كراوه. » ههروهتر، روخسارى خوى به گهلىك جوانى
 دهردهخا. بيستانهكان و جويارهكان و حورىيهكان و كوшкеكان و تهعام و خهلات و
 ولات و شار و مهزلى سهر و سهمهري جوړاوجوړ. به راستى دهنانى كه ئەمانه هى
 ئەم عالهمه نين. ههق ئەوانه دينيته زهينيهوه و نهقشيان دهكا. كهوايه لئى يهقين
 دهبي كه خوى ئەو له خوداوهيه و هيمنايهتى له خوداوهيه و ههموو راههتى و
 تهماشاکان له خوداوهيه. نووكه، ئەم خۆفهى ئەو وهك خۆفى خەلك ناچى. چونكه
 ئەو ئەمهى بينيوه بى بهلگهيه، ههق پى نیشان دا كه ههموو لهوهوهيه.

فهلسهفیی ئەمه دهنانى، بهلام به بهلگهوه. بهلگه قايم نيه و ئەو خووشییهى كه له
 بهلگهوه پىكدى، بهقاي نابی. ههتا بهلگهكهى پیدهلئى، خوڤ و گهرم و تازيه، كه
 باسى بهلگه تيبهري، گهرما و خووشى ئهويش نامينيتهوه. ههروهكى كهسپك به

به‌لگه زانی که ئەم خانووێه به‌ننایه‌کی هه‌یه و به به‌لگه ده‌زانی که ئەم به‌ننایه چاوی هه‌یه و کوێر نیه، ده‌سته‌لاتی هه‌یه، بێده‌سته‌لات نیه، هه‌بوه و عه‌دم نه‌بوه، زیندوو بوه و نه‌مردوه، به‌ر له بینای ماله‌که ژیاوه، هه‌مووی ئەوانه ده‌زانی. به‌لام به به‌لگه‌وه ده‌یزانی. به‌لگه‌ش هه‌میشه‌یی نیه زوو فه‌رامۆش ده‌کری. به‌لام ئاشقه‌کان چونکه خزمه‌تیان کرد، به‌ننایان ناسی و به چاوی یه‌قین دیتیان و نان و نمه‌کیان پیکه‌وه خوارد و هاتوچۆی یه‌کتریان کرد، قه‌ت به‌ننا له زه‌ین و بییری ئەوان غایب نابێ. که‌وایه وه‌ها که‌سیک فه‌وتاوی هه‌قه. له هه‌ق ئەو دا، گونا‌ه گونا‌ه نیه، تاوان تاوان نیه، چونکه ئەو به‌زیو و فه‌وتاوی ئەوه.

پادشایه‌ک به غولامه‌کانی فه‌رموو که « هه‌رکام جامیکی زی‌رن به ده‌سته‌وه بگرن، ئەوه میوانه‌کان دین! » به غولامه تایبه‌ته‌که‌شی فه‌رموو که « جامیک به ده‌سته‌وه بگره! »

کاتیک پادشا رووی نواند، ئەو غولامه تایبه‌ته له دیداری پادشا بێخود و مه‌ست بوو، جامی له ده‌ستی که‌وت و شکا. ئەوانی دی کاتیک ئەمه‌یان له‌و دیت، گوتیان که دیاره ده‌بێ وابکه‌ین: جامه‌کانیان به قه‌ست به‌رداوه.

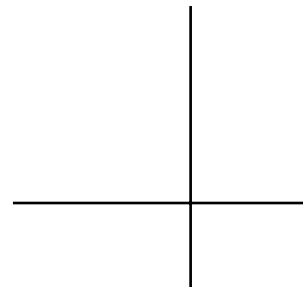
پادشا لێیان توورپه بوو « بۆچ وه‌هاتان کرد؟ »

گوتیان که « ئەو که تایبه‌تتر بوو وه‌های کرد. »

پادشا گوتی « ئەه‌ی گه‌وجینه! ئەو وه‌های نه‌کرد، من کردم. »

به رواله‌ت هه‌موو ئەم کارانه، گونا‌ه بوو. به‌لام ئەو یه‌ک گونا‌هه عه‌ینی تاعه‌ت بوو، به‌لگه سه‌رت‌تر له تاعه‌ت و گونا‌ه بوو. خۆی، مه‌به‌ست له هه‌مووی ئەوانه غولام بوو. باقی غولامه‌کان تابع و لاساکه‌ری ئەون. چونکه ئەو غولامی پادشا بوو و له راستی دا، چونکه هه‌موو غولامه‌کان تابعی پادشان، که‌وایه تابعی ئەون. چونکه ئەو عه‌ینی پادشایه و غولامه‌تی له‌و دا جگه له رواله‌ت نیه. له جوانیی پادشا پیره.

قسه‌ی گه‌وره‌پیاوان ئەگه‌ر به سه‌د شیوه‌ی جۆراوجۆر بێ، هه‌ر یه‌که. چونکه هه‌ق یه‌که و ریگا یه‌که، دوو قسه‌ چۆن ده‌گونجی؟ به‌لام به رواله‌ت دژی یه‌ک دیاری ده‌ده‌ن. به مانا یه‌که و جیا‌وازی له رواله‌ت دایه و ده مانا دا هه‌موو گرده‌کوێه. وه‌ها که میریک بفه‌رموێ که خپوه‌تیک بدروون. یه‌ک ریس ده‌رپسی، یه‌ک گولمیخ ده‌کوێ، یه‌ک به‌رگ ده‌چنی و یه‌ک ده‌یدروێ و یه‌ک ده‌بیرێ و یه‌ک ده‌رزی تیده‌گی‌پری. ئەم

روخسارانە لە روالەت دا جیاوازن و جۆراوجۆر، بەلام دە مانا دا گردهکۆن و یەک کار دەکەن. هەرۆتر ئەگەر لە ئەحوالی عالەمیش بفری، هەموو بەندایەتی هەقە - لە فاسق و سالف، لە یاغی و ملکهچ و لە دێو و فریشتە.

بۆ وێنە پادشایەک دەبێوێ غولامەکانی تاقی بکاتەو و هەلیانسەنگێتی، لەبەر هۆیک، هەتا بەرقەرار و نابەرقرەر دەرکەر و راست پەیمان و بەدپەیمان جیا بێتەو و بەوفا و بێوفا. ئەو پێویستی بە هانە و هاندەرێک هەیه هەتا بەرقەراری ئەو دەرکەرێ. ئەگەر نەبێ، بەرقەرایی چۆن دەرکەرێ؟ کەواپە ئەو بە هانە و هان دان بەندایەتی پادشا دەکا، چونکە ویستی پادشا ئەمەیه کە وەها بکا. بایەکی نارد هەتا وەستاوی لە غەیری وەستاو بۆ دەرکەر و مێشووولە لە درەخت و باغ جیا کردەو: هەتا مێشووولە برۆن و باشوو بمین.

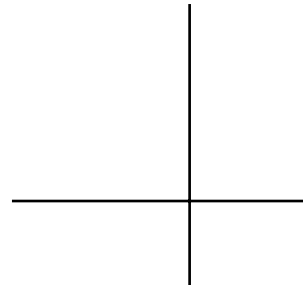
پادشایەک بە کەنیزیکی فەرموو کە « خۆ پرازینەو و خۆت بە غولامەکانم نیشان بدە، هەتا ئەمانەت و خەیانەتی ئەوان دەرکەرێ! »

ئاکاری کەنیز هەرچەند بە روالەت گوناھ دیاری دەکا، بەلام لە راستی دا، بەندایەتی پادشا دەکا.

ئەم بەندانە چونکە خۆیان لەم عالەمە دا دیت - نەک بە بەلگە و تەقلید، بەلکە بە چاوی بینین، بێ پەردە و حیجاب - کە تیگرا لە چاک و خراپ بەندایەتی و تاعەتی هەق دەکەن، کەواپە لە هەق ئەوان دا ئەم عالەمە، قیامەتە. چونکە قیامەت بریتی لەوێه کە هەموو بەندایەتی هەق بکەن و کاری دیکە نەکەن جگە لە بەندایەتی ئەو. و ئەوان ئەم مانایە هەر لێرە دەبینن.

عالەم لە رووی وشەو ئەمەیه کە لە « عارف » عالیتر بێ. چونکە بە خودا دەلێن «عالیم» بەلام ناکرێ پێیبلی « عارف ». مانای « عارف » ئەوێه کە نەیدەزانی و زانی. ئەمە لە هەق خودا دا ناشی. بەلام بە پێی عورف، عارف زیدەترە. چونکە عارف، بریتییه لە: ئەوێه کە بێ بەلگە، دەبزانێ، عالەمی بە چاوی بینین و تەماشای بینووه. بە پێی عورف، « عارف » بەمە دەلێن.

دەلێن « عالیم چێترە لە سەد زاھید! » عالیم چۆن چێتر لە سەد زاھید دەبێ؟ ئاخر، ئەمە زاھیدە بە عیلمەو زوھدی کرد. زوھدی بێ عیلم مەحالە. ئاخر، زوھد چیە؟ لە دنیا روو وەرگێران و روو دە تاعەت و ئاخرەت کردن. ئاخر، دەبێ دنیا بناسی و ناحەزی و بێبەقایی دنیا بزانی و لوتف و بەرقەراری و بەقایی ئاخرەت و

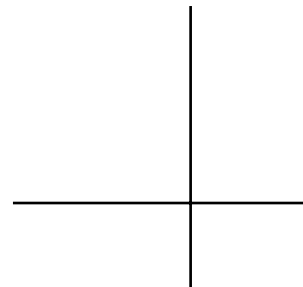

ههول بۆ تاعهت، بزانی - که « چۆن تاعهت بکهه و چ تاعهت بکهه؟ » ئهوانه هه مووی عیلمن. کهوايه زاهیدی بۆ عیلم مه حاله. کهوايه ئه و زاهیدهش ههه عالیمه و ههه زاهید. ئهه عالیمه که چیتره له سهه زاهیده، چۆن ده بی؟ ده ماناکه ی نه گه یشتوون، ئه وه عیلمیکی دیکه یه که دوا ی ئهه زوهه و عیلمه ی یه کهه که هه بیوو، خودا وای بۆ دانا که ئهه عیلمی دووههه به رهه می ئه و عیلم و زوهه ده بی. بیهشک وهها عالیمیک چیتره له سه دهه زار زاهید. وهها که پیاو یک دره ختیکی چه قاند و به ری دا. بیهشک ئه و دره خته ی که به ری دا چیتره له سهه دره خت که به ری نه دابی. چونکه ئه و دره ختانه له وانه یه به بهر نه گهه - که ئافات له ری دا زۆرن. حاجیه که که گه یشته کابه، باشته ره له و حاجیه ی که له بیوان به ریوه یه - چونکه ئه وان ترسیان هه یه بگه نی یا نه گه نی، به لام ئه مه به هه قیه ت گه یشتو تی. یه که هه قیه ت چیتره له هه زار شک.

ئهمیر نایب گوتی که « ئه وه ی که نه گه یشتو ش هیوا ی هه یه . »

فه رموو ی « کوا ئه وه ی که هیوا ی هه یه، هه تا ئه وه ی که گه یشت؟ له ترسه وه هه تا هیمنایه تی جیاوازیی زۆره، و چ پئویستییه به جیاوازیی؟ لای هه موو کهه س ئهه جیاوازییه ئاشکرایه. قسه له سهه هیمنایه تییه - که له هیمنایه تییه وه هه تا هیمنایه تی جیاوازییه کی مه زن هه یه. فه زلی مسته فا له ئه نبیا، ئاخه، له رووی هیمنایه تییه وه. ده نا ته وای ئه نبیا له هیمنایه تی دان و له خۆف تیه ریون، ئیلا پله و پایه یه کی زۆر له هیمنایه تی دا یه. ئیلا که عالیه می خۆف و پله و پایه کانی خۆف ده کری نیشان به دی، به لام پله و پایه کانی هیمنایه تی بی نیشانن. له عالیه می خۆف به روانن که هه رکه سه ی له ری خودا دا چ ده به خشی: یه کی که له شی به خت ده کا و یه کی که مال و یه کی که گیان، یه کی که رۆزو، یه که زه کات، یه که نو یژ، یه کی که ده ره که عه ت، یه کی که سهه ره که عه ت. کهوايه مه نزه کانی ئه وان نه قشکرا و دیاریکرا و - ده کری ئه وان نیشان به دن. هه ره که مه نزه کانی قوونیه هه تا قه سه ره یه دیاریکرا و: قیماز و ئۆپروخ و سو لتان و غه یره. به لام مه نزه کانی ده ری له ئه نتالیه هه تا ئه سه کهنده رییه، بی نیشانه. ئه وه ته نیا که شتیوان ده یزانی، به خه لکی ویشکایی نالی، چونکه نا توانن تیه بگهه . »

ئهمیر گوتی « گوتنه که شی، فایده ی هه یه. ئه گه ره هه مووشی تینه گهه هه ندیکی تیه ده گهه و په ی پیده بهن و گومانی ده کهه . »

فهرمووی « ئەمی وەللا! کەسێک لە شەوێکی زەنگ دا دانیشتووە بە خەبەر، بەو هیواوەیە کە « بەرەو رۆژ دەچم » هەرچەند چلۆنایەتی رویشتنە کە نازانی، بەلام چونکە چاوەروانی رۆژە، لە رۆژ نزیکی دەبیتەووە. یا کەسێک لە شەوێکی تاریک و هەور دا، بە دواى کاروانێک دا دەروا. نازانی کە دەگاتە کوێ و بۆ کوێ دەچێ و چەندی ریتگا بریووە. بەلام کە رۆژ داهاات، بەرەمی ئەو رویشتنە دەبینی. »

عیسا زۆر پێکەنی و یەحیا زۆر گریا. یەحیا بە عیساى گوت کە « تۆ لە مەکرە وردەکانی هەق زۆر هێمنی کە وەها پێدەکەنی؟ »

عیسا گوتی کە « تۆ لە خەلات و لوتفە وردەکانی لەتیی هەق زۆر غافل بووی کە وەها دەگری؟ »

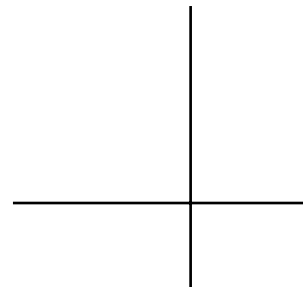
وەلییەک لە ئەولیاى هەق لەم رووداووە دا حازر بوو. لە هەقی پرسى « لەم دوانە کامەیان پلەى سەرترە؟ »

ولام گەشت کە « من لەو شوینەم کە زەینی بەندەى من لەوێیە. لای هەر بەندەیهک من خەیاڵێک و روخساریکم، هەرچی ئەو خەیاڵم بکا، من لەو شوینەم. »
من بەندەى ئەو خەیاڵەم کە هەق لەوێ بێ. بێزارم لەو هەقیقەتەى کە هەق لەوێ نەبێ.

« خەیاڵەکان خاوین کەنەووە، ئەمی بەندەکانی من! - کە جیگە و پلەى منە! »

نووکە، تۆ خۆت تاقی بکەووە لە گریان و پێکەنین، لە نوێژ و رۆژوو، لە خەلک و خەلوو و غەیرە، بۆ تۆ کامە باشترە و ئەحوالی تۆ بە کام شیوە راستتر دەبێ و پیشکەوتت پتر، ئەو کارە رهچاو بگره! تۆ مفتییەکت هەیه دە دەروون دا، فتوای مفتیانی پێراگەیهنە، هەتا ئەوەى کە ئەو رەزای لە سەرە، ئەو رهچاو بگرێ! هەر ئەوجۆرەى کە تەبیب بۆ لای نەخۆش دێ، لە تەبیبی دەروون دەپرسێ. چونکە تۆ تەبیبێکت هەیه دە دەروون دا و ئەو مەزاجی تۆیە - کە رەدی دەکا و قەبوولی دەکا و ناچار تەبیبی دەرەووە لەو دەپرسێ کە « فلان شتەى کە خواردت چۆن بوو؟ سووک بوو؟ قورس بوو؟ خەوت چۆن بوو؟ » لەوەى کە تەبیبی دەروون ئاگاداری دەکا، تەبیبی دەرەووە حوکمی لە سەر دەدا.

کەواوە ئەسل ئەو تەبیبەى دەروونە و ئەو مەزاجەى ئەو. کاتیک ئەم تەبیبە زەعیف

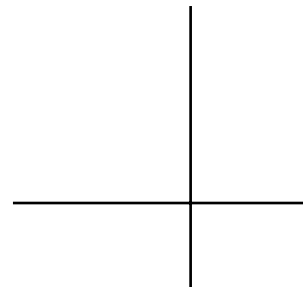
بێ و مزاج فاسد بێ له بهر زهعف، شتهكان به پێچهوانه دهبینی و نیشانه به خراپ ههتا: به شهكر دهلی تال و سرکهی پێ شیرینه. كهوايه موحتاح به تهیبی دهرهوه ههیه كه یارمهتی بدا ههتا مزاج وهك پیشووی لیبیتهوه. دواى ئەوه، ئەو دیسان روو له تهیبی خوێ دهكا و فتواى لهو دهوێ.

ههروهتر، مرۆف مزاجیكى ههیه له رووی ماناوه، كاتیك ئەو زهعیف بێ، ههستهكانی دهروونی ئەو ههرجی بیبین و ههرجی بیلین ههمووی به پێچهوانه دهبێ. كهوايه ئەولیا تهیبین، یارمهتی ئەو دهن ههتا مزاجی راست بیتهوه و دل و دینی قهوهت بگرێ.

مرۆف شتیکی گهلیك مهزنه. ههموو شت دهو دا نووسراوه. حیجاب و تاریکی ناهیلی كه، ئەو زانستهی نیو خوێ بخوینیتهوه. حیجاب و تاریکی بریتییه له خهريك بوونی جوړاوجۆر و ته دبیری جوړاوجۆر و ئارهزووی جوړاوجۆر. سه رهراى ئەمه كه له تاریکی دایه و په ردهی به سه ر دا كیشراوه، دیسانیش شت دهخوینیتهوه و ئاگاداریی لێ ههیه. بڕوانه كاتیك ئەم تاریکی و حیجابانه نه مین، چلۆن ئاگادار دهبێ و چ زانستیکی دهست دهكهوێ.

ئاخر، ئەم پیشانه، له جلدرووی و بهنایی و نهجاری و زێرینگه ریی و ئەستیره ناسی و پزشکی و غهیره و ههموو پیشهكان، له دهروونی مرۆفه وه سه ریان هه لداوه - له بهرد و گل مهت په پيدا نه بوون. ئەوهی كه ده لێن قه له په شیک مرۆفی فی ر کرد كه مردوو ده گۆر بنین، ئەویش وینهی مرۆف بوو كه له مه ل دهر كهوت، داواى مرۆف ئەوی ناچار بهم كاره کرد. ئاخر، هه یوانیش به شیکه له مرۆف. به شیک چۆن تهواوه تی فی ر ده بێ؟ وه ها كه مرۆفیك بیهوێ به دهستی چه پ بنوو سی. قه له م به دهسته وه بگرێ. هه رچه ند دل قایمه، به لام دهست له نووسین دا ده له رزی. به لام دهست به ئەمری دل دهنوو سی.

كاتیك ئەمیر دێ، مولانا قسهی مهزن دهفه رمووێ - چونكه قسه له وهی كه ئەهلی قسهیه نابری: قسه هه میشه بهو دهكا و قسه به وهوه لكاوه. له زستان دا ئەگه ر درهختهكان بهرگ و بهر نهدن، پیتوانه بێ كه له كار دا نین: ئەوان هه میشه خه ریکن. زستان سه ردهمی دهخه له، هاوین سه ردهمی خه رج. هه موو خه رج ده بینن، دهخه ل

نابینن. وهها كه كهسێك میوانی بدا و خه‌رج بكا، هه‌موو ئه‌وه ده‌بینن. به‌لام ئه‌وه ده‌خه‌ڵه‌ی كه كه‌مه كه‌مه كۆی كردۆته‌وه بۆ ئه‌وه میوانییه، ئه‌وه نابینن و نازانن. وه ئه‌سل ده‌خه‌ڵه - كه خه‌رج له ده‌خه‌ڵه‌وه دێ.

ئێمه ده‌گه‌ڵ ئه‌وه كه‌سه‌ی كه پێوه‌ندییمان هه‌بێ، دم به دم ده‌گه‌ڵ ئه‌وه له قسه داین و یه‌كین و پێكه‌وه‌ین - له بێده‌نگی و غه‌یبه‌ت و حوزوور دا. بگره له شه‌ریش دا ده‌گه‌ڵ یه‌كین و ئاوقای یه‌كترین: هه‌رچه‌ند مست لێكتر ده‌كوتین، ده‌گه‌ڵ ئه‌وه له قسه داین و یه‌كین و پێكه‌وه‌ین. ئه‌وه به مست مه‌زانه! ئه‌وه مسته میوژی تێدایه! باوه‌ر ناكه‌ی؟ بیکه‌وه هه‌تا بیبینی! میوژی چی؟ دوری عه‌زیزی چی؟ ئاخ‌ر، خه‌لكی دیکه جه‌فه‌نگ و نوکته و زانست ده‌لێن - به‌ نه‌زم و نه‌سر. ئه‌مه كه مه‌یلی ئه‌میر بۆ ئه‌م لایه‌یه و ده‌گه‌ڵ ئێمه‌یه، له‌به‌ر زانست و نوکته و موعیزه‌ نیه، چونکه له هه‌موو جێگه‌یه‌ك له‌م بابه‌تانه هه‌یه و كه‌م نین. كه‌وایه ئه‌وه‌ی كه منی خو‌ش ده‌وێ و تاسه‌م ده‌كا، ئه‌مه جگه له‌وانه‌یه. ئه‌وه شتیکی دیکه ده‌بینی و ئه‌وه‌ری ئه‌وه كه خه‌لكی دیکه بی‌نیویه‌تی، رووناکییه‌کی دیکه ده‌بینته‌وه.

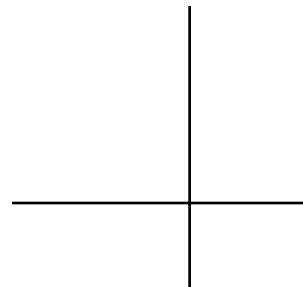
ده‌گێرنه‌وه كه: پادشایه‌ك مه‌جنوونی حازر كرد و گوئی كه « تۆ چت بوه و چت لێقه‌وماوه؟ ئابرووی خو‌ت برد و له خانومان كه‌وتی و خراب بووی و فه‌وتای. له‌یلا چیه و چ چاكه‌یه‌کی هه‌یه؟ وه‌ره هه‌تا جوان و چه‌له‌نگت نیشان بده‌م و فه‌دای تۆی بکه‌م و پێتیبه‌خشم! »

كه ئاماده‌یان كردن و جوانه‌كان به‌ كه‌شم و نه‌شم ده‌ركه‌وتن، مه‌جنوون سه‌ری داخستبوو و به‌ر پێی خو‌ی چاو لێده‌كرد.

پادشا فه‌رمووی « ئاخ‌ر، سه‌ر هه‌لێنه و سه‌یریان بکه! »

گوئی « ده‌ترسم! ئه‌شقی له‌یلا شمشیری هه‌لكێشاوه. كه سه‌ر هه‌لێنم، سه‌رم ده‌په‌رێنی. »

وه‌ها نو‌قمی ئه‌شقی له‌یلا بوو. ئاخ‌ر، كه‌سه‌ی دیکه‌ش چاویان هه‌بوو، لێو و لووتیان هه‌بوو. ئاخ‌ر، ده‌و دا چی دیتبوو كه تووشی ئه‌م حا‌له ببوو؟

لای ئەو دوو «انا» ناگونجی!

لای ئەو دوو «انا» ناگونجی. تۆ «انا» دەلێی و ئەو «انا». یا تۆ لەبەری بمره، یا ئەو لەبەر تۆ بمری، هەتا دوویی نەمیئێ! بەلام ئەمە که ئەو بمری، ناگونجی - نه له دەرەوه، نه له زهین دا. ئەو ئەم لوتفەهی هەیه که ئەگەر گونجا، بۆ تۆ دەمرد هەتا دوویی رابی. نووکه، چونکه مردنی ئەو ناگونجی، تۆ بمره هەتا ئەو له تۆ دەرکهوێ و دوویی رابی!

دوو مهل لێک بهستن. سه ره رای هاوڕه گه زیی و ئەوه که دوو بالیان هه بوو بوو به چوار، نافرن - چونکه دوویی قایمه. به لام ئەگەر مه لێکی مردوو لهو بهستی، ده فری - چونکه دوویی نه ماوه.

هه تاو ئەم لوتفەهی هەیه که له بهر چه کچه کی بمری، به لام چونکه ناگونجی، ده لێ که «ئەهی چه کچه کی، لوتفی من گه یشتۆته گشت کهس. ده مه وێ له هەقی تۆش دا چاکه ی بکه م، تۆ بمره! - چونکه مردنی تۆ ده گونجی - هه تا له شۆقی به شکۆی من به شدار بی و له چه کچه کیه تی بییه دهر و بییه هه لۆی قافی قوربهت!»

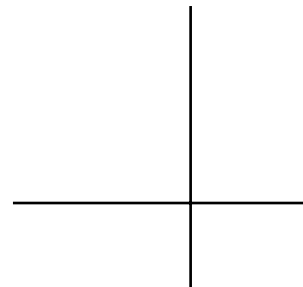
به نده یه که له به نده کانی هه ق ئەم دهسته لاتهی هه بوه که خۆی بۆ دۆستیک بهخت بکا. له خودا ئەو دۆسته ی داوا ده کرد. خودا قه بوولی نه ده کرد. دهنگی که غه یب هات که «من نامه وێ که ئەو ببینی!» ئەو به نده یه پیی داگرت و دهستی له پارانه وه هه لنه گرت که «خودایا، ویستی ئەوت ده من ناوه، له من دهرناچی.»

له ئاکام، دهنگی غه یب هات: «ده ته وێ که ئەو رابی، سه ره بهخت بکه و بفه وتی و تۆ مه مینه وه و له عاله م دهرچوه!»

گوئی «یاره ب، رازی بووم»

وه های کرد و سه ری بهخت کرد بۆ ئەو دۆسته، هه تا به مرادی بگا.

ئەگەر به نده یه که ئەو لوتفەهی هەبی که وه ها ته مه نیک که: روژیکی ئەو ته مه نه، ته مه نی گشت عاله م - ئەوه و و ئاخر - دینی، بهخت بکا، ئەو خاوه نی لوتفه، ئەم لوتفه ی نیه؟ ئەمهت مه حال! به لام فه نای ئەو ناگونجی. که وایه، تۆ فه نا به!

دزیک داخواری داروڤهیه!

همیشه داروڤه له دز دهگهړی هتا بیانگری و دز له و رادهکهن. ئەم شته سهیره رووی داوه که دزیک له داروڤه بگهړی و بیهوئی که داروڤه بگری و وه چنگی بخا.

ههفتهعالا به بایهزیدی گوت « یا بایهزید، چ دهخواری؟ »

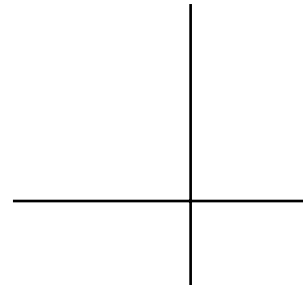
گوتی « دهخواریم که نهخواریم! »

نووکه، مرۆڤ دوو حالتهی پتر نیه: یا دهخواری یا ناخواری. ئەوه که هر نهخواری، ئەمه خووی مرۆڤ نیه. ئەمه یانی له خووی بهتال بوه و به تهواوهتی نهماوه - چونکه ئەگه مابا، ئەو خوو مرۆڤایهتییهی تیدا دهبوو که بخواری یا نهخواری. نووکه، ههفتهعالا دهیهویست که ئەو کامل بکا و بیکاته شیخیکی تهواو، هتا دواي ئەوه ئەو حالتهی به سهر دابی که لهوئی دوویی و جیایی نهگونجی، پیکگهیشتنیکی تهواو بی و یهک گرتن. چونکه ههموو نازارهکان لهوه پیکدین که شتیک بخواری و پیکهیه. که نهخواری، نازار نامینتی.

مرۆڤ جیاوازن و ئەوان لهم ریبازه دا پله و پایهیان هیه. ههندیک به ههول و تیکۆشان دهگهنه رادهیهک که ئەوهی بیر و دهروونیان دا داوای دهکا، جیبهجیی نهکهن. ئەوه ده دهستهلاتی مرۆڤ دایه. بهلام ئەوه که ویست و خواست ریی ده دهروون نهکهوئی، ده دهستهلاتی مرۆڤ دا نیه، ئەمه جگه له جهزیهی ههق ناتوانی لپی دوور خاتهوه.

ئیماندار ئەگه به تهواوهتی ئیمانی ههقیقی ههبی، ئەو هر ئەو کاره دهکا که ههق دهیکا - جا چ جهزیهی ئەو بی، چ جهزیهی ههق. ئەوهی که دهلین دواي مستهفا و پیغهمبهران وهی بۆ کهس نازل نابی، بۆ نابی؟ دهبی. بهلام « وهی » پینالین. ئیماندار که چاو له نووری خودا دهکا، ههمووی دهبینی - یهکه م و ئاخر، حازر و غایب. چونکه له نووری خودا دا، شتیک چۆن شاراوه دهبی؟ ئەگه شاراوه بی، ئەوه نووری خودا نیه. کهوايه مانای « وهی » یه، ههچهند « وهی » پینالین.

عوسمان که بوو به خهلیفه، چوو سهر منبهر. خهلیک چاوهړی بوون که چ دهفهرموئی. بیدهنگ بوو و هیچی نهگوت و چاوی له خهلیک بری. خهلیک حالهت و

خۆشییەکیان تێکەوت که پێیانخۆش نەبوو لێدەرکهون و ئاگیان له یه کتر نەبوو که له کوێ دانیشتون - که به سه زیکر و وهعز و خوتبه تووشی وهها حاله تیک نهدهاتن. فایدهی وههایان دهست کهوت و رازی وههایان لێدەرکهوت، که به چند عمهه و وهعز پێکنه دههات.

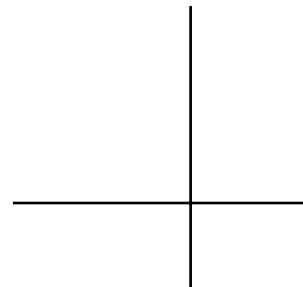
ههتا ئاخری کوێ، ههروا چاوی لێدەرکردن و قسهی نهده فرموو. که ویستی بیته خوار، فرمووی « ان لکم امام فعال خیر الیکم من امام قوال »

راستی فرموو. چونکه مه بهست له قسه، فایده و ناسکییه و گوێنی ئه خلاق به بی قسه، دوو ههندهی ئه وه که له قسه دهستیان ده کهوت، تێاندا پیکهات. که وایه ئه وهی که فرمووی، عهینی سهواب بوو که فرمووی. گریمان خوی به « فعال » دانا و ئه ودهمی که له سه مه نبهه بوو، کاریکی نه کرد که رواله ته کهی به چا و ببیندری: نوێزی نه کرد، نه چوه حه ج، سه ده قه ی نه دا، زیکری نه کرد، خوتبه شی که نه گوت. که وایه زانیمان عمهه و کردهوه، هه ر ته نیا ئه م رواله ته نیه، به لکه ئه م سیمایانه سیمای ئه و عمه له یه و ئه و عمه له ش گیان.

ئه مه که یه کیک سهیری ئه ستیره دهکا و ریگا ده بری، هیچ ئه ستیره یه ک قسهی ده گه ل ده کا؟ نا. ئیلا که هه ر سهیری ئه ستیره بکا، ری له لاری لیک ده کاته وه و ده گاته مه نزل. هه ر ئه و جوړه ی که له وانه یه سهیری ئه ولیای هه ق بکه ی، ئه وان شوینت له سه ر داخه ن بی هیچ قسه و باس و ده مه قاله یه ک، به مه به ستت بگه ی و تو بگه یه ننه مه نزل ی وه سل.

له عاله می خودا دا هیچ شتیک سه ختر له تهحه مولی مه حال نیه. بو وینه تو کتیبیکت خویند بیته وه و ریک و راستت کرد بی و سه ر و ژیر و بو رت بو دانابی، یه کیک له په نا تو دانیشتوه و ئه و کتیه به هه له ده خوینتیه وه. هیچ تهحه مولی ئه وه ت پیده کری؟ ئیمکانی نیه. ئه گه ر نه تخویند بیته وه، بو تو تو فیریک ناکا - به هه له ی بخوینتیه وه یا راست، چونکه تو هه له ت له راست لیک نه کردۆته وه. که وایه تهحه مولی مه حال خه باتیکی گه وره یه.

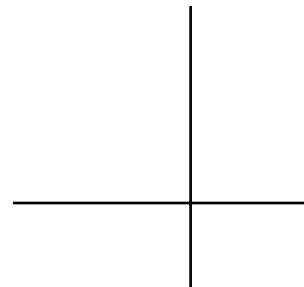
نووکه، ئه نبیا و ئه ولیا له خه بات رانا کهن. یه که م خه باتیک که کردیان، قه تل ی نه فس و ته رکی ئاواته کان و شه هوه ت و خه باتی ئه کبه ر بوو. که پێیگه یشتن و گه یشتن و له په ی هیمنایه تی دابه زین، راست و چه وتیان لی ئاشکرا بوو. راست له

چەوت دەزانن و دەبینن، کەچی دیسانیش لە خەباتیکی گەورە دان، چونکە ئەم خەلکە
 ھەموو کارەکانیان چەوتە و ئەوان دەبینن و تەحەمولی دەکەن - کە ئەگەر نەیکەن و
 بیلین و چەوتی ئەوان باس بکەن، کەسیک لایان نامینیتەووە و کەس سلاوی
 موسلمانەتیان لێناکا. ئیلا ھەقتەعالا دلفرەوانیی و ھەوسەلەیکە گەورە پێداون
 کە تەحەمول دەکەن - لە سەد چەوتیان یەکیکی دەلین، ھەتا لەبەری گران نەبێ و
 باقی چەوتیەکان دادەپۆشی، بگرە پەسنیشی دەکا کە « ئەو چەوتییەت راستە »
 ھەتا بەرەبەرە ئەم چەوتییانە یەک بە یەک لێ دوور دەکاتەووە.

ھەر ئەوجۆرە ی کە مامۆستایەک خەت فیری مندالیک دەکا، کە گەیشتە رستە،
 مندال رستە دەنووسی و نیشانی مامۆستای دەدا. لای مامۆستا، ھەموو ھەلەییە و
 خراپ. دەگەلی بە شیووی سەنعەت و سازان دەجوولیتەووە و دەلی کە « ھەمووی
 راستە و راستت نووسیووە. بژی، بژی! ئیلا ئەم یەک وشەییەت خراپ نووسیووە. وھا
 دەبی! ئەو وشەیی دیکەشت خراپ نووسیووە. » چەند وشەییەک لەو دێرە بە خراپ ناو
 دەبا و پێی نیشان دەدا کە دەبی وھا بنووسرێ و پەسنی باقی دەکا ھەتا دلی
 نەسلەمی و نەبووریتەووە. وە بەو پەسنە ھیز دەگرێ و ھەر ئەوجۆرە، بەرەبەرە فیر
 دەبی و یارمەتی وەر دەگرێ.

ئینشاللا ھیوادارم کە ھەقتەعالا مەبەستەکانی ئەمیر پیکبێنی و ئەووی دە دلی
 دایە و دەبەوێ و ئەو شتانەش و ئەو دەولتەش کە دە دلی دانیە و نازانی کە چیه،
 ھیوادارم ئەوانیشی پێبگا - کاتیک ئەوانی دیت و ئەو خەلاتانە بەو گەیشتن، لە
 خواست و ویستەکانی پیشووی شەرمەزار بی کە « وھا شتیکم لەبەر بوو، دەولت
 و نیعمەتیکی وھا! چەند سەیرە، ئەمی من چۆن داوای ئەوانم دەکرد؟ » و شەرم
 دایگرێ. نووکە، خەلات ئەوویە کە ریی دە زەینی مرۆف نەکەوێ - چونکە ھەرچی بێتە
 زەینییەووە، بە قەد ھیممەتی ئەو دەبی و بە قەرا ئەو. بەلام خەلاتی ھەق بە قەرا
 قەدری ھەق دەبی. کەواپە خەلات ئەو کە شایەنی ھەق بی، نەک شایەنی زەین و
 ھیممەتی بەندە.

شوکر، مژینی مه‌مکی نیعمه‌ته!

شوکر، مژینی مه‌مکی نیعمه‌ته. مه‌مک هه‌رچه‌ند پر بی، هه‌تا نه‌میژی، شیر نایه.

پرسی که « هۆی ناشوکرایی چیه و ئه‌وه‌ی که به‌رگری شوکره چیه؟ »

شیخ شه‌مسه‌ددین فه‌رمووی « به‌رگری شوکر، ته‌ماحی خاوه - که ئه‌وه‌ندی به‌و گه‌یشته‌وه، پتر له‌وه‌ی ته‌ماح کردبوو. ئه‌و ته‌ماحه خاوه والیکرد. چونکه له‌وه‌ندی که ده‌لای نابوو که‌متری پی‌گه‌یشته، بوو به‌ به‌رگری شوکر. که‌وايه، له‌عه‌یبی خۆی غافل بوو و ئه‌و نه‌غده‌ی که پی‌شکه‌شیان کرد پپی که‌م بوو. بی‌شک، ته‌ماحی خاوه‌ک میوه‌ی خاوه و نانی خاوه و گوشتی خاوه خواردنه. که‌وايه، بی‌شک، ده‌بیته هۆی پی‌کهاتنی عیله‌ت و پی‌کهاتنی ناشوکرایی.

کاتیک زانی شتی خراپی خواردوه، رشانه‌وه واجبه. هه‌فته‌عالا به‌حیکمه‌تی خۆی، ئه‌وی تووشی بی شوکرایی کرد، هه‌تا برشیتته‌وه و له‌و بی‌ره فاسده‌ رزگار بی، هه‌تا ئه‌و یه‌ک عیله‌ته نه‌بیته سه‌د عیله‌ت. »

له‌ عیسیان پرسى « ئه‌ی روحو‌للا! چ شتیک له‌ دونیا و ئاخه‌رت دا گه‌وره‌تر و سه‌خته‌تر؟ »

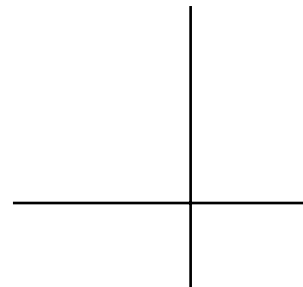
فه‌رمووی « تووره‌یی خودا. »

پرسیان « چ شتیک ده‌بیته هۆی رزگار بوون له‌ تووره‌یی خودا؟ »

فه‌رمووی « ئه‌وه که غه‌زه‌بت بشکینی و تووره‌یی دامرکینی. »

ریبازی ده‌رویشایه‌تی ئه‌وه‌یه که کاتیک نه‌فس بیه‌وی شکایه‌ت بکا، به‌ پی‌چه‌وانه‌ی نه‌فس شوکر بکا و مبالغه‌ی بکا - وه‌ها که ده‌ ده‌روونی خۆی دا، مه‌حه‌به‌ته‌ی ئه‌و پی‌کینی. چونکه شوکر گوتن به‌ درۆ، داوا‌ی مه‌حه‌به‌ته‌ت کردن له‌ خودایه.

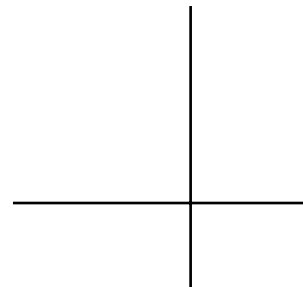
مه‌ولانای گه‌وره به‌هائ‌ه‌ددین ده‌یفه‌رموو « دوژمنایه‌تی و رق ده‌ تینه‌تی تو دا له‌ تو شاراو‌یه - هه‌روه‌ک ئاگر. که دیتت ئاورینگیک په‌ری، بیکووزه هه‌تا بچیتته‌وه عه‌دم

لهو شویننهوه که هاتوه! ئەگەر یارمەتی بەدی بە شەمچەیی و لامپێک و لەفزی سزایەک، پەرە دەگرێ و له عەدەمیکی دیکە و دیکەوه سەرپرێژ دەبێ و زەحمەتە بتوانی ئەو بنێریهوه بۆ عەدەم. «

له نێوان بەنده و هەق دا حیجاب ئەم دوویەیه و باقی حیجابەکان لەم دوویە دەردەکەون: و ئەویش سڵامەتی و مآله. ئەوهی که سڵامەت و لەشساغە، دەلێ « کوا خودا؟ من نازانم و نایبینم » هەر که ئازار پەیدا بوو، دەست بە « یائەللا، یا ئەللا! » دەکا و دەگەڵ هەق هاوڕاز و هاو دەم دەبێ. کهوایه دیتت که سڵامەتی حیجابی ئەو بوو و هەق له ژێر ئەو دەردە شاراوە بوو؟ هەر وەرتر ئەوهند که مرۆف مآل و ئەنواى هەیه، ئەسباجی مراد ئاماده دەکا و شەو و رۆژ خەریکی ئەوه. هەر که بێ ئەنواى رووی تێکرد، نەفس کز دەبێ و بە دەوری هەق دا دەگەرێ.

هەقتهعالا، چوارسەد سآل عومر و مآک و پادشایی و رابواردنی دا بە فیرعەون. تەواوی حیجاب بوو که ئەوی لهو حەزەرەتی هەقه دوور دەکردەوه. رۆژیکى بێ مراد و دەردەسەر نەدایه، هەتا نەکا یادى هەق بکا. گوێ « تۆ خەریکی مرادی خۆت بە و یادى ئیمه مهکه! شهوت خۆش بێ! »

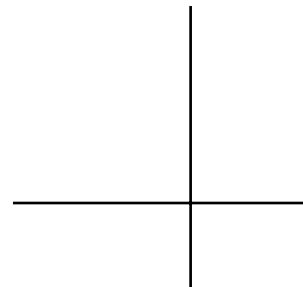

عیلمه‌کان هه‌موو نه‌قشن!

ئەو کەسانە‌ی کە گە‌لێکیان خۆ‌پێندووە و خەریکی خۆ‌پێندن، پێیان‌وا‌یە کە ئە‌گەر لێ‌ره خ‌ز‌مە‌ت ب‌کە‌ن عی‌لم فە‌رامۆ‌ش د‌ه‌کە‌ن و تە‌رکە‌ د‌و‌نیا د‌ه‌بن، کە‌چی ئە‌گەر بێ‌نه ئێ‌ره، عی‌لمه‌کانیان هه‌موو گیان د‌ه‌گرن.

عیلمه‌کان هه‌موو نه‌قشن، چۆ‌ن گیان د‌ه‌گرن؟ وه‌ها د‌ه‌بێ‌ کە‌ ق‌ال‌ب‌ی‌کی بێ‌گیان گیانی وه‌ خۆ‌گرت‌بێ‌. له‌و ع‌ال‌م‌ه‌ی دیکه، گ‌ف‌ت ه‌ه‌یه، بێ‌ ق‌س‌ه و د‌ه‌نگ. ه‌ه‌ق‌ت‌ه‌ ع‌ال‌ا د‌ه‌گه‌ل م‌و‌وس‌ا ق‌س‌ه‌ی ک‌رد. ئ‌ا‌خ‌ر، ب‌ه ق‌س‌ه و د‌ه‌نگ ق‌س‌ه‌ی نه‌ک‌رد و ب‌ه ز‌ار و ز‌مان. چ‌ون‌ک‌ه ق‌س‌ه ز‌ار و ز‌مان‌ب‌ی‌کی گ‌ه‌ر‌ک‌ه ه‌ه‌تا ق‌س‌ه د‌ه‌ر‌ک‌ه‌و‌ی. ه‌ه‌ق پ‌اک‌ه له‌ لێ‌و و ز‌ار و ز‌مان. ک‌ه‌وا‌ی‌ه ئ‌ه‌نب‌یا له‌ ع‌ال‌م‌ی بێ‌ ق‌س‌ه‌ی و د‌ه‌نگ، و ت‌و‌ب‌ی‌ز‌یا‌ن د‌ه‌گه‌ل ه‌ه‌ق ه‌ه‌یه ک‌ه گ‌وم‌انی ئ‌ه‌و ئ‌ه‌ق‌ل‌ه چ‌و‌و‌ک‌ه ب‌ه‌و ن‌ا‌گ‌ا و پ‌ه‌ی پ‌ی‌ن‌ا‌ب‌ا. ب‌ه‌لام ئ‌ه‌نب‌یا له‌ ع‌ال‌م‌ی بێ‌ ق‌س‌ه‌ی د‌ی‌نه ع‌ال‌م‌ی ق‌س‌ه‌وه و د‌ه‌ب‌ن‌ه‌وه م‌ن‌د‌ال بۆ‌ ئ‌ه‌و م‌ن‌د‌ال‌انه. نو‌و‌ک‌ه، ه‌ه‌ر‌چ‌ه‌ند ئ‌ه‌و ج‌ه‌م‌اع‌ه‌ت‌ه ک‌ه له‌ ق‌س‌ه و د‌ه‌نگ دا م‌ا‌و‌ن‌ه‌ت‌ه‌وه و ن‌ا‌گ‌ه‌ن ئ‌ه‌حو‌ال‌ی ئ‌ه‌و، ب‌ه‌لام له‌و ق‌ه‌وه‌ت و‌ه‌ر‌د‌ه‌گ‌رن و ه‌ه‌ل‌د‌ه‌ن و ب‌ه‌و ئ‌ار‌ام د‌ه‌گ‌رن - ه‌ه‌ر‌و‌ه‌ک م‌ن‌د‌ال ه‌ه‌ر‌چ‌ه‌ند د‌ای‌ک ن‌از‌ان‌ی و ن‌ان‌اس‌ی ب‌ه و‌ر‌د‌ی، ب‌ه‌لام ب‌ه‌و ئ‌ار‌ام د‌ه‌ب‌ی‌ت‌ه‌وه و ق‌ه‌وه‌ت د‌ه‌گ‌ر‌ی. ه‌ه‌ر‌و‌ه‌تر ه‌ه‌ر ئ‌ه‌و‌ج‌ۆ‌ر‌ه‌ش ک‌ه م‌ی‌وه له‌ س‌ه‌ر ل‌ک ئ‌ار‌ام د‌ه‌گ‌ر‌ی و ش‌یر‌ین د‌ه‌ب‌ی و د‌ه‌کا و خ‌ه‌ب‌ه‌ری له‌ د‌ر‌خ‌ت ن‌ی‌ه، ئ‌ه‌وان‌یش له‌و گ‌ه‌ور‌ه‌یه و له‌ ق‌س‌ه و د‌ه‌نگ‌ی ئ‌ه‌و، ه‌ه‌ر‌چ‌ه‌ند ن‌از‌ان‌ن و پ‌ی‌ن‌ا‌گ‌ه‌ن، ب‌ه‌لام ق‌ه‌وه‌تی لێ‌و‌ه‌ر‌د‌ه‌گ‌رن و پ‌ه‌ر‌و‌ه‌ر‌د‌ه‌ د‌ه‌بن.

گ‌شت ح‌ه‌ش‌ی‌م‌ه‌ت‌یک پ‌ی‌ان‌وا‌ی‌ه ک‌ه له‌و‌پ‌ه‌ری ئ‌ه‌ق‌ل و ق‌س‌ه و د‌ه‌نگ دا، ش‌ت‌یک ه‌ه‌یه و ع‌ال‌م‌یک ه‌ه‌یه ه‌ه‌را‌و. ن‌اب‌ینی ک‌ه ه‌ه‌مو‌و‌ک‌ه‌س د‌ه‌چ‌ن‌ه ل‌ای ش‌ی‌ت‌ه‌کان بۆ‌ ز‌ی‌ار‌ه‌ت و د‌ه‌ل‌ین « له‌وان‌ه‌یه ئ‌ه‌م، ئ‌ه‌و بێ‌! » ر‌اس‌ت‌ه - وه‌ها ش‌ت‌یک ه‌ه‌یه. ب‌ه‌لام ش‌و‌ی‌ن‌ه‌ک‌ه‌ی ب‌ه‌ه‌ل‌ه چ‌و‌ون. ئ‌ه‌و ش‌ت‌ه د‌ه‌ ئ‌ه‌ق‌ل دا ن‌ا‌گ‌ون‌ج‌ی، ب‌ه‌لام و‌ا ن‌ی‌ه ه‌ه‌ر‌چ‌ی د‌ه‌ ئ‌ه‌ق‌ل دا ن‌ه‌گ‌ون‌ج‌ا، ئ‌ه‌و بێ‌. ن‌ی‌ش‌ان‌ه‌ک‌ه‌ی ئ‌ه‌وه‌یه ک‌ه گ‌وت‌مان، ه‌ه‌ر‌چ‌ه‌ند ئ‌ه‌و ح‌ال‌ه‌ت‌ب‌ی‌کی د‌ه‌ب‌ی ک‌ه له‌ ق‌س‌ه و گ‌ف‌ت ن‌ای‌ه، ب‌ه‌لام له‌وه‌وه ئ‌ه‌ق‌ل و گیان ق‌ه‌وه‌ت د‌ه‌گ‌رن و پ‌ه‌ر‌و‌ه‌ر‌د‌ه‌ د‌ه‌بن. ب‌ه‌لام له‌ ش‌ی‌ت‌ه‌کان دا ک‌ه ئ‌ه‌وان له‌ د‌ه‌وری د‌ه‌گ‌ه‌ر‌ین، ئ‌ه‌م‌ه ن‌ی‌ه و ئ‌ال‌و‌گ‌ۆ‌ر‌یا‌ن ت‌ی‌دا پ‌ی‌ک‌ن‌ا‌ه‌ی‌ن‌ی و ب‌ه‌و ئ‌ار‌ام ن‌ا‌گ‌رن، ه‌ه‌ر‌چ‌ه‌ند ئ‌ه‌وان پ‌ی‌ان‌وا‌ی‌ه ک‌ه ئ‌ار‌ام‌یا‌ن گ‌رت‌وه، ب‌ه‌و ن‌ال‌ی‌ن ئ‌ار‌ام. ه‌ه‌ر ئ‌ه‌و‌ج‌ۆ‌ر‌ه‌ی ک‌ه م‌ن‌د‌ال ک‌ه له‌ د‌ای‌کی ج‌یا بۆ‌وه، د‌ه‌م‌یک ل‌ای ک‌ه‌س‌ی‌کی د‌یک‌ه ئ‌ار‌ام‌ی گ‌رت، ب‌ه‌و ن‌ال‌ی‌ن ئ‌ار‌ام. چ‌ون‌ک‌ه ه‌ه‌ل‌ه‌ی ک‌رد‌وه.

تهببهبهکان دهلین که: هه‌رچی مه‌زاج پێیخۆش بوو و ئیشتیای چوه سه‌ر، فه‌وه‌تی ده‌دات و خوینی ساف ده‌کاته‌وه - به‌لام کاتیک له‌ خۆرا پێیخۆش بێ. به‌ هه‌لکه‌وت ئه‌گه‌ر گه‌لخۆریک گه‌لی پێیخۆش بوو، به‌و نالین که به‌رژه‌وه‌ندیخواری مه‌زاجه - هه‌رچه‌ند پێیخۆشه. هه‌روه‌تر، که‌سه‌یکه‌ی سه‌فرایه‌ی که ترشی پێیخۆشه و شه‌کری پێیخۆشه. ئه‌و خۆشیه‌ی جێ متمانه‌ییه، چونکه له‌به‌ر هۆیه‌که. خۆشیه‌ی ئه‌وه‌یه که له‌ پێشدا، به‌ر له‌ هۆ، پێیخۆش بێ. بۆ وینه ده‌ستی یه‌کێکیان بریوه یا شکاندوه و له‌ مای هه‌لواسیوه و له‌ جێ ده‌رچوه و خوار بوه. شه‌که‌سته‌به‌ند راستی ده‌کاته‌وه و ده‌یه‌نیتته‌وه سه‌ر جێی خۆی. ئه‌و ئه‌وه‌ی پێیخۆش نیه و ئیشتی دیتێ، وه‌ها خوار بوونیکه‌ی پێیخۆشه؟ شه‌که‌سته‌به‌ند ده‌لی « تۆ له‌ پێشدا ئه‌وه‌ت پێیخۆش بوو که ده‌ستت راست بوو و به‌و ئاسووده‌ بووی و کاتیک خواریان کردباوه، ده‌رده‌دار ده‌بووی و ئیشت پێده‌گه‌یشته. ئیستا ئه‌گه‌ر تۆ ئه‌و خوارییه‌ت پێیخۆش بێ، ئه‌و خۆشیه‌ی درۆیه، ئه‌وه متمانه‌ی پێناکرێ. »

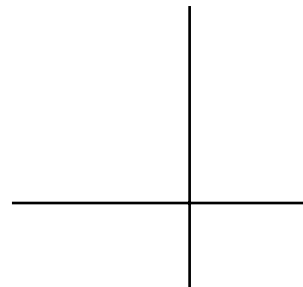
عارفیک لای نه‌حویه‌که دانیشتبوو. نه‌حوی گوتی « قسه له‌م سێیه به‌ده‌ر نیه: یا ناوه یا فیتعه یا هه‌رف. »

عارف کراسی دادپاراند که « هاوار به‌ مالم! بیست سال عومر و هه‌ول و ویستی من به‌ زایه‌ چوو - که من هیوادار به‌وه‌ بووم که به‌ده‌ر له‌و سێیه قسه‌یه‌که هه‌یه و هه‌ولم بۆ ده‌دا، تۆ هیوای منت زایه‌ کرد. »

هه‌رچه‌ند عارف به‌و قسه و مه‌به‌سته گه‌یشتبوو، ئیلا به‌م شیوه‌یه نه‌حویه ته‌می ده‌کرد.

ده‌گه‌یینه‌وه که: هه‌سه‌ن و حوسین به‌ مندایی که‌سه‌یکه‌ی دیت که ده‌سنوێژ به‌ خراب هه‌لده‌گرێ و نامه‌شرووع. ویستیان که به‌ شیوه‌یه‌کی زۆر چاک، فیره ده‌سنوێژی بکه‌ن. هاتنه‌ لای ئه‌و که « ئه‌مه به‌ من ده‌لی که تۆ به‌ خراب ده‌سنوێژ هه‌لده‌گری، هه‌ردووکه‌مان لای تۆ ده‌سنوێژ هه‌لده‌گرین، بروانه که ده‌سنوێژی کامه‌مان مه‌شرووعه! »

هه‌ردووکه‌ لای ئه‌و ده‌سنوێژیان هه‌لگرت. گوتی « رۆله‌کانم، ده‌سنوێژی ئیه‌وه گه‌لێک مه‌شرووعه و راسته و جوانه. ده‌سنوێژی منی به‌سته‌زمان راست نه‌بوه. »

ئەوهند که میوان زیاد بی، مال گه ورهتر دهکهن و رازاندنهوه پتر و تهعام پتر. نابینی ساوا که بالای چووکه، بیری ئەویش که میوانه، لایقی مالی قالبی ئەوه، جگه له شیر و دایه نازانی؟ و کاتیک گه ورهتر بوو، میوانی بیر پتر دهبی، له ئەقل و دهرک و ههسهنگاندن و غهیره، مال گه ورهتر دهبیتهوه و کاتیک میوانهکانی ئەشق بگهنی، له مال دا ناگونجین و مال ویران دهکهن و سهر له نوئی بینا ساز دهکهنهوه. پهردهکانی پادشا و کهبکه بهی پادشا و لهشکر و ههشیمه تی ئەو لهو مال له دا ناگونجین و ئەو پهردانه لایقی ئەم دهرگایه نین. وهها ههشیمه تیکی بیحه د پله و پایه بیحه دیان گهرهکه و ئەگهر ئەو پهردانه داکیشن، رووناکي سهر هه لدهدا و حیجابهکان لادهبا و نهینیهکان دهردهکهن - به پیچهوانه ی پهردهکانی ئەم عالمه که حیجاب پتر دهکهن. ئەو پهردانه به پیچهوانه ی ئەم پهردانه ن.

کهسیک گوتی که « ئەمه قازی ئەبوومه نسووری هیرهوی گوتوویهتی. »

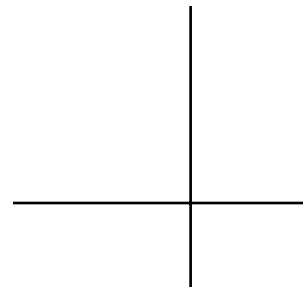
گوتی « لاپه رهیهک له قسهکانی قازی بخوینهوه! »

خویندییهوه.

گوتی « قازی مه نسوور داپوشراو قسه دهکا و به شکهوهیه و جوراوجۆر. به لام مه نسوور تیکنه چوو، به ئاشکرا و راشکاوایی گوتی. هه موو عالهم ئەسیری قهزان و قهزا ئەسیری کچی جوان. کچی جوان پهیدا دهکهن و نایشارنهوه. »

دوای ئەوه فهرمووی « بهندهکانی خودا کاتیک ژنیک به چارشیهوه بینن، حوکم دهکهن: رووبه ند لاده، ههتا رووت ببینم که کی و چی! - چونکه ئەگهر به داپوشراویی تیپه پری و تۆ نه بینم، دلەکوتم دهبی که ئەمه کی بوو و چ کهس بوو؟ من ئەوه نیم که ئەگهر رووی تۆ ببینم، بيمه فیتنه ی تۆ و به تۆوه به ستریمه وه. خودا ده میکه منی له ئیوه پاک و بینیا کردوه. لهوه دلنیام که ئەگهر ئیوه ببینم، ناشیویم و لیم نابنه فیتنه، ئیلا ئەگهر نه تانبینم، دهشیویم که ئەوه کی بوو؟ » - به پیچهوانه ی تایفه یه کی دیکه که ئەهلی نهفسن. ئەگهر ئەوان رووی کچ ببینن، دهبنه فیتنه ی ئەوان و دهشیوین.

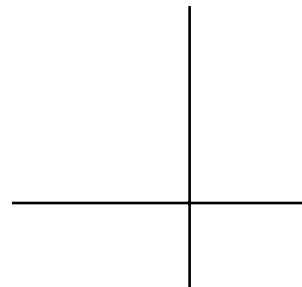
کهوایه، له ههق ئەوان دا، واباشتره که روو نهکهنهوه ههتا نهبنه هۆی فیتنه ی ئەوان و له ههق ئەهلی دل دا، واباشتره که روو بکه نهوه ههتا له فیتنه دهرباز بن.

که سێک گوتی « له خارەزم، کەس ئاشق نابێ. چونکە له خارەزم، کچی جوان
زۆرن! کە کچی جوان ببینن و دلی پێبسیپێرن، هەر بە دواي ئهو دا، لهو باشتر
دەبینن، ئهو له دلیان سارد دەبیتەوه. »

فەرمووی « ئەگەر نەکرێ ئاشقی کچهکانی خارەزم بی، ئاخر دەکرێ ئاشقی
خارەزم بی کە کچی جوانی گەلیک لێیه.

ئەو ههش خارەزمی فەقره - کە جوانچاکی مەعنهویی و روخساری رووحانیی گەلیک
تێدایه: کە تووشی هەرکەس دەبی و قەرار دەگری، یهکی دی روو دەردهخا و ئەوهی
پیشوو فەرماویش دهکە. کەوايه ئاشقی نەفسی فەقر دەبین کە جوانی وهای
تێدایه. »

رهزاگرانی مار نا، گرانی گهنج ببینه!

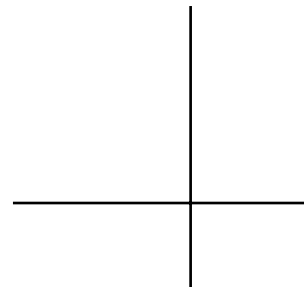
ئوه که دهلین « له نهفسی مرۆف دا شهپرێک ههیه که ده حیوان و درنده دا نیه » لهبهر ئوه نیه که مرۆف لهوان خرابتره. لهبهر ئوهیه که ئهو خوو خراپه و نهفسه شهپر و شوومانهی که ده مرۆف دایه، هی گهوههریکی شاراوویه که دهو دایه - که ئهم ئهخلاق و شهپر و شوومه بوون به حیجابی ئهو گهوههره. وهها که ههرچی گهوههر گرانبایتر و گهورهتر و شهرفتر، حیجابی ئهو پتر. کهوایه شوومی و شهپر و ئهخلاق خراپ لهبهر حیجابی ئهو گهوههره بوه و ئهم حیجابانه لاندترین ئیلا به ههول و تیکۆشانیکی زۆر نهبی.

وه ههول جۆراوجۆره. گهورهترین ههول تیکهلاو بوون دهگهڵ ئهو دۆستانهیه که روویان ده ههق کردوه و رووی خۆیان لهم عالهمه وهرگیراوه. هیچ ههولیک سهختتر له دانیشتن دهگهڵ دۆستی سالیح نیه - چونکه ئهوان توینهر و فهوتینهری ئهو نهفسه.

لهبهر ئوهیه که دهلین « مار چل سال مرۆف نهبینی، دهبیته ئهژدیها » یانی کهسیک نابینی که بیته هوی تواندهوهی شهپر و شومی ئهو.

له ههرکوێ قفلکی زل لیدهن، نیشانهی ئوهیه که لهوئ شتیکی گرانبایی و گرانی تیدایه. نها، ههرچی حیجاب گهورهتر، گهوههر باشتر.

وهها که مار له سهه گهنجه، تۆ رهزاگرانی مار مهینه، گرانی گهنج ببینه.

له فهقیر و اباشتره پرسیار نهکهن!

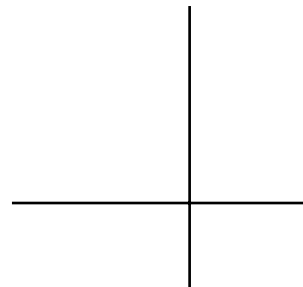
له فهقیر و اباشتره پرسیار نهکهن، چونکه وهایه که ئه هان بدهی و ناچاری بکهی که له خوێهوه درۆیهک ساز بکا. بۆچی؟ چونکه جسمانییهک پرسیار لیکردوه، ئه له سههری پێویسته به پێی ئهقل و توانایی ئه و لآمی بداتهوه و لآمهکهی وهها که شیاوه ناتوانی بداتهوه، چونکه ئه و قابیل و لایقی وهها و لآمیک نیه و وهها پاروویهک لایقی ئه و لآی و زاره نیه. کهوایه ئه و دهبی لایقی ههوسهلهی ئه و تالعی ئه و، و لآمیک درۆ ساز بکا ههتا له کۆلی بێتهوه. ههچهند ئه وهی فهقیر دهیلئ ههقه و درۆ نیه، به لآم ئه وهی که ئه و به و لآمی دادهنی، قسه ئه وهیه و ههق ئه وهیه، درۆیه - به لآم لای گوێگر راسته و پتر له راستی.

دهرویشیک شاگردیکی ههبوو، سوآلی بۆ دهکرد. روژیک له سوآل خۆراکی بۆ هیناوه و دهرویش خواردی. شهه، شهیتانی بوو. پرسی که « ئه و خۆراکهت له کوێ هیناوه؟ »

گوئی « کچیکی جوان دایمی. »

گوئی « وه لآ، من بیست سا له شهیتانی نهبووم. ئه وه له بهر پارووی ئه و بوه. »

دهرویش دهبی خۆ بپاریزی و پارووی هه رکهس نهخوا - چونکه دهرویش له تیفه، شوینی له سههر دادهخا و گه لیک شتی لیده دهکهوئ. هه ئه و جۆرهی که له جلی پاکی سپی، هه ندیک رهشایی ده رده کهوئ. به لآم له سههر جلی رهش که چهند سا له بهر چلک رهش هه لگه راوه و رهنگی سپی به سههر نه ماوه، ئه گه هه زار چه شنه چلک و چه وری به سههر دا بتکی، لیده رناکهوئ. کهوایه چونکه وهایه، دهرویش نابی پارووی زالم و هه رامخۆز و جسمانییهکان بخوا - چونکه شوین له سههر دهرویش دادهخا و بیرری فاسد له بهر ئه و پاروویه لیده ده کهوئ، هه ئه و جۆرهی که له بهر خۆراکی ئه و کچه، دهرویش شهیتانی بوو.

چاکه تهرکی خراپهیه!

هه رچی له بازار دا دوکانیکه یا خوار دنه وهیهک یا که ره سهیهک یا مه تاعیک یا پیشهیهک، سه رچاوهی هه رکام له وان حاجه تیکه ده نه فسی مرۆف دا و ئه و سه رچاوهیه شاراوهیه - هه تا شتیک پتویست نه کرئ، ئه و سه رچاوهیه ناجوولتیه وه و سه ر هه لنادا. هه ر ئه و جوژهی، هه ر گه لیک و هه ر دینیک و هه ر که رامه تیک و موعجیزهیهک و ئه حوالیکی ئه نبیا، هه رکام سه رچاوهیه کیان ههیه ده رووچی مرۆف دا، هه تا پتویست نه کرئ، ئه و سه رچاوهیه ناجوولتیه و سه ر هه لنادا.

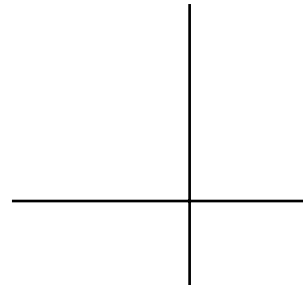
گوته: فاعلی چاکه و خراپه یهک شته یا دوو شت؟

ولام: له و روانگه وه که له کاتی شک و گومان له به حس دان، بیشک دوون - چونکه که سیک دژایه تی ده گه ل خۆی ناکا و له بهر ئه وهیه که چاکه و خراپه لیک جیا ده کرینه وه. چونکه چاکه تهرکی خراپهیه و تهرکی خراپه بی خراپه مه حاله. ده برینی ئه وه که خراپه تهرکی چاکهیه له بهر ئه وهیه که ئه گه ر هاندهری خراپه نه با تهرکی چاکه نه ده کرا، که وایه دوو شت نین.

وهها که گاور گوتهیان که « یه زدان خو لقی نه ری چاکه کانه و ئه هری مه ن خو لقی نه ری خراپه کان و مه کرووه کانه. »

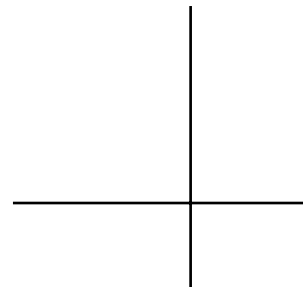
ولامان داوه که « مه حبووبه کان له مه کرووه کان جیا نین، چونکه مه حبووب بی مه کرووه مه حاله. چونکه مه حبووب زه وائی مه کرووه و زه وائی مه کرووه بی مه کرووه مه حاله. شادیی زه وائی غه مه و زه وائی غه م بی غه م مه حاله. که وایه یه کن، جوئ ناکرینه وه. »

هه تا شتیک فانی نه بی، فایده که ی ده ر ناکه وئ. وهها که هه تا قسه کانی ئه و فانی نه بی له نوتق دا، فایده ی ناگاته گو یگر. هه ر که س به خراپ با سی عارف بکا، به چاکه باس کردنه له راستی دا، چونکه عارف له و خدهیه رادهکا که تانه ی له سه ر بنیشی. عارف دوژمنی ئه و خدهیه. که وایه خراپو یژی ئه و خدهیه، خراپو یژی دوژمنی

عارف و پهسنکه‌ری عارف ده‌بی - چونکه عارف له وه‌ها زه‌میک راده‌کا و راکه‌ری زه‌م، په‌سنکه‌راوه، که‌وایه، له راستی دا عارف ده‌زانی که « ئەو دوژمنی من نیه و تانه‌لیده‌ری من نیه - که من وه‌ک باغ رازاوهم و دیوارم به ده‌وره دا کیشراو و درک و شیاکه به‌و دیواره‌وه‌یه، هه‌رکه‌س که تیده‌په‌ری باغ نابینی، ئەو دیوار و پیساییه ده‌بینی و خراپه‌ی ئەو ده‌لی. »

که‌وایه باغ بو‌رقی لیه‌ه‌لگری؟ ئیلا خراپه کوتن زیانی پیده‌که‌په‌نی - که ده‌بی ده‌گه‌ل ئەو دیواره‌ بسازی، هه‌تا به باغ بگا. که‌وایه، به تانه لیدان له‌و دیواره، له باغ دوور ده‌که‌ویتته‌وه، که‌وایه خو‌ی فه‌وتاندوه.

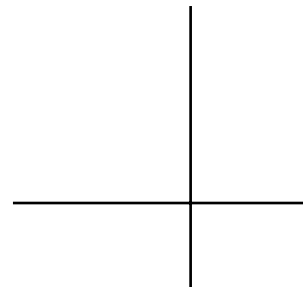
ئەم خەلکە دەلێن: شەمسی تەوریزمان دیت!

ئەم خەلکە دەلێن که « ئیمە شەمسی تەوریزمان دیت. ئەی خواجە، ئیمە ئەومان دیت! »

خوشک قەحیپە*، لە کویت دیت؟ کەسێک که لە سەربان و شتریک نابینی، دەلی که من کونی دەرزیم دیت و بەنم پێوه کرد. چاکیان گوتوه ئه و هه کایه ته که پێکه نینم به دوو شت دێ: یهک ئه وه که قول سەر په نجه کانی خه نه ی تیگرێ، یان کوپریک سەر له دهربیجه دهرکیشی. ئەوان وهک یهکن: دەرۆن کوپرهکان سەر له دهربیجه ی قالب دهردهکیشن چ ببینن؟ له پهن و رهدی ئەوان چ پێکدێ؟ لای ئاقل ههردوو یهکن. چونکه ههردووک نه یان دیوه، ههردووک هه تله بیژن. ده بی بینای پیکبێنی، دوا ی ئه وه بینن. ههروهتر که بینایش پیکبێ کی ده توانی بینن - که ئەوان بۆیان نیه؟ له عالەم دا، گه لێک ئەولیان که بینان و ئەولیا ی دیکه هەن لەوان سەرتر که بهوان دەلێن « شاراوانی هەق ». ئەو ئەولیا یانە دەپارێنەوه که « خودایه، لهو شاراوانه ی خۆت، یه کمان پێ نیشان بده! » ههتا خۆیان نه یانه وه ی و ههتا بۆیان نه بی، هه رچهند چاوی بیناشیان هه بی، ناتوانن ببینن. ته نانهت، خه راباتیه کان - که قه حیه ن - هه تا بۆیان نه بی که س ناتوانی پێیان بگا و بیان بینن. کی ده توانی شاراوه کانی هه ق بی ویستی خۆیان، ببینی و بناسی؟ ئەو کاره هاسان نیه.

فریشتهکان له وه تیماون که « ئیمه ش ئاشقین، رووحانین، نووری مه حزین، ئەوان که مرۆفن، تا قمی که نه وسنی خوینریژ. » نووکه، ئەو هه موه بۆ ئه وه یه هه تا مرۆف له رزی تیکه وێ که فریشته کانی رووحانی که ئەوان نه مال و نه پله و نه حیجابیان هه یه، نووری مه حزن، خۆراکیان جه مالی خودایه، ئەشقی مه حزن، دووربینی چاوتیژن، ئەوان ده نیوانی رهد و یقارار دان هه تا مرۆف له رزی تیکه وێ که « هاوار! من کیتم و له کوپی بناسم؟ » و ئەگه ر نووریکی لێدهرکه وت و زه وقیک رووی تیکرد، هه زار شوکری خودا بکا که « من کوا شایه نی ئه وه م؟ »

ئەوجار، ئیوه له قسه ی شەمسی تەوریز زهوقی پتر وهرده گرن. چونکه باسپیری که شتی وجوودی پیاو بروایه. کاتیک باسپیر هه بی، با ئەو بۆ شوینی گه وره ده با و ئەگه ر باسپیر نه بی، قسه بایه. خۆشه ئاشق و مه عشووق ده نیویان دا هه یچ سه خله تیه ک نه بی. ئەم هه موو سه خله تیه بۆ غهیره. هه رچی غهیری ئەشقی بی، له و هه رامه.

ئەم قەسەییەم پتر روون دەکردهوه به لام درهنگه دهبی گه لیک تیکۆشن و گه لیک قاناو لیدهن ههتا بگه نه چهوزی دل. ئیلا قهوم مهلوولن یا ویژهر مهلووله و بیانووی دینیتیهوه، دهنه ئه و ویژهره ی خهفەت له قهوم نه رهوینێ، دوو پوول ناهینێ.

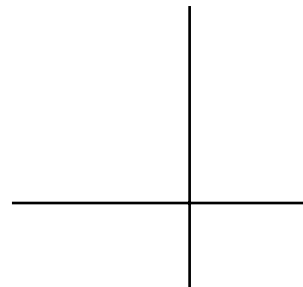
ئاشق ناتوانی هۆ بۆ باش بوونی مهعشوق لای هیچکەس بینیتیهوه و هیچکەس ناتوانی هۆ ده دلی ئاشق بنی که به لگه بی بۆ بوغزی مهعشوق. کهوایه روون بۆوه که لیره پتویست به هۆ نیه: لیره دهبی داخواری ئه شق بی. نووکه، ئه گهر له بهیت مبالغه بکهین، له ههق ئه شق دا ئه و مبالغه یه نیه. ههروهتر ده بینم که مرید مانای خۆی به روخساری شیخ به خشی. چونکه هه مریدیک بۆ لای شیخ دێ، له پیشدا له بهر مانا هه لدهستی و محتاجی شیخ دهبی.

به هه ئه ددین پرسیاری کرد که « له بهر روخساری شیخ له مانای خۆی هه لناستی، به لکه له مانای خۆی هه لدهستی بۆ مانای شیخ؟ »

فهرمووی « نابی وا بی - که ئه گهر وابی، کهوایه دوو شیخن. »

نووکه دهبی هه ول بدهی که ده دروون دا نووریک پیکبینی هه تا له ئاگری په شیوی رزگار بی و هیمنایه تییت دهست که وئ! ئه و که سه ی که وه ها نووریکی ده دروون دا پیکهات، ئه حوالی عالم که پیوه ندییان به دنیا وه هیه، وه ک پله و ئه مارهت و وه زارهت، وه ک بهرقیک تیده په ری. وه ها که ئه هلی دنیا له ئه حوالی عالمی غه یب - له ترسی خودا و له شوقی عالمی ئه ولیا - تییان دا ددره وشیتیه وه وه ک بهرق تیده په ری. ئه هلی هه ق، به ته وا وه تی خودا گه راون و روویان له هه قه و خه ریک و نوومی هه قن. هه وه سه کانی دنیا، هه روه ک شه هوه تی پیاویکی له پیاوه تی که وتوو، رووی تیده کا و ئۆقره ناگری و تیده په ری. ئه هلی دنیا، له ئه حوالی قیامهت، به پیچه وانیه ی ئه وهن.

* مهوله وی کاتیک له که سیک زۆر تووره ببا ئه و جنیوه ی به سه ر زار دادهات و پییده کوت «غر خواهر».

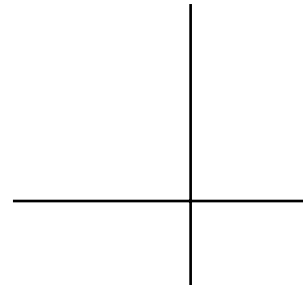
قسەکانی ئیمە نهقده!

حیسامه ددینی ئهرزهنجانی بهر لهوهی که به خزمهت فهقیرهکان بگا و دهگه‌لیان قسه بکا، بهحسکه‌ریکی گه‌وره بوو، دهچوو ههر کوئی و داده‌نیشته، به جیدی بهحس و موناقشه‌ی دهکرد، چاکی دهکرد و خوۆشی دهگوت، به‌لام کاتیک دهگه‌ل دهرویشان هه‌لسوکه‌وتی کرد، ئه‌و له دلی دا سارد بۆوه.

ئه‌و عیلمانه له چاو حاللی فهقیرهکان یاریی و عه‌مر زایه کردنه. نووکه، کاتیک مرۆف با‌لغ و ئاقل و کامل بوو، یاریی ناکا و ئه‌گه‌ر کردی، له شه‌رمان به دزی دهیکا هه‌تا کهس نه‌یبینی. ئه‌م عیلم و قاوه‌قاو و هه‌وه‌سه‌کانی دونیا بایه و مرۆف خاکه. کاتیک با تیکه‌ل به خاک بی، بگاته هه‌رکوئی، چاوه‌کان ماندوو دهکا و له وجوودی ئه‌و جگه له ناره‌حه‌تی و بۆله‌بۆل شتیک پیکنایه. به‌لام نووکه، هه‌رچه‌ند خاکه، هه‌ر قسه‌یه‌ک ده‌بیسی، ده‌گری و فرمیسکی وه‌ک ئاو ده‌رژێ.

نووکه، چونکه له‌بری با، ئاو ده‌رژێته سه‌ر خاک، کار به پێچه‌وانه ده‌بی، بێشک. کاتیک خاک ئاوی پێیگا، شیناوه‌رد و ره‌یحان و گۆل و گۆلزاری له سه‌ر ده‌روێ. ئه‌م ریگیه‌ی فه‌قر ریگیه‌که که پێیدا به ته‌واوی ئاره‌زووکانته ده‌گی. هه‌ر شتیک که ته‌مه‌ننای تۆ بی، هه‌لبه‌ت له‌م ریگیه‌ دا پیتده‌گا - له تیشکانی له‌شکره‌کان و زال بوون به سه‌ر دوژمه‌نه‌کان دا و داگیرکردنی ملکه‌کان و ده‌سته‌لات به سه‌ر خه‌لک دا و یه‌ک گرتنی نزیکانی خو و خوۆش‌راویژی و ره‌وانبێژی و شتی له‌م بابه‌ته. که ریگی فه‌قرت هه‌لبێژارد، ئه‌مانه هه‌موو به تۆ ده‌گه‌ن. کهس پێی ده‌م ریگیه نه‌نا که سکالا بکا، به پێچه‌وانه‌ی ریگیکانی دیکه: هه‌رکه‌س پێی ده‌و ریگیایانه نا و تیکۆشا، له سه‌ده‌زار، یه‌کیانی به ئامانج گه‌یشته و ئه‌ویش نه وه‌ها که دلی بیوه‌ی بی و ئۆقره بگری. چونکه هه‌ر ریگیه‌که ئه‌سبابیک و شیوه‌یه‌کی هه‌یه و بۆ گه‌یشته‌ن به‌و ئامانجه و ئامانج ده‌ست نادا مه‌گه‌ر به ریگی ئه‌سبابه‌وه و ئه‌و ریگیه‌ دووره و پر له به‌لا و پر له ته‌گه‌ریه. به‌شکه‌م ئه‌و ئه‌سبابانه سه‌ربزیوی بکه‌ن له ئامانج!

نووکه، کاتیک پیت له ریگی فه‌قر نا و هه‌ولت دا، هه‌فته‌عالا ملک و عاله‌می وه‌هات پێده‌به‌خشی که به زه‌ینیشته دا نه‌هاتبی و له‌وه‌ی که پێشتر ته‌مه‌ننات ده‌کرد و ده‌ته‌ویست شه‌رمه‌زار ده‌بی - که « مخابن، من به هه‌بوونی وه‌ها شتیکه‌وه، شتیک

وهها هیچهکه چۆن داوا دهکرد؟ »

بهلام ههفتهعالا دهلی که « ههچهند تۆ لهو پاک بوویهوه و ناخوازی و بیزاری، بهلام ئهوهدم ئهوه به زهینی تۆ دا هاتبوو، لهبهر ئیمه تهرکت کرد. کهرهمی ئیمه بینههایهته، ههلبهت ئهویشت پیدهگهیهنین. »

وهها که مستهفا بهر له وهسل و ناوبانگ دهکردنی، خویشوژی و رهوانبیزی عهرهبی دهیت، تهمننای دهبرد که « منیش وهها خویشوژی و رهوانبیزیهکم ههبی! » کاتیک عالهمی غهیبی لیدهرکهوت و بوو به مهستی ههق، ئهوتلهب و ئهوتهمهنایهی له سهر دل سارد بۆوه.

ههفتهعالا فرمووی که « ئهوخویشوژی و رهوانبیزیههی که داوات دهکرد دامان به تۆ! »

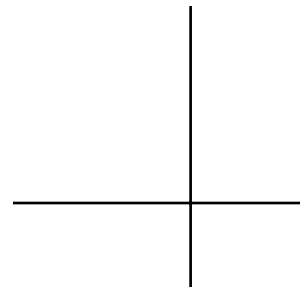
گوتی « یا رهب، به چ کارم دئی؟ بینیازم و نامهویی! »

ههفتهعالا فرمووی « غهم مهخۆ! ئهویش دهبی و بینیازیش قایمه و هیچ زهرری نیه. »

ههفتهعالا قسهی دایه که تهواوی عالهم، له سهردهمی ئهوههتا ئهم سهردهمه، له شی کردنهوهی ئهو دا چهندین بهرگیان نووسیوه و دهینوسن و هیشتاش له تیگهیشتنی کلۆن. ههفتهعالا فرمووی « سهحابه ناوی تۆیان لهبهر بیدهستهلاتی و ترسی سهر و سهسوود، به گوێچکهکانیان دا دهچپاند. گهوههی تۆ وهها بلاو بکهمهوه که له سهر مناره بهرزهکان، له ههموو مهلبهندی عالهم، پینچ جار، جار بدهن به دهنگی بهرز و دهنگی خوش، له رۆژهلات و رۆژاوا دهنگ بداتهوه. »

نووکه، ههرکهس لهم رییبه دا خوئی بهخت کرد، تهواوی ئامانجهکانی دین و دونیای دهست کهوت و کهس شکایهتی لهم ریگایه نهکردوه.

قسهکانی ئیمه نهقده و قسهکانی خهلك نهقله. ئهم نهقله فرعی نهقده. نهقد ههروهک پئی مرۆفه و نهقل ههروهک قالبیکی چیوین، به شکلی ههنگاوی مرۆف. نووکه، ئهوههنگاوه چیوینهیان لهم ههنگاوه ئهسلاییه دزیوه و ئهاندازهی ئهویان لهمه وهرگرتوه. ئهگهر له عالهم دا پئی نهبا، ئهوان ئهوقالبهیان له کوئی دهناسی؟ کهوايه ههنديک قسه نهقدن و ههنديک نهقل و وهک يهک دهچن. ههلسهنگینهریکی دهویی که نهقد و نهقل لیک بناسیتهوه. ههلسهنگاندن ئیمان و کفر ههلهسهنگاندنه. نابینی که له سهردهمی فیرعهون، کاتیک وهکازی موسا بوو به مار و دار و گوریسی

سێحربازەکان بوونە مار، ئەوێی که هەلسەنگاندنی نەبوو هەمووی وەک یەک دیت و فەرقي پێنەکرد و ئەوێی که هەلسەنگاندنی هەبوو سێحری له هەق جیا کردەوه و ئیمانی هێنا به هۆی هەلسەنگاندن؟ کهوايه زانیمان ئیمان هەلسەنگاندنە.

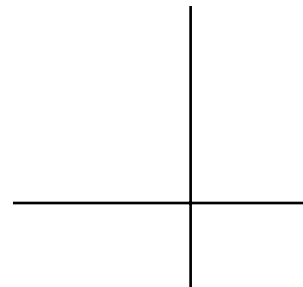
ئاخر ئەم شەریعەتە له ئەسل دا وەحی بوە، بەلام چونکە تیکەل بە بیر و هەست و دەست تێوەردانی خەلک بوو، ئەو لوتفەیی نەما، ئیستا، کوا ئەو لەتافەتەیی وەحی ماوه؟ هەر ئەوچۆرەیی که ئەم ئاوهی که به سەر خاک دا رهوانه، بهرهو شار. لهو شوێنەیی که سەرچاوهیه بڕوانه چەند روون و لەتیفە! بەلام که بگاتە شار و بە باغ و گەرەک و مالهکانی خەلکی شار دا تێپەرێ، کۆمەلێک خەلک دەست و روو و پێ و ئەندامەکان و جلەکان و بەرەکان و میزی گەرەکەکان و پیساییی ئەسپ و یەستری تێدەکرێ و تیکەلاو دەبێ، که بەولای دا تێپەری و سەیری بەکی، هەرچەند هەمانه، خاک دەکاتە قور و تینووی تیراو دەکا و دەشت شین دەکا. بەلام هەلسەنگینەرێکی دەوێ که تێگا ئەم ئاوه ئەو لوتفەیی نەماوه که هەیبوو و شتی ناخۆشی تیکەلاو بوە.

بیر ئەگەر خەریکی یاریی بێ ئاقل نیه، هەرچەند سەدسالەش بێ، دیسان خاو و مندالە. ئەگەر مندالیش خەریکی یاریی نەبێ، پیره. لێره تەمەن موعتەبەر نیه.

« یه کێک له نوێژ دا نەعرەتەیی لێبدا و بگری، نوێژەکی باتل دەبێ یا نا؟ »

« ولامی ئەمە دوور و درێژە. ئەگەر ئەو گریانە لەبەر ئەو بێ که عالەمیکی دیکە رووی تێکردوه بەدەر له هەستپێکراوهکان، ئەگەر وەها شتیکی دیبێ که له جنسی نوێژ بێ و تەواوکەری نوێژ، مەبەست له نوێژ ئەوهیه. نوێژەکی دروست و تەواوترە. بەلام به پێچەوانه ئەگەر بۆ دونیا گریا، یا دوژمنیک به سەری دا زال بوو له داخی ئەو گریانێ هاتێ، یا ئێرەیی برد به کەسیک که « ئەو گەلێکی ئەسباب هەیه و من نیمه! » نوێژەکی ناتەواو و باتلە. »

کهوايه زانیمان ئیمان هەلسەنگاندنە - که فەرق بکا دە نێوان هەق و باتل و نەقد و نەقل. هەرکەس هەلسەنگاندنی نەبێ، مەحرۆمە. نووکه، ئەو قسانە دەکەم، هەرکەس هەلسەنگاندنی هەبێ که لکی لێوەردەگرێ و هەرکەسیک هەلسەنگاندنی نەبێ ئەم قسانە لای ئەو زایە دەبن. وەها که دوو کەسی شاریی ئاقل و بالغ بڕۆن، لەبەر بەزەیی، به قازانجی گوندییەک شاهیدی بەدن. بەلام گوندیی لەبەر جەهل، شتیکی بلێ دژی هەردووک، ئەو شاهیدییه هیچ فایدهیهک نادا و هەولێ ئەوان زایە

دهبی.

بایهزید له سه‌ردهمی مندالی، باوکی بردیه مه‌درسه هه‌تا شه‌ریعت فیر بی. که
بردییه لای مامۆستا، گوئی « هذا فقه الله؟ »

گوئیان « هذا فقه ابي حنيفة. »

گوئی « انا ارید فقه الله. »

که بردیانه لای نه‌حوییه‌ک، گوئی « هذا نحو الله؟ »

گوئیان « هذا نحو سيبويه. »

گوئی « ما ارید. »

هه‌ر ئاوا، ده‌یبرده هه‌رکوئی، وایده‌گوت. باوکی لئی عاجز بوو و لئیگه‌را.

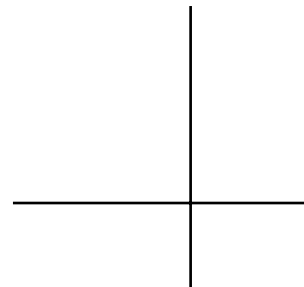
دوای ئه‌وه بۆ ئه‌م داوایه، هاته به‌غدا. هه‌ر جوئیدی دیت نه‌عهرته‌یه‌کی لیدا. گوئی
« هذا فقه الله! »

چۆن ده‌بی به‌رخ دایکی خوئی نه‌ناسیته‌وه، که شیره‌خۆره‌ی ئه‌و گوانانه بی؟ ئه‌و
له ئه‌قل و هه‌لسه‌نگاندن زاوه، واز له رواله‌ت بیته!

شیخیک مریده‌کانی به‌ پتوه راگرتبوون، ده‌سته‌ونه‌زهر، له خزمه‌ت دا. گوئیان
« یاشیخ، ئه‌و جه‌ماعه‌ته بۆ دانانیشتینی؟ - که ئه‌مه دابی ده‌رویشان نیه، ئه‌وه عاده‌تی
ده‌سته‌لاتداران و ئه‌میره‌کانه! »

گوئی « نا، بیده‌نگ بن! من ده‌مه‌وئی ئه‌وان ریز له‌م شیوه‌یه بگرن هه‌تا فایده‌یان
پتباگا. هه‌رچه‌ند ریز ده‌ دل دایه به‌لام الظاهر عنوان الباطن. »

مانای عنوان چیه؟ یانی له‌ عنوانی نامه‌وه ده‌زانن که نامه بۆ کتیه و لای کتیه، له
عنوانی کتیب ده‌زانن که چ باب و فه‌سلکی تیدایه. له ریزی رواله‌ت و سه‌ر دانواندن
و به‌ پی وه‌ستانه‌وه ده‌رده‌که‌وئی که ده‌ ده‌روون دا چه‌ندیان ریز هه‌یه و چلۆن ریزی
هه‌ق ده‌گرن. ئه‌گه‌ر به‌ رواله‌ت ریز نه‌گرئی، ده‌رده‌که‌وئی که ده‌ ده‌روون دا بیتباکه و ریز
له‌ پیاوانی هه‌ق ناگرئی.

قسە کورت بێ و پر بێ!

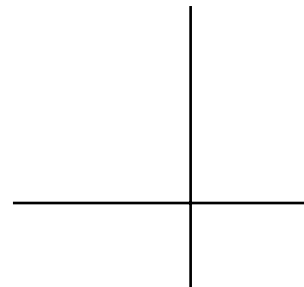
باشترینی قسەکان ئەمەیه که فایدهی هەبێ، نهک زۆر. « قل هو الله احد » هەرچەند که مه به روالهت، به لام له « بقره » هەرچەند درێژتره، سهتره - له بابەت فایدهوه. نووح هەزار سال بانگهوازی کرد، چل کهسی له خۆ کو کردهوه. مستهفا سهردهمی بانگهواز کردنی خۆ دیاره چەنده بوو، چەندین ولات ئیمانیا پتهیتنا، چەندین ئەولیا و ئەوتاد لهوهوه سهریان ههلا. کهوايه جیباوهپر له زۆر و کهم دا نیه. مهبهست فایدهیه. بۆ هەندیک لهوانهیه قسهیهکی کورت فایدهی پتر بێ ههتا درێژ. هەر ئەوجۆرهی که تهنوریک ئەگەر ئاگرهکهی زۆر تیز بێ، ناتوانی فایدهی لپوهرگری و ناتوانی لپی نزیک بیهوه. به لام چرایهکی کز ههزار فایدهی لپوهردهگری. کهوايه دهركهوت که مهبهست فایدهیه. بۆ هەندیک فایده ئەمەیه که قسه نهیسن - بهس به دیتن بهسیان بێ و فایدهی لپوهرگرن، به لام که قسه بیسن، زیانیان پیتگیهین.

شیخیک له هیندووستانهوه تهمای [دیتنی] گهورهیهکی ههبوو. که گهیشه ته ورین، گهیشه سووچی دهرگای شیخ. له ژورهوه دهنگ هات که « بگهپوه! له ههق تو دا فایده ئەمەیه که گهیشه بهر ئەم دهرگایه. ئەگەر شیخ بیینی زیانت پیدهگا! » قسهی کورت و به کهلک وههیايه که چرایهکی ئایساو، چرایهکی خاموشی رامووسی و رویشته. ئەوه له ههقی ئەو دا بهسه و ئەو به مهبهست گهیشهت.

نهبی، ئاخر، ئەو روخساره نیه. روخساری ئەو، ئەسپی نهبییه. نهبی، ئەو ئەشق و مهحهبهتهیه و ئەو ههیشه دهمینتهوه. هەر ئەوجۆرهی که وشتری سالح روخساری وشتری ههیه. نهبی، ئەو ئەشق و مهحهبهتهیه و ئەو ههیشهیی - یه.

یهکیک گوتی که « له سهه مناره، بۆچ تهنیا خودا پهسن ناکهن و مهحهمهدهش باس دهکن؟ »

پتیانگوت که « ئاخر، پهسنی مهحهمهده، پهسنی ههقه. وینهکهی وههیايه که یهکیک بلێ که « خودا تهمنی درێژ بدا به پادشا و ئەو کهسهی که منی بهرهو پادشا

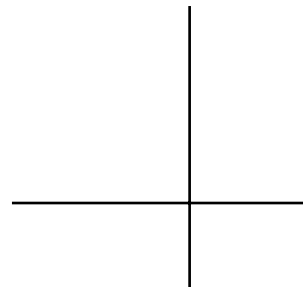

برد و ناو و چاکه‌ی پادشای به من گوت! « په‌سنی ئەو له راستی دا په‌سنی پادشایه.

ئەم نه‌بیبه ده‌لی که « شتی‌کم بده‌نی! من موحتاجم! یا جوببه‌ی خۆت بده به من، یا مال و جلی خۆت! »

ئەو جوببه و مال چ لیده‌کا؟ ده‌یه‌وی جلی تو سووک بی هتا تینی هتاو به تو بگا. مال و جوببه‌ی ته‌نیا ناوی. گه‌لیک شتی به تو داوه غه‌یری مال: عیلم و بیر و زانست و روانین. یانی « ساتیک، تیروانین و بیر و تیروانمان و ئەقل خه‌رجی من بکه! ئاخر، به‌م ئامرازانه که من پیمداوی مالت ده‌ست خستوه. » هه‌م له مه‌ل و هه‌م له داو سه‌ده‌قه‌ی ده‌وی.

ئه‌گه‌ر ده‌توانی روت بیه‌وه له‌به‌ر هتاو، باشتر - که ئەم هتاوه ره‌شت ناکا، به‌لکه سپیت ده‌کاته‌وه. دهننا، جل سووکتر بکه، هتا چیژی هتاو ببینی! ماوه‌یه‌ک خووت به ترشی گرتوه، که‌وايه، شیرینیش به‌تاقی بکه‌وه!

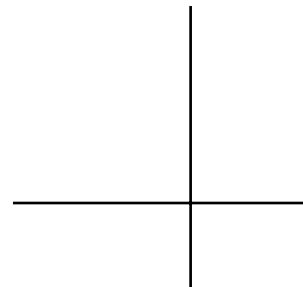

هه‌رچی ده‌لیم نموونه‌یه!

هه‌رچی ده‌لیم نموونه‌یه [مثال]، هاووینه [مثال] نیه. نموونه شتیکی دیکه‌یه و هاووینه شتیکی دیکه. هه‌قته‌عالا نووری خووی به چرا ده‌شوبه‌ینی بۆ نموونه و بوونی ئەولیا به شووشه. ئەمه بۆ نموونه‌یه، دهنه نووری ئەو ده‌که‌ون و مه‌کان دا ناگونجی، ده‌شووشه و چرا دا که‌ی ده‌گونجی، رۆژه‌لاته‌کانی شوقی هه‌ق که‌ی ده‌ دڵ دا ده‌گونجین؟ مه‌گه‌ر که‌ داواکاری بی، ده‌ دڵ دا ده‌ببینی. هه‌ر ئە‌وجۆره‌ی که‌ وینه‌ی خوۆت ده‌ ئاوینه دا ده‌بینی و دهنه‌ وینه‌ی تو ده‌ ئاوینه دا نیه‌ مه‌گه‌ر که‌ چاو له‌ ئاوینه‌ بکه‌ی و خوۆت ببینی.

ئەو شتانه‌ی که‌ له‌ ئە‌قل دا ناگونجین، کاتیک نموونه‌ی قسه‌ بێنییه‌وه، له‌ ئە‌قل دا ده‌گونجین و ده‌سه‌لمیندرین. وه‌ها که‌ بلێی: که‌سیک چاو ویکده‌نی، شتی سه‌یر و سه‌مه‌ره‌ ده‌بینی و بیچم و شکل به‌ ئاشکرای ده‌بینی و کاتیک چاو ده‌کاته‌وه، هیچ نابینی. که‌س پیی مه‌عقوول نیه‌ و باوه‌ری پیناکه‌ن، مه‌گه‌ر به‌ نموونه‌ بیه‌ینییه‌وه و روون بێته‌وه، ئە‌وه‌ش چۆن ده‌بی؟ هه‌روه‌ک که‌سیک له‌ خه‌و دا، سه‌ده‌زار شت ده‌بینی که‌ له‌ به‌خه‌به‌ری دا ناگری یه‌ک له‌وان ببینی. هه‌روه‌ک موه‌ه‌ندیسیک که‌ له‌ ده‌روون دا، بی‌ری له‌ خانوویه‌ک کرده‌وه، له‌ به‌رینایی و درێژایی و شکلی خانوو، که‌س پیی مه‌عقوول نیه‌، ئیلا کاتیک شکل‌که‌ی له‌ سه‌ر کاغه‌ز بکیشیته‌وه، ده‌رکه‌وئ و کاتیک چلۆنایه‌تییه‌که‌ی روون بکاته‌وه، مه‌عقوول بی. دوا‌ی ئە‌وه‌ که‌ مه‌عقوول بوو، خانوو بنیات بنی به‌و پێ‌ودانه‌، هه‌تا ئاشکرا بی. که‌وايه‌ ده‌رکه‌وت ته‌واوی نامه‌عقوله‌کان به‌ نموونه‌، مه‌عقوول و ئاشکرا ده‌بن.

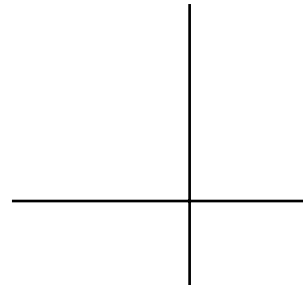
هه‌روه‌تر، ده‌لین که‌ له‌و عاله‌م دا، نامه‌کان ده‌فرن - هه‌ندیک به‌ ده‌ستی راست و هه‌ندیک به‌ ده‌ستی چه‌پ - و مه‌لاییکه‌ و عه‌رش و ئاگر و جه‌ننه‌ت ده‌بی و میزان و حیساب و کتاب. ئە‌وه‌ هیچ روون نابیته‌وه هه‌تا ئە‌و نموونه‌یه‌ نه‌هیننه‌وه - که‌ هه‌رچه‌ند له‌م عاله‌مه‌ دا هاووینه‌ی نیه‌، ئیلا به‌ نموونه‌ روون ده‌بیته‌وه و نموونه‌ی ئە‌و له‌م عاله‌مه‌ دا ئە‌وه‌یه‌ که‌ شه‌و هه‌موو خه‌لک ده‌خه‌ون - له‌ که‌وشدروو و پادشا و قازیبی و جلدروو و ئە‌وانی دیکه‌. ته‌واوی بی‌ره‌کانیان له‌ که‌له‌ ده‌فری و هیچکه‌س بی‌ریکی نامینی. دیسان که‌ سپیده‌ی به‌ره‌به‌یان هه‌روه‌ک نه‌فخی سوور لیدری، زه‌رپه‌کانی

لهشی ئهوان زیندوو دهکاتهوه، بیرهکانی هه رکهس ههروهک نامهکان - به فرین و به غار - بۆ لای کهس دهچنهوه و هیچ ههلهیه کیش نابێ. بیرى جلدروو بۆ لای جلدروو، بیرى فهقى بۆ لای فهقى، بیرى ئاسینگەر بۆ لای ئاسینگەر، بیرى زالم بۆ لای زالم و بیرى عادل بۆ لای عادل. هیچکس شهو وهک جلدروو دهخهوی که بهیانی وهک کهوشدروو له خه وهستی؟ نا. چونکه کار و پیشه ی ئهوه، ئهوه بوه، دیسان خهریکی دهیتهوه ههتا بزانی که لهو عاله میش ههروا دهبی و ئه مه مه حال نیه و لهم عاله مه دا گونجاوه. کهوايه ئه گهر که سیک ئه م نمونه یه ی بۆ دهرکهوی و بگاته بناوانه که ی، تهواوی ئه حوالی عاله می دیکه لهم دونیا یه دا بۆ دهرده کهوی و په ی پیده با و لئی ئاشکرا دهبی، ههتا بزانی که ده توانای ههق دا هه موو شتی که ده گونجی.

گه لیک ئیسک ده گۆر دا ده بی نی رزاو، ئیلا ئهوانه ی که راحه تی یان پیدراوه خۆش و سه رمه ست خه وتوون و ئاگایان لهو له ززهت و مه ستییه هه یه. ئاخو، ئه وه درۆی زل نیه که ده لێن « خاک وه خۆی بگری! ». نمونه ی ئه مه له عاله می هه ستی کراو دا هه یه. وه ها که: دوو کهس ده نوینیک دا خه وتوون. یه کیان خۆی له نیو جوانان و گولستان و به هه شت دا ده بی نی و یه کی که خۆی ده نیو مار و گری دۆزه خ و دوو پیشکان دا ده بی نی و ئه گهر دیسان لئی بکۆلیه وه، ده نیوان ئه وه دوانه دا نه ئه وه ده بی نی و نه ئه مه. کهوايه سه یر نیه که ئه ندامهکانی هه ندیک که سیش ده گۆر دا، له له ززهت و راحه تی و مه ستی دابن و هه ندیک له عه زاب و ئیش و ئازار؟ و هه ییش نه ئه مه ده بی نی و نه ئه وه.

کهوايه روون بۆوه که نامه عقوول به نمونه مه عقوول دهبی و نمونه وهک هاووینه نیه. هه ر ئه وجۆره ی که عارف، فه رعانه و خۆشیی و کراوه یی به « به هار » داناوه و گیراوی و غه م به « پاییز » ناو ده با. ده نا له روالهت دا خۆشیی که ی وهک به هار و غه م که ی وهک پاییزه؟ ئیلا ئه وه نمونه یه - که بی ئه مه نا کرى مانا بنه قشیتن و تییگه ن.

قسه بکه تا بتناسنهوه!

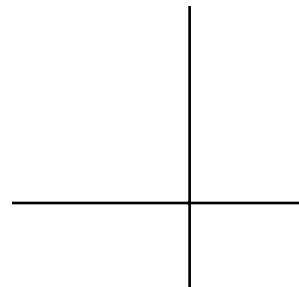
ئەگەر کەسێک لە کاتی قسه کردنی ئیمه دهخهوی، ئەو خهوه له غهفلهتهوه نیه، به لکه له بهر هیمنایه تییه. وهها که کاروانیک به ریگایه کی به سام، به تاریکه شهویک دا دهروژن و داژوین له ترسان، نهکا له دوژمنهوه به لایه کیان پینگا. ههه که وه پینی سهگ یا قووقه ی که له باب بگاته گوپیان و بگه نه ئاواپی، ئاسووده دهبن و پی راده کیشن و خووش دهخهون. له ری دا که هیچ دهنگ و هه رایه که نه بوو، له ترسان خهویان نه دههات و له ئاواپی دا، له بهر هیمنایه تی، سه ره پای سه وه و قووقه ی که له باب، ئه رخه یان و خووش، خهویان لیده که وی. قسه ی ئیمه ش له ئاوه دانی و هیمنایه تییه وه دی و هه دیسی پیغه مبه ران و ئه ولیایه: روح کاتیک قسه ی ئاشنایان ده بیسن هیمن ده بنه وه و ترسیان ده شکێ، چونکه له م قسه یه بوئی هیوا و ده ولت دی.

وهها که کەسێک، له تاریکه شه وه دا، ده گه ل کاروانیکه. له ترسی زور، هه رده م پیویایه که جه رده تیکه ل به کاروانه. ده یه وی که قسه ی هاورپیان بیسی و ئه وان به دهنگ بناسینیته وه. که قسه ی ئه وان ده بیسی، هیمن ده بیته وه.

زاتی تو ناسکه. وه بهر چا و نایه. که قسه ده که ی، بویان ده رده که وی که تو ئاشنای رووچه کانی، هیمن ده بنه وه و ده سه سینته وه. قسه بکه!

له مه زرا، جانه وه ریک هه یه که له بهر وردی وه بهر چا و نایه. که دهنگ هه لپی، ئەو ده بین به هوی دهنگییه وه. یانی خه لک له مه زرای دونیا نقوم بوون و زاتی تو له بهر لوتفی زور، وه بهر چا و نایه. قسه بکه تا تو بناسنه وه!

قسه بی پایانه، به لام له قه ده ر خوازیار داده که وی. زانست وه ک بارانه. له مه عده نی خو ی دا بی پایانه. به لام له قه ده ر به رژه وه ندی داده که وی. له زستان و له به هار و له هاوین و له پاییز دا، له قه ده ر پیداویستی ئەو و پتر و که متر. به لام له و شوینه یه وه که دی له وی بینه هایه ته. شه کر ده کاغه ز ده که ن یا عه تتاره کان ده رمان. به لام شه کر ئەوه نده نیه که ده کاغه ز دایه. مه عده نه کانی شه کر و مه عده نه کانی ده رمان بینه هایه تن و بینه هایه ت که ی ده کاغه ز دا ده گونجی؟

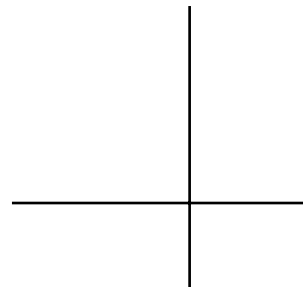
ته شهريان لیده دا که « قورئان بۆ مهحه ممه د بۆچ وشه وشه دیته خوار و سوورته
سوورته دانایی؟ »

مستهفا فهرمووی که « ئەم گهوجانه چ دهبیژن؟ ئەگەر به تهواوتهی بۆم دابی، من
دهتویمهوه و نامینم. »

چونکه ئەوهی که ئاگاداره، له کهم زۆر فام دهکا و له شتیکی گهلیک و له دیریک
دهفته ریک. وینه کهی وها که کۆمه لیک دانیشتون، هه کایه تیک ده بیسن به لام یه کیک
ئهو رووداوهی به تهواوتهی دهزانی و خۆی تیدا به شدار بوه. له ره مزیک هه مووی
تیده گا و زهره و سوور هه لده گه ری و له حالیک بۆ حالیک ده گۆری و ئەوانی دیکه
ئهو هندهیان که بیست [هه ره ئه وهنده] تیگه یشتن، چونکه له چلۆنایه تییه کهی ئاگادار
نه بوون به لام ئەوهی که ئاگادار بوو، له وهنده گه لیک تیگه یشت.

گریمان چوو یه لای عه تتر، شه کر زۆره، به لام ده پوانی که دراوت چه ند هیناوه،
له قه ده ره ئه وت ده داتی. دراو لیره هیممه ت و بروایه. به قه را هیممه ت و بروا قسه
ده ریژی. که بۆ شه کر هاتووی، سه یری جه و آلت ده که ن چه نده یه، به قه را ئه وت بۆ
ده پیون پتوانه یه که یا دوو. به لام ئەگه ره قه تاری و شتر و جه و آلی مشه ت هینابی،
ده فه رموون که ره پتوان بینن - که « کاری ئەمه زۆر ده خایه نی و به پتوانه یه که یا دوو
پتکنا یه » وها، مرۆقیک هه یه که ده ریاکان به شی ناکه ن و مرۆقیک هه یه که چه ند
دلۆپی به سه و زیده له و زیانی پیده گه یه نی. و ئەمه ته نیا له عاله می مانا و زانست و
حیکمه ت دا نیه. له هه موو شت دا وه هایه - له مال و زیڕ و مه عده نه کان دا گشتیان
بینه هایه ت و بیبنن، به لام له قه ده ره پیوستی که س داده که ون، چونکه پتر له و
هه لئاگری و شیت ده بی. نابینی له مه جنوون و له فه رهاد و له ئاشقه کانی دیکه دا
که وه کیو و سارا که وتن، له ئەشقی ژنیکی؟ چونکه شه هوه ت له وهی که پیوستی
ئهو بوو، پتریان تیکرد و نابینی که ماک و مالیان پتر ده فی ره عه ون کرد، داوای
خودایه تی کرد؟

قسه ی گشتی ئەمه یه: ئەگه ره نوورت هه یه، مرۆقایه تییت نیه. مرۆقایه تی داوا
بکه! مه به ست ئەمه یه. باقی درێژ دادری نه. قسه که زۆری ده رازیننه وه مه به ست
فه رامۆش ده کری.

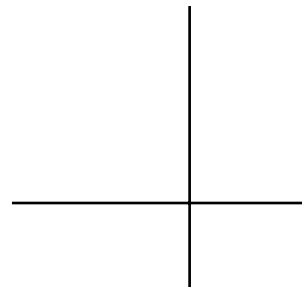
به ققالیک ژنیکی خوۆش دهویست. به کلفهتی خاتوون دا رایسپارد که من وهام و
ئاوام و ئاشقم و دهسووتیم و ئارامم نیه و زولمیکی زۆرم لیدهچی و دوی وهها بوو و
دویشهو وهام لیگوزهرا ... کۆلیک کولی دلی هه لڤشت.

کلفهت هاتهوه خزمهت خاتوون. کوتی « به ققال سلاوت دهگهیه نیتتی و دهلی که
وهه ههتا ئاوا و وههات لیبکهه!»

کوتی « وا به ساردیی؟ »

کوتی « ئهو دریزی گوت، به لام مه بهست ئه مه بوو. »

ئهسل مه بهسته، باقی سه ریشهیه.

فهرهه‌نگۆک

باسپێر: پارچه‌یه‌ک که له ئەستوونده‌گی گه‌می و که‌شتی ده‌به‌ستن بۆ که‌لک وهرگرتن له هیزی با.

به‌قا: ١- باوه‌ر. ٢- باقی، مانه‌وه.

ته‌میز: کاری هه‌لسه‌نگاندن و هه‌لبژاردن و جیا کردنه‌وه‌ی شاز و چاک له ناشاز و خراب، ته‌شخیس

جوببه: بالاپۆشیکی فاش و درێژ.

چه‌رخێ فه‌له‌ک: فه‌له‌ک، دونیا.

حاجه‌ت: داوا، پێداویستی

حاجه‌تخانه: ئاوده‌ست، توالت

حه‌لیم: ئاشیک که به گه‌نم و گوشت سازی ده‌کهن و گوشته‌که ده‌بی زۆر بکۆلی و هه‌لابه‌هه‌لا بی.

حیجاب: په‌چه، رووبه‌ند، رووپۆش

خوداوه‌ندگار: له‌قه‌ب و نازناوی مه‌وله‌وی

خۆبه‌که‌مزان: که‌سیک که خۆی پێ زۆر نه‌بی و سه‌ره‌پای گه‌وره‌یی له پله و زانست دا خۆ به چووک دابنی.

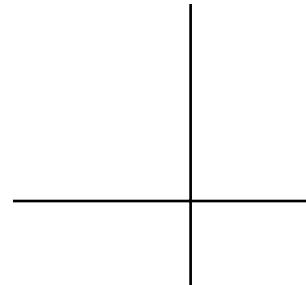
خه‌رابات: قه‌حبه‌خانه، خراپه‌خانه

ره‌باب: ئامپێریکی کۆنی مۆسیقا وه‌ک ته‌نبوور که پێشتر به نینۆک یا زه‌خمه لێده‌درا و له دوایی به ئارشه ژنیویانه.

ره‌به‌ن: که‌سیک که ته‌رکی دونیا ده‌کا و ژن ناخوازی.

زێده‌ره‌ویی: ئیفرات

سه‌ماع: ده‌ست و پێ راوه‌شانندن و جه‌زم و حاله‌ت و سه‌مای سۆفیه‌کان

عالم: دونیا، جیهان

عالیم: زانا، تیگه‌یشتوو

غهرهن: مه‌به‌ست

قاروره: شووشه‌یه‌کی چووک وه‌ک میز‌ل‌دان که میزی تیده‌که‌ن بۆ مه‌عاینه.

قایم: به‌سته، وابه‌سته، گریدا

قول: ره‌ش پیست، قوله‌ره‌ش

کاشۆ: دارده‌ستی گۆیین

کل: پایه‌ی پرد، بناغه‌ی پرد.

که‌ردار: چارویندار، خه‌ربه‌نده

که‌لوو: قاپۆغی هه‌ندیک دانه‌ویله‌ی وه‌ک نوک و پۆلکه و لوبیا...

گوپره‌ش: گیانداریکی گوانداری کیوییه، به‌قهره‌ی ریوییه‌ک ده‌بی، له‌ره‌گه‌زی پشیله و له‌جسنی یووژپلینگه و له‌شوینی گه‌رمی ئاسیا و ئافریقا ده‌ژی، تووکی سه‌ر پشته‌ی خه‌نه‌یی و بن‌زگی سپیه، گوچکه‌کانی ته‌واو ره‌شه و نیوه‌که‌ی سپیه، گونره‌ش.

گوران: نوتفه‌به‌ستن، خۆ‌گرتن و هاتنه‌و‌جود.

لۆک: وشتیری نیر

له‌وح: هه‌ر شتیکی پانی وه‌ک ته‌خته و گل و شتی له‌م بابته‌ته که بۆ نووسین که‌لکی لیوه‌رگرن، ده‌پ.

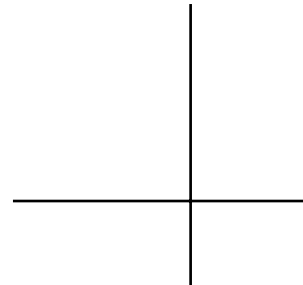
له‌وحی مه‌حفوز: چلۆنایه‌تی هه‌ل‌دان و ئالوگۆپی و داها‌توو و هه‌رچی که له‌جیهان دا ده‌رده‌که‌وی و پیشت‌ر خودا دیاریی کردوه و پاراسراوه.

مشه: زۆر، گه‌لێک

نویتی دوانه: نویتی به‌یانی که دوو ره‌که‌عه‌ته.

نه‌بی: پیغه‌مبه‌ر

هه‌سته: باج، خه‌راج، زه‌ریبه

ههق: ١- ههفتهعالا، خودا. ٢- ماف

ههفتهعالا: خودای تهعالا، خودا

ههلوینی: جوړیک قهیسی شیرین

ئوستورلاب: ئامرازیکی ئهستیرهناسان بوه، بۆ ئهئدازه گرتنی بهرزایی و دووریی ئهستیرهکان و چلوئنایهیی ههئکهوتنیان و کاروباری دیکهیی فهلهک.

ئهبدان: کۆی بهدەن، لهشهکان، بهدەنهکان.

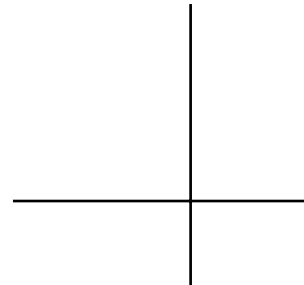
ئهغیار: غهیر، بیگانە، نهیار

ئهقلی جزوو: مهبهست له ئهقلی جزوو، ئهقلیکه ناتهواو. ئهقلیک که کهموکووریی و کهمایهسی ههیه و زۆربهیی خهئک دهگریتتهوه. ئهه رادهیه له ئهقل بۆ ناسین و تیگهیشتن و فامینی مهسهلهکان و شتهکان تهواو نیه، چونکه ههیشه له شک و گومان دادهبی و ئهه شک و گومانه تیگهلاوی ئهقل دهبی و بناغهی ئیستدلالهکانی ئهقل سست و بیهیز دهکا.

ئهقلی کولل: ئهقلیکه پیگهیشتوو و تهواو که موحیت به سهه ههموو شتیک و مهسهلهیهکه و راستی و دروستییهکانی به تهواوتهی بۆ دهردهکهوی و تییدهگا. ئهه ئهقله به بروای مهولهوی تایبهتی ههلبژاردهکان و نزیکهکانی خودایه که ئهنبیا و ئهولیا و پیاوچاکان و شیخی راست و عهبدی موخلیس دهگریتتهوه.

ئهوتاد: چوارکەس که له چوار لایهنی زهویین و خودا لهبهه خاتری ئهه چوارکەسه دونیا دهپاریزی. (له رۆژههلات: عبدالرحمن، له رۆژاوا: عبدالودود، له باشوور: عبدالرحیم، له باکوور: عبدالقدوس) هههکات یهک لهه چواره بمرن کهستیکی دیکه دهبیته جیگریان.

یههغوو: دادخوایی (وشهیهکی مهغوولی)

ناونامه

ئادهم: یه کهم مروؤف و میردی حه ووا . به پچی تهورات خودا به پینج روژ زهوی و ئاسمانی خوئقاند و روژی شه شههه که سیکه هاووینهی خوئی له خاک ساز کرد .

خودا، جبرهییلی نارد ه سهر زهوی ههتا ههندیک خاک بیئیی، خاکیکی تهپ و ویشک، رهش و سپی، سوور و زهره و سهوز، سویر و شیرین، ههتا ئادهمی لی ساز بکا . خاک هینده پاراوه ههتا ئه و ئه رکهه نهخاته سهر، جبرهییل به زهیی پیداهات و گه پاراوه . خودا میکاییل و له دوایی ئیسرافیلی نارد و ئهوانیش دهسهه تال گه پانه وه . له ئاکام خودا عیزراییلی نارد و ئه و ئه مره کهه به جی گه یاند . (ههر له بهر ئه وه عیزراییل ئه رکه گیان کیشانی مروؤفیشی پیسپیردراوه .)

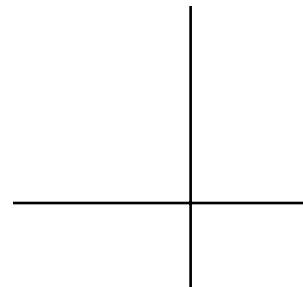
خودا چل روژ بارانی خهفهته به سهر ئه و خاکه دا باراند و یهک ساعهت بارانی شادیی، له دوایی پالوتی و له بهشه پالوته که ئادهمی خوئقاند و له پاشماوه کهه داری خورما . پاشان ئادهمی برده بهههشت و له پهراسووی چهپی حه ووا ی خوئقاند و جگه له بهری درهختیک - سیو یا گهنم - هه موو شتی لی حه لال کردن .

له ئاکام ئیبلیس - دهرکراوی خودا - ریئ ده بهههشت کهوت و ئادهم و حه ووا ی هه لفریواند . ئه وان له بهری ئه م درهخته یان خوارد و چاو گوئیان کراوه و چاک و خراپیان لیک کرده وه و بوونه غهنیمی خودا و ههر له بهر ئه وه له بهههشت دهرکران و هه لدیترانه سهر گوئی زهوی . جبرهییل، نووسین، کشتوکالی، خانوو ساز کردن و ههندیک شتی دیکه ی فیتر کردن .

ئادهم نوسهه و سی و نوو سال ژیا . دوای مه رگی فریشته کان شینیان بو گپرا و مانگ و ههتا و شهه شه و روژ گیران .

بایه زید: بایه زیدی به ستامی (طیفور بن عیسی بن سروشان) مه شهوور به سوئتانه لعاره فین له مه شاخی زور گه وه ی سوؤفییه . بایه زید له یه کهم که سانیک بوه که بروای به وه حدهتی وجود و فنا فی الله بوه .

بایه زید چند سال بهر له حه للاج ئیدعای « سبحانی ما اعظم شانی » کردبوو و کوتبووی: شه ئنی من له مه حه ممه د سهرتره و توش پتر له وه که له ژیر فرمانت دابم

دهبى فهزمان له من بيهى... ئادهم، خوداي خووى به پاروويهك فرۆشت ... بهههشتى
تۆ لهيستۆكى مندا لانه...

بايهزید کوتى قسهى چواركهس گه لىك شوپنيان له سهر دانام.

يه كه م: مندا لىك كه چرايهكى ئايساوى به دهسته وه بوو و به ريگايهك دا
دهرۆيشت. پرسيم « رۆله ئه و رووناكويهت له كوئى هيناوه؟ » فووى له چرا كرد و
كووژانديه وه و کوتى « ئهى شىخ! تۆ له پيشدا پيمبلئى ئه و رووناكويه بو كوئى چوو
ههتا پيتبلئيم له كوئوه هيناومه. »

دوههه م نيره مووكي ك له ريگايهك دا به نزيك من دا تيده په پرى، خو م لئ لا دا.
كوتى « ئهى شىخ خو بۆ له من لاده دهى كه ئاخري كارى من و تۆ ديار نيه كه
چيمان ليدئ! »

سيههه م، ژنيكى جوان داواى يارمهتى بو مي رده كهى ليده كردم، پيمكوت له پيشدا
رووت دا پۆشه و له داواى داوا كهت باس بكه. ولامى دامه وه « ئهى شىخ من له
خۆشه ويستى مي رده كه م كه مه خلوو قه وه ها شيت و شه پيدام كه خه بهرم له دا پۆشيني
رووى خو م نيه. تۆ كه ئيدعاى خۆشه ويستى خاله ق ده كهى چۆنه ئاگات له رووى
دانه پۆشراوى من ههيه؟ »

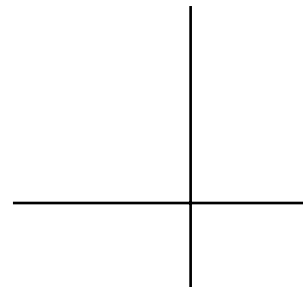
چوارهم، مه ستىك له رى دا به لا داده هات. كه گه يشتمه لاي كوتم « پيت قورس
داگره بلا نه كه وى! » كوتى « ئهى شىخ تۆ وريا به و پيت قايم داگره ههتا له ريگاي
غه فلهت نه كه وى، زانا و بينا ئه وه! »

ههروه تر ده لئ: خه لك له ده ريايه كى بيتنه هايهت دان. خو دوور خستنه وه له وان
كه شتييه. هه ول بده ههتا له م كه شتييه دا نيشته جئ بى و له شى به سته زمانت له م
ده ريايه رزگار كهى!

به غدا: پيتهختى خه ليه كانى عه بياسى و پيتهختى ئيستاي عيراق.

بهنى ئيسراييل: ناوى گشتى قه ومى يه هوود. ئيسراييل ناوى يه عقووب - ي
پيغه مبه ره و به به رهى ئه و كه هه مان عيبرانى يا جووله كه كانن، بهنى ئيسراييل
ده كو ترئ.

به هانه ددين وه له د: باوكى مه ولانا، كه به سولتانه عوله ما به ناوبانگه. خه لكى به لىخ

و له سه‌ردهمی خوئی دا له زانست و فهزل دا پله و پایه‌یه‌کی گه‌وره‌ی هه‌بوه. گۆیا له‌به‌ر نیتوانناخۆشی ده‌گه‌ل مه‌حه‌مه‌دی خاره‌زمشا یا به‌قه‌سه‌یه‌کی دیکه‌ پێشبینی شالاو و هه‌یرشی مه‌غوول، به‌لخ جی ده‌هه‌یل و روو له‌ قۆنیه‌ ده‌کا و له‌وئ ده‌گیرسیتته‌وه. ئه‌وسه‌رده‌مه‌ مه‌وله‌وی گۆیا چاره‌ده‌ سه‌اله‌ بوه.

ده‌گه‌رینه‌وه:

مه‌حه‌مه‌دی خاره‌زمشا سه‌ره‌رای پادشایه‌تی، مریدی به‌هائه‌ددین بوو و هه‌میشه له‌ مه‌جلسه‌که‌ی حازر ده‌بوو. روژیک خاره‌زمشا ده‌چیتته‌ سه‌ردانی به‌هائه‌ددین. کۆمه‌لێکی یه‌کجار زۆر ده‌بینی که‌ بۆ زیاره‌ت هاتبوون. خاره‌زمشا ده‌گه‌ریتته‌وه و کلیل و که‌ره‌سه‌ی پادشایه‌تی بۆ به‌هائه‌ددین ده‌نیر و ده‌لی: « له‌ ئه‌سه‌بابی ده‌وله‌ت هه‌ر ئه‌وانه‌مان لایوو و ئه‌وانیشه‌مان بۆ ناردی! »

په‌روانه: مو‌عینه‌ددین په‌روانه له‌ نزیکان و مریدانی مه‌وله‌وی. ماوه‌یه‌ک پله و پایه‌دار و وه‌زیر بوه و یارمه‌تی مه‌غووله‌کانی داوه‌ به‌لام له‌ دوایی به‌ تاوانی هاوکاری و ده‌ست تیکه‌ل کردن ده‌گه‌ل میسر به‌ دژی مه‌غووله‌کان، ده‌گه‌ل سی و شه‌ش که‌س له‌ یاران و دۆستانی ده‌یگرن. مه‌غوول له‌ داخان په‌روانه له‌ت و کوت ده‌که‌ن و ده‌ مه‌نجه‌ل دا گۆشتی ده‌کولین و هه‌رکه‌س هه‌ندیکی لیده‌خوا.

تووقات: شاریکه له‌ روژه‌ه‌لاتی باکووری قۆنیه.

هه‌جج: (ابن یوسف بن حکم ثقفی) سه‌رداری سپای عبدالملک بن مروان که‌ ده‌سته‌لاتیکی زۆری هه‌بوو و گه‌لیک زوالم و زۆری کردوه و به‌ مه‌نجه‌نیق ماله‌ خودای وێران کردوه. هه‌روه‌تر دامه‌زرینه‌ری شاری واسیت بوه.

ده‌رویشیکی دو‌عاگیرا له‌ به‌غدا سه‌ری هه‌لدا.

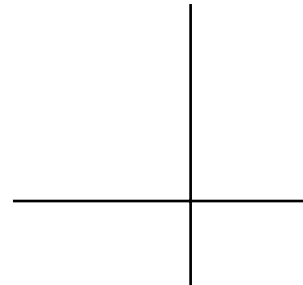
هه‌ججی یوسفیان ناگادار کرد.

بانگی کرد و کوتی « دو‌عایه‌کی به‌ خه‌رم بۆ بکه‌! »

کوتی « خودایه‌ گیانی بستینه‌! »

کوتی « بۆ خاتری خودا ئه‌مه‌ چ دو‌عایه‌که‌؟ »

کوتی « ئه‌مه‌ دو‌عایه‌کی به‌ خه‌ره‌ بۆ تۆ و هه‌موو موسلمانان! » (گۆستانی سه‌دی)

ههلاج: (ابو مغيث حسين بن منصور هلاج - مهنسووري ههلاج -) عارفي بهناويانگ كه له بهر نه لهههق (من خودام) به دهستووري حامد بنى عهباس وهزيرى عهباسى (له سالى ٩٢٢ ى زاييني له بهغدا) دهست و لاقيان برى، له داريان دا و مهپتهكهيان سووتاند و خو له ميشه كه شيان به دهجله داكرد.

مهركى ههلاج وهك وينهيهك بو بيبه زهيبى دهسته لاتداران و به ههند نه گرتنى مهرك بهناويانگه:

... برديان ههتا بيبكوژن

سه دهه زاريك كو بيوونهوه و نهو به سيزده بهندى گرانهوه به كه شم و نه شم دهريشت.

كوتيان « نهو ناز و غه مزه به چيه؟ »

كوتى: « دهچمه ژوانگه، بو قه تلگه. »

پيى له سه ر پلهى په يژه دانا.

كوتيان « ئيدى ئيستا؟ »

كوتى « ئيمه هى سه رين و بو سه ر دهچين، ميعراجى پياوان له سه ر داره! »

ههركهس بهردىكى تيگرت. شيبلى - هاوړى و هاوړاى - بو هاودهنگى و هاوړهنگى گلهمه تىكى پيدا دا. مهنسوور ناخيتكى كرد.

پرسیان « لهو هه موو بهرده ناخيتك نه كرد لهو گلهمه ته ناخك له چى بوو؟ »

كوتى « نهوان نازان و مه عزوورن، له بهرم گران هات له مه كه دهيزان و نابج بىكا! »

دهستيان برى.

خوتنه كهى له رووى خوئى هه لسوو.

كوتى « خوتنيكى زورم له بهر روويه، ده زانم ده بى رووم زهرد بووى، بلا پيتانوانه بى له ترسانه،

خوتنم تيهه لسوو هه تا به رووسوورم ببين! سووراوى پياو خوتنه كهى خوئيه تى! »

پييان په راند.

چاويان هه لكوتلى.

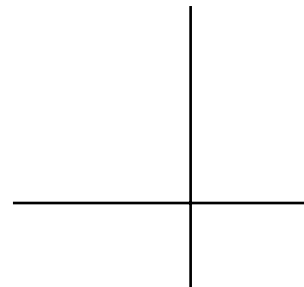
زمانيان برى و له داريان دا.

ئيواره بوو كه سه ريان برى. بزهبه كى هات و گياني دا.

كه لاکه كه يان سووتاند نه كا فتنه بهك پيكي پيى و خو له ميشه كه يان به دهجله داكرد.

هيسامه دىنى چه لى: (هسام الدين حسن بن محمد بن حسن) كورپكى

كوردى خه لكى ئوروميه كه بنه ماله كهى كوچيان كرده قونيه. باوك و باپيرى شىخى

فهتیا بون. حیسامه‌ددین هیشتا بالغ نه‌ببوو که باوکی ده‌مری و ته‌واوی مه‌شاخ و گه‌وره‌پیاوان بانگه‌وازی ده‌که‌ن به‌لام ئەو راست روو له مه‌وله‌وی ده‌نی و مال و خزمه‌تکار و پیاوان و خۆی له ئیختیار مه‌وله‌وی ده‌نی و هه‌رچی ده‌ست ده‌که‌وی و هه‌رچی لالاکان و لاوه‌کانی ده‌ریدین پێشکه‌شی مه‌ولانای ده‌کا وه‌ها که ده‌نگیان لی به‌رز ده‌بیته‌وه که « چ نه‌ماوه جگه له ئیمه » ده‌لی « ئەله‌ملای، ئەوه ئیوه‌شم رزگار کرد له ئەشقی مه‌ولانا ». مه‌وله‌وی دواي مردنی سه‌لاحه‌ددینی زه‌رکووب روو له ئەشقی چه‌له‌بی ده‌نی و هه‌موو داها و مالی ده‌ مست ده‌نی و وه‌ها که له ئازیزترین که‌سانی خۆشتر ده‌وی و کۆریکی ئەوی لینه‌با مه‌وله‌وی گه‌رم دانده‌هات و قسه‌ی نه‌ده‌کرد. مه‌سنه‌ویی مه‌عنه‌وی به‌ره‌می گرانباي مه‌وله‌وی ئاکامی هه‌ول و ئەشقی چه‌له‌بیه له ماوه‌ی پازده سال دۆسیایه‌تیان دا.

روژیک ئەمیر تاجه‌ددین هه‌فتاه‌زار ده‌ره‌می بۆ ده‌نیرئ. ده‌فه‌رموئ بیده‌ن به حیسامه‌ددین. سوڵتان وه‌له‌دی کوری ده‌لی که « چمان ده مال دانیه و هه‌رچیمان بۆ دی بۆ حیسامه‌ددینی به‌پێ ده‌که‌ن، ئەدی ئیمه چ بکه‌ین؟ » ده‌فه‌رمووی « به‌ها ئەددین وه‌للا بیللا ته‌للا ئەگه‌ر سه‌ده‌ه‌زار کامیلی زاھید تووشی ته‌نگانه بین و مه‌ترسی فه‌وتانیا هه‌بی و ئیمه تاقه نائیکمان هه‌بی، ئەویش بۆ چه‌زهرتی چه‌له‌بی ده‌نیرم. »

جبره‌یل: وشه‌یه‌کی عیبرییه به مانای « پیاوی خودا یا هیزی خودا », له ئیسلام دا یه‌ک له چوار فریشته‌کانی نزیکی خودایه و ئەمینی وه‌ی. جبره‌یل ده‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ره‌کان پیوه‌ندی هه‌بوو و وه‌ی خودای بۆ هیناون. ئاده‌می فییره کشتوکالی کرد و ئاسنی پیناساند. دانیالی فییره لیکدانه‌وه‌ی خه‌ون کرد. مزگینتی له دایک بوونی یه‌حیا و عیسی دا به زه‌که‌ریا و مریه‌م. داودی فییره زری سازکردن، کرد...

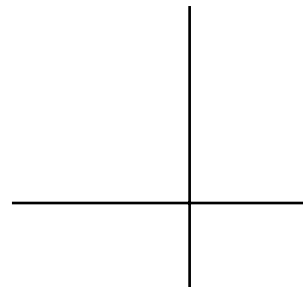
جۆنید: (ابوالقاسم جنید بن محمد بن جنید) عارفی به‌ناوبانگ. سی جار به پێیان چۆته هه‌ج و له به‌غدا کۆچی کردوه.

له جۆنید ده‌گێرنه‌وه:

له به‌غدا دزیکیان له دار دا‌بوو. جۆنید چوو پیش و پیتی ماچ کرد.

پرسیاریان لیکرد.

کوئی « هه‌زار ره‌حه‌متی لیبی که له کاری خۆی دا مه‌رد بوو و مرد، ئەوه‌ند له سه‌ر ئەم کاره‌ی سوور بوو که سه‌ری له سه‌ر دانا! »

خدر (خزر): هه‌ندیك به یه‌كێك له پیغه‌مبه‌ره‌كانی به‌نی ئیسراییلی دادنه‌نێن و هه‌ندیك به یه‌كێك له به‌نده‌كانی خودا وه‌ك لوقمان كه گه‌لیك زانیاری هه‌بوه و ناوی له قورئان دا نه‌هاتوه. خدر ده‌ستی به ئاوی حه‌یات راگه‌یشتوه و له‌به‌ر ئه‌وه هه‌تا قیامه‌ت زیندووێه و له لیقه‌ومان دا یارمه‌تی خه‌لك و ری ئیونبوان دهدا.

زه‌كه‌ریا: یه‌كێك له پیغه‌مبه‌رانی به‌نی ئیسراییل و باوکی یه‌حیا. كاتێك مریه‌م زگی به عیسا پر بوو، زه‌كه‌ریا تا‌قه كه‌سێك بوو كه سه‌ری دهدا. جووله‌كه ته‌مای كوشتنی ئه‌ویان گرت و رای كرد. له كاتی هه‌لاتن دا، دهنگ له دره‌ختێكه‌وه هات كه وه‌ره ئیو منه‌وه. دار شه‌ق بوو و زه‌كه‌ریای وه‌خۆ گرت و وێك هاته‌وه. شه‌یتان چاوی پێكه‌وت و داوینی جله‌كه‌ی گرت هه‌تا له ده‌روه دیاری بكا. كاتێك جووله‌كه هاتن، شه‌یتان كه خۆی كرده‌بوو به به‌شه‌ر، پرسیا‌ری پیری‌کی به وه‌ها ناو و نیشانی لێده‌كهن. شه‌یتان ده‌لی سێ‌حربازی وام نه‌دیوه، ئه‌و دره‌خته‌ی شه‌ق كرد و چوه ئیو ئه‌م دره‌خته‌وه و سووچی داوینی دیاره، جووله‌كه به پێش‌نیاری شه‌یتان دره‌خت ده‌برن و به مشار و شه‌قه دووله‌تی ده‌كهن.

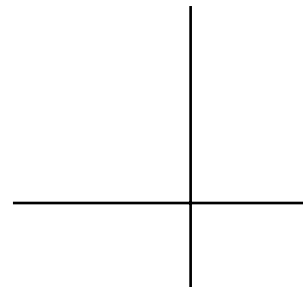
سوله‌یمان: كۆری داود پادشای به‌نی ئیسراییل كه ناوی ده قورئان دا هاتوه. سوله‌یمان یه‌كه‌مین په‌رستگای عیبرانی له ئورشه‌لیم ساز كرد. له‌به‌ر زانایی به ناوبانگه و زمانی گیاندارانی زانیوه و با له فه‌رمانی ئه‌و دابوه.

سولتان مه‌حموود: سێهه‌مین پادشای غه‌زنه‌ویی. سی و سی‌ی ساڵ پادشایه‌تی كرد و په‌نجاویه‌ك ساڵ ژیا.

سولتان وه‌له‌د: كۆری گه‌وره‌ی مه‌له‌وی كه به ناوی باپیری (به‌هائه‌ددین وه‌له‌د) كراوه. سولتان وه‌له‌د جگه له نووسراوه‌كانی خۆی، یادداشتی له قسه‌كانی مه‌وله‌وی و شه‌مس هه‌لگرتۆته‌وه و فیه‌ماقیه به‌ره‌می ئه‌رك و هه‌ولێ ئه‌وه.

سولتان وه‌له‌د هه‌میشه ده‌گه‌ل باوکی بوه و مه‌وله‌ویش زۆری خۆش ویستوه. دوا‌ی مه‌رگی باوك ده‌بیته خه‌لیفه و جیگر و یه‌ك له مه‌شایخی ته‌ریقه‌تی مه‌وله‌ویییه و گۆره‌كه‌شی له قۆنیه لای گۆری باوكییه‌تی.

سه‌موود: هۆزێکی بوته‌په‌رست بوون له باكووری مه‌دینه ده‌ژیان له سه‌رده‌می سا‌لح. سه‌موود بۆ مو‌عجیزه داوا‌یان له سا‌لح كرد كه له كێو وشترێك به بێچوو‌كه‌یه‌وه بێنێته ده‌ر. به فه‌رمانی خودا به‌رد قه‌له‌شا و وشتر و بێچوو ده‌رکه‌وتن.

خه‌لک تاوانی سیحریان لیدا و کاتیک وشتری سألخ چوو سه‌ر کانی و هه‌موو ئاوه‌که‌ی خوارده‌وه، سه‌ریان بری و له‌پ‌ر ده‌نگیکی به‌قه‌و له‌ ئاسمان به‌رز بۆوه و هه‌موو له‌ ترسی ئه‌و ده‌نگه‌ مردن و هۆزه‌که‌یان به‌ ته‌واوه‌تی فه‌وتا.

سه‌مه‌رقه‌ند: شاریکی به‌ناوبانگ له‌ ئاسیای ناوه‌ندیی و سه‌ر به‌ ئۆزبه‌کستان.

سه‌نایی: شاعیر و عارفی به‌ناوبانگی سه‌ده‌ی شه‌شه‌می کۆچی خه‌لکی غه‌زنه‌ین. سه‌نایی له‌ پێشدا شاعیری ده‌رباری غه‌زنه‌وییه‌کان ده‌بی و له‌ دوایی ده‌ست له‌م کاره هه‌لده‌گرێ و پشت له‌ دنیا و دنیایی ده‌کا و روو له‌ عیرفان و سه‌فه‌ر ده‌نی.

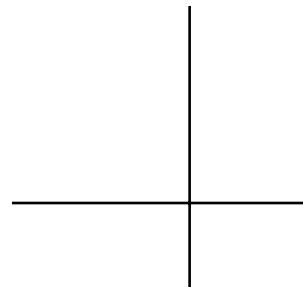
سه‌ید بوره‌انه‌دینی موحه‌قیق: (سه‌یدی سرزان) شاگرد و مریدی شیخ به‌هائه‌ددین وه‌له‌د (باوکی مه‌وله‌وی) له‌ به‌لخ، که‌ دوایی روو له‌ قۆنیه‌ ده‌کا و نو‌سال خه‌ریکی ته‌ریه‌ت و پێگه‌یانندی مه‌وله‌وی ده‌بی. گۆیا هه‌ر له‌ به‌لخ باوکی مه‌وله‌وی، ئه‌وی به‌ سه‌ید سپارده‌ که‌ پێیگه‌یه‌نی. له‌ سه‌ید کتێبیک به‌ جی ماوه‌ به‌ ناوی مه‌عارف که‌ یادداشتی قسه‌کانیه‌تی:

ئاخر هه‌یه و ئاخوڤ.

هه‌ر گایه‌ک که‌ ده‌ ئاخوڤ دا بی بزانه‌ که‌ بۆ کێردی قه‌سسابه‌. هه‌ر گایه‌ک که‌ گاسنی بکێشی ده‌ ئه‌مان دایه‌. ئه‌گه‌ر له‌و گایه‌ روون بباوه‌ که‌ ئاخوڤ ده‌یگه‌یه‌نیه‌ته‌ کوی گاسن کێشانی پێ زه‌حمه‌ت نه‌ده‌بوو و نیر بۆی ده‌بوو به‌ راحه‌تی گیان. نووکه‌ هه‌ر ئالیکیک ده‌ ئاخوڤی گای بکه‌ن، چه‌ورایی مه‌نجه‌له‌ نه‌ چاکه‌ له‌ هه‌ق گا دا... که‌وايه‌ هه‌رکات له‌ ئاخوڤ دا ئالیکیکی زۆرت دیت مه‌لێ که‌ « ئه‌وه‌ چاکه‌یه‌ له‌ هه‌ق من دا! » که‌ ئه‌وه‌ بۆ برینی سه‌ره‌، لمبۆز له‌ ئاخوڤ هه‌لگه‌ره‌.

شه‌ددا: پادشایه‌ک که‌ داوای خودایه‌تی ده‌کرد له‌ سه‌رده‌می داود دا. شه‌ددا باغ و کۆشکیکی ساز کرد هاوتا و هاووینه‌ی به‌هه‌شت، به‌لام کاتیک ویستی پێ ده‌و باغه‌ نی، مرد و باغیش وه‌ بن لم که‌وت.

شه‌مسی ته‌وریزی: (شمس الدین محمد بن علی بن ملکداد) عارفی به‌ناوبانگ و خه‌لکی ته‌وریز که‌ زۆریه‌ی ژبانی له‌ سه‌فه‌ر دابوه‌ و کۆمه‌لیک زانا و گه‌وره‌ی سه‌ده‌می خۆی دیوه‌. له‌ دیداریک ده‌گه‌ل مه‌وله‌وی ئاگوگۆریکی بنه‌ره‌تی تیدا پیکدینێ وه‌ها که‌ مه‌وله‌وی واز له‌ وه‌عز و مرید و مه‌درسه‌ دینێ. له‌ شه‌مس نووسراوه‌ و کتێبیک به‌ ده‌سته‌وه‌ نیه‌ و ته‌نیا کۆمه‌لیک وتاری له‌ پاش به‌جیماوه‌ که‌ یادداشتی قسه‌کانیه‌تی که‌ ویده‌چی مه‌وله‌وی و کوره‌که‌ی به‌هائه‌ددین و حیسامه‌دینی چه‌له‌بی لێیان

هه لگرتیتهوه و به ناوی مه قالاتی شه مس بلاو بوتهوه:

ئه گهر یهک له چوار بهشی حه شیمهت، گشتیان لایهک بن و من له لایهک، ههر موشکلینیکی که هه یانبی، هه مووی جواب دهدهمهوه و هیچ لیبراناکه م و قسهی ناسوورینم و نایهینم و نایهیم. ئه هلی ئه م چاره گه حه شیمه ته ههر ئیشکالیک که بیلین، جوابی حازر ده دۆزنه وه ده ئیمه دا، له هه رچی که ئه وان پیتان گران بوه.

جواب له سه ر جواب، چاره له سه ر چاره ده بی، قسهی من: ههر پرسیاره ی ده جواب و حوجهت که ده هیچ کتیبیک دا نه نووسرابی به و ناسکیی و به و چیژه. وه ها که مه ولانا ده فهرموئی « له وه تی ده گه ل تو ئاشنا بووم، ئه و کتیبانه له بهر چاوم بی زهوق بوون. »

شیخ سه لاهه ددینی زه رکووب: (سه لاهه ددین فرهیدوون) کابرایه کی ئوومی خه لکی قۆنیه که سه ره تا مریدی سهید بورهانه ددینی موحه قیق بوو و له دواپی له کۆرپیکی وه عزی مه وله وی نه عره ته یه کی لیدا و به پیی مه ولانا وه نووسا و ماچ بارانی کرد.

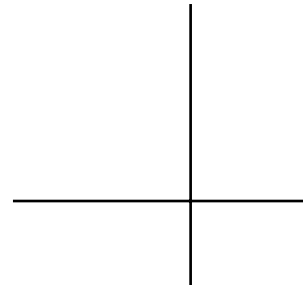
دوا ی ون بوونی شه مس مه وله وی دلی به سه لاهه ددینه وه نا و کردیه وه خه لیفه و چیگری خۆی. خه لک به دژایه تی هه ستان که کابرایه کی بیسه واد که ته نانه ت به هه له ش قسه دهکا و له بری قفل ده لی قلف و به فه قهت ده لی فه ته ق کردوویه تی خه لیفه، دیسان شه مس سه ر و سه واد و زمانی هه بوو. مه وله وی گوپی نه دایه ئه و قسانه و بیباکانه ئه شقی خۆی له هه موو چیگه یه ک ده رده بری. ۷۱ غه زه لی مه وله وی به ناوی سه لاهه ددین کۆتایی پیده ئی.

ده گپرنه وه مه وله وی له ئه شقی سه لاهه ددین به قفل و فه قه تی ده کوت قلف و فه ته ق ته نانه ت له شیعریش ده به کاری دینا.

یهک کوتی « مه لانا ئه وانه هه له ن! »

فه رمووی « تو راست ده که ی به لام ئیمه له زمان مرجه عیکه وه که ده بیسیین دروستن. »

شیخ ئیبراهیم: قوتبه ددین ئیبراهیم، یه کتیک له مریده کانی باوکی مه وله وی که له به لخوا وه ده گه ل پیری خۆی سو لئانه عوله ما، هاتبوو قۆنیه.

عاد: قهومیکی به ناوبانگ له بالابه‌رزیی و هیز دا. گۆیا پێیان به زهوی رهقه‌ن دادابا هه‌تا چووکیان رۆ ده‌چوون و ته‌مه‌نیان که‌متر له هه‌زار سالّ نه‌بوه. خودا هوودی نارده‌ سه‌ر ئه‌و قه‌ومه که ئیمان بێن و ئه‌وان که پشتیان به هیز و ده‌سته‌لاتی خوێان به‌ستبوو کوتیان کێ به ئیمه ده‌وێرێ. هوود کوتی فووێه‌کی خودا بۆ ئیوه به‌سه و تووکی لێکردن. خودا بای سه‌سه‌ری نارده‌ سه‌ریان و به‌سه‌وت شه‌و و هه‌شت رۆژان یه‌کسه‌ره هه‌موانی فه‌وتاند.

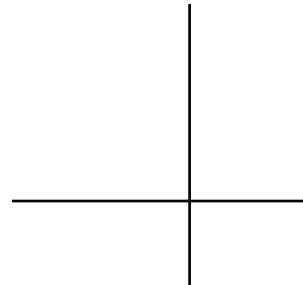
عومه‌ر: خه‌لیفه‌ی دووه‌م. له پێشدا کافر ده‌بی و ته‌مای کوشتنی مه‌حه‌مه‌د ده‌گرێ و له دوا‌یی ئیمانی پێدێنێ. حه‌فسه (حفصه) کچی عومه‌ر ژنی پێغه‌مبه‌ر بوه و یه‌کێک له ژنه‌کانی عومه‌ریش به ناوی ام کلثوم کچی عه‌لی بوه. پیاویکی به زیبک و زاکون بوه و دوا‌ی ئیمان هینانی ئه‌و ئیسلام ئاشکرا ده‌بی و قه‌وه‌ت ده‌گرێ. له ته‌واوی شه‌ره‌کان دا ده‌گه‌ڵ بوه و ئیران و میسر و سووریه‌ی گرتوه و له ئاکام به ده‌ست ابولوعولء ده‌کوژرێ.

عه‌بباس: کوری عبدا‌المطلب و ئامۆزاری پێغه‌مبه‌ر. به‌ر له کۆچ، بوو به موسلمان به‌لام شاراوه رایگرت. له ئاخیری ته‌مه‌نی دا چاوی کوێر بوو و له مه‌دینه کۆچی دوا‌یی کرد.

عیسا: کوری مریه‌م و یه‌ک له پێغه‌مبه‌رانی خاوه‌ن کتیب. له به‌یتوله‌حم ده‌ته‌ویله‌یه‌ک دا له دایک بوه. ریکه‌وتی له دایک بوونی روون نیه و چهنده سه‌ده دوا‌یی به پێی لێکدانه‌وه‌یه‌ک سالّ و رۆژی له دایک بوونیان دیاری کردوه.

عیسا پیاویکی ئارام و ئاشتیخواز بوه و یارمه‌تی شیت و نه‌خۆش و لێقه‌وماوانی داوه. ده‌سته‌لاتدارانی یه‌هوود له ترسی پیکه‌ینانی ئالۆگۆریی و فه‌وتانی خوێان پیالانی بۆ ده‌گیژن و له ئاکام دوا‌ی ئه‌تک و سووکایه‌تییه‌کی زۆر وێرای دوو دز له سه‌ر ته‌پکیک به ناوی جومجومه له خاچی ده‌ده‌ن.

فه‌ره‌اد: یه‌کێک له قاره‌مانه‌کانی چیرۆکی خوسره‌و و شیرین. فه‌ره‌اد غه‌نیمی خوسره‌و بوو و شیرینی خۆش ده‌ویست. خوسره‌و به‌لێنی دا که ئه‌گه‌ر فه‌ره‌اد کێوی بێستوون هه‌لکه‌نێ شیرین به‌و ده‌سپێرێ. فه‌ره‌اد پشت به‌ستوو به ئه‌شق ئه‌و کاره‌ی لا هاسان ده‌بی. کاره‌که‌ی نزیک ته‌واو بوون ده‌بی که پیرێژنیک لێی په‌یدا ده‌بی و به درۆ خه‌به‌ری مه‌رگی شیرینی پێده‌دا. فه‌ره‌اد له تاوان قولینگی ده‌ستی له سه‌ری خۆی ده‌دا و ده‌مری.

فیرعهون: نازناوی پادشاکانی کۆنی میسر بوه. فیرعهونی سه‌ردهمی موسا ناوی رامسیسی دووهه‌م بوه.

فیرعهون له ئەستیره‌ناسانی بیست که مندالێک په‌یدا ده‌بی و ئەو ده‌فه‌وتینی. له‌به‌ر ئەوه‌ ده‌ستووری دا هەر مندالێک که له‌ دایک ده‌بی، بیکوژن، دایک و باوکی موسا، ئەویان ده‌ زه‌مبیلێک نا و به‌ ئاویان دادا. ئاسیه، ژنی فیرعهون له‌ ئاوی گرتوه‌ و به‌ خێری کرد و به‌مجۆره‌ موسا له‌ مائی فیرعهون پینگه‌یشت.

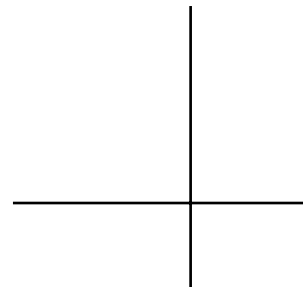
کاتیک که موسا و قه‌ومه‌که‌ی له‌ ده‌ست زوئمی فیرعهون رایانده‌کرد و گه‌یشتنه‌ رووباری نیل، موسا به‌ ئەمری خودا، وه‌کازی له‌ نیل دا و نیل لێک کراوه‌ و رێگای بو‌ کردنه‌وه‌ هه‌تا تیپه‌رن و تیپه‌رین. به‌لام کاتیک له‌شکری فیرعهون گه‌یشتنه‌ نیل و ئەوانیش ویستیان تیپه‌رن، نیل وێک هاته‌وه‌ و فیرعهون و له‌شکره‌که‌ی نوqm کرد.

هه‌ندێک له‌ سوؤفیه‌ پیا‌نویه‌ که فیرعهون له‌ ده‌روون دا ئیماندار بوه‌ و شه‌وانه‌ زنجیری ده‌ مل کردوه‌ و عیباده‌تی خودای کردوه‌ به‌لام به‌ روا‌لت له‌ روژ دا داوای خودایه‌تی کردوه‌.

قابیل: کوری ئاده‌م و هه‌ووا. قابیل ده‌گه‌ل خوشکی دوانه‌ی خۆی « ئیقلیما » له‌ دایک بوو و داوی ئەوان هابیل ده‌گه‌ل خوشکی دوانه‌ی خۆی « لبودا » له‌ دایک بوون. کاتیک قابیل و هابیل با‌لغ بوون، ئاده‌م ئیقلمای دا به‌ هابیل و لبودای دا به‌ قابیل. قابیل کوتی من ئیقلیما خوشکی هاو‌زا و دوانه‌ی خۆم ده‌وێ که له‌ جوانی دا هاوتای نیه‌، ئاده‌م کوتی که‌وايه‌ قوربانی بکه‌ن و قوربانی هه‌رکه‌س قه‌بوول کرا ئیقلیما هی ئەوه‌، قوربانی قابیل قه‌بوول نه‌کرا و له‌ داخان ته‌مای کوشتنی براکه‌ی گرت و له‌ ئاکام روژێک که له‌ سه‌ر کیوێک برای به‌ خه‌وتوویی دیت؛ به‌ردی ده‌ست دایه‌ و هابیلی کوشت. داوی کوشتن سه‌رگه‌ردان ده‌خولاووه‌ و نه‌یده‌زانی ده‌گه‌ل که‌لاکه‌که‌ی چ بکا. له‌په‌ر دوو قالاو له‌به‌ر چاوی ده‌ستیان به‌ شه‌ر کرد و یه‌کیان ئەوی دیکه‌ی کوشت و که‌لاکه‌که‌ی ده‌ بن خاک نا و قابیلیش هه‌ر ئەو کاره‌ی کرد و هابیلی ناشت.

قاف: کیوێکی ئەفسانه‌یی که پینجسه‌د فه‌رسه‌خ به‌رزه‌، به‌ ده‌وری زه‌وی دا کیشراوه‌ و له‌ زه‌رجه‌د پیکه‌هاتوه‌ و کاتیک هه‌تاو لی‌یده‌دا ئاسمان شین ده‌بی. گۆیا هیلانه‌ی سیمر له‌ دوندی ئەو کیوه‌یه‌.

قۆنیه: شارێکه‌ له‌ تورکیه‌ی ئیستا، شوینی به‌شی زۆری ژیا‌نی مه‌وله‌وی و

گۆرهكهی.

كووفه: شارێكه له باشووری عێراق كه به دهست سهعدی وهقاس بنیات نراوه.

لووت: برازای ئیبراهیم و له پێغه‌مبهرانی بهنی ئیسراییل. قهومی لووت خه‌لكێکی نێریاز (له‌وات) بوون. رۆژێك خودا، جبرهیللی به دوازه فریشته‌وه به نه‌ناسیاوی نارد له لای لووت. خه‌لك ده‌یان‌ه‌ویست خه‌ریکی ئه‌و فریشتانه بن و له‌واتیان ده‌گه‌ڵ بکه‌ن، به‌لام لووت به‌ری گرتن و شه‌ری ده‌گه‌ڵ کردن. لووت تووکی له قهومی خوێ کرد. به‌فرمانی خودا لووت و ئیمانداره‌کانی له شار ده‌رکه‌وتن و دواي ئه‌وه شاری به‌رده‌باران کرد و وێران بوو و وه بن زه‌وی که‌وت. ژنی لووتیش له به‌دکاران بوو و ئه‌ویش ده‌گه‌ڵ قهومی لووت به‌رده‌باران کرا و فه‌وتا.

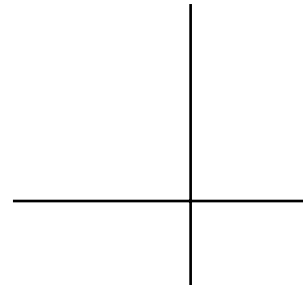
له‌یلا: مه‌عشووقه‌ی قه‌یس. کچی مه‌هدی بنی سه‌عدیا بنی مه‌هد بنی ره‌بیعه که هه‌ر له مندالیه‌وه مه‌جنوونی خو‌ش ده‌ویست. باوکی رازی نابێ و کچه‌که‌ی به زۆری دهدا به کابرایه‌ک. له‌یلا هه‌تا ئاخ‌ر خو‌ی وه ده‌ست می‌رده‌که‌ی نادا و له ئاکام له‌به‌ر خه‌م و خه‌فه‌ت ده‌مری.

مریهم: دایکی عیسا و کچی عیمران. باوکی نه‌زری کردبوو که مندالیه‌که‌ی بکاته مچیوری به‌یتولوقه‌ده‌س. مندالیه‌که به کچ ده‌رچوو و چونکه کچ بۆ مچیور نه‌ده‌بوون، خودا ئه‌مری پێکرد که له په‌نا مزگه‌وتی دانی. له هه‌ژده سا‌له‌یی بی نزیکی له پیاو زگی پر ده‌بی. جووله‌که بوختانی ده‌خه‌نه سه‌ر و ئه‌ویش ته‌ما ده‌گرێ که بێدنگ بی و قسه‌یان ده‌گه‌ڵ نه‌کا، له‌به‌ر ئه‌وه خاموشیی ره‌چاو ده‌کا و ده‌م ویکده‌نی. له ئاکام عیسا ده‌زی و له لانکه دا وه قسه دی و ئه‌و تاوان و بوختانه له سه‌ر دایکی لاده‌دا.

مه‌جنوون: قه‌یس بنی عامر، که له دواي له‌به‌ر ئه‌شق و گێرۆده‌یی به له‌یلا شی‌ت (مه‌جنوون) ده‌بی و روو له بیابان ده‌کا و ده‌بیته هاوده‌می گیانداران. کاتی که خه‌به‌ری مه‌رگی له‌یلا پی‌ده‌ده‌ن، ده‌چیته سه‌ر قه‌بره‌که‌ی و ئه‌وه‌نده شین و رۆرۆ ده‌کا و پی‌هه‌لده‌لی هه‌تا گیان دهدا و به جوانه‌مه‌رگی ده‌مری و هه‌ر لای قه‌بری له‌یلا ده‌نیژن.

مه‌که‌که: یه‌کی که له شاره به‌ناوبانگه‌کانی عه‌ره‌بستان که مزگه‌وتی الحرام و کابه‌ی لێهه‌لکه‌وتوه و رووگی موس‌لمانانه.

بنیاتی ئه‌م شاره ده‌گه‌رێته‌وه سه‌ر سه‌رده‌می ئیبراهیم. له سه‌ده‌ی چواری کۆچی

دا به دهست قهرامته (قراطمه) و پیران کراوه و له سهدهی دههومیس له ژیر دهسته لاتی عوسمانیهکان دابوه.

نهمروود: پادشای کهلده (بابیل) له سهردهمی ئیبراهیم دا .

نهمروود داوای خودایهتی دهکرد و دهیهویست دهگه‌ل خودای ئیبراهیم به شه‌ر بی. سندووکیکی ساز کرد و له چوار لاهه گۆشتی به سه‌ر نه‌یزهوه کرد و چوار سیسارکه‌ی برسیشی لی به‌ست. سیسارکه‌کان به‌رهو گۆشته‌که ده‌فرین و سندووکه‌یهان هه‌لکیشا، که به‌رز بۆوه، نهمروود تیریکی به خوداوه نا و خودا تیره‌که‌ی خویناوی کرد و بۆی فری داوه. نهمروود پتیوابوو که خودای بریندار کردوه.

نهمروود ئیبراهیم ده‌گری. ئاگریکی گه‌لیک گه‌وره ساز ده‌کا به‌لام که‌س ناویری له‌به‌ر تین و تاوی نریک بیته‌وه و ئیبراهیمی تیباوی. شه‌یتان مه‌نجه‌نیقیان فی‌ر ده‌کا و ئه‌وان به مه‌نجه‌نیق ئیبراهیم ده‌ ئاگر داوین، به‌لام به‌ ئه‌مری خودا ئاگر ده‌بیته شیناوه‌رد و گولستان.

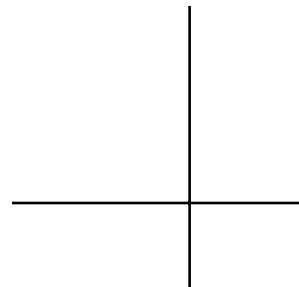
نهمروود، جاریکی دیکه ته‌مای شه‌ری ده‌گه‌ل خودای گرته‌وه و خودا می‌شوه‌له‌ی ده‌ سه‌ر کردن و له‌شکره‌که‌ی فه‌وتاند و می‌شوه‌له‌یه‌کیش چوو ده‌ تفنکیه‌وه و به‌ می‌شکه سه‌ریه‌وه نووسا و کوشتی.

واسیت (واسط): شاریکه له عی‌راق که به ئه‌مری هه‌ججاج بن یوسف بنیات نراوه و له سه‌ردهمی بنی امیه پیته‌خت بوه. چونکه له نیوان و وه‌سه‌تی کووفه و به‌سه‌ره‌هه‌لکه‌وتوه ئه‌و ناویان پیداوه.

وه‌کانی مووسا: داردهستی ده‌ست مووسا بوه و له ئاست ماری سی‌حربانه‌کانی فی‌رعه‌ون فری داوه‌ته سه‌ر زه‌وی و بۆته ئه‌ژدیها و هه‌موو ماره‌کانی قووت داوه. هه‌روه‌تر وه‌کانه‌که‌ی له به‌رد داوه و ئاوی لی‌هه‌لقولاوه و به‌نی ئیسراییل له‌و ئاوه‌یان خواردۆته‌وه.

هامان: وه‌زیری فی‌رعه‌ون له سه‌ردهمی مووسا. فی‌رعه‌ون ئه‌مری پیکرد که بورجیکی زۆر به‌رز ساز بکا هه‌تا له سه‌ره‌وه‌ی ئه‌و به سه‌ر خودای مووسا دا زال بی.

هابیل: کوری ئاده‌م و هه‌ووا. (بروانه: قابیل)

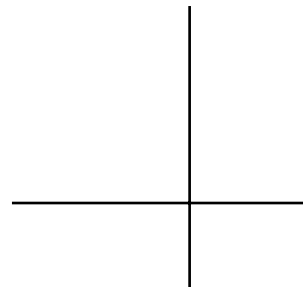
یۆسف: خۆشه‌ویستترین کوری یاقوب. یاقوب دوازده کوری هه‌بوو که یۆسف و بنیامین له به‌ره‌یه‌ک و ده‌یه‌که‌ی دیکه له به‌ره‌دایکێکی دیکه بوون. یۆسف یه‌کێک له جوانترین به‌شه‌ره‌کانی سه‌ر رووی زه‌وی بوو و خودا به‌شیک له جوانی خۆی به‌ به‌خشیوه، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه روخساریان به‌ مانگ شوپه‌اندوه. زه‌براکانی ئیره‌یی پیده‌به‌ن و ته‌مای فه‌وتاندنی ده‌گرن و له‌ ئاکام ده‌ چالاوێکی داوین و کراسه‌که‌ی به‌ خوینی مه‌ر خویناوی ده‌که‌ن و بۆ باوکیان ده‌به‌نه‌وه و ده‌لێن که گورگ خواردووێتی. له‌و لاشه‌وه کاروانیک ری دهم چالاه‌وه ده‌که‌وی و یۆسف ده‌ردینه‌وه و ده‌گه‌ل خۆیان ده‌یبه‌نه‌ میسر و له‌به‌ر لیکدانه‌وه‌ی خه‌ونی فیرعه‌ون که قه‌راره‌ ویشکه‌سالی و قاتی دابی ده‌بیتته‌ عه‌زیزی میسر و له‌م که‌ین و به‌ینه‌ش دا زله‌یخا ئاشق و گیرۆده‌ی ده‌بی و چیرۆکه‌که‌ی به‌ ناویانگه‌.

کاتیک خودا ئاده‌می خولفاند، ته‌واوی به‌ره‌کانی داها‌تووی خۆی له‌ خه‌و دا دیت. خۆی دیت که مات و سه‌یرانی مرۆقیکی له‌ راده‌به‌ده‌ر جوانه‌. به‌ژن و بالایه‌کی ریکوپیکی، روخساریکی وه‌ک مانگ، پرچی لوول و په‌ریشان له‌ سه‌ر شاننه‌کانی. ئاده‌م له‌ خودای پرسی: ئه‌مه‌ کێیه‌؟ خودا له‌ ولام دا کوتی: ئه‌مه‌ یۆسفه‌. نووری چاوی تۆ و ئاوینه‌ی دلێ تۆ. ریزی بگره‌!

یۆنس: کوری مه‌تتی له‌ به‌ره‌ی هوود. یۆنس بیست ساڵ بانگه‌وازی خودای تاکانه‌ی بۆ خه‌لکی نه‌ینه‌وا کرد و ئاکامی نه‌بوو و ئازاریان ده‌دا. یۆنس تووکی لیکردن و خودا هه‌وریکێ سووری نارده‌ سه‌ریان که گری ئاگری لیده‌بووه. کاتیک ئاگر گه‌مارۆی دان، یۆنس له‌ خودا تووره‌ بوو و به‌ تووره‌یی سواری که‌شتی بوو و رویشت. تۆفان و فه‌رته‌نه‌ که‌شتی داگرت و کوتیان ده‌بی تاوانباریکمان تیدابی. سی جار پشکیان هه‌لاویشت و هه‌ر سی جار وه‌به‌ر یۆنس که‌وت. که‌ ئه‌وه‌ی دیت خۆی ده‌ ده‌ریا هاویشت. ماسیه‌ک قوتی دا و یۆنس ده‌ زگی ماسی دا تۆبه‌ کرد و پاراوه. خودا تۆبه‌ی قه‌بوول کرد و ماسی له‌ به‌ستینیک فری دا. خه‌لکی نه‌ینه‌وا به‌ پیتی دا که‌وتن و پارانه‌وه. خودا لێیان خۆش بوو و یۆنس به‌ خۆشییه‌وه‌ گه‌راوه‌.

یه‌حیا: کوری زه‌که‌ریا له‌ پیغه‌مبه‌رانی به‌نی ئیسراییل که له‌ سی ساڵه‌یی به‌ پیغه‌مبه‌رایه‌تی گه‌یشت و دوا‌ی په‌یدا بوونی عیسا په‌ره‌ی به‌ ئایینی وی دا. یه‌حیا عیسا ته‌عمید دا و دوا‌ی عرووجی عیسا کوژرا.

ئه‌بووبه‌کر: (ابوبکر عبدالله بن ابی قحافه‌) یه‌که‌م خه‌لیفه‌ی ئیسلام. باوکی

ئایشی. دوو سال و سی مانگ خه لافه تی کردوه.

ئهبووجهل: (خاوهنی جهل) لهقه بیک که پیغمبهر و موسلمانه کان به عمرو بن هشام بن مغیره - یان دابوو له بهر دژایه تی ئهو دهگه ل ئیسلام. ئهبووجهل خالی عومهر بوو.

عومهر که ئیسلام دینی روو له ماله خالی - ئهبووجهل - دهکا و دهرگای ده کوتی و خالی به خیر هاتنی دهکا و عومهر دینی خزی ناشکرا دهکا و دهلی « لا اله الا الله و ان محمد رسول الله ». ئهبوو جهل دهلی « چ ناهزت هیتاوه » و دهرگای له سهر داده خا.

ئهتابهک: موجه ددین ئهتابهک، زاوای موعینه ددین په روانه له نزیکان و مریدهکانی مهوله وی بوه.

ئهمه له ددین: چه کیمیکی زانا و موریدی مهوله وی بوه و له کاتی نه خووشی دا چاوه دیری له مهوله وی کردوه و پییراگه یشتوه.

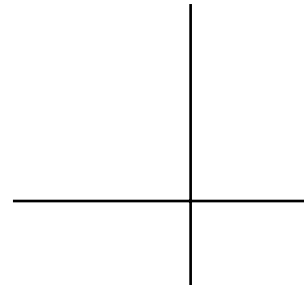
ئهمیر نایب: ئهمینه ددین میکاییل که به شیوهی « نایب » یان « ئهمیر » یش هاتوه، یهک له گه وره پیاوان و له دۆستانی مهوله وی بوه.

ئهنگوستیلهی سوله یمان: دهسته لات و حکومه تی سوله یمان به سهر مرؤف و گیانله بهران له بهر ئهنگوستیله یهک بوو که ده قامکی دابوو و له بن نه قیمه کهی ناوی خودا نه قش کرابوو. رۆژیک دیویک به فیل و تهله که ئهم ئهنگوستیلهی لیدره رفینی و چل رۆژان له جیات سوله یمان دهسته لات به دهسته وه دهگری هتا له ئاکام به ته گیری وه زیره کهی دهستی به ئهنگوستیله کهی راده گاته وه.

ئیبراهیم: پیغمبهری خودا که هزار و پینجسه د سال بهر له زاین ژیاوه. خو شه ویستی خودا بوه و له لایهن دینهکانی دیکه شه وه به خو شه ویستییه وه باسی کراوه.

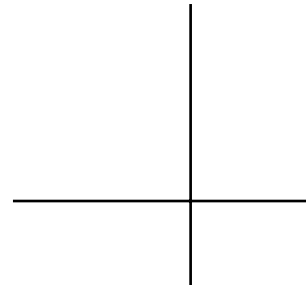
ئیبراهیمی ئهدهم: یه کیک له سو فی به ناویانگه کان که له پیشدا پادشا بوه و له دوایی دهستی له تاج و تهخت هه لگرتوه و وه شوین عیرفان که وتوه.

ئیبلیس: فریشته یه کی نزیکی خودا که سو جده ی بو ئاده م نه برد و هر له بهر ئه وه خودا له ده رگای خو ی ده ریکرد. به فریشته یی ناوی عه زازیل بوو و دوای ده رکران، ناوی بوو به ئیبلیس.

هەندیک سوۆفی، شەیتان بە «سلطان العارفین» دادەنێن و پێیانوایە کە خودا خۆی ویستی کە ئیبلیس فریو بخوا. دواى دەرکران داواى لە خودا کرد هەتا قیامەت زیندوو بمێنێتەوه و باشتەری خولقاوی خودا فریو بدا. ئیبلیس بە یارمەتی مار و تاوس ریی دە بەهەشت کەوت و حەوواى فریو دا.

ئیسماعیل: کورێ ئیبراهیمی خەلیل و ھاجەر، (باپیرەى عەرەبەکان)، کە بە پێی رەوايەتی موسلمانان باوکی دەیه‌ویست بۆ خودا قوربانی بکا.

له کاتی وەرگیران و پێداچوونهوهی ئەو کتێبه دا، جاروبار ههستم دهکرد که پێوهندییهک ده نێوان روانگهی مهولهوی و زهردهشتی نیچه دا ههیه. تاویک رادهمام و چاوم له سووچیکی کتێبخانهی ژوورهکهم دهکرد له **وههای گوت زهردهشت ...**

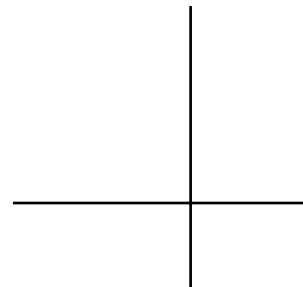
نیچه لایهنی تاریکی مهولهوی - یه. ئاوا بوونی ههتاوه. « من دهیی ئاوا بم، ئەوانهیی که دهمهوی بۆ لایان داگهڕیم. وههای دهست پیکرد ئاوا بوونی زهردهشت! ». دهستپێکی نیچه شهوه و له لایهنی رهش و تاریک ددهوی. بهشهکهی وا دراوه. قهشهیهکی رهشپۆشی ئالمانی که فرچکی به تاریکی گرتوه و تیشکی ههتاوی رۆژههلاتی وینهکهوتوه، زهحمهته له تینی تاوینهری ههتاو بدوی. له شهو ددهوی. « ئاخ، بریا تار و شهوپهنگ بام! ئەوهم دهمزانی که چلۆن مهکی نوور بمژم! »

شهو رازه. روالهتهکان رازن. خشپیهک دل وه خورپه دینێ و سێبهریکی چووک، ترسیکی گهوره دهخولقینێ. خهڵک و بهشیکی زۆری بوونههر خهوتوون و پهچهیهک به سه ر یار و نهیار دا کشاوه. نیچه ریبواری ئەو شهوهیه و ئاگری به دیاری هیناوه، ئەویش نهک ئاگریک بۆ خو گهرم کردنهوه، بهڵکه بۆ سووتاندن، بۆ ئاگر ههڵگیرساندن.

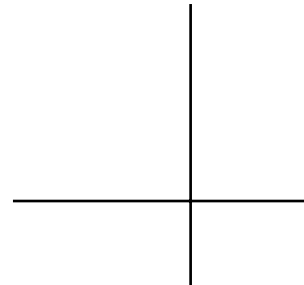
لهم شهوه دا نیچه به دواي کهسیکهوه، سهرووتر له خو، پێغهمبریك. پهنا بۆ خهڵوه دهبا و خهیاڵی بهرزهمرۆف ددهوژیتهوه و وهپێ دهکهوی ههتا پهيامی ئەم بهرزهمرۆفه به مرۆف رابگهیهنێ...

کهچی ژبانی مهولهوی، بهشی زۆری رووناکی و ههتاوه. ئەنگووتنی مهولهوی له بهرهبهیان دایه. راز لێره روالهت نین، لێره دهروونهکان شاراوهن. تهنانهت بهرزهمرۆفی مهولهویش ناوی شهمس - ه و نهک به خهیاڵ، که به ئاشکرا دی و شۆق دهخاته سه ر نهینێ و رازهکانی دهروون.

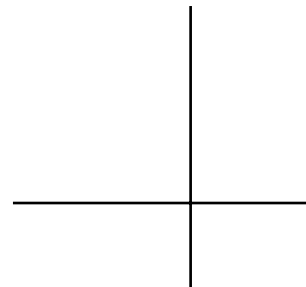
نیچه ریبواری تاریکی و ویلی بهرزهمرۆف و مهولهوی ههتاوونشین و هاودهمی شهمس.

« شهو هه‌رچه‌ند دژی رۆژه، به‌لام یارمه‌تیده‌ری ئەوه و یه‌ک کار ده‌که‌ن. ئە‌گه‌ر هه‌میشه شهو با، هه‌یچ کارێک جێبه‌جێ نه‌ده‌بوو و پێکنه‌ده‌هات و ئە‌گه‌ر هه‌میشه رۆژ با، چاو و سه‌ر و مێشک زه‌ق ده‌مانه‌وه و شیت ده‌بوون و بیکه‌لک. که‌وايه له شهو دا، ده‌حه‌سینه‌وه و ده‌خه‌ون و هه‌موو ئە‌ندامه‌کان، له مێشک و بێر و ده‌ست و پێ و چاو و گوێ، هه‌موویان هه‌یز ده‌گرن و رۆژ ئە‌و هه‌یزانه خه‌رج ده‌که‌ن. که‌وايه ته‌واوی دژه‌کان له چاو ئێمه دژ ده‌نوین - له چاو زانا، هه‌موو یه‌ک کار ده‌که‌ن و دژ نین. »

٢٣٩

٢٤.

